

ANALIZA WYSTĘPOWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY ŻÓRAWINA

ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM PROBLEMÓW
ZWIĄZANYCH Z UZALEŻNIENIAMI, PRZEMOCĄ, A TAKŻE
PROBLEMÓW DOTYKAJĄCYCH SENIORÓW I OSÓB Z
NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Spis treści

Wprowadzenie. Metodologia prac nad dokumentem.....	3
1. Analiza sytuacji społecznej w Gminie Żórawina	11
1.1. Ogólna charakterystyka Gminy Żórawina	11
1.2. Potencjał demograficzny Gminy Żórawina.....	13
1.2.1. Ludność w Gminie Żórawina	13
1.2.2. Osoby z niepełnosprawnościami.....	29
1.2.3. Prognoza liczby ludności	30
1.3. Sytuacja na rynku pracy.....	33
1.4. Sytuacja mieszkaniowa.....	39
1.5. System oświaty i opieki nad dziećmi	42
1.6. Lokalny system ochrony zdrowia	50
1.7. Potencjał społeczności lokalnej.....	53
1.8. Baza kulturalna i sportowo-rekreacyjna	59
1.9. Pomoc społeczna	63
1.9. Sytuacja społeczna i problemy społeczne w Gminie Żórawina – wyniki badania wśród mieszkańców	69
2. Problem uzależnień na terenie Gminy Żórawina	78
2.1. Dane z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	78
2.2. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy.....	83
2.3. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów.....	99
2.4. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli	116
2.5. Wyniki badań jakościowych	123
3. Problem przemocy domowej na terenie Gminy Żórawina	124
3.1. Dane z zakresu przeciwdziałania przemocy	124
3.2. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy.....	128
3.3. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów.....	136
3.4. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli	151
3.5. Wyniki badań jakościowych	157

4. Problemy dotyczące osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami oraz potrzeby tych osób	159
4.1. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców	159
4.2. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród seniorów	166
4.3. Wyniki badań jakościowych	176
5. Informowanie o ofercie pomocowej i działania profilaktyczne	180

Wprowadzenie. Metodologia prac nad dokumentem

Polityka społeczna, w tym pomoc społeczna, jest często przedstawiana jako odpowiedź na problemy społeczne, czyli stany, sytuacje, procesy czy zachowania, które powodują negatywne konsekwencje w życiu osób i rodzin i bardzo często nie są możliwe do samodzielnego rozwiązania, ale wymagają wsparcia zewnętrznego, np. działania instytucji lub organizacji pomocowych. Pojęcie problemów społecznych stosowane jest do wielu zjawisk o odmiennym charakterze:

- Stanów, np. ubóstwa, nierówności, uzależnienia, bezradności życiowej;
- Sytuacji, np. bezrobocia, bezdomności, sieroctwa;
- Procesów społecznych, np. wykluczenia, deprywacji, starzenia się populacji;
- Zachowań, np. przestępczości, przemocy¹.

Przyczyny problemów społecznych mogą dotyczyć zarówno działań jednostek, rodzin czy grup społecznych, jak i wynikać z funkcjonowania systemu społecznego i działań państwa. Z pewnością jednak problemy społeczne wywołują sytuacje kryzysowe w życiu jednostek i rodzin, stąd konieczność ich diagnozowania i konstruowania działań, które będą prowadziły do rozwiązywania, lub chociaż łagodzenia, problemów społecznych.

Diagnoza społeczna to badanie empiryczne w którym zbiera się szczegółowe dane, porządkuje je i interpretuje w celu rozpoznania zdarzeń i sytuacji społecznych, w tym problemów społecznych. Przedmiotem diagnozy społecznej są ludzkie potrzeby, środki ich zaspokajania, stosunki społeczne, oceny i opinie ludzi oraz działalność z zakresu polityki społecznej².

Analiza występowania problemów społecznych na terenie Gminy Żórawina to opracowanie, które w sposób wieloaspektowy diagnozuje i analizuje problemy społeczne. W dokumencie dokonano analizy sytuacji społecznej w Gminie, z uwzględnieniem sytuacji demograficznej, rynku pracy, ochrony zdrowia, edukacji i opieki nad dziećmi czy mieszkalnictwa. Dokonano inwentaryzacji zasobów Gminy służących działalności społecznej oraz analizy potencjału społeczności lokalnej, której działania również odgrywają ważną rolę

---

¹ B. Rysz-Kowalczyk, *Teoria kwestii i problemów społecznych*, w: G. Firlit-Fesnak, J. Męcina, *Polityka społeczna*, PWN, Warszawa 2018.

² B. Szatur-Jaworska, *Diagnoza, diagnozowanie, badania diagnostyczne w polityce społecznej*, w: G. Firlit-Fesnak, J. Męcina, *Polityka społeczna*, PWN, Warszawa 2018.

w rozwiązywaniu problemów społecznych. Szczególną uwagę zwrócono na funkcjonowanie pomocy społecznej jako wsparcia osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych.

Ze względu na wiedzę i doświadczenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żórawinie co do kluczowych problemów społecznych na terenie Gminy analizę problemów społecznych zogniskowano na trzech istotnych obszarach problemowych:

- Uzależnieniach;
- Przemocy;
- Sytuacji osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

W celu wszechstronnego zdiagnozowania sytuacji społecznej i problemów społecznych wykorzystano analizę *desk research* oraz przeprowadzono badania empiryczne. Analiza *desk research* oparta została na danych statystyki publicznej oraz danych, informacjach i dokumentach dostarczonych przez jednostki Gminy Żórawina. Dla zdiagnozowania problemów społecznych wykorzystano badania empiryczne o charakterze ilościowym i jakościowym. Przeprowadzono następujące badania ilościowe:

- Badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Żórawina;
- Badanie ankietowe wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina;
- Badanie ankietowe wśród uczniów klas VI-VIII ze szkół podstawowych w Gminie Żórawina;
- Badanie ankietowe wśród nauczycieli ze szkół podstawowych w Gminie Żórawina

Dodatkowo wykorzystano również badania o charakterze jakościowym:

- Zogniskowane wywiady grupowe, które przeprowadzono z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (28 czerwca 2023 roku) oraz członkami Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (6 lipca 2023 roku);
- Spotkania diagnostyczne, które zrealizowano z radnymi i sołtysami (11 lipca 2023 roku) oraz z seniorami zamieszkującymi na terenie Gminy Żórawina (27 września 2023 roku).

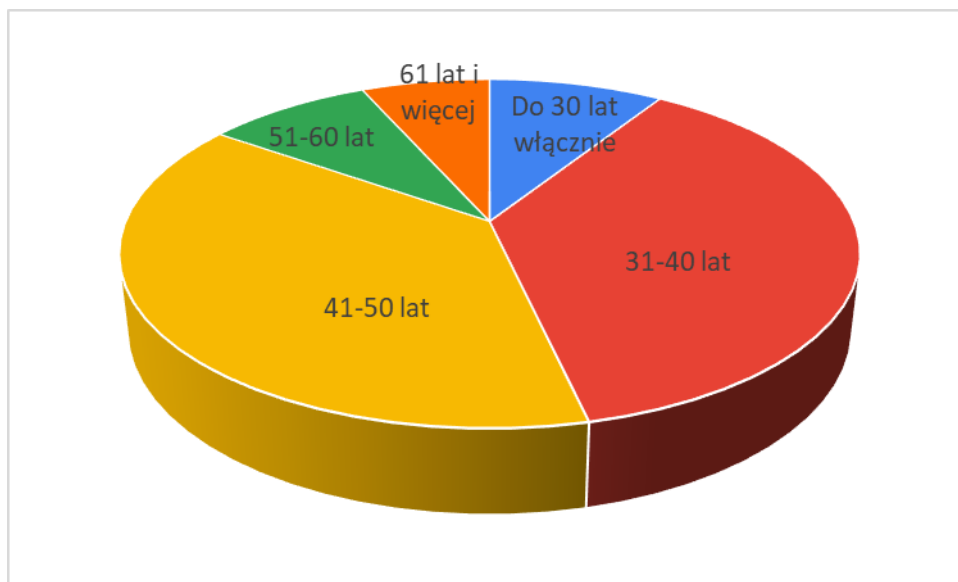
Poniżej zaprezentowano informacje dotyczące badań ankietowych.

Badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Żórawina

Badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Żórawina przeprowadzone zostało w terminie lipiec – wrzesień 2023 roku techniką ankiety internetowej dystrybuowanej poprzez

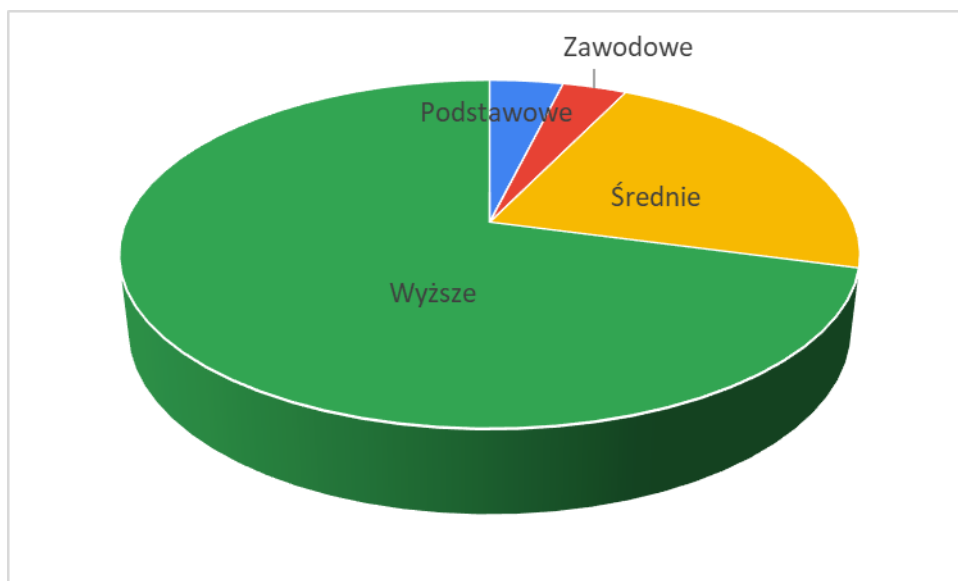
strony internetowe i media społecznościowe instytucji gminnych. Udział w badaniu był dobrowolny i anonimowy. Uzyskano 209 odpowiedzi, co stanowi 1,83% mieszkańców Gminy.

Wśród respondentów, którzy wypełnili ankietę byli mieszkańcy większości miejscowości Gminy. Największa grupa – 36,8% – pochodziła z Żórawiny. Licznie były też reprezentowane Karwiany – 12,4%, Galowice i Mędtów – po 6,2% oraz Suchy Dwór i Szukalice – po 3,8%. Nie byli reprezentowani mieszkańcy miejscowości takich, jak: Bogunów, Brzeście, Nowojowice, Nowy Śleszów, Przecławice, Raclawice Małe, Rynakowice i Zagródki. Większość wypełniających stanowiły kobiety – 71,3% ankietowanych. Udział mężczyzn wyniósł 20,6%, a pozostali respondenci nie chcieli ujawnić swojej płci. Respondentami były głównie osoby w średnim wieku (ryc. 51.). Wynika to najprawdopodobniej z faktu zainteresowania sprawami Gminy (którymi rzadziej interesują się młodzi ludzie) i wypełnianiem formularza w wersji elektronicznej (co mogło zniechęcić starszych). Ankietę wypełnili przede wszystkim ludzie dobrze wykształceni – przeważająca większość respondentów miała wykształcenie wyższe (ryc. 52.). Aż 87,1% respondentów to osoby pracujące lub prowadzące działalność gospodarczą, 6,7% stanowili emeryci i renciści, a pozostałe kategorie: osoby uczące się, zajmujące się domem, niepracujący opiekunowie osób niepełnosprawnych czy osoby bezrobotne stanowiły łącznie 6,2%.

Ryc. 1. Respondenci w badaniu ankietowym – mieszkańcy Gminy Żórawina – według wieku (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 2. Respondenci w badaniu ankietowym – mieszkańcy Gminy Żórawina – według wykształcenia (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Badanie ankietowe wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina

Ze względu na niewielki udział seniorów w ankiecie dla mieszkańców (wypełniła ją 14 osób w wieku powyżej 60 lat) przeprowadzona została dodatkowa ankieta wśród seniorów, dotycząca *stricte* problemów osób starszych. Badanie zostało przeprowadzone w październiku 2023 roku techniką ankiety rozdawanej przez pracownicę Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żórawinie. Udział w badaniu był dobrowolny i anonimowy. Uzyskano 30 odpowiedzi osób w wieku lat 60 i więcej.

Ankietowani seniorzy zamieszkują w różnych miejscowościach Gminy – najliczniej reprezentowana była Żórawina (8 osób), ale respondenci pochodzili także z Bogunowa, Bratowic, Brześci, Galowic, Jaksonowa, Marcinkowic, Milejowic, Mnichowic, Nowojowic, Nowego Śleszowa, Pasterzyc, Przeclawic, Rynakowic i Wilczkowa. Ankietowani reprezentowali generalnie młodszych seniorów: 4 osoby były w wieku 60-64 lata, 12 osób w wieku 65-70 lat, 10 osób w wieku 71-75 lat i 3 osoby w wieku 76-80 lat. Jedna osoba nie podała wieku. Wśród respondentów była równa liczba kobiet i mężczyzn.

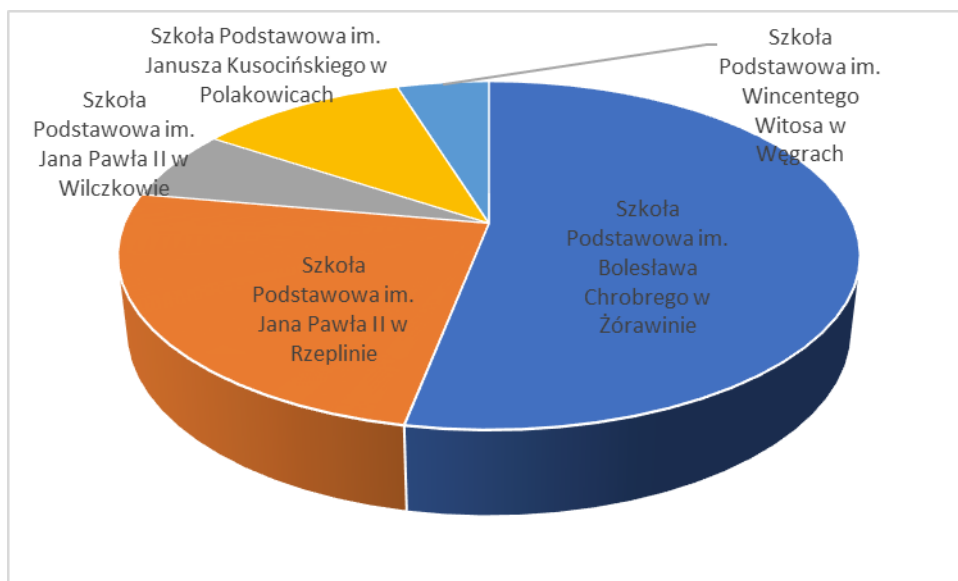
Badanie ankietowe wśród uczniów klas VI-VIII ze szkół podstawowych w Gminie Żórawina

Aby rozpoznać problemy uzależnień i przemocy wśród ludzi młodych zrealizowano badanie ankietowe wśród młodzieży uczęszczającej do klas VI-VIII w szkołach podstawowych na terenie Gminy Żórawina. Zdecydowano o takiej formule, ze względu na łatwiejszą

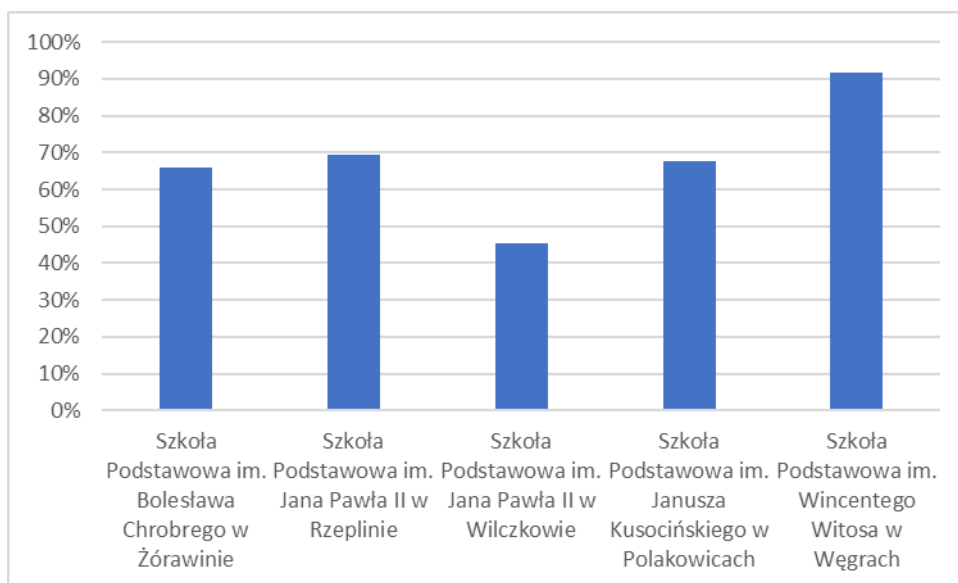
możliwość dotarcia do respondentów. Na terenie Gminy Żórawina nie ma szkół ponadpodstawowych, stąd dotarcie do starszej młodzieży jest szczególnie trudne i kosztowne. Pamiętać również należy, że dzieci i młodzież zamieszkujące na terenie Gminy uczęszczać też mogą do szkół podstawowych poza terenem Gminy, np. we Wrocławiu, jednak dotarcie do nich również byłoby trudne. Ankieta została zrealizowana w formie internetowej, była dystrybuowana podczas lekcji informatyki, jej wypełnienie było dobrowolne i anonimowe. Uzyskano 232 odpowiedzi.

Najwięcej ankietowanych uczęszczało do największych szkół – w Żórawinie i Rzeplinie – odpowiednio 53,0% i 24,8% (ryc. 3.). Największy odsetek uczniów wypełnił ankietę w Szkole Podstawowej im. Wincentego Witosa w Węgrach, najmniejszy w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Wilczkowie. Poza szkołą w Wilczkowie udział osób, które wypełniły ankietę w ogólnej liczbie uczniów przekroczył 60,0% (ryc. 4.). Wśród wypełniających ankietę było 51,3% mężczyzn i 48,7% kobiet. Uczniowie zamieszkiwali w różnych miejscowościach Gminy – najwięcej dzieci mieszkało w największych miejscowościach: w Żórawinie (29,7%), Karwianach (10,8%) i Mędłowie (9,1%). W ankiecie nie wzięły udziału osoby z miejscowości: Krajków, Nowy Śleszów Pasterzyce, Raclawice Małe, Rynakowice i Zagródki. Wśród respondentów przeważali uczniowie klasy VI – stanowili 48,3% ankietowanych (ryc. 5.). Zwrócić należy uwagę na mniejszą liczebność uczniów klas VII i VIII, ze względu na fakt, że do klas VII i VIII, w związku z reformą obniżającą wiek edukacji szkolnej i jej cofnięciem, uczęszcza w większości jeden rocznik dzieci. Ankietowani zadeklarowali wiek od 10 do 16 lat, przy czym głównie na ankietę odpowiedziały osoby w wieku 11 lat (21,6%), 12 (32,3%) i 13 lat (34,9%).

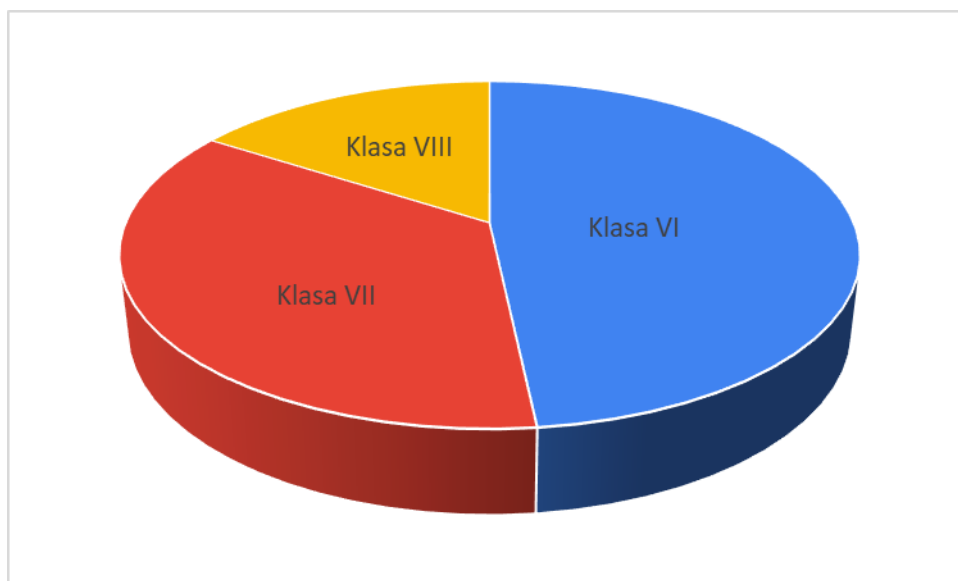

Ryc. 3. Respondenci w badaniu ankietowym – uczniowie klas VI-VIII – według szkoły (n=232)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 4. Udział respondentów w badaniu ankietowym w ogólnej liczbie uczniów klas VI-VIII według szkoły (n=232)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 5. Respondenci w badaniu ankietowym uczniów według klasy (n=232)

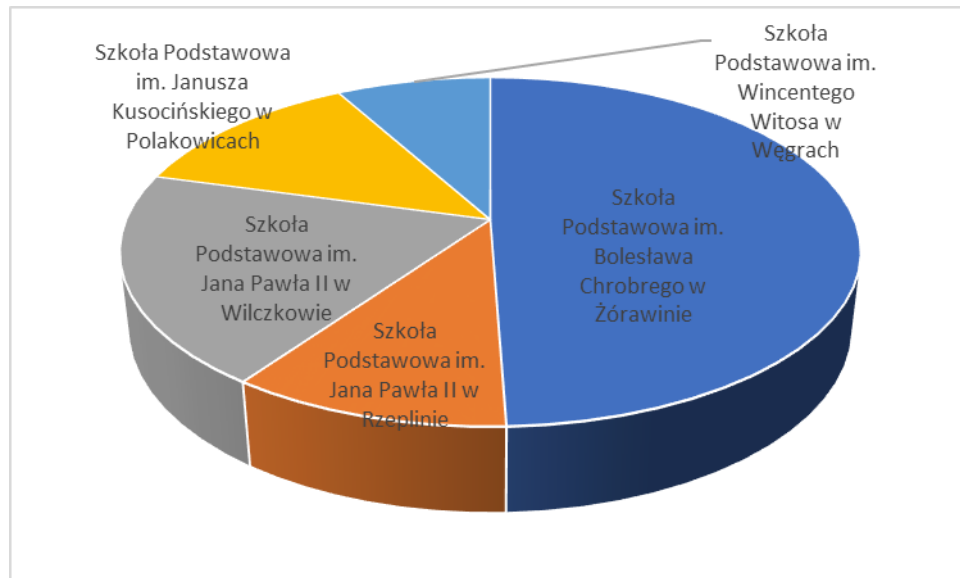
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Zwrócić należy uwagę na fakt, że respondenci nie zawsze muszą udzielać prawdziwych odpowiedzi w ankietach. Szczególnie może to mieć miejsce wśród uczniów, którzy mogą z jednej strony nie chcieć ujawniać zażywania substancji uzależniających czy sytuacji przemocowych, z drugiej zaś, mogą konfabulować i uznać wskazywanie na uzależnienia czy przemoc jako dobrą zabawę podczas wypełniania ankiety. Stąd perspektywę uczniów uzupełniono perspektywą nauczycieli, których zapytano o kwestie uzależnień i przemocy wśród uczniów.

Badanie ankietowe wśród nauczycieli ze szkół podstawowych w Gminie Żórawina

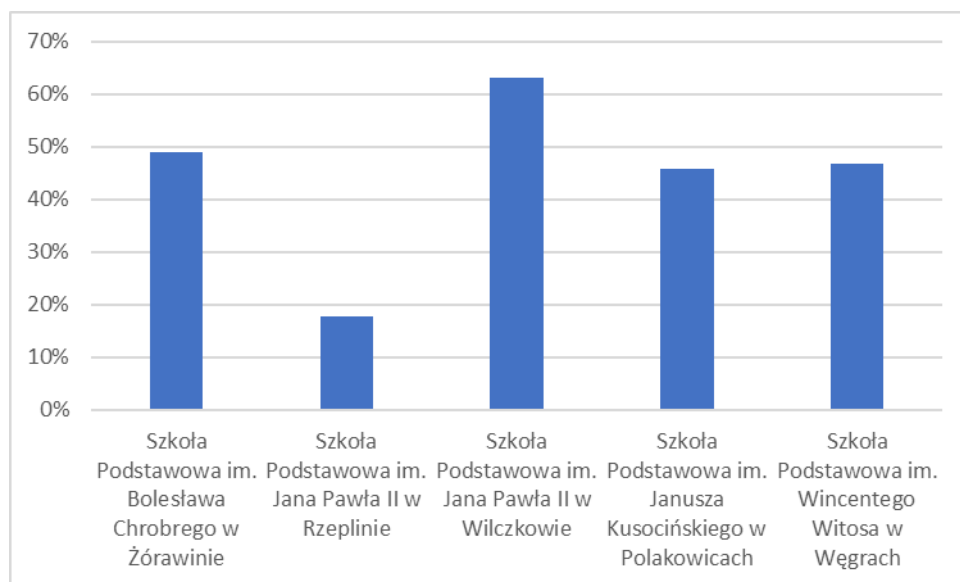
Badanie ankietowe wśród nauczycieli uczących w szkołach podstawowych w Gminie Żórawina zostało przeprowadzone w terminie wrzesień – październik 2023 roku techniką ankiety internetowej, dystrybuowanej za pośrednictwem szkół. Odpowiedzi udzieliło 87 nauczycieli, co stanowi 42,4% ogółu pedagogów. Najwięcej nauczycieli reprezentowało Szkołę Podstawową im. Bolesława Chrobrego w Żórawinie, najmniej Szkołę Podstawową im. Wincentego Witosa w Węgrach (ryc. 6.). Największy odsetek nauczycieli wypełnił ankietę w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Wilczkowie, zaś najmniejszy w Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Rzeplinie (ryc. 7.). 83,9% ankietowanych to nauczyciele i wychowawcy klas, 8,0% stanowili psychologowie i pedagodzy szkolni. Ankiety wypełniło też kilka osób reprezentujących inne stanowiska w szkole: dyrektorzy i zastępcy, bibliotekarze oraz

nauczyciele świątlicy. 80,5% ankietowanych stanowiły kobiety. Na ankietę odpowiedzieli głównie nauczyciele z dłuższym stażem pracy – 31,0% miało staż 10-19 lat, zaś 39,1% – 20 lat i więcej.

Ryc. 6. Respondenci w badaniu ankietowym – nauczyciele szkół podstawowych w Gminie Żórawina (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 7. Udział respondentów w badaniu ankietowym w ogólnej liczbie nauczycieli według szkoły (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

1. Analiza sytuacji społecznej w Gminie Żórawina

1.1. Ogólna charakterystyka Gminy Żórawina

Gmina Żórawina położona jest w województwie dolnośląskim, powiecie wrocławskim, 15 km na południe od Wrocławia. Sąsiaduje od zachodu z Gminą Kobierzyce, od północnego wschodu z Gminą Siechnice – z powiatu wrocławskiego, od południowego wschodu z Gminą Domaniów (powiat oławski) i od południa z Gminą Borów (powiat strzeliński) (ryc. 8. i 9.).

Ryc. 8. Położenie Gminy Żórawina

Źródło: Mapy Google, <https://www.google.pl/maps/preview>.

Ryc. 9. Gmina Żórawina na tle Wrocławia i gmin powiatu wrocławskiego

Źródło: Mapy Google, <https://www.google.pl/maps/preview>.

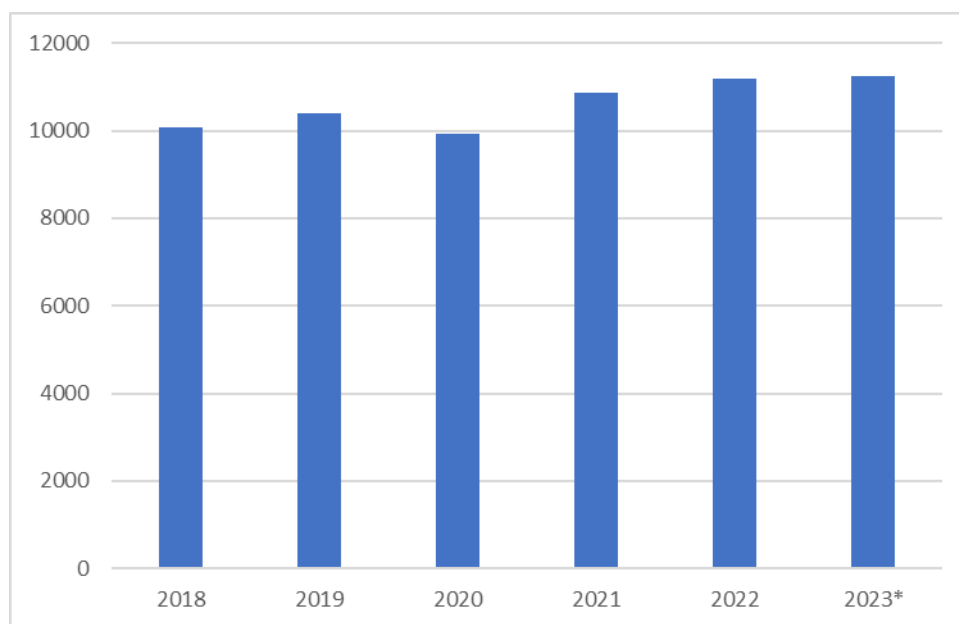
Powierzchnia Gminy wynosi 120 km². W skład Gminy wchodzi 32 miejscowości, siedziba Gminy znajduje się w największej miejscowości – Żórawinie. W Gminie wydzielono 26 sołectw.

Gmina posiada wyjątkowo dogodne połączenia komunikacyjne, sprzyjające funkcjom logistycznym o zasięgu ponadregionalnym, tj. linię kolejową relacji Wrocław – Praga oraz autostradę A4 (zjazd autostradowy Krajków), łączącą południowe województwa kraju z przejściami granicznymi z Niemcami. Główny układ komunikacyjny uzupełniają drogi wojewódzkie relacji Wrocław – Strzelin – Ziębice i Oława – Kąty Wrocławskie – Środa Śląska. Przez teren Gminy przebiegają również liczne drogi powiatowe.

1.2. Potencjał demograficzny Gminy Żórawina

1.2.1. Ludność w Gminie Żórawina

Dane dotyczące liczby ludności Gminy Żórawina pochodzące z ewidencji ludności wskazują, że a 20 lipca 2023 w Gminie zamieszkiwało 11 434 mieszkańców, a na przestrzeni ostatnich pięciu i pół roku ludność zwiększyła się o nieco ponad tysiąc osób (ryc. 10.).

Ryc. 10. Liczba ludności w Gminie Żórawina (stan na 31 grudnia)

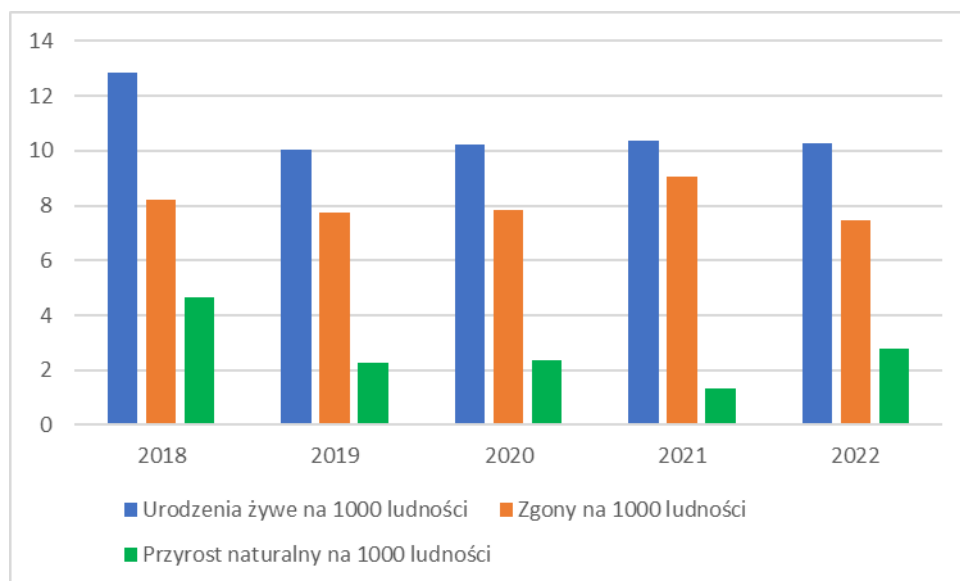
* Stan na 20.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

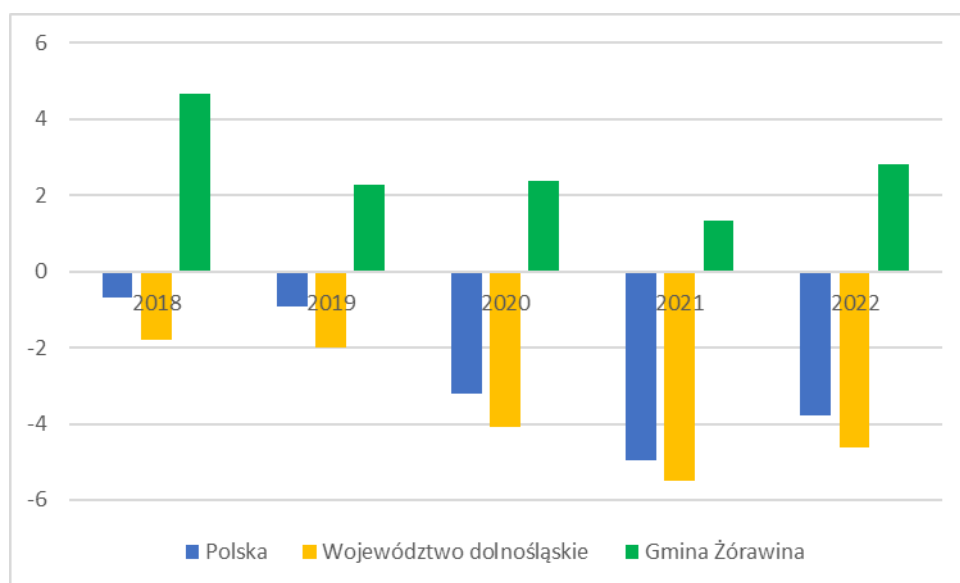
Nieco wyższą liczbę ludności wskazuje Główny Urząd Statystyczny. Według danych Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 roku na terenie Gminy Żórawina zamieszkiwało 12 751 osób, zaś według danych dotyczących ludności według miejsca zamieszkania w 2022 roku Gmina liczyła 13 415 osób, podczas gdy w roku 2010 zaledwie 9 182. Wskazuje to na znaczący wzrost liczby ludności Gminy na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat.

Za wzrost liczby ludności odpowiadają dwa procesy: po pierwsze, dodatni przyrost naturalny, po drugie, dodatnie saldo migracji. Dane dla lat 2018-2022 wskazują, że w Gminie Żórawina urodzenia przeważają nad zgonami, co skutkuje dodatnim przyrostem naturalnym. W analizowanym okresie najwyższy przyrost naturalny, wynikający też z najwyższej liczby urodzeń, miał miejsce w roku 2018 – wyniósł 4,7 na 1000 ludności. W latach 2019-2021 przyrost naturalny malał, wzrósł w roku 2022, gdy wyniósł 2,8 na 1000 ludności (ryc. 11.). W całym okresie 2018-2022 przyrost naturalny w Gminie Żórawina był dodatni. Wyróżnia to

Gminę pozytywnie na tle kraju i województwa dolnośląskiego, które cechuje ujemny przyrost naturalny (ryc. 12.).

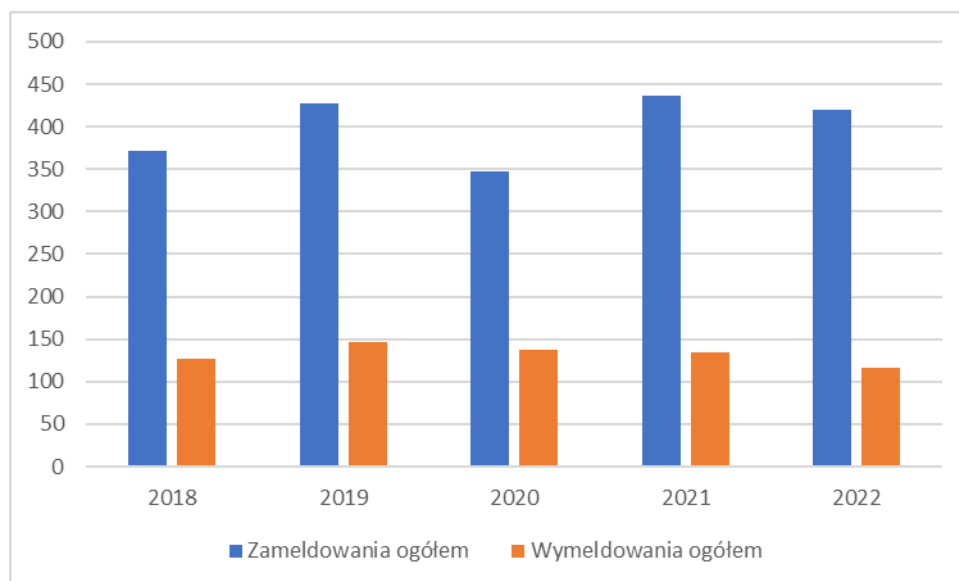
Ryc. 11. Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Żórawina
 Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Ryc. 12. Przyrost naturalny na 1000 ludności
 Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

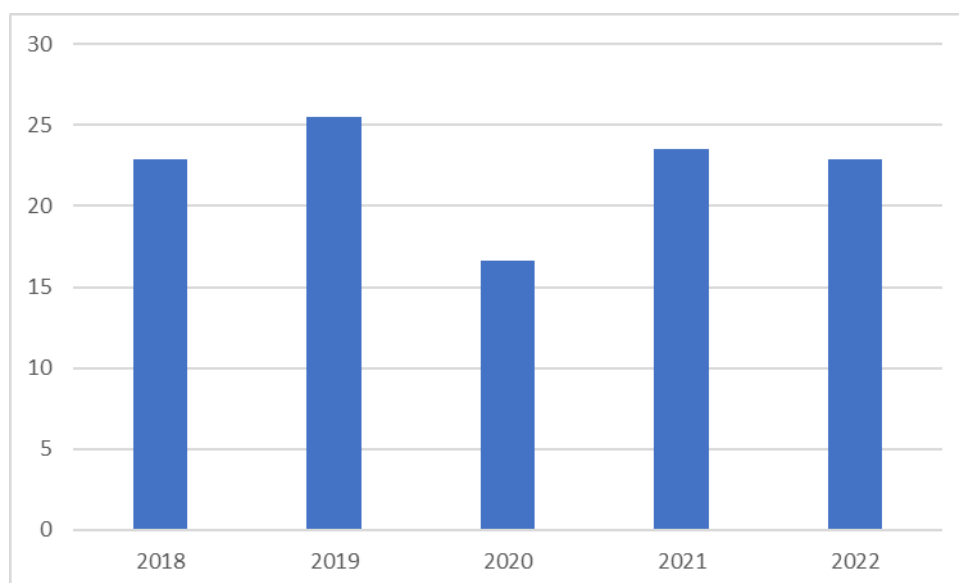
Dodatni przyrost naturalny wiąże się z dodatnim saldem migracji. Na teren Gminy migrują bowiem najczęściej ludzie młodzi, którzy zakupują na terenie Gminy lokale mieszkalne lub domy i podejmują decyzje o posiadaniu potomstwa. Corocznie na teren Gminy przeprowadzało się od 347 do 437 osób, zaś wyprowadzało się od 116 do 147 osób (ryc. 13.).

Przekłada się to na dodatnie saldo migracji, które licząc na 1000 ludności w 2022 roku wyniosło 22,9 (ryc. 14.).

Ryc. 13. Migracje na pobyt stały w Gminie Żórawina

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

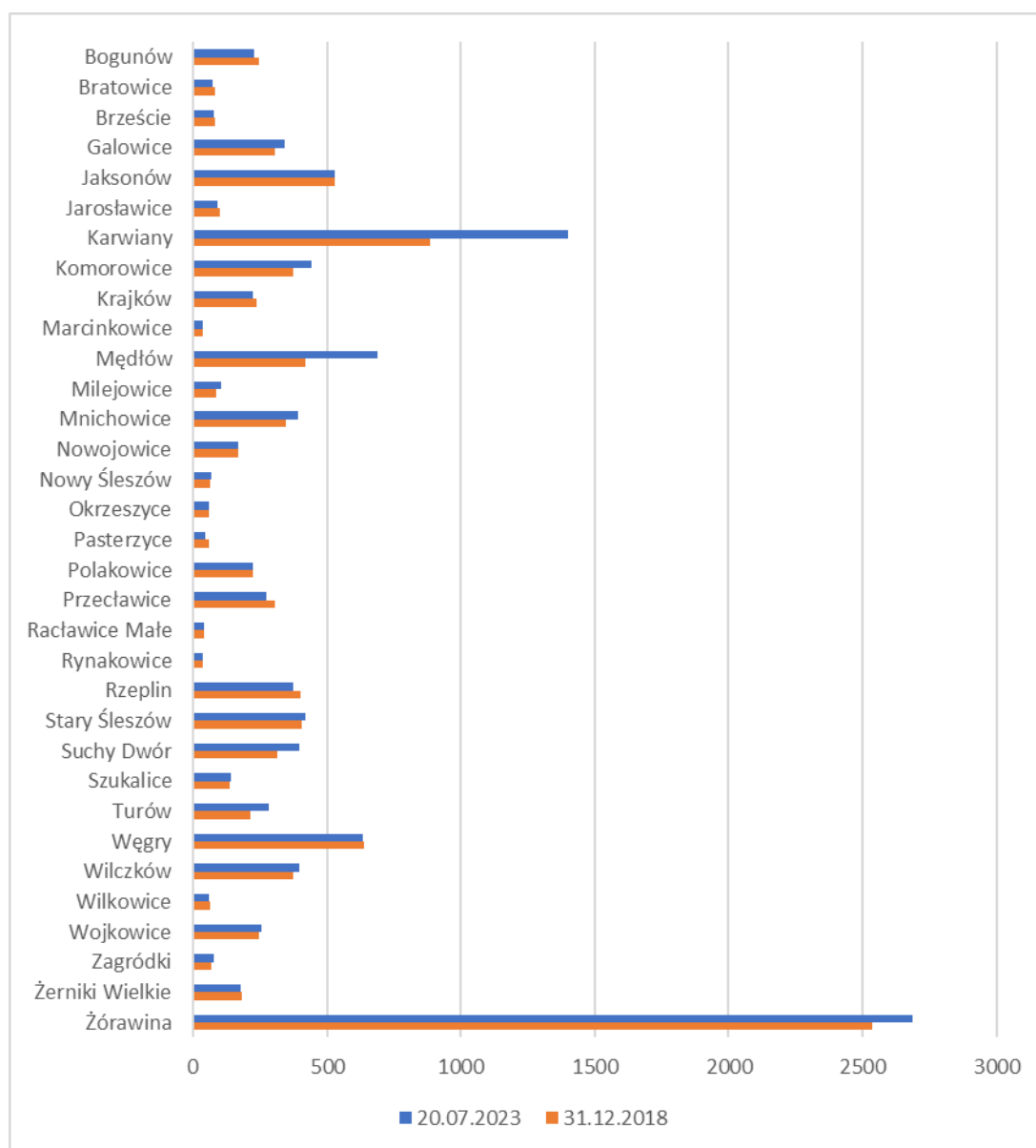
Ryc. 14. Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Żórawina

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Analizując liczbę ludności Gminy według miejscowości wskazać należy, że Gmina składa się z dwóch większych miejscowości – Żórawiny – która liczy 2 689 mieszkańców i Karwian, liczących 1 399 osób, trzech miejscowości liczących powyżej 500 mieszkańców, do których

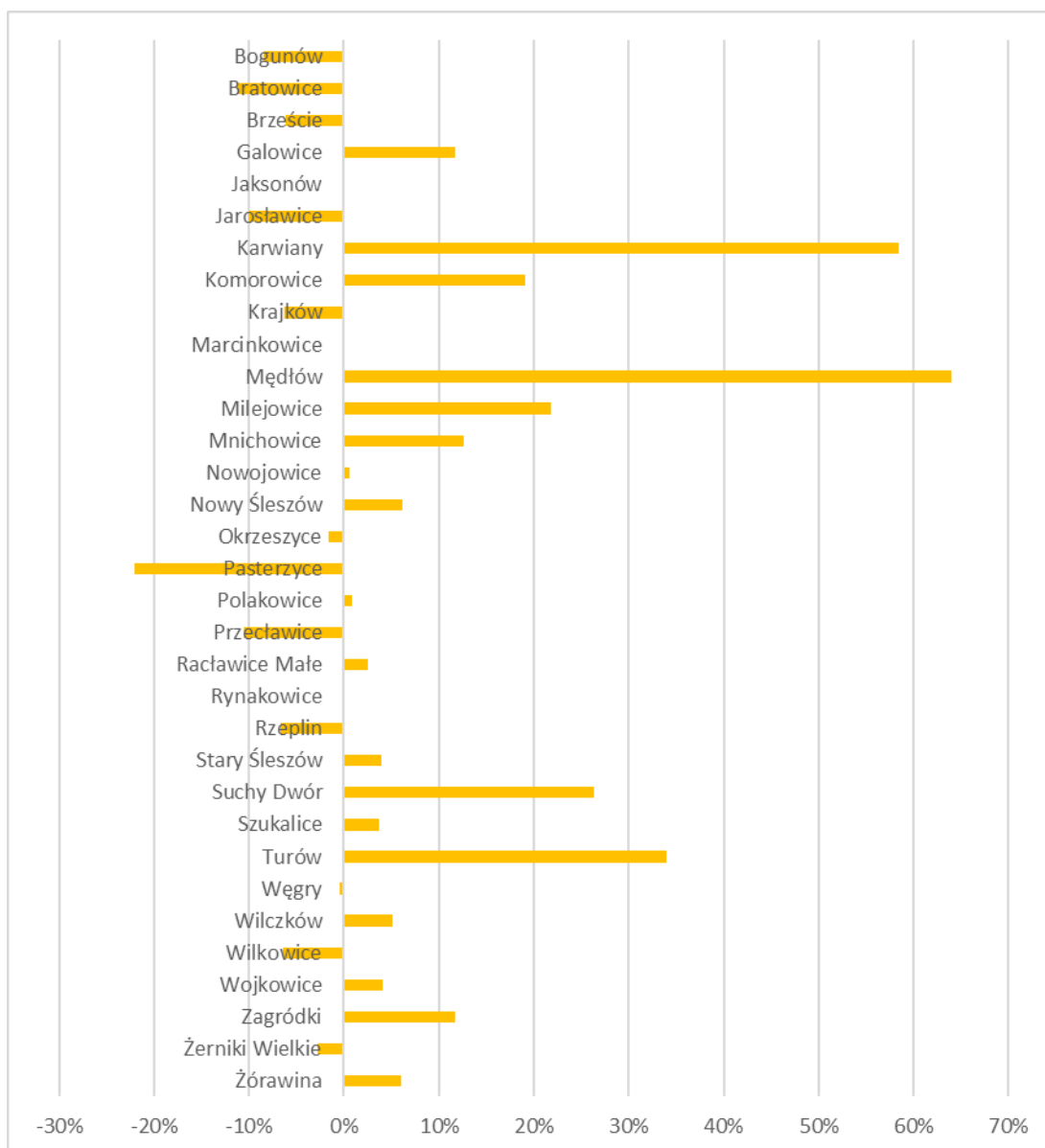
należą: Jaksonów, Mędtów i Węgry oraz pozostałych, mniejszych miejscowości. Najmniejsze miejscowości – Rynakowice i Marcinkowice – liczą odpowiednio 35 i 36 mieszkańców (ryc. 15.).

Ryc. 15. Liczba ludności w Gminie Żórawina według miejscowości
Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Wzrost liczby ludności Gminy nie jest równo rozłożony na wszystkie miejscowości. Największy procentowo przyrost, w porównaniu z 2018 rokiem nastąpił w miejscowościach: Mędtów (64,0%), Karwiany (58,4%), Turów (36,0%), Suchy Dwór (26,3%) oraz Milejowice (21,8%). Są to miejscowości znajdujące się blisko Wrocławia i położone wzdłuż drogi 395 łączącej Wrocław ze Strzelinem i prowadzącej do zjazdu z autostrady A4, z dobrym dojazdem do Wrocławia. Liczba mieszkańców w największej miejscowości, Żórawinie, wzrosła o 6,0%.

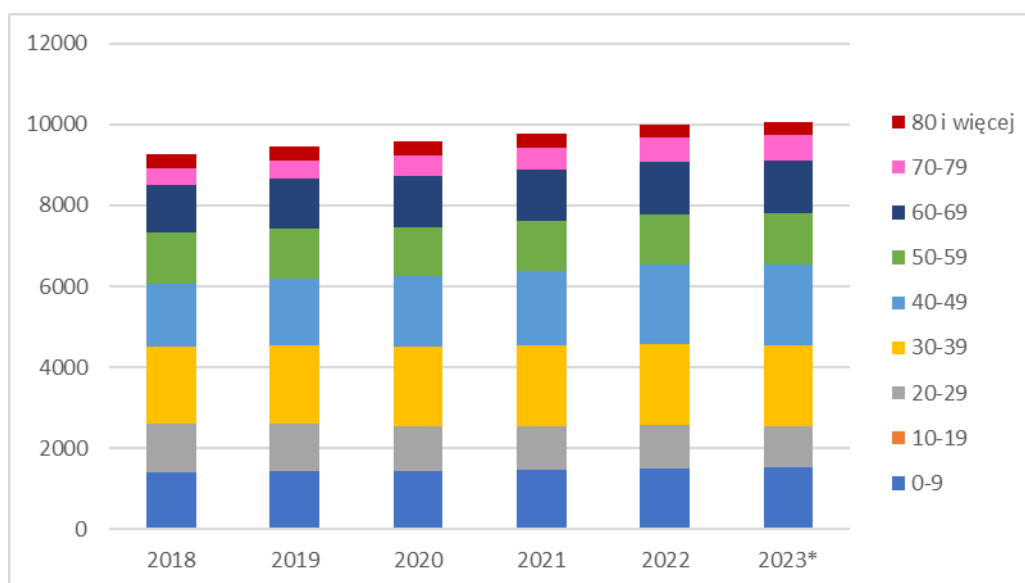
Z kolei 12 miejscowości odnotowało spadek liczby mieszkańców. Największy dotyczył miejscowości Pasterzyce (22,0%), Bratowice (11,3%), Przeclawice (10,5%) i Jarosławice (10,0%). Zmianę liczby ludności w Gminie Żórawina według miejscowości w okresie 31 grudnia 2018 – 20 lipca 2023 roku przedstawiono na ryc. 16.

Ryc. 16. Zmiana liczby ludności w Gminie Żórawina według miejscowości w okresie 31.12.2018-20.07.2023
Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Istotnym elementem analizy liczby ludności jest analiza według grup wieku. Najbardziej licznymi kategoriami wiekowymi są kategorie 30-39 i 40-49 lat, liczące odpowiednio 2 005 i 1 975 osób. Wynika to z procesów migracyjnych, w których na teren Gminy napływają

przede wszystkim osoby młode i w średnim wieku. Najmniej liczebną jest kategoria osób najstarszych, w wieku 80 lat i więcej (ryc. 17.).

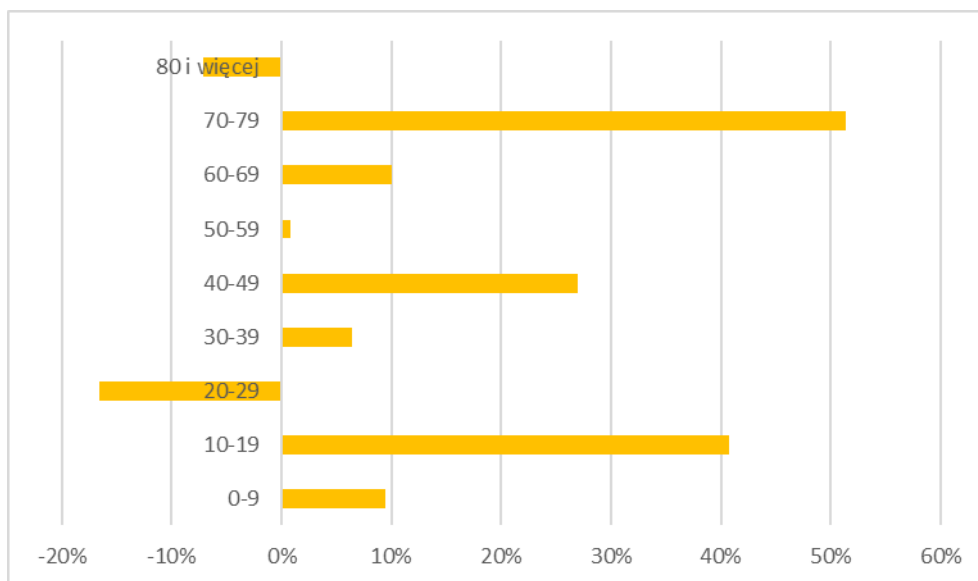

Ryc. 17. Ludność Gminy Żórawina według grup wieku (stan na 31 grudnia)

* Stan na 20.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

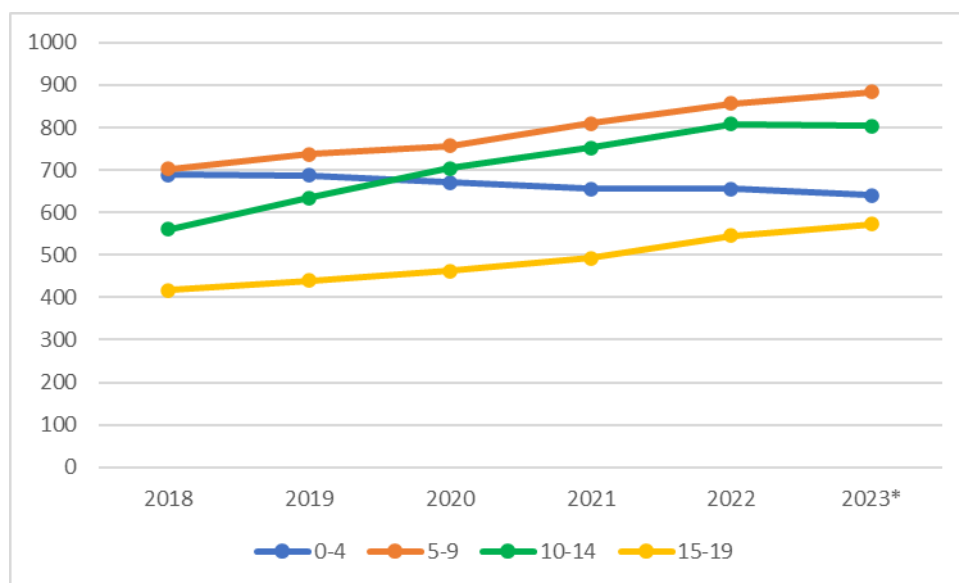
Analiza według grup wieku wskazuje, że w okresie 31 grudnia 2018 – 20 lipca 2023 roku największy procentowo przyrost nastąpił w kategorii wiekowej 70-79 lat. Wynika to z wchodzenia w tą kategorię wiekową dużych roczników powojennego wyżu demograficznego. Poza tym duży przyrost dotyczy kategorii dzieci i młodzieży: w grupie wiekowej 10-19 lat oraz osób w średnim wieku – 40-49 lat. Największy procentowo spadek dotknął kategorię wiekową 20-29 lat (ryc. 18.).

Ryc. 18. Zmiana liczby ludności w Gminie Żórawina według grup wieku w okresie 31.12.2018-20.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Analizując kategorię dzieci i młodzieży, a więc ludności w wieku 0-19 lat wskazać należy, że przyrost liczebny w ostatnich latach dotyczy kategorii 5-19 lat, natomiast w kategorii do lat 4 obserwujemy niewielki spadek liczby ludności (ryc. 19.).

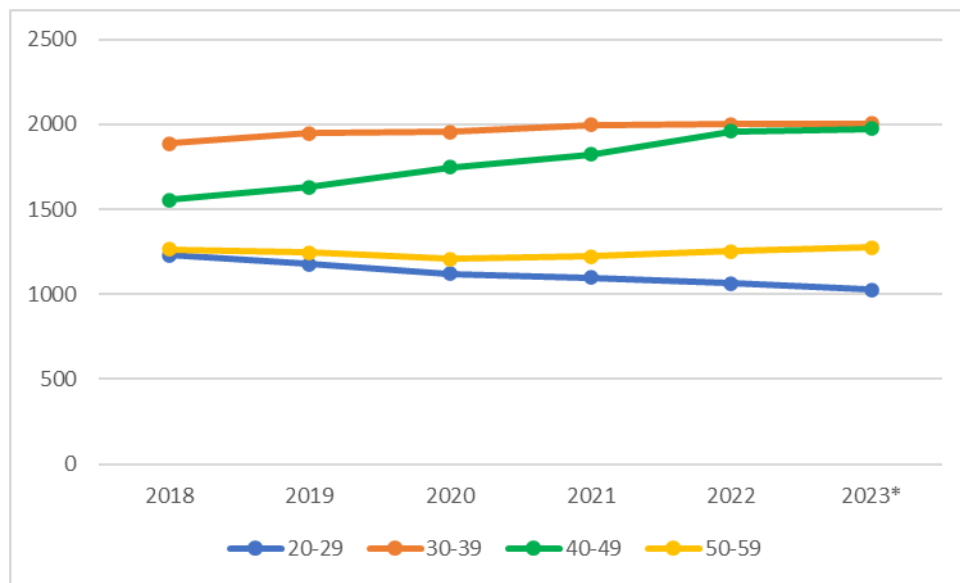

Ryc. 19. Ludność Gminy Żórawina w wieku 0-19 lat według grup wieku (stan na 31 grudnia)

* Stan na 20.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

W przypadku kategorii wiekowych osób dorosłych, w wieku 20-59 lat, obserwujemy stabilną liczbę ludności w kategoriach wiekowych 30-39 i 50-59 lat. Wzrost nastąpił w kategorii 40-49 lat, skupiającej wyższe roczniki lat 70. i 80. XX wieku, a spadek kategorii 20-29 lat. Wynika on zarówno z procesów migracyjnych (w tym migracji do Wrocławia), jak i faktu, że w tym wieku są aktualnie niższe roczniki (ryc. 20.).

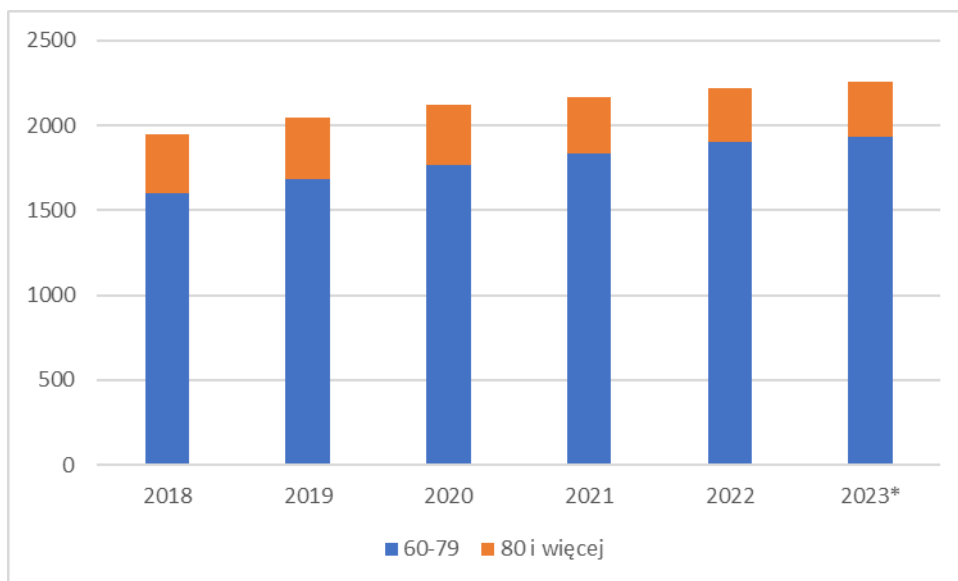

Ryc. 20. Ludność Gminy Żórawina w wieku 20-59 lat według grup wieku (stan na 31 grudnia)

* Stan na 20.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Z perspektywy starzenia się społeczeństwa istotna jest analiza liczby ludności w kategorii seniorów, a więc osób w wieku lat 60 i więcej. W analizowanym okresie obserwujemy dynamiczny liczebny wzrost tej kategorii mieszkańców – z 1 949 osób w 2018 roku do 1 128 w 2023 roku (ryc. 21.).

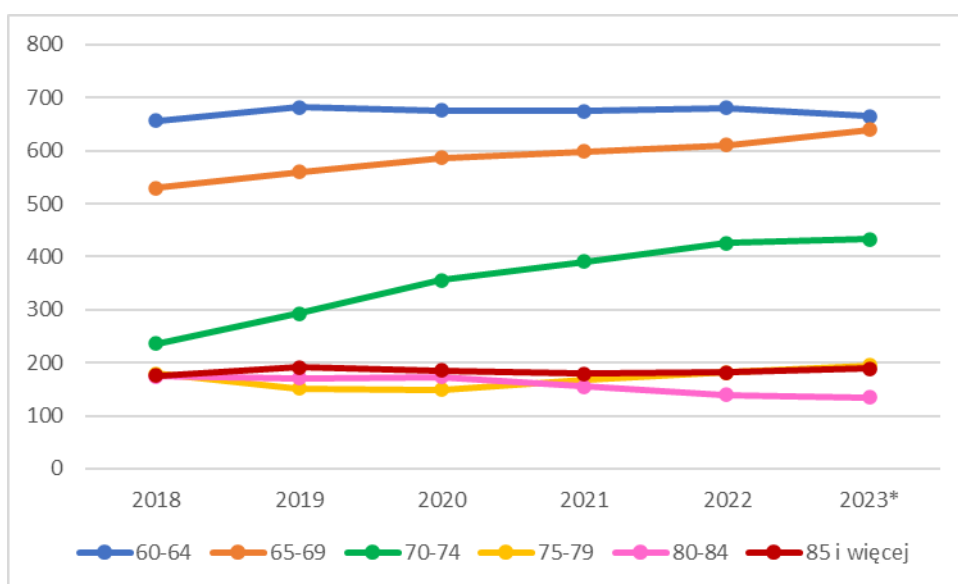

Ryc. 21. Ludność Gminy Żórawina w wieku lat 60 i więcej (stan na 31 grudnia)

* Stan na 20.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Trendy wzrostowe w kategorii seniorów dotyczą grupy wiekowej 65-74 lata, czyli ludności wyżu powojennego (ryc. 22.). Dalsze starzenie się osób z tej kategorii wiekowej będzie stanowiło wyzwanie dla systemu pomocowego, ze względu na konieczność zapewnienia opieki rosnącej liczbie osób z ograniczoną sprawnością. Na względnie stałym poziomie utrzymuje liczba ludności w kategoriach 75-79 i 85 i więcej lat, a więc seniorów, którzy już dziś często wymagają wsparcia.

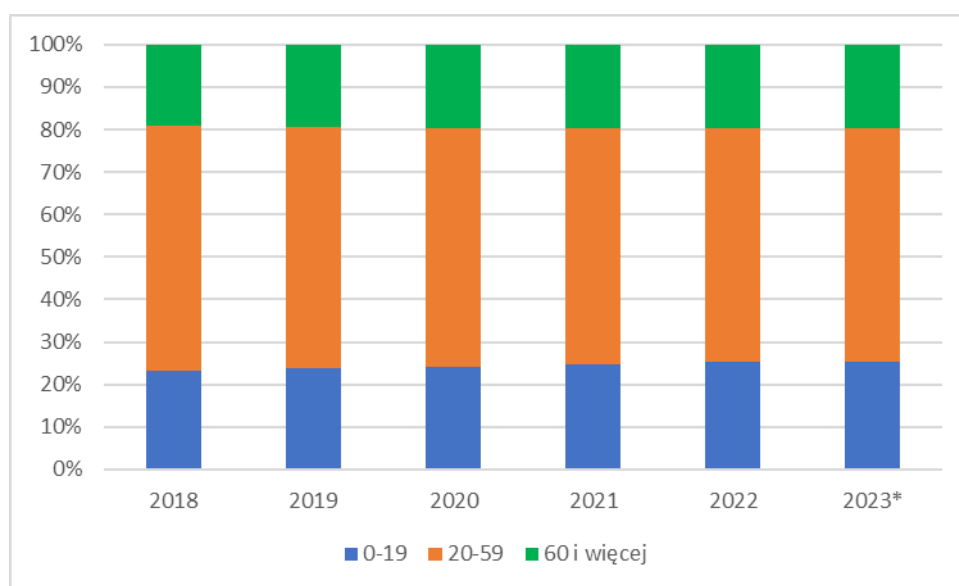

Ryc. 22. Ludność Gminy Żórawina w wieku lat 60 i więcej według grup wieku (stan na 31 grudnia)

* Stan na 20.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Analiza ludności według trzech grup wiekowych: 0-19 lat, 20-59 lat oraz 60 i więcej lat wskazuje, że populacja Gminy Żórawina jest generalnie młoda demograficznie. Ludność w wieku 0-19 lat stanowi 25,4% mieszkańców. Ludność w wieku lat 20-59 to 54,9%, zaś w wieku lat 60 i więcej 19,7%. W ostatnich latach obserwujemy wzrost udziału osób do lat 19 w ogólnej liczbie ludności (z 23,1% w 2018 roku do 25,4% w 2023) i niewielki wzrost udziału seniorów (z 19,0% w 2018 roku do 19,7% w 2023), natomiast spadek udziału ludności w wieku 20-59 lat (z 57,9% w 2018 roku do 54,9% w 2023) (ryc. 23.).

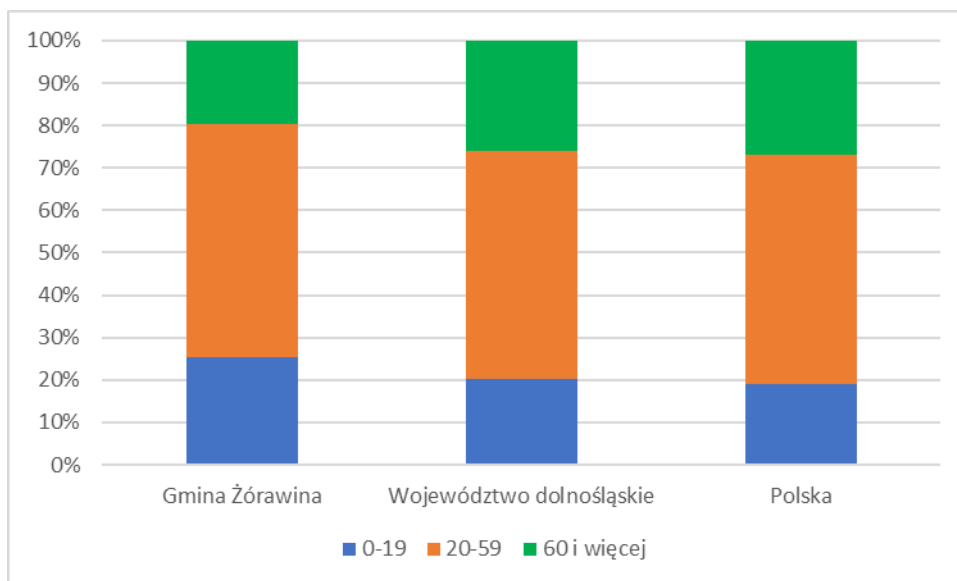

Ryc. 23. Udział ludności według grup wieku w ogólnej liczbie ludności Gminy Żórawina (stan na 31 grudnia)

* Stan na 20.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

To, że ludność Gminy Żórawina jest demograficznie młoda widać, gdy zestawimy strukturę ludności Gminy ze strukturą ludności Polski i województwa dolnośląskiego. Udział ludności w wieku 0-19 lat na koniec 2022 roku wyniósł średnio w Polsce 19,0%, w województwie dolnośląskim 20,2%, a w Gminie Żórawina aż 25,2%. Z kolei udział kategorii najstarszej, w wieku 60 lat i więcej średnio w Polsce wyniósł 26,9%, w województwie dolnośląskim 25,9%, a w Gminie Żórawina 19,6% (ryc. 24.). Z tej perspektywy struktura ludnościowa Gminy Żórawina jest korzystna, jednak Gmina musi być przygotowana na postępujące starzenie się populacji.

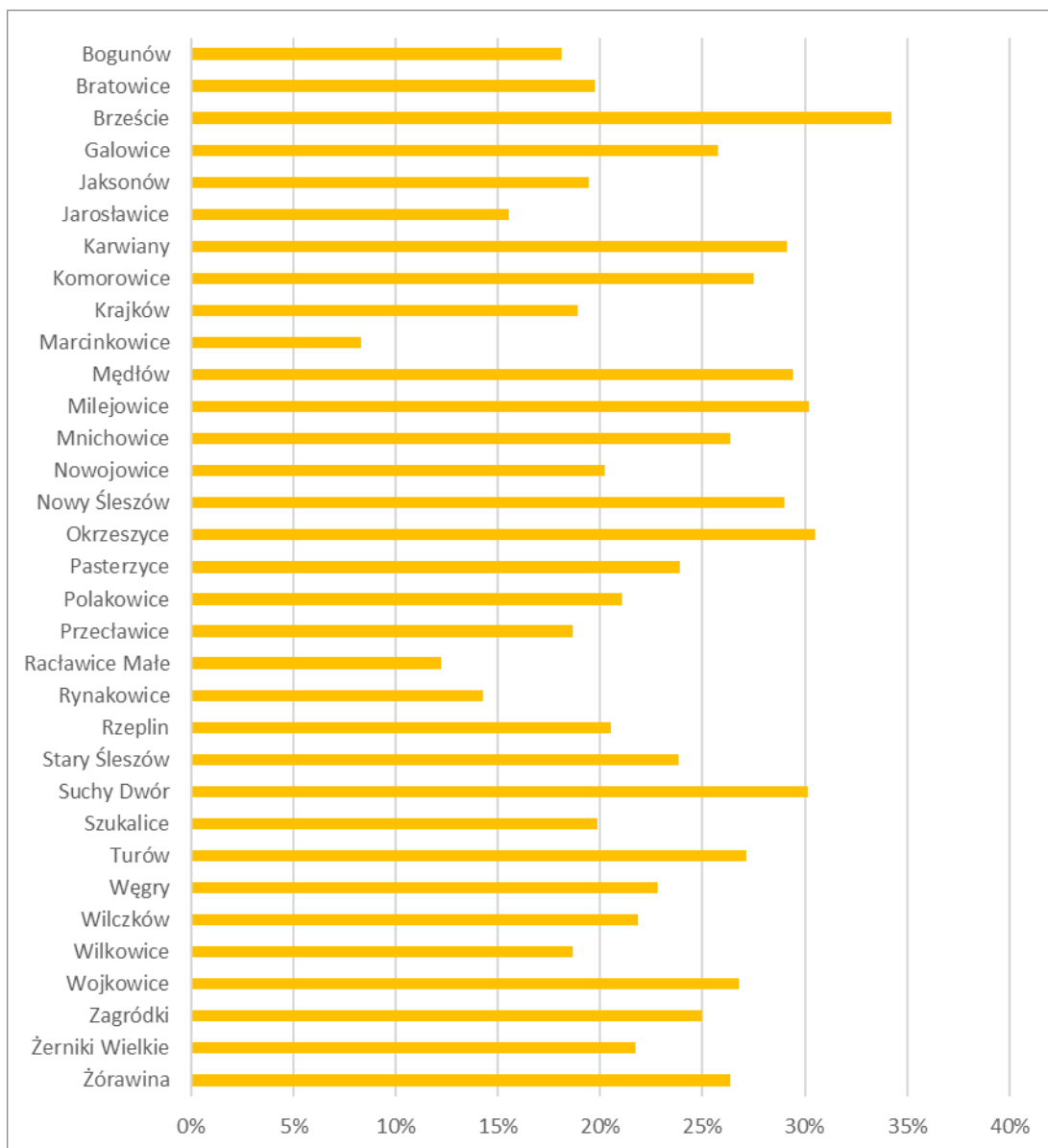
Ryc. 24. Udział ludności według grup wieku w ogólnej liczbie ludności (stan na 31 grudnia 2022)

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Miejscowości Gminy różnią się znacząco, jeśli chodzi o udział ludności najmłodszej i najstarszej w ogólnej liczbie ludności. Najmłodsze demograficznie, o udziale ludności w wieku 0-19 lat powyżej 30,0%, są miejscowości Brzeście, Milejowice, Okrzeszyce i Suchy Dwór. Najniższy odsetek osób w wieku lat 19 i mniej zamieszkuje w Marcinkowicach, Raclawicach Małych i Rynakowicach (ryc. 25.).

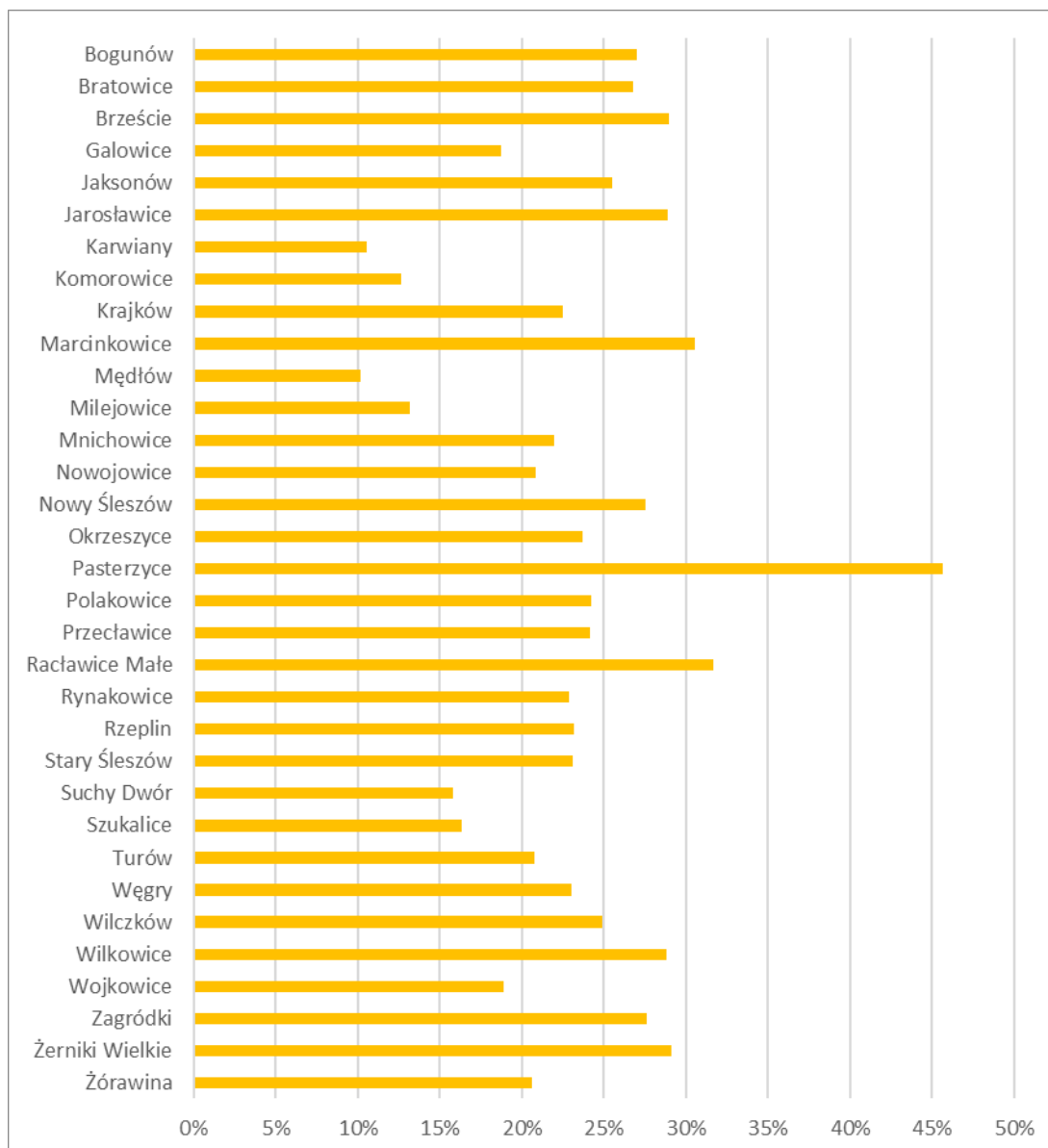
Gdy spojrzymy na udział seniorów w ogólnej liczbie ludności to miejscowości Gminy również różnią się znacząco w tym zakresie. W Pasterzycach udział seniorów wynosi 45,7%. Odsetek wyższy niż 30,0% występuje też w miejscowościach Marcinkowice i Raclawice Małe. Z kolei odsetek niższy niż 15,0% dotyczy miejscowości Karwiany, Komorowice, Mędlów i Milejowice (ryc. 26.). Mniejszy udział seniorów dotyczy głównie tych miejscowości, w których przyrasta liczba ludności w związku z procesami migracyjnymi.

Ryc. 25. Udział ludności w wieku 0-19 lat w ogólnej liczbie ludności w Gminie Żórawina według miejscowości (stan na 20.07.2023)

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

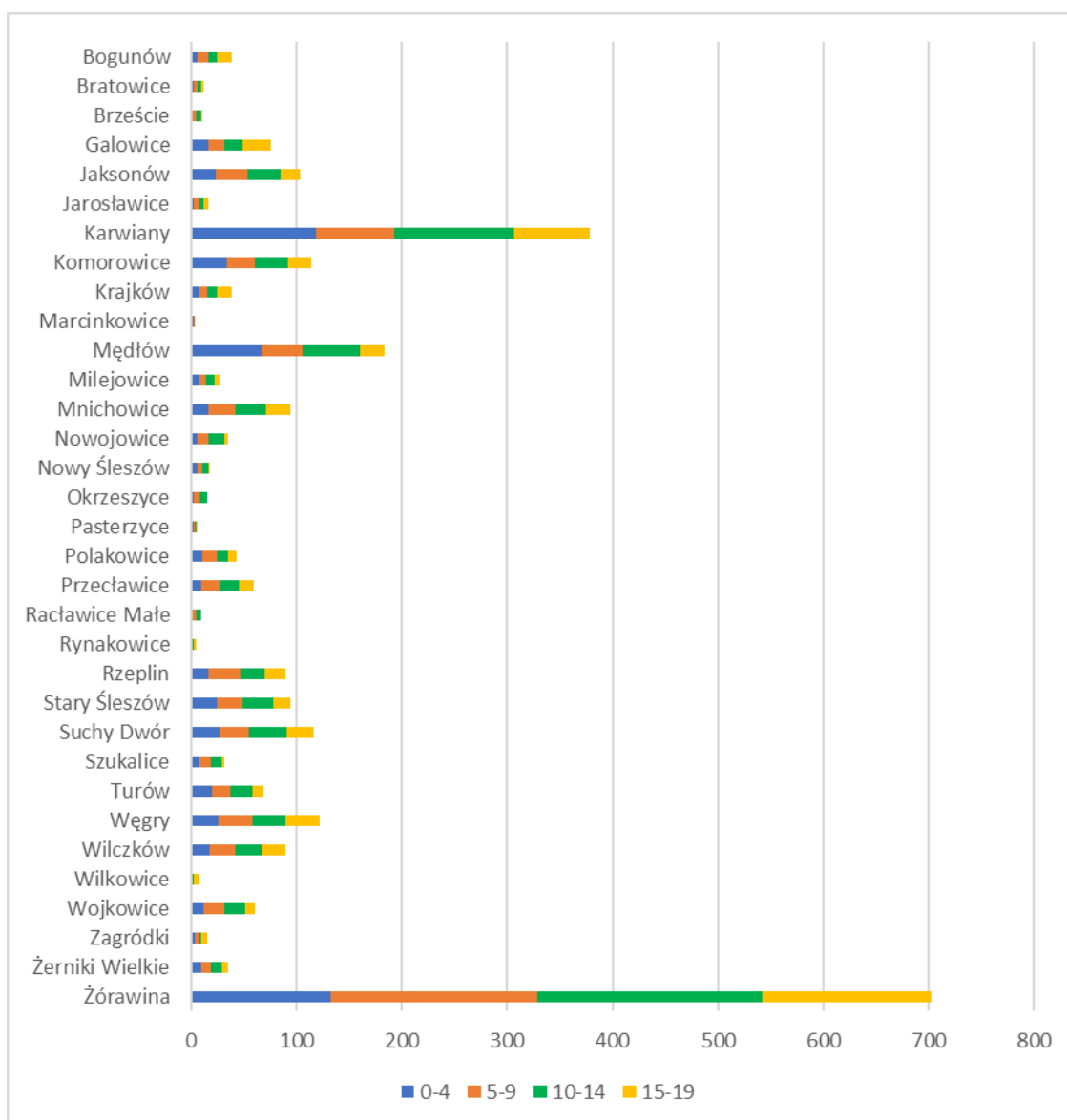

Ryc. 26. Udział ludności w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności w Gminie Żórawina według miejscowości (stan na 20.07.2023)

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Z perspektywy projektowania działań wspierających istotna jest wiedza o liczebności kategorii dzieci i młodzieży oraz seniorów w poszczególnych miejscowościach. Najwięcej dzieci i młodzieży zamieszkuje w miejscowości Żórawina – łącznie 703 osoby, w tym 542 do 14 roku życia włącznie, a więc dzieci które uczęszczają lub będą uczęszczały do przedszkoli i szkół podstawowych. Drugą miejscowością o największej liczbie dzieci i młodzieży są Karwiany – mieszka tam 378 osób w wieku 0-19 lat, w tym 307 osób w wieku 0-14 lat. Zwrócić należy również uwagę na miejscowości takie, jak Marcinkowice, Pasterzyce, Raławice Małe, Rynakowice i Wilkowice, gdzie mieszka mniej niż 10 osób poniżej 20 lat. W miejscowościach

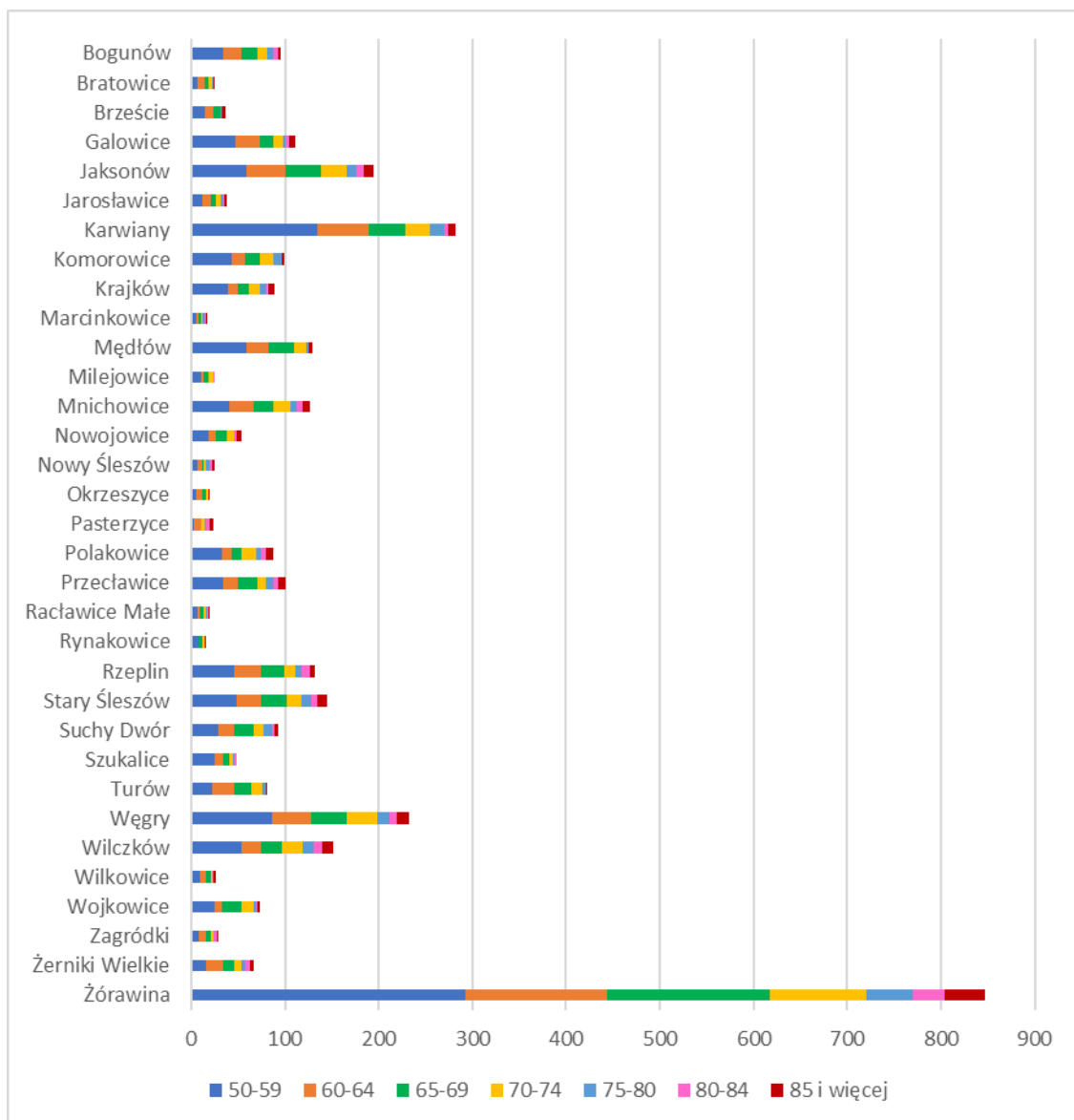
o małej liczbie mieszkańców i małej liczbie dzieci i młodzieży młodzi ludzie mogą mieć znaczące problemy z nawiązywaniem relacji rówieśniczych (ryc. 27.).

Ryc. 27. Liczba ludności w wieku 0-19 lat w Gminie Żórawina według miejscowości (stan na 20.07.2023)

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Najwięcej seniorów zamieszkuje w Żórawinie – 847 osób oraz w Karwianach – 282 osoby. Większe grupy seniorów zamieszkują także Mętłów – 129 osób, Węgry – 232 osoby i Jaksonów – 194 osoby. Z kolei 20 osób i mniej mieszka w Marcinkowicach, Okrzeszycach, Raławicach Małych i Rynakowicach. Najwięcej sędziwych seniorów, w wieku lat 80 i więcej, mieszka w Żórawinie – 77 osób, a także w Węgrach i Wilczkowie – po 21 osób, Jaksonowie – 18 osób i Starym Śleszowie – 17 osób (ryc. 28.).

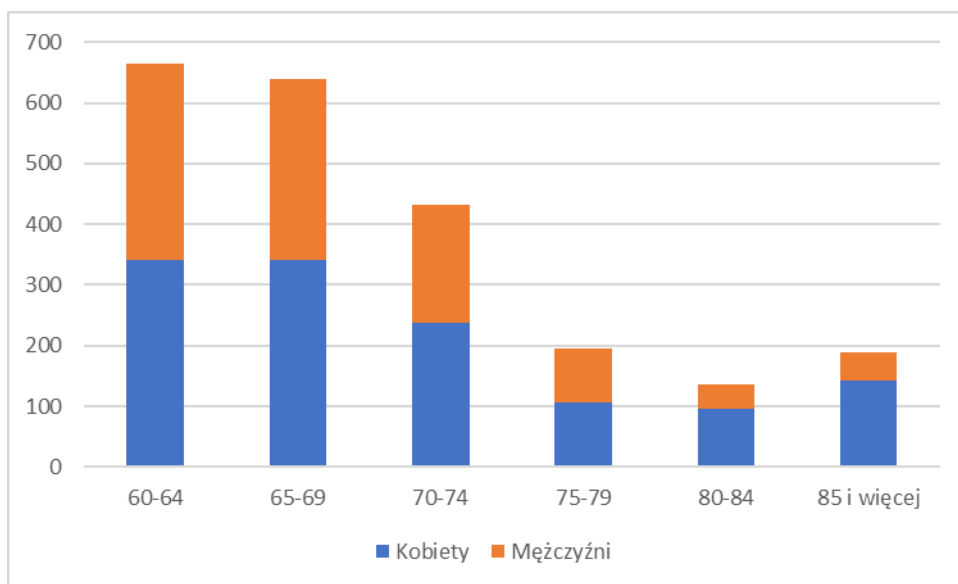

Ryc. 28. Liczba ludności w wieku 60 lat i więcej w Gminie Żórawina według miejscowości (stan na 20.07.2023)

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

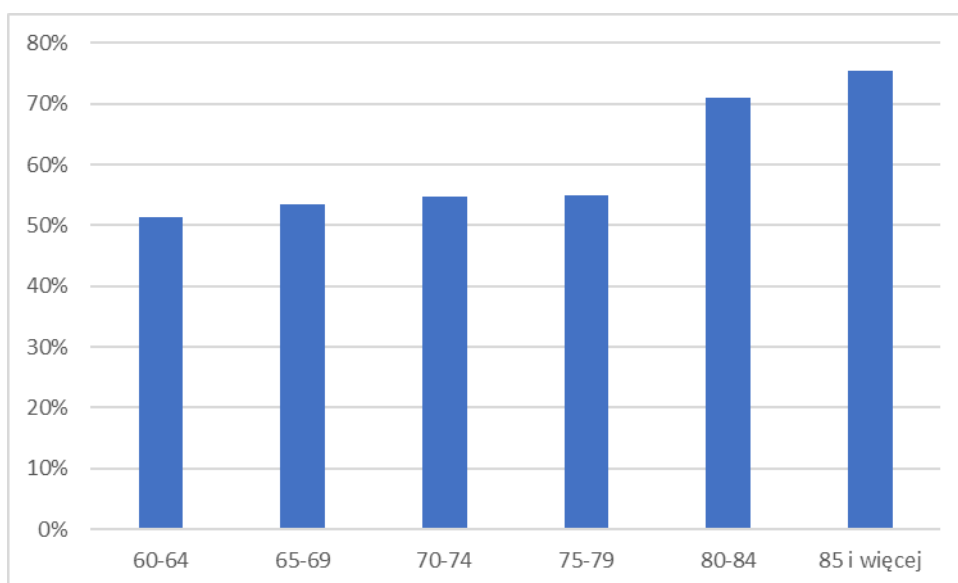
Analizując seniorów według płci wskazać należy, że w Gminie Żórawina według stanu na 20 lipca 2023 roku zamieszkiwało 1 265 kobiet i 990 mężczyzn w wieku lat 60 i więcej. Kobiety stanowiły więc 56,1% ogólnej liczby seniorów. Liczba kobiet i mężczyzn jest różna w poszczególnych grupach wiekowych. Udział kobiet w ogólnej liczbie seniorów rośnie wraz z wiekiem, jednak szczególny wzrost widoczny jest w przypadku wieku 80 lat i więcej. W kategorii wiekowej 80-84 lata kobiety stanowiły 71,1% seniorów, a w kategorii 85 i więcej 75,5% (ryc. 29. i 30.). Wiąże się to z różnicami w długości trwania życia ze względu na płeć. Główny Urząd Statystyczny wskazuje, że w 2021 roku przeciętne trwanie życia mężczyzn

w Polsce wyniosło 71,8 roku, natomiast kobiet 79,7 roku. Tym samym różnica między przeciętnym trwaniem życia mężczyzn i kobiet wyniosła 7,9 roku³.

Ryc. 29. Seniorzy w Gminie Żorawina według płci (stan na 20.07.2023)

Źródło: Urząd Gminy Żorawina.

Ryc. 30. Udział kobiet w ogólnej liczbie seniorów w Gminie Żorawina (stan na 20.07.2023)

Źródło: Urząd Gminy Żorawina.

³ Trwanie życia w 2021 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2022.

1.2.2. Osoby z niepełnosprawnościami

Z perspektywy realizacji działań pomocowych istotna jest również liczba osób z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Żórawina. W tym zakresie odwołać się można do danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku. Problemem jest, że spis dane odnośnie do niepełnosprawności publikuje w większości dla poziomu powiatów i województw. Jednocześnie nie ma innych rejestrów i baz danych, które zawierałyby pełne informacje o osobach z niepełnosprawnościami. Instytucje gminne posiadają informacje tylko o tych osobach z niepełnosprawnościami, które same zwrócić się o wsparcie.

Narodowy Spis Powszechny zdiagnozował na terenie powiatu wrocławskiego 14 285 osób z niepełnosprawnościami, w tym 7 215 osób z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością i 7 070 osób deklarujących niepełnosprawność biologiczną, ale nie posiadających orzeczenia o niepełnosprawności. Wśród osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności można wyróżnić:

- 1 759 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności;
- 2 198 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności;
- 2 258 osób z lekkim stopniem niepełnosprawności;
- 1 000 osób w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności⁴.

Udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie ludności powiatu wyniósł 8,1%, a osób z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością 4,1%. W porównaniu do danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku odnotowujemy spadek odsetka osób z niepełnosprawnościami w ogólnej liczbie ludności. W 2011 roku niepełnosprawni stanowili 8,7% ludności powiatu, a niepełnosprawni z orzeczoną niepełnosprawnością 4,8%. Spadek ten może wynikać ze zwiększania się ludności powiatu w związku z migracjami i dodatnim przyrostem naturalnym, co wiąże się z młodą strukturą demograficzną powiatu.

W przypadku Gminy Żórawina Narodowy Spis Powszechny wskazuje na 961 osób z niepełnosprawnościami, w tym 533 osoby z orzeczoną niepełnosprawnością i 428 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie. Wśród osób z orzeczoną prawnie niepełnosprawnością kobiety stanowią 50,8%. Udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie ludności Gminy wyniósł 7,5%, a osób z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością 4,1%. Podkreślić należy, że osoby z niepełnosprawnościami to znacząca liczebnie grupa mieszkańców Gminy Żórawina,

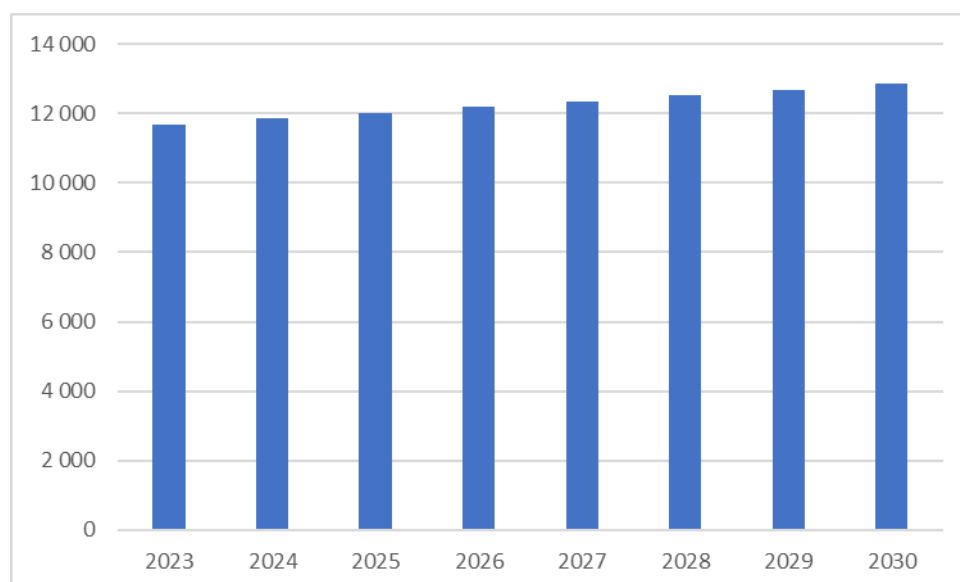
---

⁴ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

której członkowie – zależnie od stopnia i rodzaju niepełnosprawności – wymagają różnorodnego wsparcia.

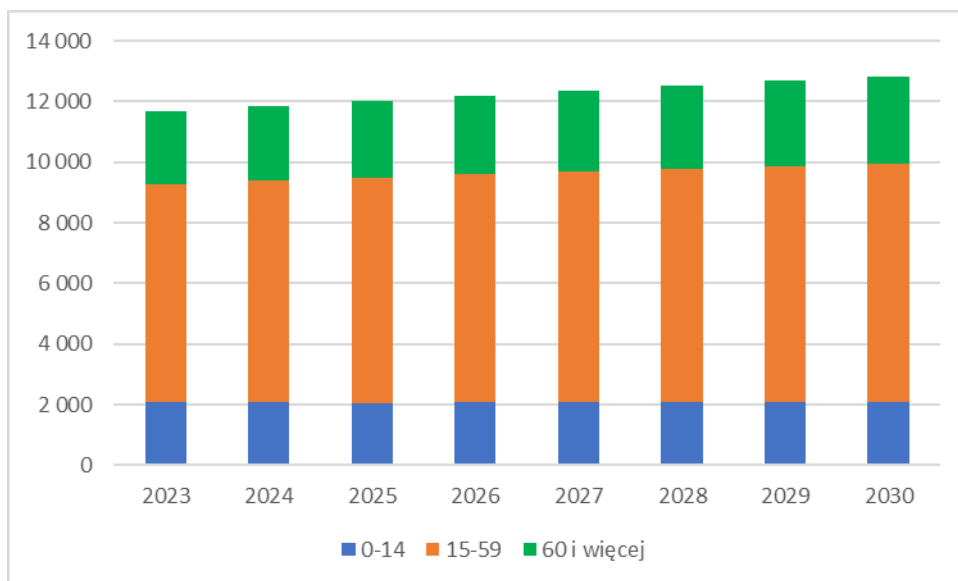
1.2.3. Prognoza liczby ludności

Aktualny stan ludności obrazuje sytuację w Gminie Żórawina w danym momencie, projektowanie przyszłych działań wymaga jednak wiedzy o nadchodzącej sytuacji demograficznej. *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)* projektuje w perspektywie roku 2030 systematyczny wzrost liczby ludności Gminy Żórawina – do 12 844 mieszkańców w 2030 roku (ryc. 31.). Wzrost ten będzie wynikał z utrzymywania się dodatniego przyrostu naturalnego i dodatniego salda migracji. Prognoza liczby ludności według grup wieku wskazuje na utrzymywanie się na stałym poziomie liczebnym ludności w wieku 0-14 lat, wzrost liczby ludności w wieku 15-59 lat (o 9,6%) i znaczny wzrost – o 20,5% ludności w wieku lat 60 i więcej (ryc. 32.). W kategorii wiekowej 80 lat i więcej liczba ludności wzrośnie o 25,3%. Udział ludności w wieku 60 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności będzie rósł – do 22,5% w roku 2030 (ryc. 33.). Wskazuje to na postępujące starzenie się populacji Gminy Żórawina, jednak nie będzie następowała depopulacja Gminy, a wskaźnik udziału seniorów w ogólnej liczbie ludności na tle kraju i województwa nadal będzie korzystny.

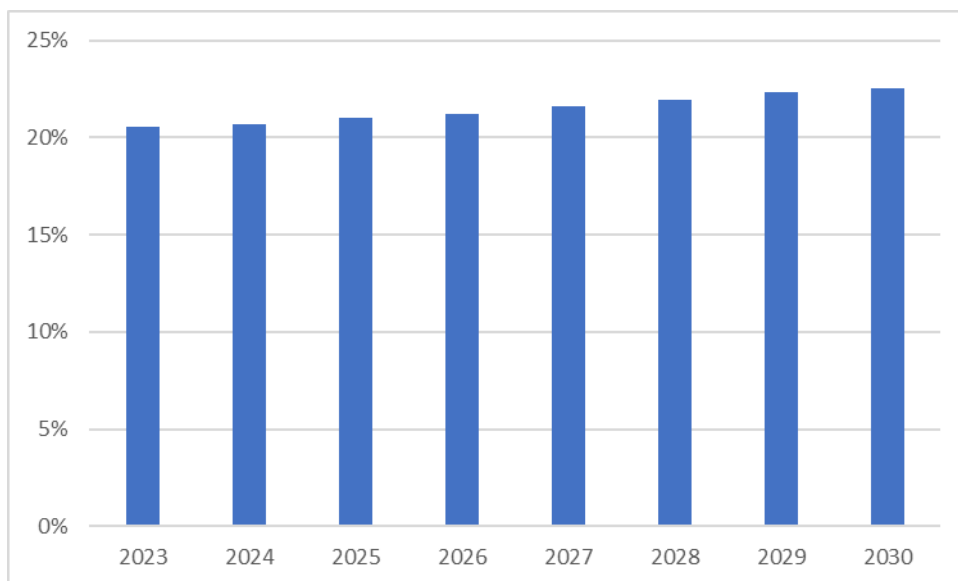
Ryc. 31. Prognoza liczby ludności w Gminie Żórawina w latach 2023-2030

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne), <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>.

Ryc. 32. Prognoza liczby ludności według grup wieku w Gminie Żorawina w latach 2023-2030

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne), <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>.

Ryc. 33. Udział ludności w wieku lat 60 i więcej w ogólnej liczbie ludności w Gminie Żorawina w latach 2023-2030

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne), <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>.

Podsumowując, sytuację ludnościową w Gminie Żorawina ocenić należy pozytywnie. Liczba ludności Gminy systematycznie rośnie, a prognoza demograficzna wskazuje na dalszy wzrost. Odpowiada za to zarówno dodatni przyrost naturalny, jak i dodatnie saldo migracji. Gmina Żorawina cechuje się młodą strukturą demograficzną, jednak widoczny jest już proces

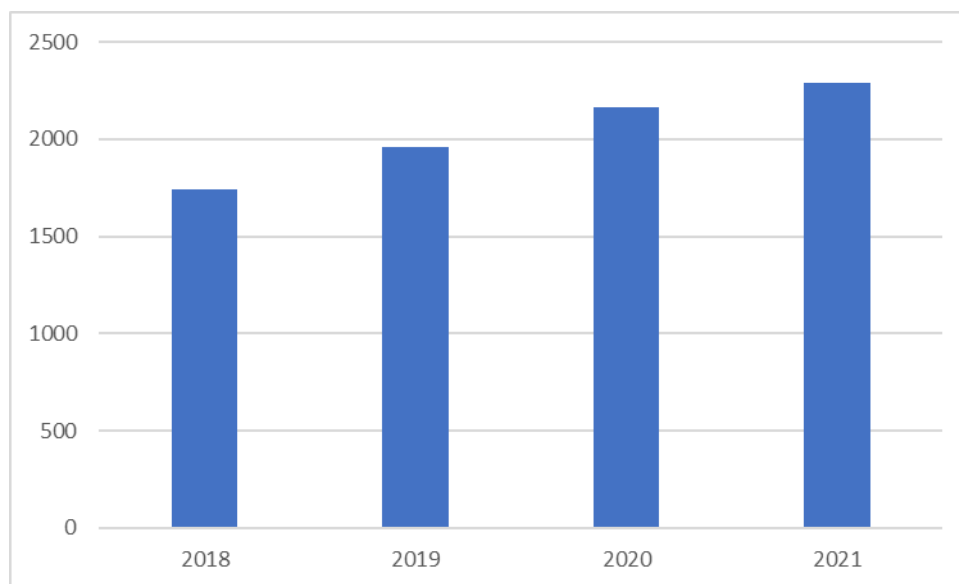
starzenia się społeczności Gminy, który w kolejnych latach będzie postępował. Konieczne jest przygotowanie się Gminy na rosnącą kategorię seniorów, w tym osób potrzebujących wsparcia.

1.3. Sytuacja na rynku pracy

Analiza lokalnego rynku pracy, aktywności zawodowej, zatrudnienia i bezrobocia pozwala na wykazanie aktywności zawodowej członków społeczności lokalnej, możliwości w zakresie podejmowania zatrudnienia oraz konieczności wsparcia osób bezrobotnych, a więc osób pozostających bez zatrudnienia, chętnych i gotowych do podjęcia pracy.

Wiele danych dotyczących sytuacji na rynku pracy publikowanych jest wyłącznie dla poziomu województwa (np. wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, dane dotyczące osób pracujących) lub powiatu (dane dotyczące stopy bezrobocia i osób bezrobotnych), stąd w przypadku gmin możliwe jest pokazanie nielicznych danych z tego obszaru.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na terenie Gminy Żórawina pracowało w 2021 roku 2 290 osób (ryc. 34.). Liczba osób pracujących na terenie Gminy rośnie. Podkreślić jednak należy, że mieszkańcy często pracują poza Gminą, np. na terenie Wrocławia lub Gminy Kobierzyce, stąd dane dotyczące pracujących w Gminie Żórawina nie obrazują liczby pracujących mieszkańców.

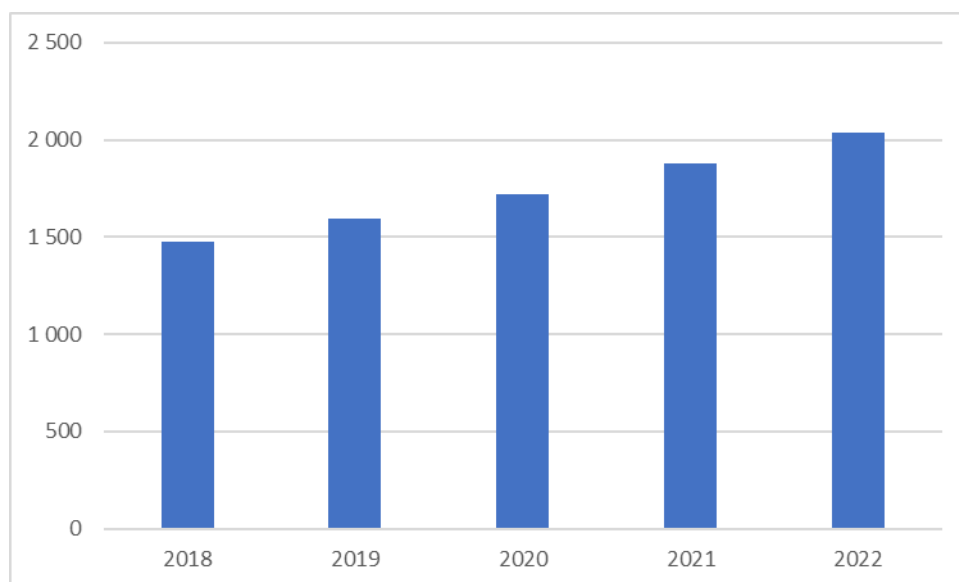
Ryc. 34. Pracujący w Gminie Żórawina

* Dane nie obejmują pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

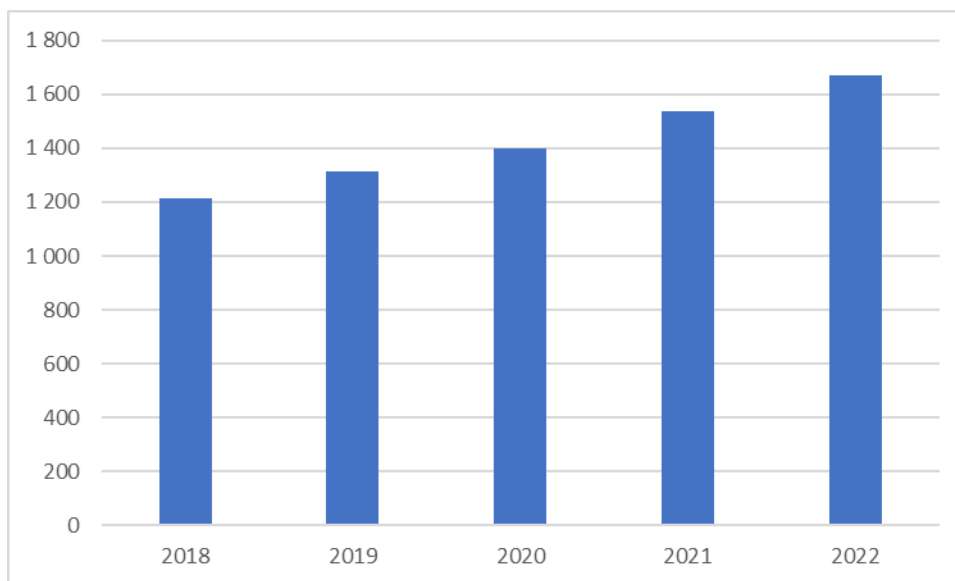
Sytuację na rynku pracy obrazują również dane dotyczące prowadzonej działalności gospodarczej. Na terenie Gminy Żórawina w 2022 roku funkcjonowało 2 035 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, w tym 13 podmiotów sektora publicznego. W latach 2018-2022 odnotować należy wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej – dotyczy to podmiotów prywatnych, bowiem liczba podmiotów sektora publicznego pozostaje bez zmian (ryc. 35.). 82,0% podmiotów gospodarki narodowej stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej pozostaje stały, zauważalny jest natomiast znaczny wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, którego nie zahamowała nawet pandemia Covid-19 (ryc. 36.). Na terenie Gminy nie ma podmiotów zatrudniających dużą liczbę pracowników. Dominują podmioty zatrudniające do 9 pracowników – stanowią 97,8% ogółu podmiotów. 44 podmioty zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a tylko jeden podmiot należy do kategorii zatrudniających od 50 do 249 osób.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 ludności wskazuje, że przedsiębiorczość na terenie Gminy Żórawina jest rozwinięta znacznie lepiej niż średnio w kraju i w województwie dolnośląskim (ryc. 37.).

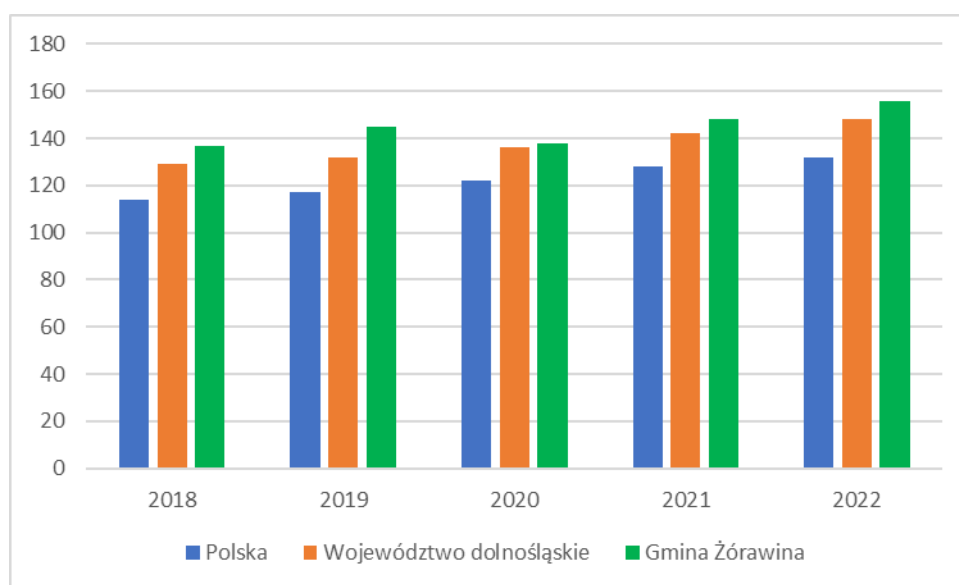
Ryc. 35. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w Gminie Żórawina

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Ryc.36. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wpisane do rejestru REGON w Gminie Żórawina

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

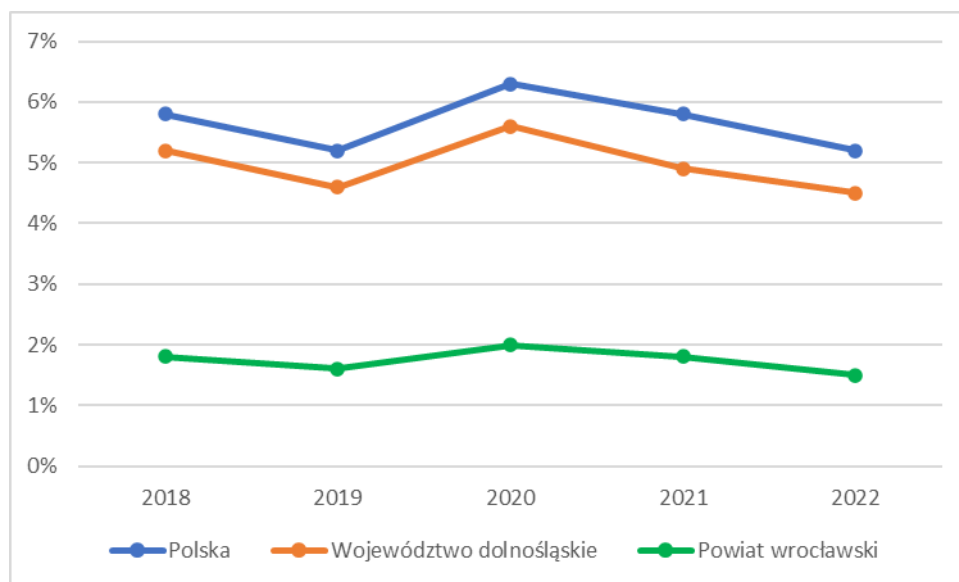

Ryc. 37. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Sytuację na rynku pracy obrazuje również stopa bezrobocia, a więc udział osób bezrobotnych w ludności aktywnej zawodowo. Stopa bezrobocia rejestrowanego jest dla powiatu wrocławskiego niezwykle niska – na 31 grudnia 2022 roku wyniosła 1,5%. Wprowadzie w 2020 roku stopa bezrobocia nieznacznie wzrosła (do 2,0%), jednak już od 2021 roku odnotowujemy spadek. Stopa bezrobocia dla powiatu wrocławskiego jest znacznie niższa niż

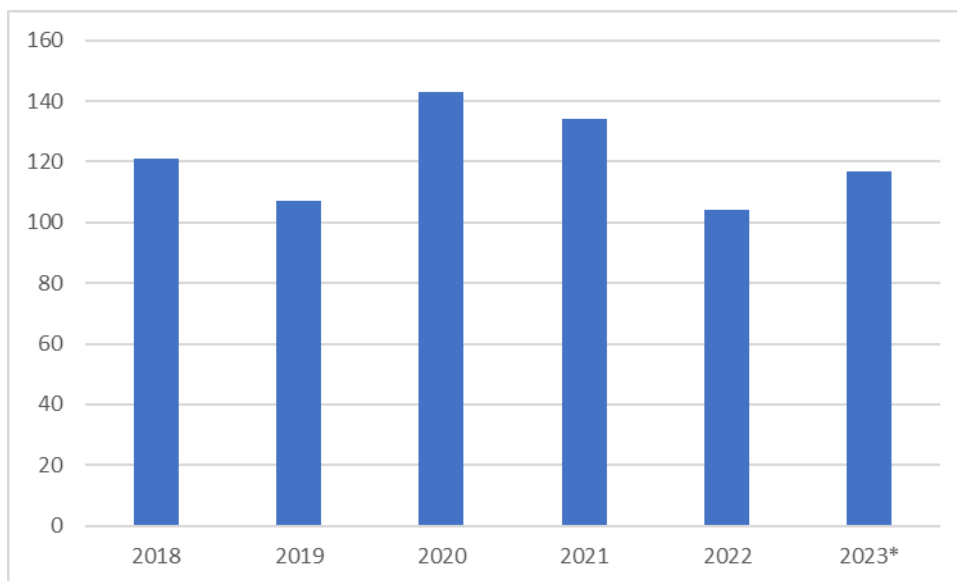
wskaźniki dla Polski i województwa dolnośląskiego (ryc. 38.). Podobną, niską stopą bezrobocia cechuje się też miasto Wrocław. Świadczy to o bardzo dobrej sytuacji na rynku pracy i braku problemów ze znalezieniem zatrudnienia.

Ryc. 38. Stopa bezrobocia rejestrowanego

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

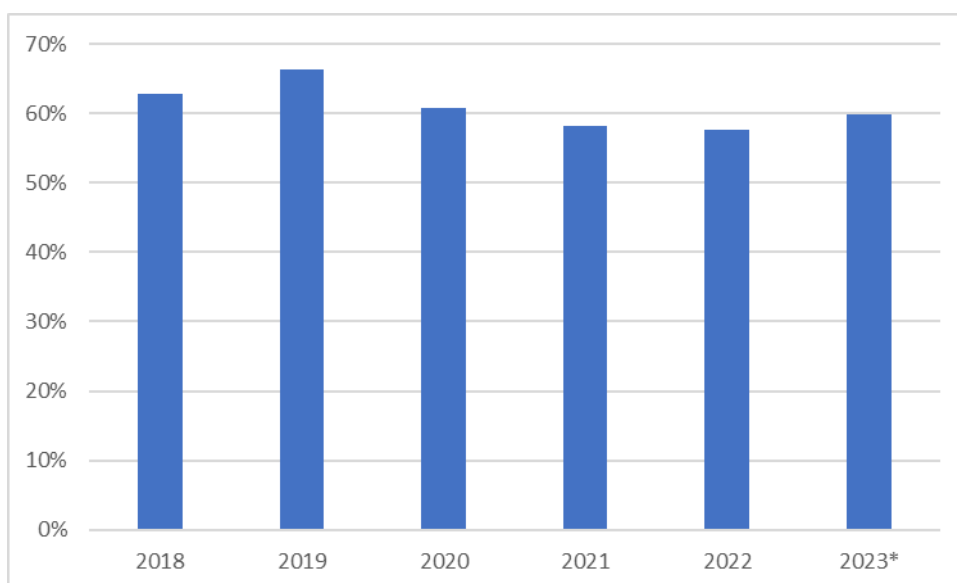
Na dzień 28 lutego 2023 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy we Wrocławiu zarejestrowane były 1 362 osoby bezrobotne, w tym 117 z terenu Gminy Żórawina. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Żórawina ulega wahaniom: wzrosła w latach 2020-2021 (prawdopodobnie w związku z pandemią Covid-19), spadła znacznie w roku 2022, natomiast na początku roku 2023 znów nieco wzrosła (ryc. 39.). Kobiety częściej są bezrobotne niż mężczyźni. Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł na 28 lutego 2023 roku 59,8% (w całym powiecie 57,2%) i w całym analizowanym okresie był większy niż udział mężczyzn (ryc. 40.). Zaledwie 13,7% bezrobotnych miało prawo do zasiłku dla bezrobotnych. Ogólnie w całym powiecie wrocławskim do zasiłku miało prawo 19,4% bezrobotnych, widać więc, że bezrobotni z Gminy Żórawina rzadziej mają prawo do zasiłku, co wiązać się może z dłuższym przebywaniem na bezrobociu lub brakiem wcześniejszego zatrudnienia umożliwiającego uzyskanie zasiłku.

Ryc. 39. Liczba osób z Gminy Żórawina zarejestrowanych jako bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy we Wrocławiu

* Stan na 28.02.2023

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu, <https://wroclaw.praca.gov.pl/bezrobotni-wedlug-gmin>.

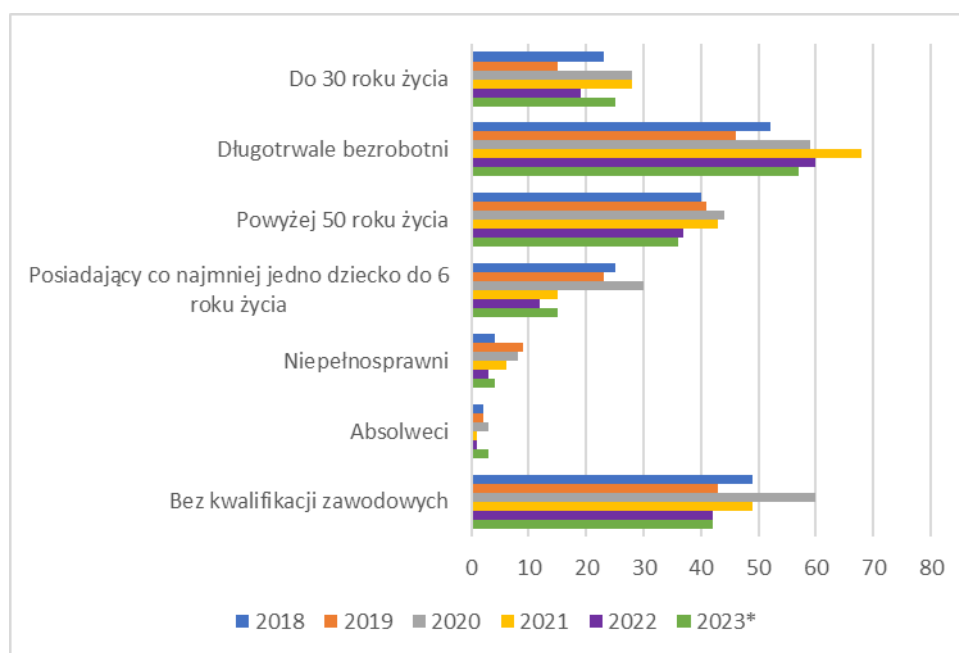
Ryc. 40. Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych z Gminy Żórawina

* Stan na 28.02.2023

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu, <https://wroclaw.praca.gov.pl/bezrobotni-wedlug-gmin>.

Analiza specyfiki bezrobocia wskazuje na duży zasięg bezrobocia długotrwałego. Bezrobotni długotrwanie stanowili 48,7% bezrobotnych na dzień 28 lutego 2023 roku, a w latach 2021 i 2022 odsetek osób bezrobotnych długotrwanie był wyższy niż 50,0% – w 2022 roku wyniósł aż 57,7%. Im dłużej osoba jest bezrobotna tym napotyka większe trudności w ponownym wejściu na rynek pracy, stąd praca z osobami długotrwanie

bezrobotnymi jest niezwykle istotna. Dodać należy, że znaczący udział wśród bezrobotnych mają bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych oraz osoby powyżej 50 roku życia. Znacznie mniejszą grupę stanowią młodzi bezrobotni – do 30 roku życia oraz bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do lat 6. Pozytywny jest fakt, że grono bezrobotnych zasila niewielu absolwentów (ryc. 41.).

Ryc. 41. Bezrobotni z Gminy Żórawina w szczególnej sytuacji na rynku pracy

* Stan na 28.02.2023

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy we Wrocławiu, <https://wroclaw.praca.gov.pl/bezrobotni-wedlug-gmin>.

Niewielu mieszkańców Gminy Żórawina, podobnie zresztą jak i mieszkańców powiatu wrocławskiego ogółem, korzysta z możliwości uzyskania statusu osoby poszukującej pracy. Na dzień 28 lutego 2023 roku jako osoba poszukująca pracy zarejestrowana była jedna osoba z Gminy Żórawina, zaś w całym powiecie takich osób było 24. Szeroka oferta powszechnie dostępnych ofert pracy powoduje, że mieszkańcy powiatu nie mają potrzeby korzystania z pomocy Powiatowego Urzędu Pracy.

Podsumowując wskazać należy na bardzo dobrą sytuację na rynku pracy, dostęp do różnorodnych ofert pracy, niskie bezrobocie, przy zastrzeżeniu związanym z istnieniem kategorii osób długotrwale bezrobotnych, mających problemy z odnalezieniem się na rynku pracy.

1.4. Sytuacja mieszkaniowa

Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych jest dla osób i rodzin jednym z kluczowych warunków zaspokojenia pozostałych potrzeb życiowych. W tym kontekście szczególnie ważna jest analiza ilości i jakości zasobów mieszkaniowych, w tym dostępności gminnego zasobu mieszkaniowego.

Gęstość zaludnienia w 2022 roku wynosiła 111,6 osoby na 1km². Odnotować należy wzrost gęstości zaludnienia, związany ze wzrostem liczby mieszkańców. W 2018 roku w Gminie zamieszkiwało 90,3 osoby na 1km².

Zgodnie z danymi Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021 roku w Gminie było 3 429 budynków. Łącznie w Gminie funkcjonowały 4 283 mieszkania, w tym 3 935 zamieszkałych i 348 niezamieszkałych.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego dla roku 2022 wskazują, że na terenie Gminy Żórawina funkcjonowało 3 686 budynków mieszkalnych i 4 635 mieszkań. Liczba budynków mieszkalnych i mieszkań systematycznie rośnie, rośnie również liczba mieszkań na 1000 mieszkańców i poprawiają się wskaźniki wskazujące na komfort zamieszkiwania, takie jak powierzchnia mieszkania czy liczba izb oraz metraż na osobę zamieszkującą. Przeciętne mieszkanie w 2022 roku liczyło 114,1 m², miało 5 izb i było zamieszkiwane przez 3 osoby. Na jedną izbę przypadało 0,60 osoby, co zapewnia komfort użytkowania mieszkania (tabela 1.). Na 1000 mieszkańców w 2022 roku przypadało 345,5 mieszkania. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców jest mniejsza niż średnia dla Polski i województwa dolnośląskiego (w 2022 roku odpowiednio 412,4 i 448,2). Przeciętne mieszkanie jest znacznie większe niż średnia dla Polski i województwa dolnośląskiego (75,3 m² i 70,8 m²), co wynika z faktu dominacji zabudowy jednorodzinnej na terenie Gminy.

Mieszkania są dobrze wyposażone w instalacje, szczególnie jeśli wziąć pod uwagę fakt, że teren Gminy jest terenem wiejskim. W 2021 roku 95,7% mieszkań miało dostęp do sieci wodociągowej, 94,6% do spłukiwanego ustępu, a 93,8% miało łazienkę. Z centralnego ogrzewania korzystało w 2021 roku 85,3% mieszkań, a z gazu sieciowego 35,5% (tabela 2.). Niepokojący jednak jest fakt, że odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje – z wyjątkiem instalacji gazowej – nieznacznie się zmniejsza, co wykazuje, że komfort zamieszkiwania się nie poprawia (tabela 2.).

Tabela 1. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Żórawina – wskaźniki

Wskaźniki	2018	2019	2020	2021	2022
Budynki mieszkalne	2 839	3 153	3 229	3 539	3 686
Mieszkania	3 553	3 754	4 241	4 478	4 635
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)	110,7	111,0	113,5	113,5	114,1
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m ²)	36,2	37,4	37,8	38,9	39,4
Mieszkania na 1000 mieszkańców	327,0	336,5	332,9	343,0	345,5
Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	4,71	4,70	4,85	4,82	4,81
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,06	2,97	3,00	2,92	2,89
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,65	0,63	0,62	0,60	0,60

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Tabela 2. Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań*

Instalacje	2018	2019	2020	2021
Wodociąg	98,5	98,5	95,4	95,7
Ustęp sputkiwany	96,3	96,6	94,3	94,6
Łazienka	94,4	94,7	93,4	93,8
Centralne ogrzewanie	88,5	89,1	84,5	85,3
Gaz sieciowy	25,1	31,6	34,3	35,5

* Brak danych dla roku 2022, stan na 01.08.2023.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

W kontekście wysokich i stale rosnących cen nabycia lokali mieszkalnych istotne znaczenie ma wsparcie osób o niskich dochodach w dostępie do lokali mieszkalnych. Gmina Żórawina posiada w swoich zasobach 74 mieszkania komunalne, nie posiada natomiast lokali wyodrębnionych jako lokale socjalne. Systematycznie składane są wnioski na mieszkania komunalne – w 2022 roku złożono 14 wniosków (tabela 3.). W analizowanym okresie nie było osób oczekujących w kolejce na mieszkania komunalne.

Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe Gminy Żórawina

Wskaźniki	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	86	86	86	84	74
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	8	7	9	14	14
Liczba oczekujących na lokale socjalne					
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	0	0	0	1	0

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Lokale komunalne zlokalizowane są w Żórawinie, ale także w innych miejscowościach Gminy: Suchym Dworze, Rzeplinie, Galowicach, Węgrach, Jarosławicach, Komorowicach, Krajkowie, Bogunowie, Milejowicach i Wilczkowie. Liczba lokali komunalnych zmienia się, gdyż lokale są sprzedawane dotychczasowym najemcom, a także przeznaczane na inne cele użyteczności publicznej. Lokale komunalne są w różnym stanie technicznym – od złego stanu, w przypadku którego zachodzi pilna potrzeba remontu, poprzez stan średni, w przypadku którego zachodzą potrzeby remontu, po stan zadowalający i dobry, w przypadku którego nie zachodzą potrzeby remontu. Podkreślić należy, że większość mieszkań jest w stanie średnim i wymaga remontu. Wykaz mieszkań komunalnych zawarto w tabeli 4.

Tabela 4. Informacje o mieszkaniach komunalnych Gminy Żórawina

Adres	Liczba lokali mieszkalnych	Stan techniczny budynku
Żórawina al. Niepodległości 6	10 mieszkań	średni
Żórawina al. Niepodległości 9	6 mieszkań	średni
Żórawina al. Niepodległości 27	1 mieszkanie	średni
Żórawina al. Niepodległości 28	4 mieszkania	średni
Żórawina al. Niepodległości 41	1 mieszkanie	i zadowalający
Żórawina al. Niepodległości 58	2 mieszkania	średni
Żórawina al. Niepodległości 60	2 mieszkania	średni
Żórawina ul. Kolejowa 4	5 mieszkań	średni
Żórawina ul. Kolejowa 6a	4 mieszkania	średni
Żórawina ul. Kolejowa 6d	3 moduły mieszkalne	dobry
Żórawina ul. Urzędnicza 18 a	1 mieszkanie	dobry
Żórawina ul. Urzędnicza 3 b	2 mieszkania	średni
Suchy Dwór ul. Główna 1	1 mieszkanie	średni
Rzeplin al. Lipowa 26	4 mieszkania	średni
Rzeplin al. Lipowa 29	6 mieszkań	średni
Rzeplin al. Lipowa 39	3 mieszkania	średni
Galowice ul. Irysowa 2	1 mieszkanie	zły
Węgry ul. Strzeleńska 2	4 mieszkania	średni
Węgry ul. Witosa 21	4 mieszkania	średni
Jarosławice 6	1 mieszkanie	średni
Komorowice ul. Wrocławska 23	1 mieszkanie	średni
Komorowice ul. Wrocławska 18	2 mieszkania	średni
Krajków 32	1 mieszkanie	zły
Bogunów ul. Konopnickiej 21	1 mieszkanie	średni
Milejowice 15	1 mieszkanie	zły
Wilczków, ul. Kopernika 30	3 mieszkania	średni

Źródło: Raport o stanie Gminy Żórawina w 2022 roku, Żórawina 2023.

Podsumowując wskazać należy na znaczące potrzeby w zakresie rozwijania komunalnego zasobu Gminy oraz wykonywania bieżących napraw lokali mieszkalnych.

1.5. System oświaty i opieki nad dziećmi

Oferta w zakresie opieki nad dziećmi i edukacji w Gminie Żórawina obejmuje placówki publiczne oraz niepubliczne, placówki opieki nad dziećmi do lat 3, przedszkola oraz szkoły podstawowe.

Gmina Żórawina jest organem prowadzącym dla pięciu szkół podstawowych i przedszkola. Dodatkowo funkcjonują 3 niepubliczne przedszkola i jeden punkt przedszkolny oraz dwa żłobki. Gmina prowadzi jedno przedszkole mające siedziby w Żórawinie i Węgrach, nie prowadzi jednak żadnej instytucji zapewniającej opiekę dzieciom do lat 3. O ile szkoły podstawowe funkcjonują w pięciu różnych miejscowościach Gminy: w Żórawinie, Rzeplinie, Wilczkowie, Polakowicach i Węgrach, to opieka przedszkolna i żłobkowa dostępna jest tylko w Żórawinie, Węgrach i Galowicach (tabela 5.).

Tabela 5. Informacja o placówkach oświaty i opieki nad dziećmi w Gminie Żórawina

Rodzaj placówki	Nazwa placówki	Adres	Status placówki	Podmiot prowadzący
Szkoła	Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego	ul. M. Kopernika 15 55-020 Żórawina	Publiczna	Gmina Żórawina
	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II	ul. Lipowa 26 Rzeplin 55-020 Żórawina	Publiczna	Gmina Żórawina
	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II	ul. M. Kopernika 29 Wilczków 55-020 Żórawina	Publiczna	Gmina Żórawina
	Szkoła Podstawowa im. Janusza Kusocińskiego	ul. Szkolna 5 Polakowice 55-020 Żórawina	Publiczna	Gmina Żórawina
	Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa	ul. Szkolna 2 Węgry 55-020 Żórawina	Publiczna	Gmina Żórawina
Przedszkole	Przedszkole w Żórawinie	ul. Urzędnicza 18A 55-020 Żórawina ul. Szkolna 2 Węgry 55-020 Żórawina	Publiczna	Gmina Żórawina
	Przedszkole „Tęczowy Zakątek” Marcin Ziółkowski	ul. Porzeczkowa 4 55-020 Żórawina	Niepubliczna	Osoba fizyczna
	Punkt Przedszkolny „TUP TUP Małych Stóp” Aleksandra Marszałek	ul. Urzędnicza 4 55-020 Żórawina	Niepubliczna	Osoba fizyczna

	Przedszkole Niepubliczne „TUP TUP Małych Stóp” Aleksandra Marszałek	ul. Urzędnicza 4a 55-020 Żórawina	Niepubliczna	Osoba fizyczna
	Przedszkole Niepubliczne „Szczęśliwe lata”	ul. Szczęśliwa 3 Galowice 55-020 Żórawina	Niepubliczna	Osoba fizyczna
Żłobek	Żłobek „Tęczowy Zakątek” Marcin Ziółkowski	ul. Owocowa 12 55-020 Żórawina	Niepubliczna	Osoba fizyczna
	Żłobek Niepubliczny „Szczęśliwe lata”	ul. Szczęśliwa 3 Galowice 55-020 Żórawina	Niepubliczna	Osoba fizyczna

Źródło: Raport o stanie Gminy Żórawina w 2022 roku, Żórawina 2023.

W przypadku szkół podstawowych wyznaczone są obwody szkolne wskazujące na miejscowości z których uczniowie przypisani są do danej szkoły (tabela 6.).

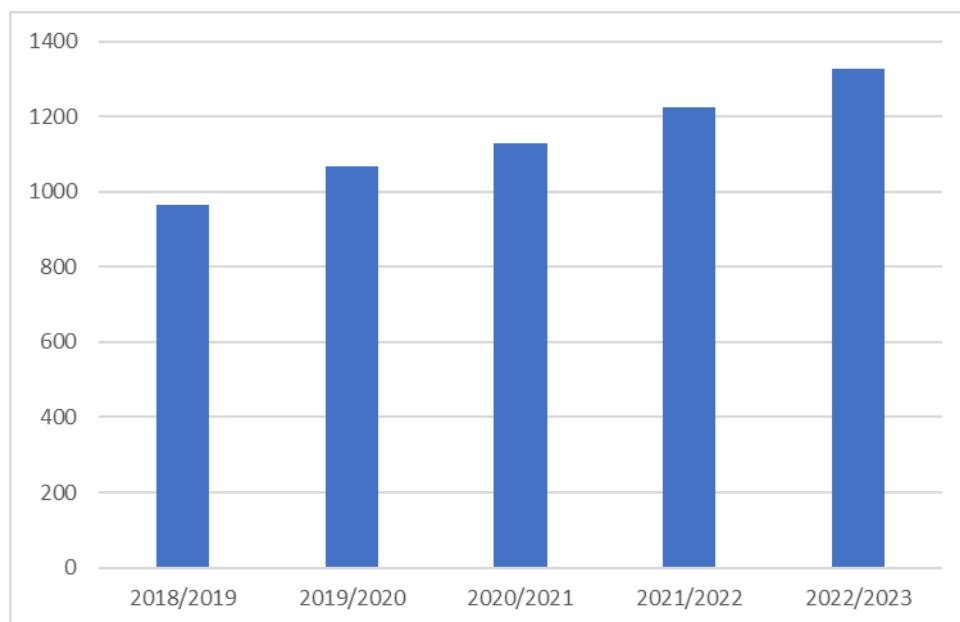
Tabela 6. Informacja o placówkach oświaty i opieki nad dziećmi w Gminie Żórawina

Nazwa placówki	Obwód szkolny
Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Żórawinie	Żórawina, Bratowice, Jarosławice, Mędłów, Mnichowice, Okrzeszyce, Rynakowice, Turów, Wojkowice, Zagródki, Żerniki Wielkie
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Rzeplinie	Rzeplin, Karwiany, Komorowice, Suchy Dwór, Szukalice
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Wilczkowie	Wilczków, Galowice, Jaksonów, Pasterzyce, Przeclawice
Szkoła Podstawowa im. Janusza Kusocińskiego w Polakowicach	Polakowice, Krajków, Milejowice, Nowojowice, Nowy Śleszów, Raclawice Małe, Stary Śleszów, Wilkowice
Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Węgrach	Węgry, Bogunów, Brzeście, Marcinkowice

Źródło: Raport o stanie Gminy Żórawina w 2022 roku, Żórawina 2023.

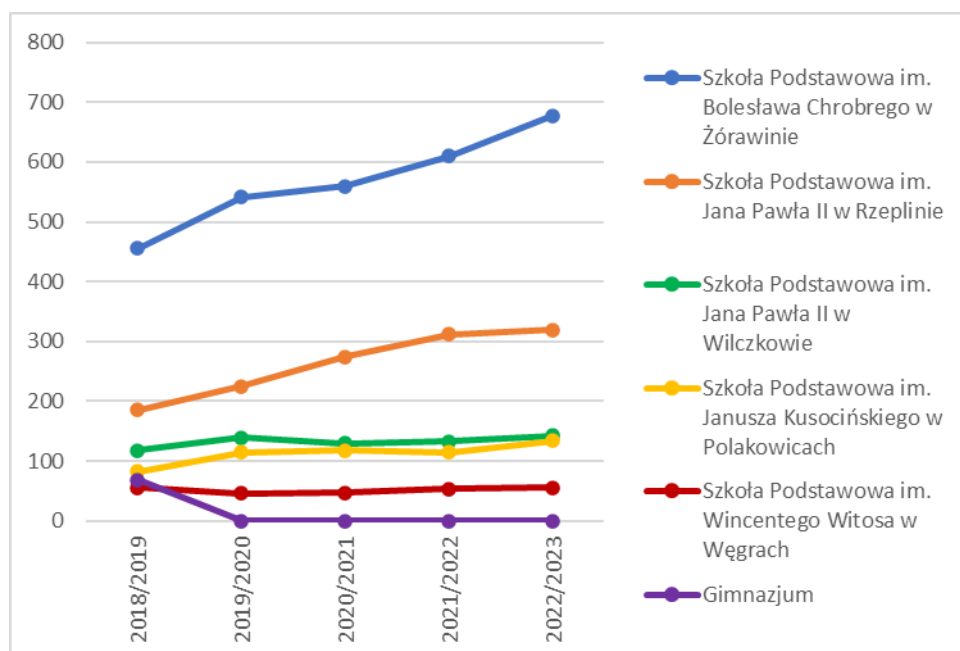
Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych na terenie Gminy Żórawina systematycznie rośnie – z 897 uczniów w roku 2018/2019 do aż 1 328 w roku 2022/2023 (ryc. 42.). W roku 2018/2019 dodatkowo ostatnia grupa 69 uczniów uczęszczała do gimnazjum, które zostało wygaszone w związku z reformą systemu edukacji. Szkoły podstawowe są bardzo zróżnicowane, jeśli chodzi o liczbę uczniów (ryc. 43.). Największą placówką jest Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Żórawinie, do której uczęszcza połowa wszystkich uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy. W roku 2022/2023 szkoła liczyła 677 uczniów. W tej szkole ma też miejsce największy liczebnie przyrost liczby uczniów. Drugą co do wielkości placówką jest Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Rzeplinie.

Ona również odnotowała znaczny wzrost liczby uczniów. Najmniejszą szkołą podstawową jest Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Węgrach, która liczyła zaledwie 56 uczniów. Różna liczba uczniów oraz zróżnicowany wzrost liczby uczniów w ostatnich latach generuje zróżnicowane obciążenie placówek oświatowych.

Ryc. 42. Liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych (oraz gimnazjum w roku szkolnym 2018/2019) w Gminie Żórawina

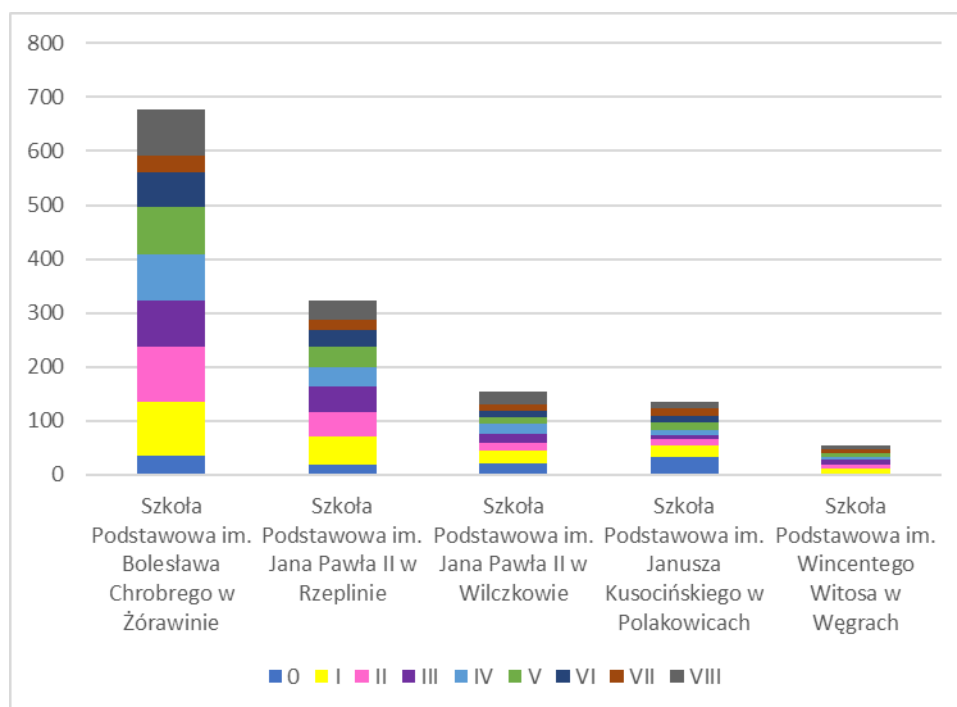
Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Ryc. 43. Liczba uczniów w poszczególnych szkołach w Gminie Żórawina

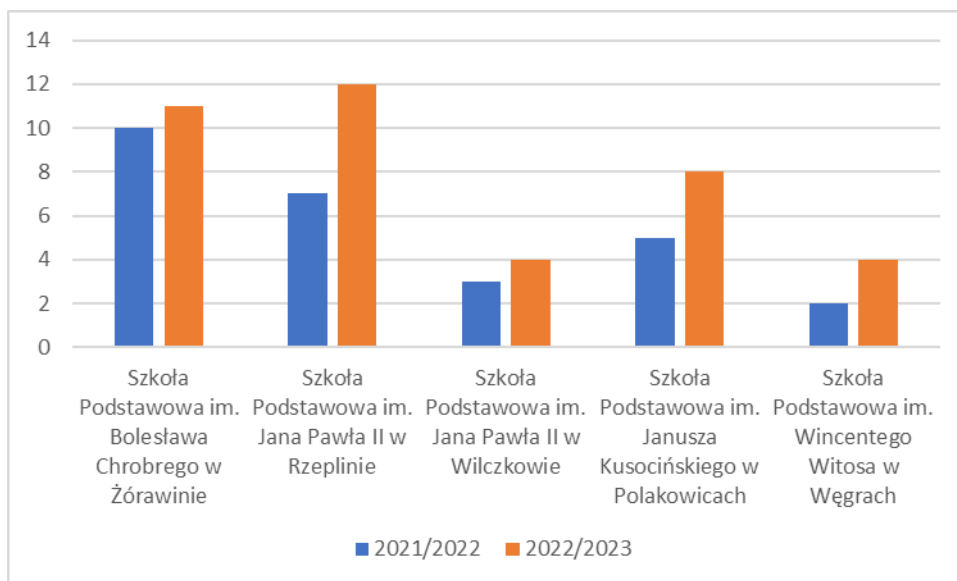
Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Największa szkoła, w Żórawinie, liczyła w roku 2022/2023 35 oddziałów, najmniejsza – w Węgrach – zaledwie 7 oddziałów, bowiem nie było w niej tzw. zerówki oraz klasy VI. Liczebność poszczególnych roczników jest względnie podobna, poza klasą VII, która najczęściej była mniej liczna – ze względu na reformę związaną z wiekiem rozpoczynania edukacji szkolnej. Dodatkowo w szkołach w Żórawinie i Rzeplinie zauważalnie większe liczebnie są roczniki z najmłodszych klas (ryc. 44.).

Ryc. 44. Liczba uczniów w poszczególnych klasach w szkołach podstawowych w Gminie Żórawina w roku szkolnym 2022/2023
Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

W szkołach uczą się również uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Łącznie w roku szkolnym 2021/2022 było 27 takich uczniów, zaś w roku 2022/2023 – 39. Najwięcej uczniów z orzeczeniami uczęszczało do największych szkół – w Żórawinie i Rzeplinie, ale zwrócić należy uwagę na znaczącą – a relacji do ogólnej liczby uczniów – liczbę uczniów z orzeczeniami w innych szkołach (ryc. 45).

Ryc. 45. Liczba uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego w szkołach podstawowych w Gminie Żórawina

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Wszystkie szkoły na terenie Gminy zapewniają opiekę pedagogiczną i psychologiczną. W dwóch placówkach zatrudnieni są też pedagodzy specjaliści, a w jednej terapeuta. Liczbę specjalistów i wymiar etatów zestawiono w tabeli 7. Podkreślić należy, że w placówkach oświatowych wakaty – przede wszystkim na stanowiskach nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz specjalistów: pedagogów i psychologów.

Tabela 7. Informacja o specjalistach zatrudnionych w szkołach w Gminie Żórawina

Nazwa placówki	Pedagog	Psycholog	Inni specjaliści
Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Żórawinie	4 osoby 2 20/21 etatu	3 osoby 2,5 etatu	Pedagog specjalny: 3 osoby/ 3 etaty
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Rzeplinie	1 osoba 1 etat	1 osoba 1 etat	Pedagog specjalny: 1 osoba/ 1 etat Terapeuta: 1 osoba/ 1 etat
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Wilczkowie	1 osoba 0,5 etatu	1 osoba 0,5 etatu	---
Szkoła Podstawowa im. Janusza Kusocińskiego w Polakowicach	1 osoba 1 etat	1 osoba 0,5 etatu	---
Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Węgrach	1 osoba 0,5 etatu	1 osoba 18/22 etatu	---

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Analiza bazy szkolnej wskazuje, że szkoły nie mają pełnego zaplecza umożliwiającego uczniom komfortową realizację zajęć. Szczególnie mankamenty widoczne są w obszarze infrastruktury sportowej. Tylko szkoły w Żórawinie i Polakowicach mają zarówno salę gimnastyczną, jak i boisko oraz plac zabaw. Szkoła w Rzeplinie w ogóle nie posiada bazy sportowo-rekreacyjnej. We wszystkich szkołach dostarczane są posiłki w ramach cateringu. Szkoły mają również dostęp do Internetu w technologii LTE (tabela 8.).

Tabela 8. Informacja o placówkach oświaty i opieki nad dziećmi w Gminie Żórawina

Nazwa placówki	Boisko	Sala gimnastyczna	Plac zabaw	Posiłki	Internet
Szkoła Podstawowa im. Bolesława Chrobrego w Żórawinie	Tak	Tak	Tak	Catering	Internet w technologii LTE
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Rzeplinie	Nie	Nie	Nie	Catering	Internet w technologii LTE
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Wilczkowie	Tak	Tak	Nie	Catering	Internet w technologii LTE
Szkoła Podstawowa im. Janusza Kusocińskiego w Polakowicach	Tak	Tak	Tak	Catering	Internet w technologii LTE
Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Węgrach	Nie	Tak	Nie	Catering	Internet w technologii LTE

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

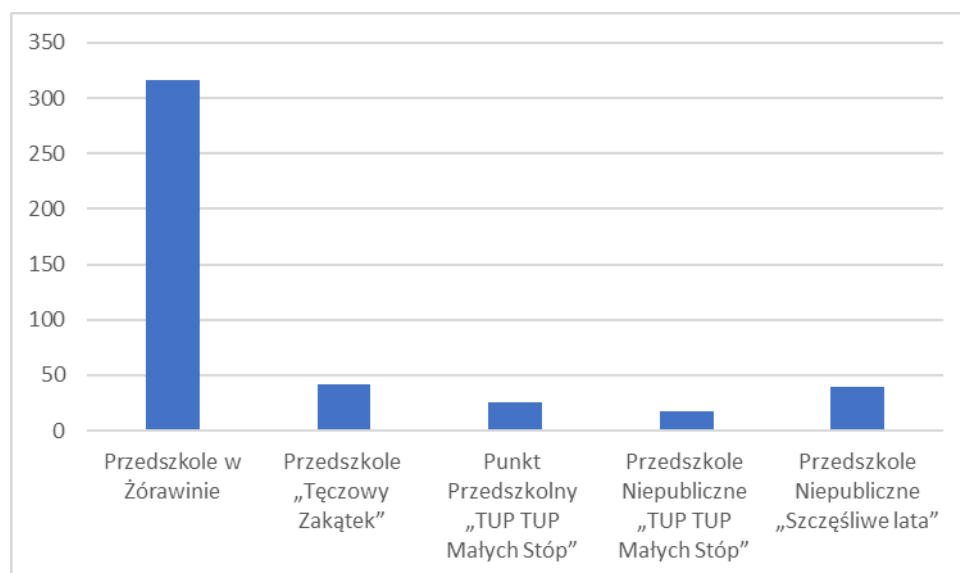
W szkołach w Żórawinie i Rzeplinie uczniowie uczą się na dwie zmiany – jednak lekcje nie trwają do późna – kończą się odpowiednio o 15.20 i 15.45. Pozostałe szkoły pracują na jedną zmianę i lekcje również kończą się po godzinie 15.00. We wszystkich szkołach są świetlice – najdłużej czynne są świetlice w Rzeplinie: 6.30-17.00 i w Żórawinie: 7.00-17.00, najkrócej w szkole w Polakowicach: 7.15-16.15. Świetlice zapewniają więc opiekę zarówno przed rozpoczęciem lekcji, jak i po ich zakończeniu.

Gmina zapewnia dzieciom dojazd do szkół. W roku 2022/2023 z dojazdu korzystało łącznie 14 uczniów z niepełnosprawnościami i 642 uczniów zamieszkujących w dalszej odległości od szkoły. Uczniowie są dowożeni do szkół na terenie Gminy komunikacją podmiejską i taborem gminnym. Uczniowie niepełnosprawni z terenu Gminy uczący się w szkołach poza Gminą dowożeni są do szkół przez firmy, które realizują usługę w ramach wygranego przetargu.

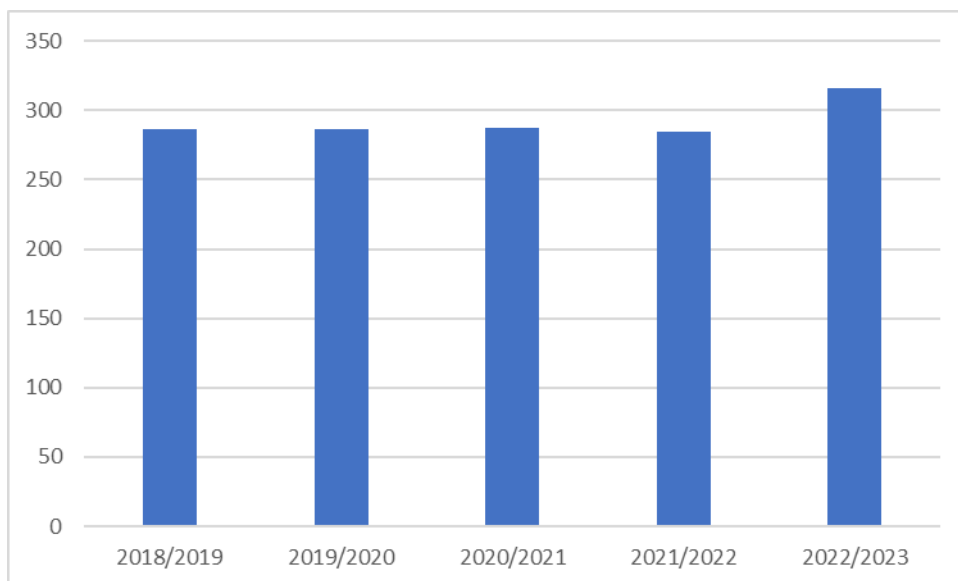
Gmina oferuje uczniom pomoc materialną. Z pomocy materialnej o charakterze motywacyjnym w roku 2022/2023 skorzystało 36 uczniów. Uczniowie biorą również udział w programach i projektach finansowanych ze środków zewnętrznych i środków własnych Gminy. W roku 2022/2023 były to następujące projekty: Kształcenie w młodości sukces w przyszłości, Laboratoria przyszłości, Szkolny Klub Sportowy, Sprawny Dolnoślązaczek, Umiem pływać oraz Narodowy Program Czytelnictwa.

W roku szkolnym 2022/2023 do przedszkoli w Gminie Żórawina uczęszczało łącznie 441 dzieci, w tym 316, a więc 71,7% do placówki publicznej, a pozostałe dzieci do placówek niepublicznych (ryc. 46.). Liczba dzieci uczęszczających do publicznego przedszkola w latach 2018-2021 utrzymywała się na podobnym poziomie, w roku 2022/2023 była wyższa – do przedszkola uczęszczało aż 316 dzieci (ryc. 47.).

Ryc. 46. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli w Gminie Żórawina w roku szkolnym 2022/2023

Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Ryc. 47. Liczba dzieci uczęszczających Przedszkola w Żórawinie
 Źródło: Urząd Gminy Żórawina.

Jak już wspomniano, Gmina Żórawina nie prowadzi instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, na terenie Gminy funkcjonują dwie placówki niepubliczne. W roku 2022/2023 do Żłobka „Tęczowy Zakątek” mieszczącego się w Żórawinie uczęszczało 30 dzieci, a do Żłobka „Szczęśliwe lata” w Galowicach 15 dzieci.

Podsumowując podkreślić należy, że w związku z dodatnim przyrostem naturalnym organizacja edukacji na terenie Gminy stanowi wyzwanie. Zapotrzebowanie na placówki opieki do lat 3, opiekę przedszkolną i edukację szkolną jest duże i w najbliższym czasie będzie się utrzymywało. W tym kontekście niezbędnym wydaje się poprawienie jakości bazy szkolnej.

1.6. Lokalny system ochrony zdrowia

Opiekę zdrowotną mieszkańcom Gminy Żórawina zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Żórawinie. W jego skład wchodzi następujące placówki:

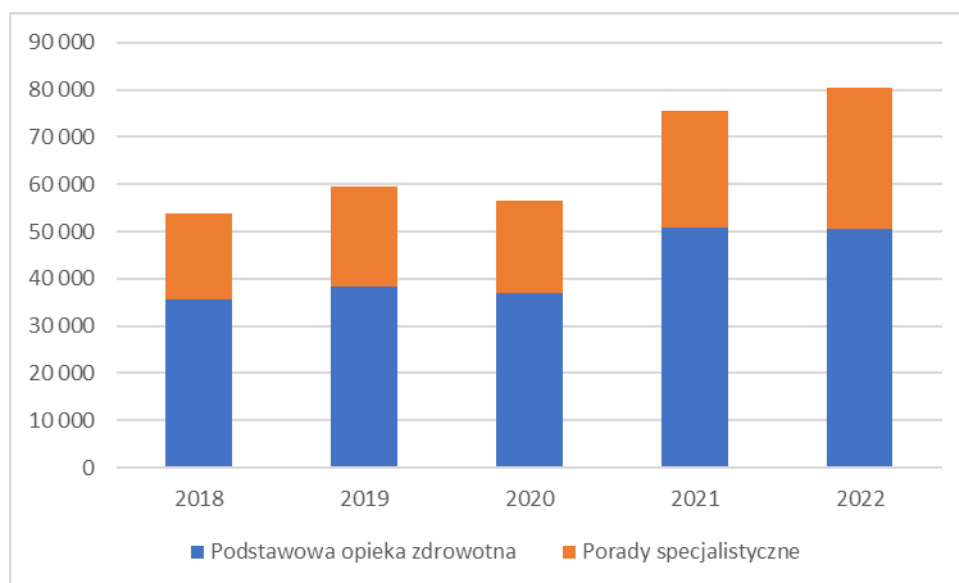
- Gminny Ośrodek Zdrowia, ul. Urzędnicza 11, Żórawina;
- Wiejski Ośrodek Zdrowia, ul. Kościelna 6, Węgry;
- Punkt Lekarski, ul. Wrocławska 48, Jaksonów.

Placówka posiada umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ), ambulatoryjnej opieki zdrowotnej i stomatologii. W Gminnym Ośrodku Zdrowia w ramach NFZ działa poradnia ogólna POZ, poradnia dziecięca oraz poradnie specjalistyczne: ginekologiczna, laryngologiczna, dermatologiczna, okulistyczna, a także poradnia stomatologiczna. Dodatkowo w przychodni można skorzystać z usług poradni kardiologicznej, ortopedycznej i medycyny pracy. W placówce dostępny jest także gabinet EKG, pracownia ultrasonografii, fiberoskopia i laboratorium analityczne. W Wiejskim Ośrodku Zdrowia i w Punkcie Lekarskim działa poradnia ogólna POZ.

Zakład opieki Zdrowotnej w Żórawinie realizuje następujące programy profilaktyczne i zdrowotne: Badania PURE, czyli prospektywne badanie epidemiologiczne ludności, Badania CHUK (program profilaktyki chorób układu krążenia), szczepienia HPV, przesiewowe badania USG jamy brzusznej dzieci 0-16 – „Przełoń raka od dzieciaka”, przesiewowe badania stawów biodrowych u noworodków i małych dzieci – diagnostyka dysplazji stawów biodrowych, program zdrowotny „Profilaktyka zagrożeń chorób słuchu i wczesnego wykrywania wad słuchu oraz diagnostyka nosa, gardła i krtani u pacjentów gminy Żórawina, przesiewowe badania USG dla pacjentów gminy Żórawina jako profilaktyka antynowotworowa, program profilaktyki otyłości dla pacjentów gminy Żórawina oraz orzeczenia lekarza medycyny pracy dla uczniów klas 8 gminy Żórawina do szkół ponadpodstawowych.

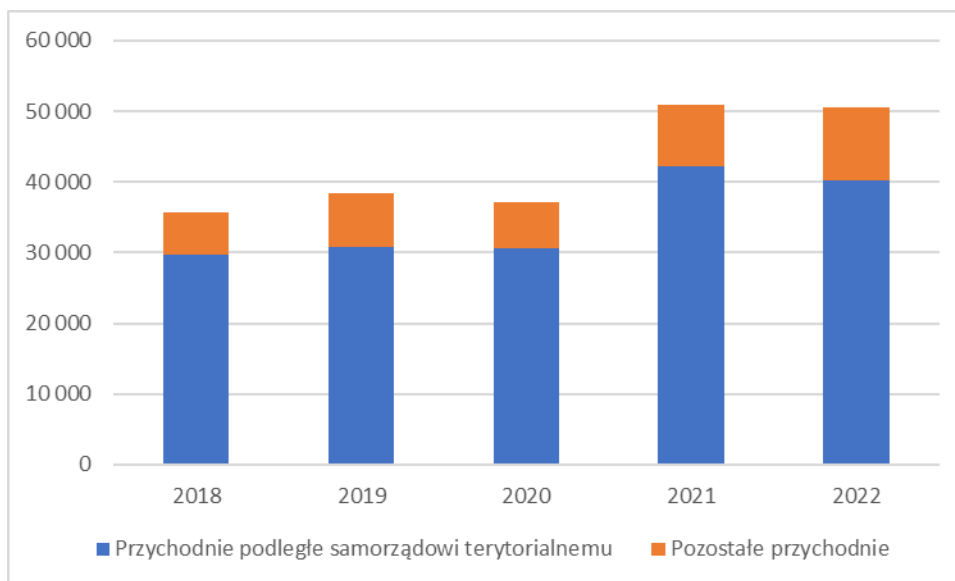
Na terenie Gminy funkcjonują również prywatne podmioty, w tym mające kontrakty z NFZ, takie jak: ORTHOS Szpital Wielospecjalistyczny Spółka z Ograniczoną Odpowiedzialnością w Komorowicach, Przedsiębiorstwo Handlowo-Uslugowe MEDCOM Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Wojkowicach, MED-ROZ w Karwianach. Mieszkańcy mogą również korzystać z oferty podstawowej opieki zdrowotnej, opieki specjalistycznej, a także opieki szpitalnej we Wrocławiu.

Liczba porad lekarskich udzielanych na terenie Gminy Żórawina znacznie wzrosła w ostatnich dwóch latach – dotyczy to zarówno porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, jak i opieki specjalistycznej (ryc. 48.). Wiąże się to z napływem na teren Gminy nowych mieszkańców, którzy korzystają z usług zdrowotnych, jak też z rozwoju oferty usług. Analiza porad lekarskich udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej wskazuje, że większość z nich – 79,6% w 2022 roku – jest udzielanych w Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Żórawinie, podlegającym Gminie Żórawina. Jednocześnie znacznie wzrosła liczba porad udzielanych w ramach POZ w innych podmiotach, o charakterze niepublicznym (ryc. 49.). Mieszkańcom rozbudowujących się Karwian i okolicznych miejscowości bardziej dogodne może być korzystanie z usług MED-ROZ w Karwianach niż przychodni w Żórawinie.

Ryc. 48. Porady lekarskie udzielone na terenie Gminy Żórawina

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Ryc. 49. Porady lekarskie udzielone na terenie Gminy Żórawina w ramach podstawowej opieki zdrowotnej

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Na terenie Gminy Żórawina funkcjonują dwie apteki: „Apteka Dbam o Zdrowie”, ul. Zdrowa 6, Wojkowice oraz KOALA, ul. Sosnowa 66, Karwiany. Podkreślić należy, że w największej miejscowości Gminy – Żórawinie – gdzie znajduje się największy ośrodek zdrowia, nie ma apteki. Może to utrudniać mieszkańcom dostęp do potrzebnych leków.

1.7. Potencjał społeczności lokalnej

Istotnym elementem życia społecznego jest aktywność społeczna i obywatelska, realizowana w ramach grup nieformalnych oraz w ramach organizacji pozarządowych, m.in. fundacji, stowarzyszeń, ochotniczych straży pożarnych, klubów sportowych, a także innych podmiotów np. kościołów i związków wyznaniowych.

Potencjał społeczności lokalnej wskazuje na możliwości w zakresie samoorganizacji społecznej, wspólnej realizacji działań, w tym rozwiązywania problemów i zaspokajania potrzeb.

Dane Krajowego Rejestru Sądowego wskazują, że na terenie Gminy Żórawina działalność prowadzi 27 stowarzyszeń i innych organizacji społecznych oraz 13 fundacji (tabele 9. i 10.). Są to podmioty działające w różnych obszarach – zarówno na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, wsparcia osób potrzebujących, rozwoju Gminy, jak też organizacje hobbystyczne, sportowe, rozwijające pasje i zainteresowania.

Duże znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa, ale również integracji lokalnej, w Gminie ma działalność ochotniczych straży pożarnych. Na terenie Gminy działają cztery ochotnicze straże – w Żórawinie, Jaksonowie, Rzeplinie i Węgrach.

Obszarem szerokiej aktywności organizacji pozarządowej jest sfera sportu i rekreacji. W tym obszarze działają zarówno stowarzyszenia zarejestrowane i fundacje, jak też kluby sportowe oraz uczniowskie kluby sportowe, organizujące aktywność sportową dzieci i młodzieży. Na terenie Gminy aktywnych jest 6 klubów sportowych wpisanych do rejestru Starosty Powiatu Wrocławskiego oraz 5 uczniowskich klubów sportowych (tabele 11. i 12.).

Podkreślić należy, że na terenie Gminy funkcjonują podmioty mające status organizacji pożytku publicznego. Są to fundacje: Fundacja Gallen i Fundacja WDO-MED. oraz kluby sportowe będące stowarzyszeniami rejestrowymi: Klub Sportowy KS Suchy Dwór i Klub Sportowy „FALKO” Rzeplin.

Tabela 9. Stowarzyszenia zarejestrowane w KRS w Gminie Żórawina

Nazwa stowarzyszenia	Adres
Ochotnicza Straż Pożarna w Jaksonowie	55-030 Węgry
Gminny Klub Sportowy Żórawina	ul. Wrocławska 1 55-020 Żórawina
Stowarzyszenie „Na pomoc Polsce”	ul. Urzędnicza 4 55-020 Żórawina
Stowarzyszenie na rzecz rozwoju Gminy Żórawina	ul. Aleja Niepodległości 55-020 Żórawina
Ochotnicza Straż Pożarna w Węgrach	55-030 Węgry ul. Szkolna
Ochotnicza Straż Pożarna w Rzeplinie	55-020 Żórawina ul. Kasztanowa 2
Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich - Jaksonów	ul. Słoneczna Jaksonów 55-020 Żórawina
„Towarzystwo Kulturalno-Sportowe Polonia w Jaksonowie”	ul. Słoneczna 12 Jaksonów 55-020 Żórawina
Klub Turystyki Rowerowej Gminy Żórawina	ul. Al. Niepodległości 6 55-020 Żórawina
Stowarzyszenie Mieszkańców Karwiany - Komorowice	ul. Jesionowa 11 52-200 Karwiany
Stowarzyszenie Sympatyków i Przyjaciół Judo	ul. Bzowa 14 Mędtów 55-020 Żórawina
Ochotnicza Straż Pożarna w Żórawinie	55-020 Żórawina
Regionalne Centrum Inicjatyw Społecznych	ul. Aleja Niepodległości 25 55-020 Żórawina
„Stowarzyszenie Kwitnąca Żórawina”	ul. Szkolna 10 Węgry 55-020 Żórawina
Stowarzyszenie „Projekt Dzieciaki”	Al. Lipowa 46 Rzeplin 55-020 Żórawina
Stowarzyszenie Mieszkańców Osady Gencz	ul. Ziemowita 7A 52-200 Komorowice
STOWARZYSZENIE G4 SPORT CLUB	Wojkowice ul. Rajdowa 4 55-020 Żórawina
Stowarzyszenie WILCZKOŁAKI	Wiczków ul. Kopernika 29 55-020 Żórawina
Stowarzyszenie „Nasza Żórawina”	ul. Wrocławska 18 55-020 Żórawina
„Stowarzyszenie Gminne Centrum Sportowe Żórawina”	ul. Wrocławska 1 55-020 Żórawina
Stowarzyszenie „Animator Zdrowia”	Żórawina ul. Morelowa 16 52-200 Wrocław
Stowarzyszenie Wiejskie „Nowa Żórawina” Mędtów	ul. Łokietka 5/1 55-020 Żórawina

Polskie Stowarzyszenie Autorów Niezależnych	ul. Magnoliowa 10 Szukalice 55-020 Żórawina
Klub Sportowy KS Suchy Dwór	ul. Główna 3 Suchy Dwór 55-020 Żórawina
Klub Sportowy „FALKO” Rzeplin	ul. Aleja Lipowa 35 55-020 Żórawina
Kółko Rolnicze w Polakowicach	ul. Jana Sobieskiego 28 Polakowice 55-020 Żórawina
Kółko Rolnicze Stary Śleszów	Ul. Oławska 18 Stary Śleszów 55-020 Żórawina

Źródło: Wyszukiwarka KRS, Portal Rejestrów Sądowych, <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl/>.

Tabela 10. Fundacje zarejestrowane w KRS w Gminie Żórawina

Nazwa fundacji	Adres
„Fundacja Tennis Masters”	ul. Urzędnicza 4 55-020 Żórawina
Fundacja Gallen	Galowice ul. Leśna 5 55-020 Żórawina
Fundacja „Aktywni Mieszkańcy”	ul. Kolejowa 11 55-020 Żórawina
Fundacja Serce - Na pomoc chorym i potrzebującym dzieciom	ul. Urzędnicza 4 55-020 Żórawina
Fundacja im. Erazma z Rotterdamu	ul. Al. Niepodległości 27/1 55-020 Żórawina
Fundacja WDO -MED	ul. Malinowa 2 55-020 Żórawina
Fundacja „Nibylandia”	ul. Południowa 9 Krajków 55-020 Żórawina
Fundacja „Dolnośląska Perła Manieryzmu w Żórawinie”	ul. Wrocławska 18 55-020 Żórawina
Fundacja „Polska Bez Smogu”	ul. Jabłeczna 8 55-020 Żórawina
Fundacja Wspierania Kultury Łowieckiej „Historyczno- łowiecka Biblioteka Cyfrowa”	ul. J. Popiela 4 52-200 Komorowice
Fundacja Czas Na Nas	ul. Polna 18A 55-020 Żórawina
Fundacja My Polacy	ul. Majowa 26 52-200 Karwiany
Fundacja „Perła Manieryzmu”	ul. Wrocławska 18 55-020 Żórawina

Źródło: Wyszukiwarka KRS, Portal Rejestrów Sądowych, <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl/>.

Tabela 11. Kluby sportowe działające w Gminie Żórawina

Nazwa klubu	Adres
Ludowy Zespół Sportowy „UNIA” Jaksonów	ul. Wrocławska 44/2 Jaksonów 55-020 Żórawina
Ludowy Klub Sportowy „ISKRA” Węgry	ul. Kościuszki 32A 55-020 Węgry
Klub Sportowy Żórawina	ul. Wrocławska 1A 55-020 Żórawina
Klub Jeździecki Black Pony Milejowice	Ośrodek Jazdy Konnej „KUC” Milejowice 18 55-020 Żórawina
LKS Stary Śleszów	Stary Śleszów ul. Oławska 16 55-020 Żórawina
Outdoorowy Klub Sportowy Wild Trips	Galowice ul. Ślężna 4 55-020 Żórawina

Źródło: Powiat Wrocławski, <https://powiatwroclawski.bip.net.pl/?c=320>.

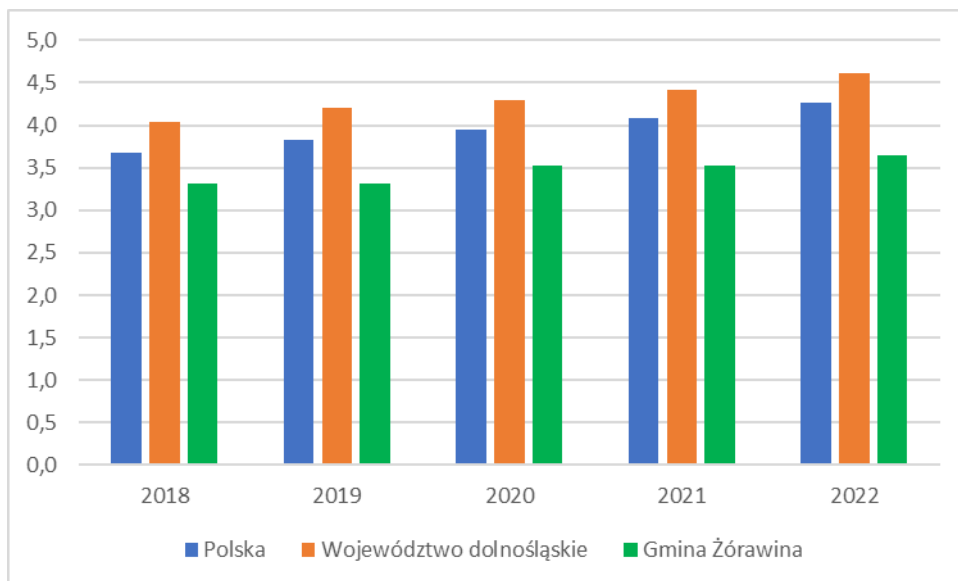
Tabela 12. Uczniowskie kluby sportowe działające w Gminie Żórawina

Nazwa klubu	Adres
Zarząd Gminny Szkolnego Związku Sportowego w Żórawinie	Zbiorcza Szkoła Gminna w Żórawinie
Uczniowski Klub Sportowy „Orzeł”	Polakowice ul. Błotna 4 55-030 Węgry
Uczniowski Klub Sportowy „TEAM-LUKS ŻÓRAWINA- WROCŁAW”	ul. Małowiejska 15A 55-020 Żórawina
Uczniowski Klub Sportowy „Team Superstar”	ul. Sosnowa 40 52-200 Karwiany
Uczniowski Klub Sportowy CHROBRY ŻÓRAWINA	ul. Kopernika 14 55-020 Żórawina

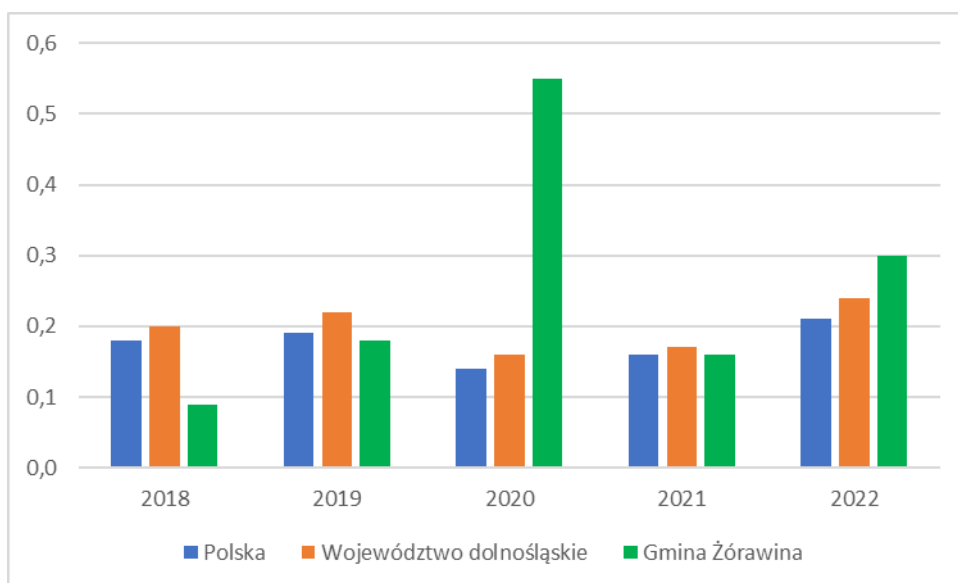
Źródło: Powiat Wrocławski, <https://powiatwroclawski.bip.net.pl/?c=320>.

Analizując potencjał sektora pozarządowego w perspektywie porównawczej wskazać należy, że liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców wyniosła 3,65 i była niższa niż średnia dla Polski i województwa dolnośląskiego (ryc. 50.). Liczba nowo zakładanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców wskazuje na bardzo wysoką aktywność w tym zakresie w roku 2020 oraz na znaczną aktywność w roku 2022, co pokazuje potencjał społeczności lokalnej do działania (ryc. 51.). Jednocześnie nadmienić trzeba, że mieszkańcy mogą działać w licznych organizacjach pozarządowych

mających siedziby we Wrocławiu, mogą również korzystać ze wsparcia wrocławskich organizacji.

Ryc. 50. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców
 Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Ryc. 51. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Na terenie Gminy Żórawina nie działają spółdzielnie, w tym spółdzielnie socjalne ani inne podmioty ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym. Tego typu podmioty prowadzą aktywność we Wrocławiu i mieszkańcy Gminy mogą korzystać z ich wsparcia.

Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Żórawina współpracują z Gminą. Gmina Żórawina zleca realizację zadań publicznych w obszarze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, dodatkowo organizacje pozarządowe korzystają z możliwości pozyskiwania środków w trybie pozakonkursowym na tzw. małe granty.

Podsumowując, podkreślić należy, że społeczność lokalna Gminy Żórawina dysponuje dużym potencjałem do realizacji działań zaspokajających potrzeby i rozwiązujących problemy mieszkańców.

1.8. Baza kulturalna i sportowo-rekreacyjna

Z perspektywy zaspokojenia potrzeb kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych mieszkańców istotne jest działanie instytucji publicznych w obszarze kultury, sportu, rekreacji i wypoczynku oraz baza kulturalna i sportowo-rekreacyjna, która służyć może także inicjatywom lokalnym.

Dostęp do kultury zapewnia Gminne Centrum Kultury, mieszczące się w Żórawinie, przy al. Niepodległości 6. Podstawowym celem statutowym Gminnego Centrum Kultury jest prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajanie potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy Żórawina. Przedmiotem działań Gminnego Centrum Kultury jest rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb i aspiracji mieszkańców gminy w zakresie uczestnictwa w kulturze, organizowanie imprez kulturalnych, rozrywkowych oraz różnorodnych form edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę. GCK stara się tworzyć warunki do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, integrować mieszkańców i miejscowe środowiska. Inspiruje i promuje działalność literacką i artystyczną, a w ramach edukacji kulturalnej, kształtuje uzdolnienia, wspiera talenty uczestników oraz zachęca do aktywnej i twórczej formy spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Gminy w każdym wieku, również seniorów⁵. GCK oferuje mieszkańcom różnorodne zajęcia: kulturalne, edukacyjne czy z zakresu rękodzieła, np. zajęcia wokalne w pracowni muzycznej, zajęcia muzyczne dla najmłodszych (od 2 miesiąca życia do 2,5 roku), zajęcia plastyczne w pracowni plastycznej, warsztaty plastyczne dla dorosłych Akademia Sztuki, zajęcia ceramiczne dla dzieci oraz dla dorosłych, warsztaty makramy, zajęcia teatralne, roboklocki, zajęcia w Akademii Młodego Naukowca. W GCK działa zespół Coty oraz chór Żórawianki. Centrum oferuje też zajęcia taneczne i sportowe, np. mix dance, jogę, tenis stołowy czy zumbę. Dodatkowo w Centrum odbywają się koncerty i spektakle teatralne oraz inne wydarzenia.

W ramach Gminnego Centrum Kultury od 2022 roku funkcjonuje klub Seniora „Młodzi – Retro” (60+). Seniorzy mogą się zapisać do klubu i są na bieżąco informowani o wszystkich dedykowanych im wydarzeniach. W GCK regularnie odbywają się zajęcia jogi dla seniorów oraz próby zespołu Żórawianki, dodatkowo organizowane są imprezy integracyjne i warsztaty. Gminne Centrum Kultury wraz z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Gminą organizuje Gminne Dni Seniora.

---

⁵ Gminne Centrum Kultury, <https://gck-zorawina.pl/>.

Dostęp do księgozbioru oraz ofertę kulturalno-edukacyjną zapewnia mieszkańcom Gminna Biblioteka Publiczna im. Andrzeja Zakrzewskiego w Żórawinie. Składa się ona z siedziby głównej usytuowanej w Żórawinie (al. Niepodległości 6) oraz dwóch filii mieszczących się w Rzeplinie (al. Lipowa) oraz w Węgrach (ul. Strzelińska 2). Biblioteka bierze udział w Narodowym Programie Rozwoju Czytelnictwa MKiDN, a od 2020 roku w projekcie „Mała książka - Wielki człowiek”, którego pomysłodawcą i organizatorem jest Instytut Książki. W 2022 r. biblioteka przystąpiła do Programu Ratownicy Czytelnictwa, a także do projektu „LEGIMI na Dolnym Śląsku” we współpracy z Dolnośląską Biblioteką Publiczną im. T. Mikulskiego we Wrocławiu, dzięki któremu jej czytelnicy mają dostęp do bazy ebooków, audio i synchrobooków. Od wielu lat szkoły i przedszkola z gminy Żórawina współpracują z biblioteką w ramach zajęć i lekcji bibliotecznych. Ponadto w ciągu roku odbywa się szereg ofert specjalnych, m.in. Tydzień Bibliotek – spotkanie z autorem, cykl Fantastyczne Weekendy (Gnomek i Leonek – kynobajka, Legendy Żórawiny – gra terenowa, Super Bohaterowie – terenowa gra literacka, Manga i Anime – warsztaty literacko-plastyczne, charakteryzacja teatralna w klimacie fantasy), spotkania z autorami, wakacje z biblioteką, Narodowe Czytanie czy Noc Bibliotek. W bibliotece rozpoczął działalność Dyskusyjny Klub Książki. Cykliczne zajęcia odbywają się również w filiach biblioteki, w Węgrach i Rzeplinie.

Ważnym elementem bazy służącej celom kulturalnym i rekreacyjnym, a także integracji mieszkańców są świetlice wiejskie. Znajdują się one w 16 miejscowościach Gminy. Wszystkie świetlice (poza Turowem i Milejowicami) to obiekty wolnostojące, z wydzielonymi salami głównymi, zapleczem kuchennym i pomieszczeniami higieniczno-sanitarnymi. Sale główne wyposażone są w stoły i krzesła, kuchnie wyposażone są w sprzęty oraz naczynia i garnki. Dodatkowo w pomieszczeniach gospodarczych przechowywane są sprzęty służące do organizowania zajęć dla dzieci (gry, stoły do ping-ponga, tablice, materiały plastyczne). Cykliczne zajęcia prowadzone są w świetlicach w Karwianach – w świetlicy odbywają się różnorodne zajęcia sportowe, zajęcia taneczne, baletowe oraz zajęcia dla małych dzieci. W świetlicach w Jaksonowie, Krajkowie i Wilczkowie raz w tygodniu realizowane są zajęcia dla dzieci i młodzieży o charakterze profilaktycznym organizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Baza sportowo-rekreacyjna obejmuje halę sportową w Żórawinie, z widownią na 189 miejsc siedzących, skateparki w Karwianach i Żórawinie, sale gimnastyczne, boiska i place zabaw szkolne (wskazane w rozdziale 1.5.) oraz boiska, place zabaw i siłownie

na świeżym powietrzu. Infrastrukturę zestawiono w tabeli 13. Infrastrukturalnym zasobem są również remizy strażackie, które znajdują się w Jaksonowie, Rzeplinie, Węgrach i Żórawinie. Zauważyć można, że są miejscowości dobrze wyposażone w infrastrukturę, z dostępem zarówno do boisk, placów zabaw, siłowni, jak i oferty sportowej i rekreacyjnej oraz miejscowości, w których w ogóle nie ma zaplecza sportowego czy rekreacyjnego.

Tabela 13. Infrastruktura sportowa i rekreacyjna w Gminie Żórawina

Miejscowość	Boisko inne niż szkolne	Plac zabaw dla dzieci	Siłownia na świeżym powietrzu	Świetlica wiejska
Bogunów				Tak
Bratowice		Tak	Tak	Tak
Brzeście				
Galowice		Tak		Tak
Jaksonów	Boisko piłkarskie pełnowymiarowe – nawierzchnia trawiasta, trybuna 108 miejsc siedzących	Tak	Tak	Tak
Jarosławice				Tak
Karwiany	Boisko piłkarskie pełnowymiarowe - nawierzchnia trawiasta	Tak	Tak	Tak
Komorowice			TAK	
Krajków		Tak	Tak	Tak
Marcinkowice				
Mędłów		Tak	Tak	
Milejowice		Tak	Tak	Tak
Mnichowice		Tak	Tak	
Nowojowice		Tak		Tak
Nowy Śleszów		Tak	Tak	
Okrzeszyce		Tak	Tak	
Pasterzyce		Tak		
Polakowice		Tak		
Przeclawice		Tak		Tak
Racławice Małe				
Rynakowice				
Rzeplin	Boisko piłkarskie pełnowymiarowe – nawierzchnia trawiasta, trybuna na 200 miejsc siedzących	Tak	Tak	

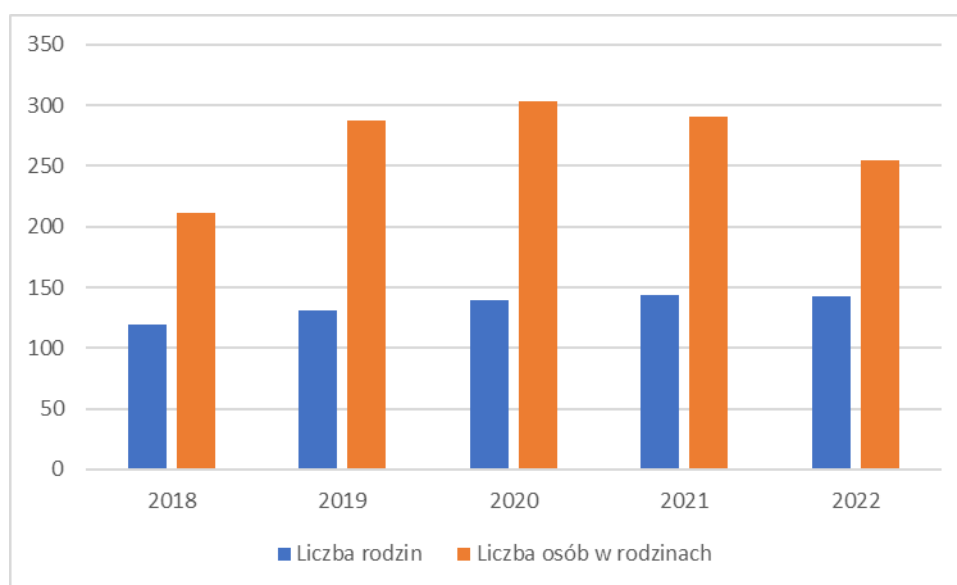
Stary Śleszów	Boisko piłkarskie pełnowymiarowe – nawierzchnia trawiasta, trybuny 100 miejsc siedzących	Tak		Tak
Suchy Dwór	Boisko piłkarskie pełnowymiarowe – nawierzchnia trawiasta, trybuny na 100 miejsc siedzących	Tak	Tak	
Szukalice		Tak	Tak	
Turów		Tak	Tak	Tak
Węgry				Tak
Wilczków		Tak	Tak	Tak
Wilkowice		Tak		
Wojkowice				Tak
Zagródki		Tak		
Żerniki Wielkie		Tak		Tak
Żórawina	1. boisko piłkarskie pełnowymiarowe – trybuny 400 miejsc siedzących – nawierzchnia trawiasta 2. boisko piłkarskie niepełnowymiarowe – nawierzchnia syntetyczna 3. boisko uniwersalne wielozadaniowe - nawierzchnia syntetyczna	Tak	Tak	

Źródło: Gmina Żórawina.

1.9. Pomoc społeczna

Charakterystyka sytuacji społecznej w Gminie Żórawina wymaga również wskazania na zakres korzystania z pomocy społecznej i wsparcia udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie. Zakres korzystania z pomocy społecznej wskazuje na liczbę osób i rodzin, które mają problemy i potrzebują pomocy zewnętrznej. Powody udzielania pomocy społecznej pokazują problemy, z którymi zmagają się członkowie społeczności lokalnej, których nie są w stanie rozwiązać samodzielnie i potrzebują wsparcia instytucji publicznych.

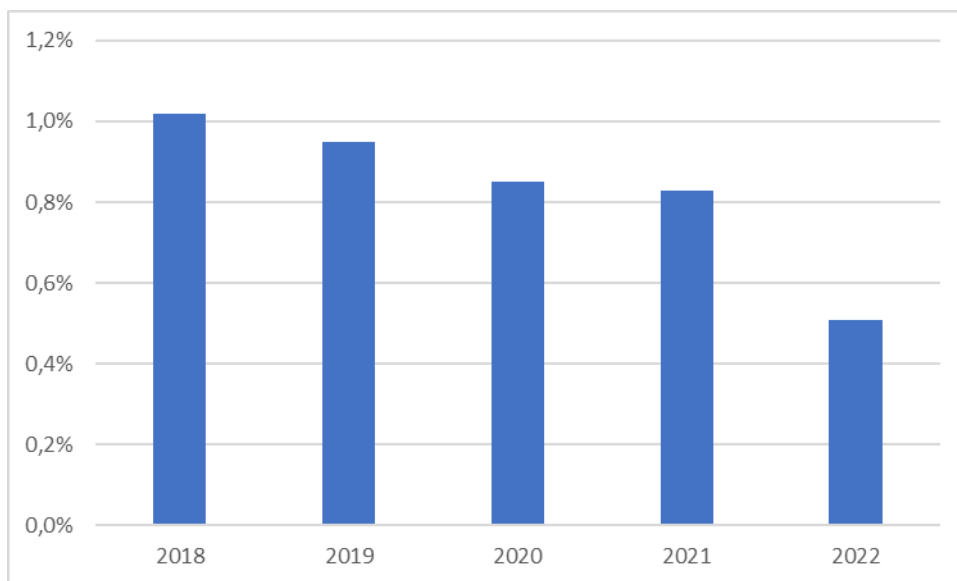
W 2022 roku z pomocy społecznej korzystały w Gminie Żórawina 143 rodziny, w których funkcjonowało 255 osób. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej wzrosła w latach 2018-2021. Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej rosła w okresie 2018-2020, a następnie zaczęła maleć, co wskazuje na fakt, że z pomocy społecznej coraz częściej korzystają małe rodziny, w tym gospodarstwa jednoosobowe (ryc. 52.).

Ryc. 52. Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Wskaźnik deprivacji lokalnej, wskazujący na liczbę pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w latach 2018-2022 maleje, co wiąże się z rosnącą liczbą mieszkańców Gminy (ryc. 53.).

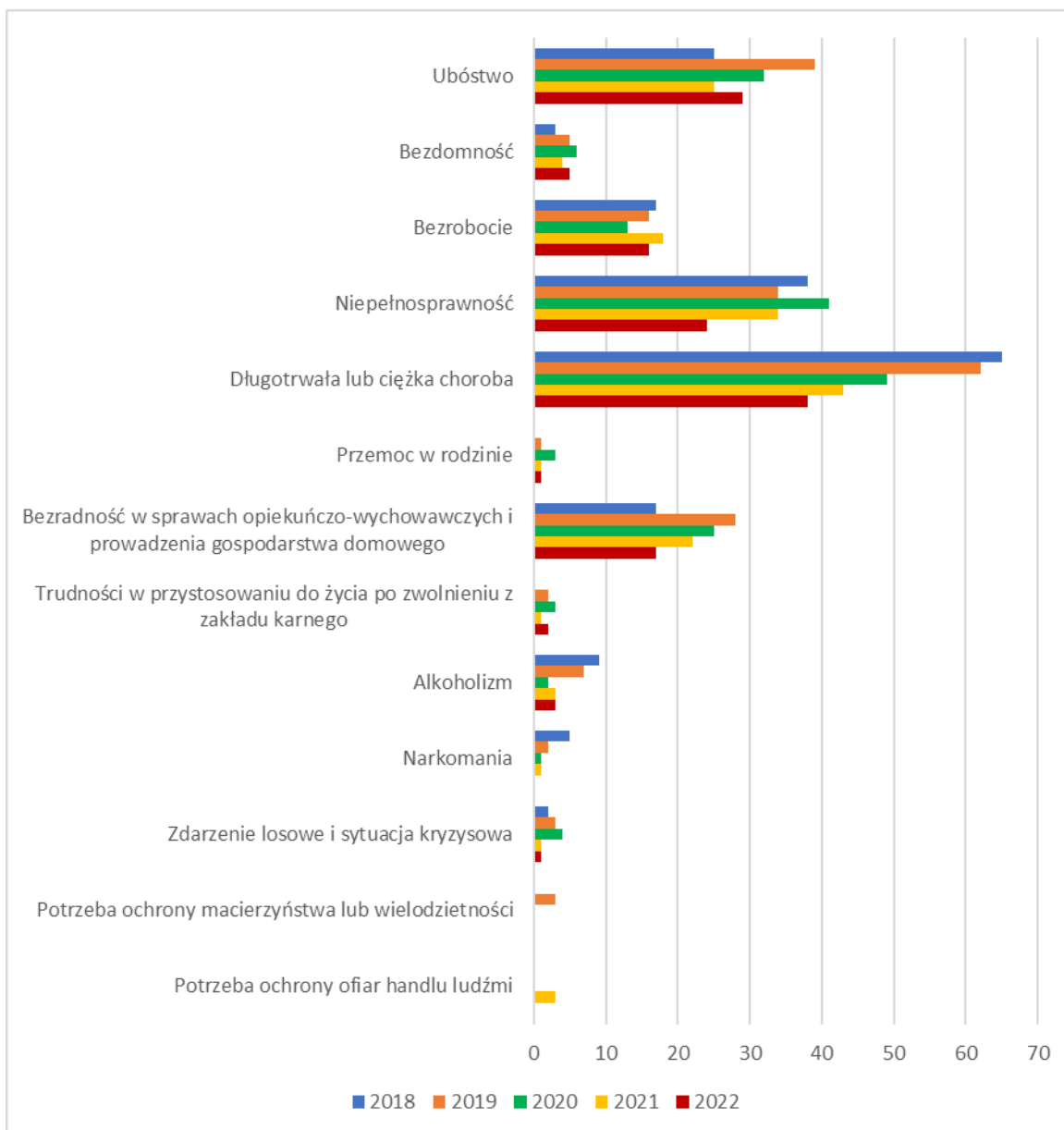

Ryc. 53. Wskaźnik deprivacji lokalnej

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Analiza powodów udzielania pomocy społecznej wskazuje na najważniejsze problemy społeczne, dotyczące mieszkańców Gminy Żórawina. W latach 2018-2022 pomoc społeczna najczęściej udzielana była w związku z długotrwałą lub ciężką chorobą, niepełnosprawnością, ubóstwem, bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz bezrobociem. Corocznie kilka osób było wspieranych w związku z bezdomnością, uzależnieniami, trudnościami w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, przemocą w rodzinie oraz zdarzeniami losowymi. Incydentalnie pomocy społecznej udzielano w związku z potrzebą ochrony macierzyństwa lub wielodzietności i potrzebą ochrony ofiar handlu ludźmi (ryc. 54.). W analizowanym okresie nie udzielano pomocy społecznej w związku z sieroctwem, klęskami żywiołowymi lub ekologicznymi oraz w związku z trudnościami w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy, ochronę uzupełniającą i członków ich rodzin.

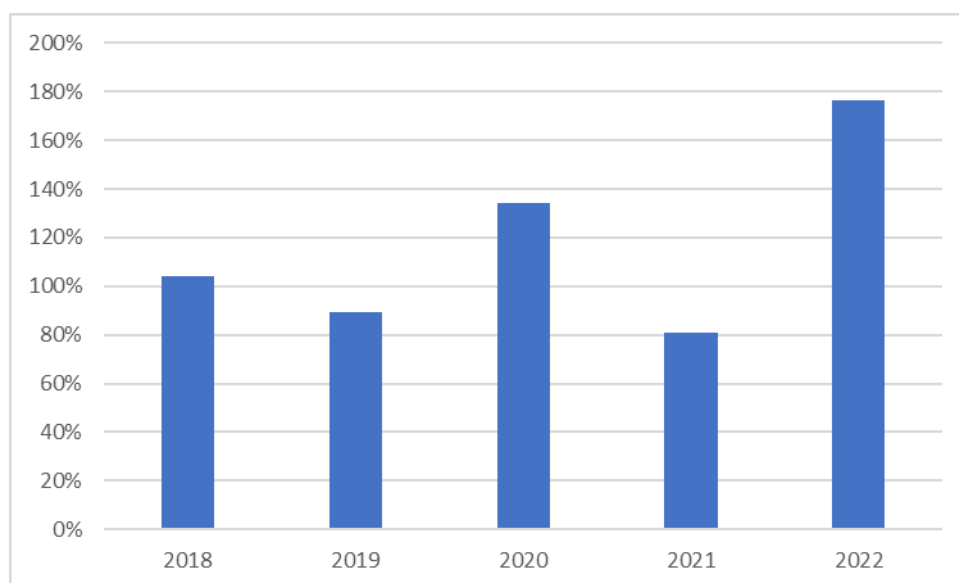
Ryc. 54. Powody udzielania pomocy społecznej

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorawinie.

Największa liczba świadczeń w latach 2018-2022 była kierowana do osób dotkniętych długotrwałą i ciężką chorobą i ich rodzin, a następnie do niepełnosprawnych i rodzin w których ma miejsce bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Wskaźnik pracy socjalnej, czyli stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do rodzin osób, którym przyznano świadczenie ulegał w ostatnich latach sporym wahaniom. W 2022 roku znaczna liczba rodzin objęta była wyłącznie pracą socjalną, ale np. w latach 2019

i w 2021 liczba rodzin uzyskujących świadczenia była wyższa od ogólnej liczby rodzin objętych pracą socjalną (ryc. 55.).

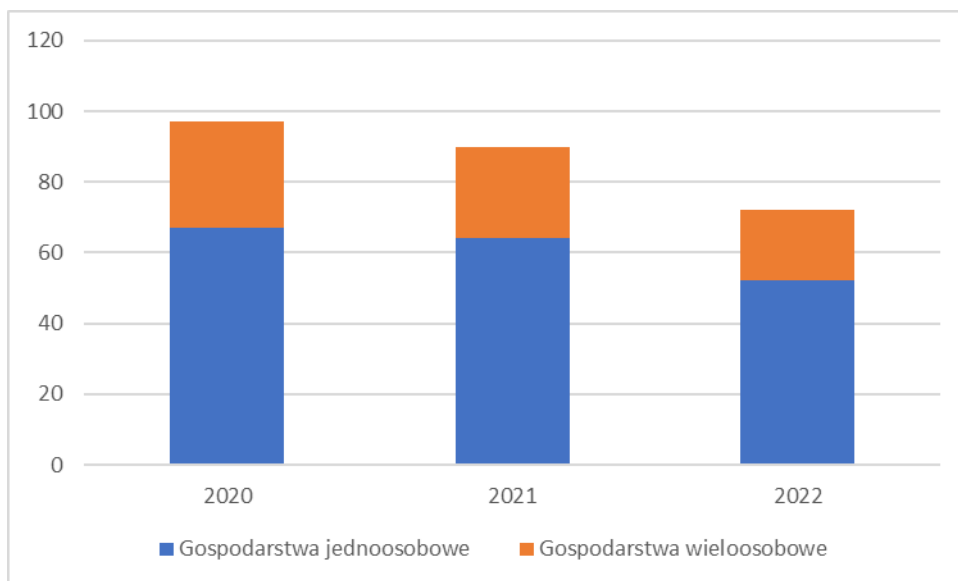

Ryc. 55. Wskaźnik pracy socjalnej

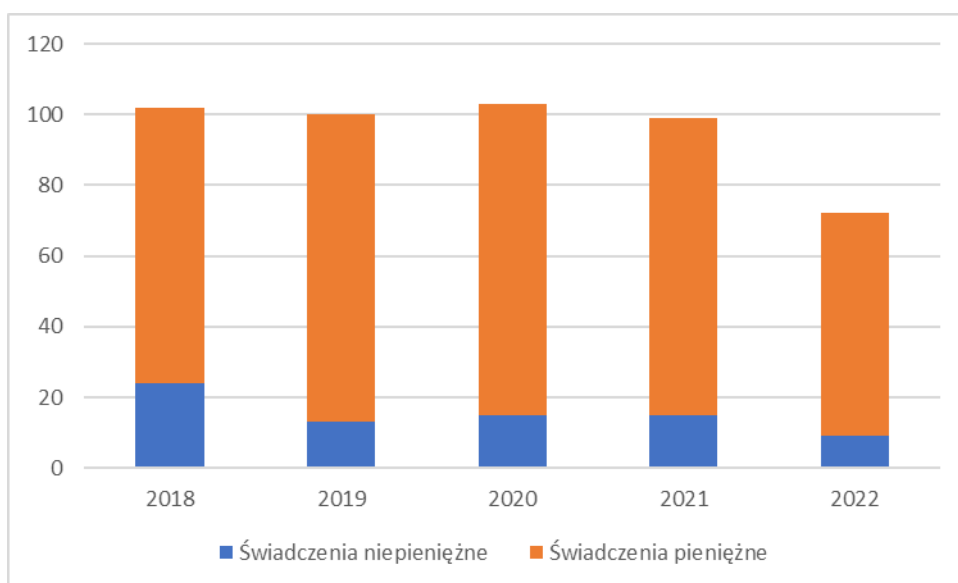
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Ze świadczeń z pomocy społecznej korzystają głównie gospodarstwa jednoosobowe (ryc. 56.). Podkreślić należy, że gospodarstwa jednoosobowe, szczególnie gospodarstwa seniorów oraz osób samotnych, nieposiadających wsparcia rodziny, są mocno narażone na występowanie dotkliwych problemów społecznych. Konieczność samodzielnego utrzymania mieszkania i zapewnienia wyżywienia zwykle mocno obciąża budżet, a w przypadku chorób i niepełnosprawności koszty leków, wizyt lekarskich, badań czy rehabilitacji potrafią być bardzo wysokie.

Osoby i rodziny najczęściej korzystają z pomocy pieniężnej, w postaci zasiłków stałych, okresowych i celowych, przy czym najczęściej wypłacane są zasiłki celowe. Znacznie rzadziej osoby i rodziny korzystają ze świadczeń niepieniężnych (ryc. 57.). Wśród świadczeń niepieniężnych istotne są usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, które pozwalają seniorom czy osobom niepełnosprawnym wymagającym opieki i wsparcia na funkcjonowanie w środowisku. Gmina ponosi również odpłatność za osoby umieszczone w domu pomocy społecznej – liczba osób wspieranych w ten sposób systematycznie rośnie. Liczbę osób korzystających z wybranych form pomocy zestawiono w tabeli 14.

Ryc. 56. Osoby i rodziny pobierające świadczenia
 Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Ryc. 57. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych
 Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Tabela 14. Wybrane świadczenia z pomocy społecznej

Świadczenia	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób korzystających ze usług opiekuńczych	12	7	11	11	6
Liczba rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego	5	0	0	1	0
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	10	7	8	4	3
Liczba osób korzystających z posiłku	18	12	4	2	2
Liczba osób za których pobyt w domu pomocy społecznej odpłatność ponosi gmina	3	3	4	5	6

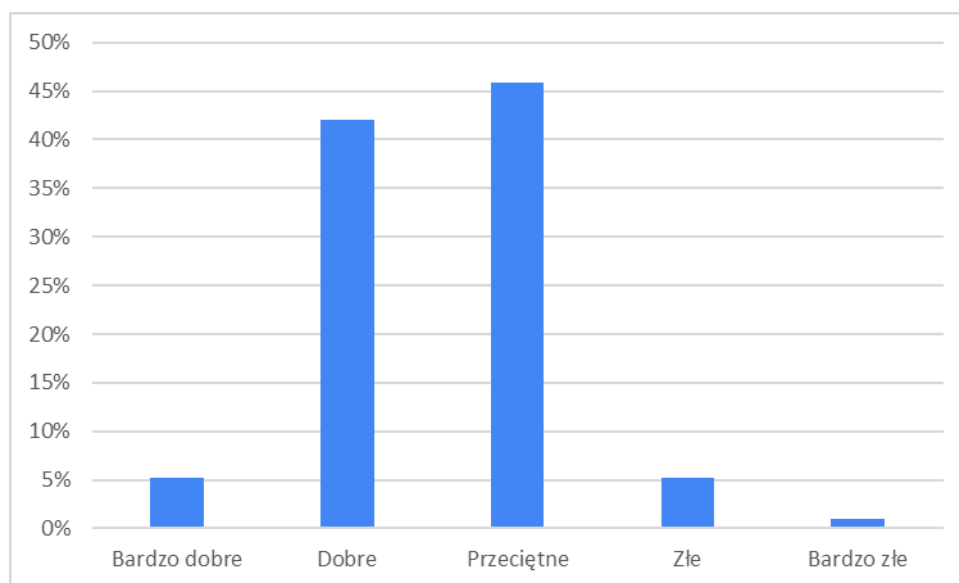
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Na podstawie danych dotyczących korzystania z pomocy społecznej wskazać należy, że do najbardziej dotkliwych problemów, wymagających korzystania z pomocy społecznej, należą długotrwałe lub ciężkie choroby, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ubóstwo. Zwrócić należy również uwagę na problem bezdomności i przystosowania do życia osób opuszczających zakłady karne. Jednocześnie trzeba podkreślić, że nie wszystkie problemy społeczne są możliwe do zdiagnozowania w oparciu o dane dotyczące korzystania z pomocy społecznej. Nie wszystkie osoby dotknięte problemami zwracają się do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Szczególnie dotyczy to sytuacji, w których osoby wiedzą, że ze względu na dochód przekraczający kryterium dochodowe pomocy społecznej oferowane wsparcie będzie nie wielkie lub nie mają wiedzy o ofercie ośrodka pomocy społecznej albo przekonania co do potrzeby czy chęci skorzystania z pomocy.

1.9. Sytuacja społeczna i problemy społeczne w Gminie Żórawina – wyniki badania wśród mieszkańców

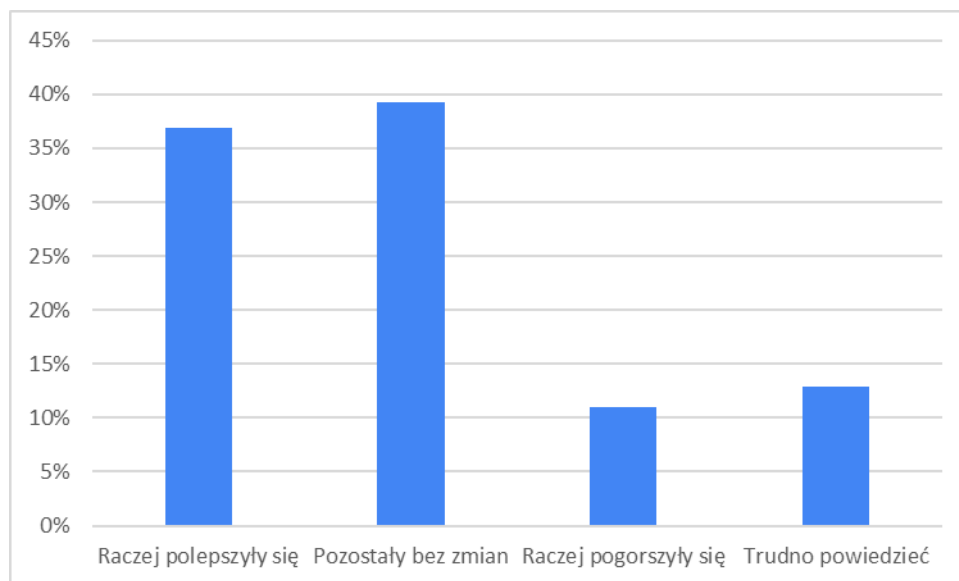
Ważnym źródłem informacji o sytuacji społecznej w Gminie i występowaniu problemów społecznych są sami mieszkańcy. Oczywiście ich opinie z pewnością nie w pełni odzwierciedlają faktyczny zasięg problemów społecznych, gdyż wielu mieszkańców może nie mieć wiedzy w tym zakresie, jednak opinie mieszkańców wskazują na poczucie bezpieczeństwa społecznego i percepcję problemów społecznych.

Mieszkańcy Gminy Żórawina, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym poproszeni zostali o ocenę ogólnych warunków życia w Gminie Żórawina. Wskazać należy, że oceny te były przeciętne i dobre. Niewielu respondentów oceniło warunki życia bardzo dobrze, ale też nieliczna grupa wskazała, że są złe lub bardzo złe (ryc. 58.). Pozytywny jest również fakt, że na pytanie o zmianę warunków życia w ciągu ostatnich 3 lat większość respondentów uznała, że nie zmieniły się one lub poprawiły się (ryc. 59.).

Ryc. 58. Ocena ogólnych warunków życia w Gminie Żórawina (n=209)

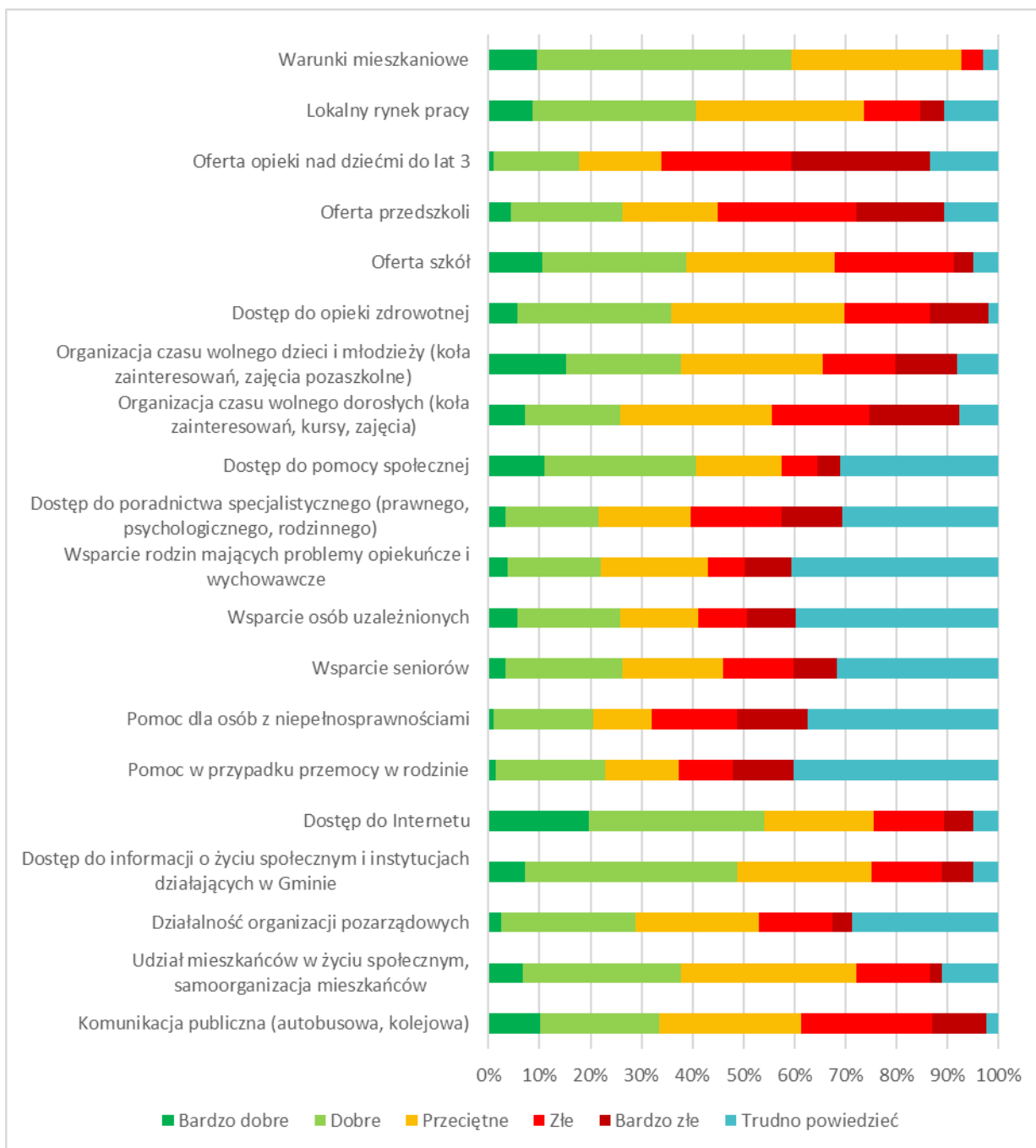
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 59. Zmiana ogólnych warunków życia w Gminie Żórawina w ciągu ostatnich trzech lat (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Osoby ankietowane zostały poproszone o ocenę warunków życia w różnych wymiarach. Generalnie ocena ta wypadła dobrze, ale opinie respondentów co do różnych wymiarów życia były często odmienne. Uwzględniając łącznie oceny bardzo dobre i dobre najlepiej oceniono warunki mieszkaniowe i dostęp do Internetu – oceny bardzo dobre i dobre przyznało im odpowiednio 59,3% i 54,1% ankietowanych. Ponad 40,0% ocen bardzo dobrych i dobrych otrzymały: dostęp do informacji o życiu społecznym i instytucjach działających w Gminie, lokalny rynek pracy i dostęp do pomocy społecznej. Najwięcej ocen złych i bardzo złych (52,6%), a jednocześnie najmniej bardzo dobrych i dobrych (17,7%) uzyskała oferta opieki nad dziećmi do lat 3. Podkreślić należy, że Gmina nie prowadzi żadnej instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, na jej terenie znajdują się dwie placówki niepubliczne. 44,5% osób źle i bardzo źle oceniło ofertę przedszkoli. Ponad 30,0% ocen negatywnych uzyskały również: komunikacja publiczna, organizacja czasu wolnego dorosłych (koła zainteresowań, kursy, zajęcia) i pomoc dla osób z niepełnosprawnościami. W wielu przypadkach mieszkańcom trudno było zająć stanowisko, prawdopodobnie dlatego, że nie korzystają z takich rozwiązań. Ponad 30,0% nie miało zdania co do funkcjonowania w Gminie pomocy w przypadku przemocy domowej, pomocy dla osób z niepełnosprawnościami, dla seniorów, wsparcia osób uzależnionych, rodzin z trudnościami opiekuńczymi i wychowawczymi, pomocy społecznej i specjalistycznego poradnictwa (ryc. 60.).

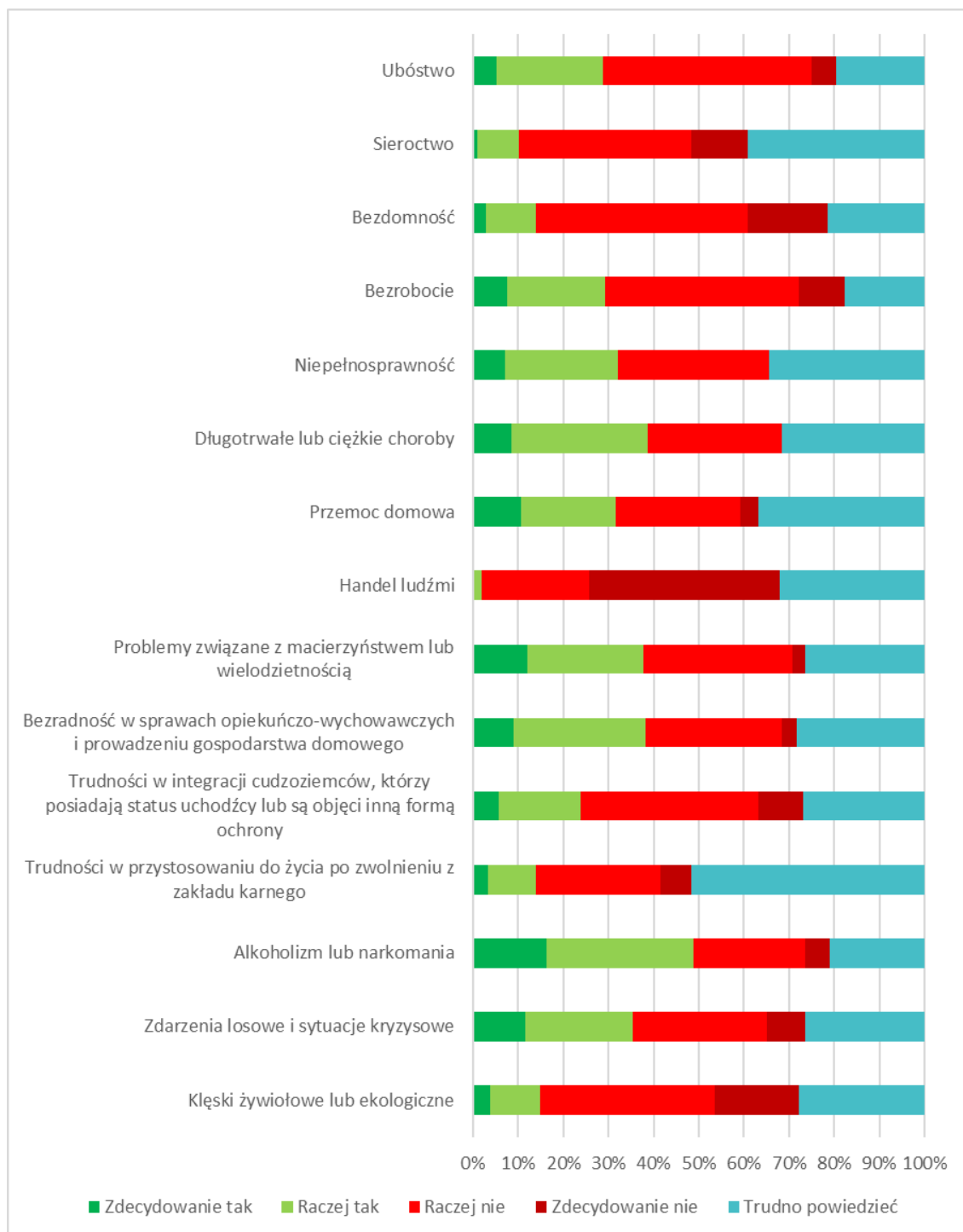
Ryc. 60. Ocena ogólnych warunków życia w Gminie Żórawina w określonych wymiarach (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Mieszkańców zapytano w występowanie trudnych sytuacji życiowych, które są podstawą udzielania wsparcia przez pomoc społeczną. Należy podkreślić, że wielu mieszkańców miała trudność w ocenie, czy wskazane trudne sytuacje życiowe dotyczą mieszkańców Gminy. Z pewnością wiele z nich nie jest bezpośrednio dostrzegalna w przestrzeni publicznej. Najwięcej respondentów wskazała, że mieszkańców Gminy dotyczą

problemy związane z uzależnieniami (48,8%), długotrwałymi lub ciężkimi chorobami (38,8%), macierzyństwem lub wielodzietnością (37,8%) oraz zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe (35,4%). Najwięcej opinii negatywnych i jednocześnie najmniej pozytywnych dotyczyło handlu ludźmi, ponad 50,0% ocen negatywnych uzyskały też ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie oraz klęski żywiołowe i ekologiczne (ryc. 61.).

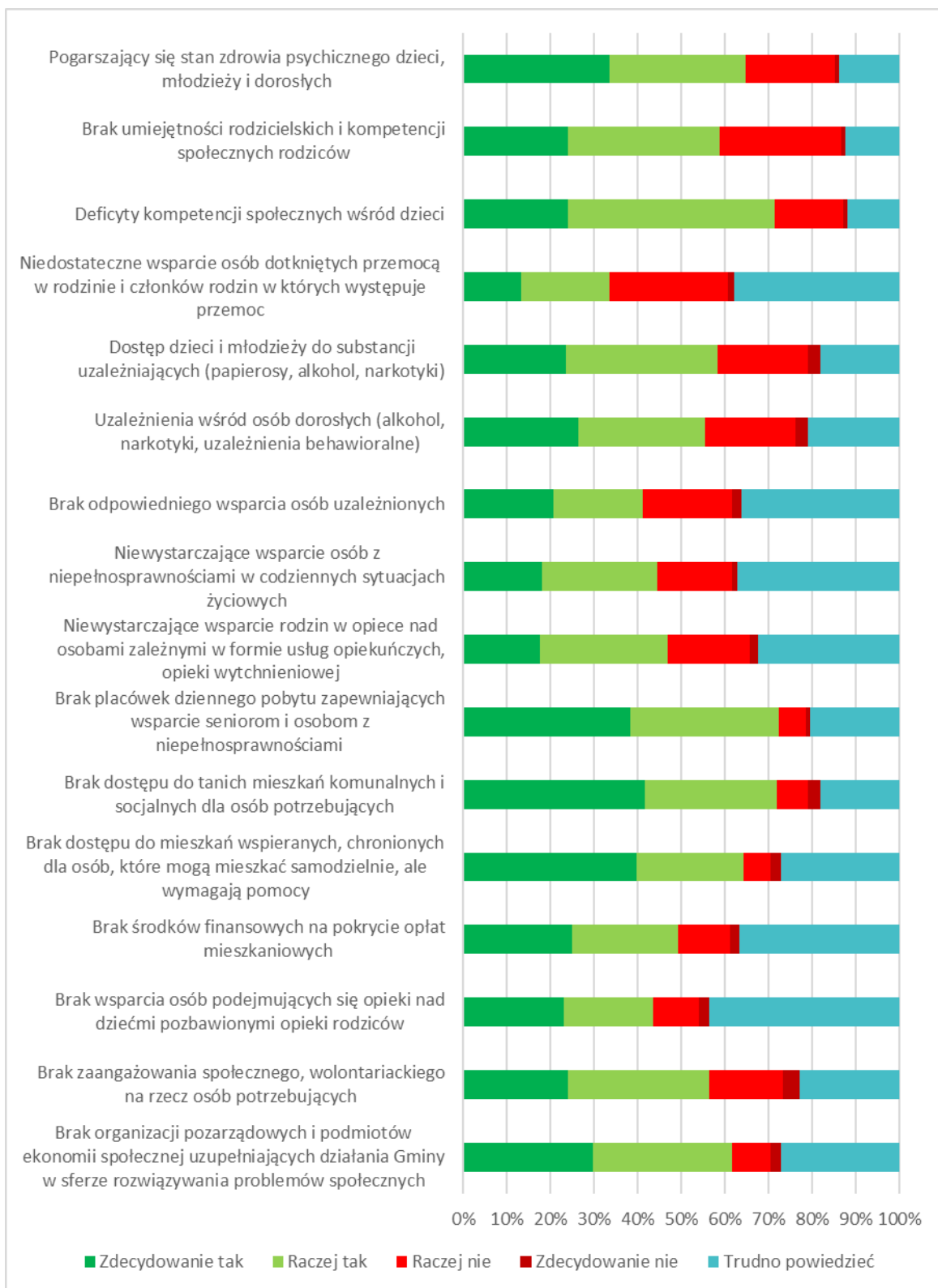

Ryc. 61. Trudne sytuacje życiowe dotykające mieszkańców Gminy Żórawina (n=209)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

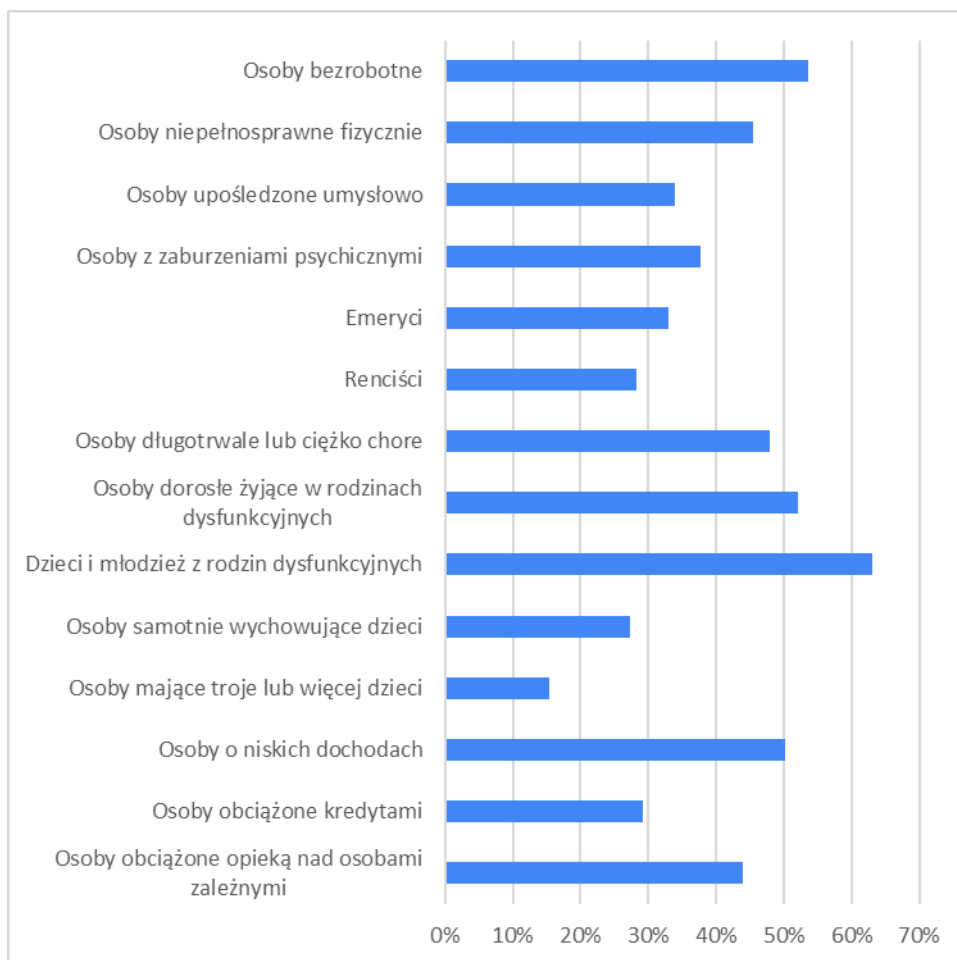
Zapytani o szczegółowe problemy społeczne mieszkańcy w większości potwierdzili, że występują one na terenie Gminy Żórawina. Często też trudno im było wyrazić opinię co do faktycznego występowania problemów. Ponad 70,0% mieszkańców zgodziło się, że na terenie Gminy występują problemy takie, jak: deficyty kompetencji społecznych wśród dzieci, brak placówek dziennego pobytu zapewniających wsparcie seniorom i osobom z niepełnosprawnościami oraz brak dostępu do tanich mieszkań komunalnych i socjalnych dla osób potrzebujących. Z kolei ponad 60,0% respondentów zgodziło się, że mają miejsce: pogarszający się stan zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych, brak dostępu do mieszkań wspieranych, chronionych dla osób, które mogą mieszkać samodzielnie, ale wymagają pomocy oraz brak organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej uzupełniających działania Gminy w sferze rozwiązywania problemów społecznych (ryc. 62.).

Informacje pochodzące z badania mieszkańców Gminy uzupełnić można informacjami pochodzącymi z badania nauczycieli uczących w szkołach podstawowych na terenie Gminy. Nauczyciele zapytani o zasięg występowania problemów psychicznych wśród uczniów najczęściej wskazywali, że problemy te dotyczą pojedynczych uczniów (47,1%) lub mniejszej części uczniów (31,0%). 16,0% nauczycieli wskazało, że problemy te dotyczą połowy lub więcej uczniów, a jedynie 5,7% było zdania, że w ogóle nie występują.

Na pytanie o to, jakie grupy najczęściej są dotknięte problemami społecznymi ankietowani mieszkańcy wskazali przede wszystkim na: dzieci i młodzież z rodzin dysfunkcyjnych (63,2%), osoby bezrobotne (53,6%), osoby dorosłe żyjące w rodzinach dysfunkcyjnych (52,2%) oraz osoby o niskich dochodach (50,2%). Mniej osób uznało za dotknięte problemami społecznymi osoby z niepełnosprawnościami fizycznymi, umysłowymi, osoby chore psychicznie czy osoby opiekujące się osobami zależnymi. Emeryci i renciści zostali uznani za dotkniętych problemami przez jedną trzecią ankietowanych. Najmniej osób uznało, że problemy społeczne dotyczą rodzin wielodzietnych (ryc. 63.).

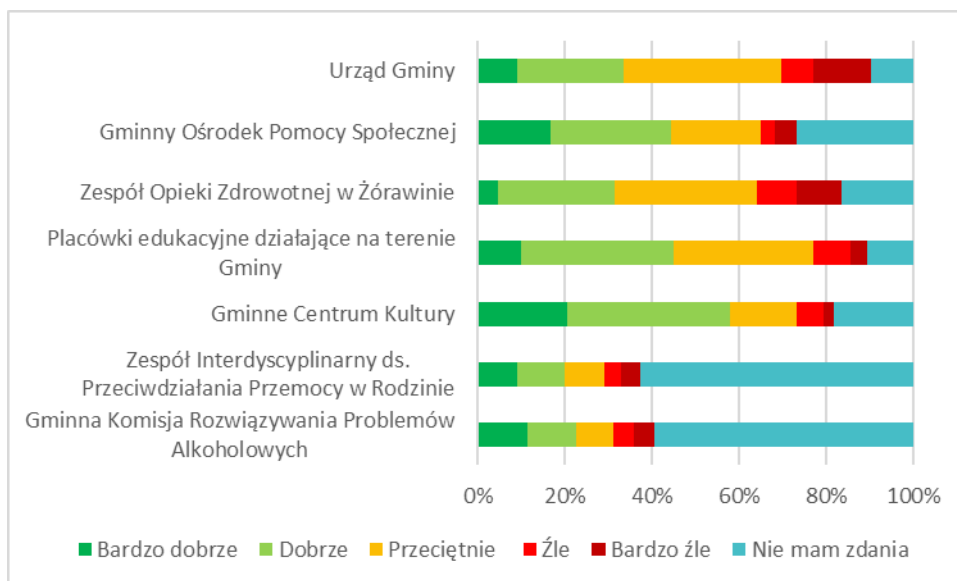
Ryc. 62. Problemy społeczne dotyczące Gminy Żórawina (n=209)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 63. Osoby dotknięte problemami społecznymi w Gminie Żórawina (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Respondenci poproszeni zostali o opinie dotyczące funkcjonowania instytucji publicznych na terenie Gminy Żórawina. Zwrócić należy uwagę, że większość respondentów miała problem z oceną działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zdecydowana większość ankietowanych nie miała prawdopodobnie bezpośredniej, a nawet pośredniej styczności z tymi instytucjami, stąd trudność z wydaniem oceny nie dziwi. Najlepiej ocenione zostało Gminne Centrum Kultury – uzyskało 57,9% ocen bardzo dobrych i dobrych. Wysoko oceniono też placówki edukacyjne i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – otrzymały odpowiednio 45,0% i 44,5% ocen bardzo dobrych i dobrych. Najwięcej ocen złych i bardzo złych uzyskał Urząd Gminy – 20,6%. Zwrócić należy na to szczególną uwagę, gdyż taka ocena świadczy o niezadowoleniu klientów załatwiających sprawy w urzędzie. Zespół Opieki Zdrowotnej w Żórawinie źle i bardzo źle oceniło 19,6% mieszkańców (ryc. 64.).

Ryc. 64. Ocena instytucji publicznych działających w Gminie Żórawina (n=209)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

W ramach ankiety dla uczniów klas VI-VIII szkół podstawowych młodzież zapytano, czego brakuje im w ich szkole i w ich miejscowości, z czego chcieliby korzystać. Uczniowie przede wszystkim formułowali opinie dotyczące szkół. W odniesieniu do placówek oświatowych najwięcej osób wskazało na deficyty w następujących obszarach:

- Toalety szkolne – brak drzwi w toaletach, przegród pomiędzy pisuarami, zamknięć do drzwi, desek sedesowych, brak papieru toaletowego, mydła do rąk, brak „różowych skrzyneczek” z artykułami higienicznymi dla dziewcząt;
- Sala komputerowa – brak sprawnie działających komputerów;
- Sala gimnastyczna – niekomfortowe przebieralnie, małe sale i małe boiska, brak infrastruktury sportowej, brak sprzętu sportowego;
- Sale lekcyjne – niedostosowane do wzrostu uczniów krzesła i ławki, brak tablic multimedialnych, brak klimatyzacji;
- Zakupy w szkole – brak sklepiku szkolnego oraz automatów z napojami i przekąskami;
- Używanie telefonów – brak możliwości korzystania z telefonów, uczniowie chcieliby mieć możliwość korzystania z telefonów komórkowych, np. w piątki.

Jeśli chodzi o miejscowości zamieszkania to uczniowie zwracali uwagę przede wszystkim na infrastrukturę sportowo-rekreacyjną – wskazywali, że brakuje boisk do piłki nożnej, koszykówki, placów zabaw z urządzeniami dla starszych dzieci, ścieżek rowerowych, basenu oraz skate parku.

Z kolei zapytani o problemy i wyzwania nauczyciele w ankiecie wskazali przede wszystkim na:

- Problemy lokalowe i z wyposażeniem w sprzęt placówek edukacyjnych;
- Zbyt małą liczbę specjalistów – psychologów, pedagogów i innych pracowników wspierających proces dydaktyczny;
- Problemy ze współpracą z rodzicami uczniów: roszczeniowość rodziców, brak chęci współpracy;
- Braki kompetencji opiekuńczo-wychowawczych wśród rodziców: brak czasu dla dzieci ze strony rodziców, ogólny brak zainteresowania dziećmi, problemy komunikacyjne w relacjach dzieci – rodzice, brak wpływu na zachowanie dzieci, zrzućenie wychowania na szkołę, brak umiejętności kształtowania postaw;
- Problemy psychiczne dzieci i młodzieży, nadpobudliwość dzieci.

Podsumowując podkreślić należy, że mieszkańcy generalnie dobrze oceniają warunki życia w Gminie Żórawina. Pozytywny jest fakt, że uważają, iż warunki te nie zmieniają się lub poprawiają. Rozpatrując konkretne sfery życia społecznego nie wszystkie oceniają równie pozytywnie, dostrzegają mankamenty, ale i pozytywne. Mieszkańcy zauważają niedostatki w zakresie infrastruktury żłobkowej i przedszkolnej, ale też infrastruktury pomocowej – placówek dziennego pobytu czy mieszkań socjalnych i komunalnych. Odnotowują istnienie problemów społecznych, szczególnie dotyczących dzieci i młodzieży, ale również osób starszych i z niepełnosprawnościami. Uczniowie i nauczyciele zgłaszają problemy związane z infrastrukturą szkolną, nauczyciele zauważają również problemy o charakterze opiekuńczo-wychowawczym w rodzinach uczniów oraz problemy w relacjach rodzice – nauczyciele.

2. Problem uzależnień na terenie Gminy Żórawina

2.1. Dane z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych prowadzone są na podstawie corocznych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii przyjmowanych przez Radę Gminy Żórawina. Programy określają lokalną strategię w zakresie profilaktyki uzależnień oraz minimalizacji szkód zdrowotnych i społecznych wynikających z używania alkoholu, narkotyków i innych środków psychoaktywnych.

Sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu sprzedaży lub poza miejscem sprzedaży może być prowadzona na podstawie zezwolenia wydanego przez Wójta Gminy Żórawina. Rada Gminy ustaliła maksymalną liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych uchwałą nr XLVIII/336/18 z dnia 21 września 2018 roku. Maksymalna liczba zezwoleń to:

- Do 4,5% zawartości alkoholu oraz na piwo w ilości 45 zezwoleń;
- Powyżej 4,5% do 18 % zawartości alkoholu z wyjątkiem piwa w ilości 45 zezwoleń;
- Powyżej 18% zawartości alkoholu w ilości 45 zezwoleń.

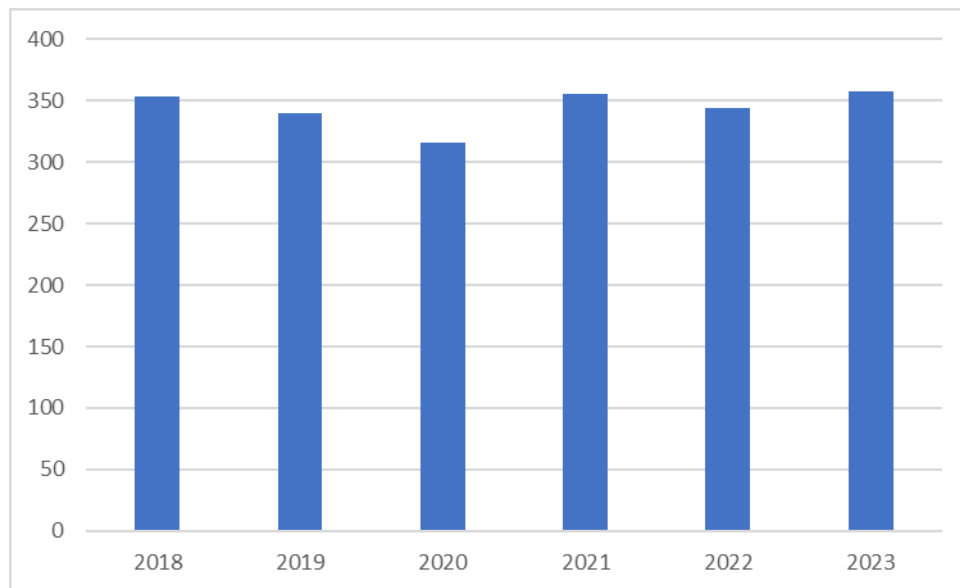
Ustalono maksymalną liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży na 30, a 105 zezwoleń na sprzedaż alkoholu do spożycia poza miejscem sprzedaży. W latach 2018-2022 corocznie wydawano od 25 do 42 zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych. Na terenie Gminy funkcjonowało od 24 do 27 punktów sprzedaży alkoholu do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepów) oraz od 5 do 7 punktów sprzedających alkohol do spożycia na miejscu (lokali gastronomicznych). W analizowanym okresie nie zdarzyło się cofnięcie zezwolenia na sprzedaż alkoholu, nie było również przypadku skierowania przez Gminę sprawy do sądu w związku ze sprzedażą alkoholu nieletnim. Informacje dotyczące zezwoleń na sprzedaż alkoholu i punktów sprzedaży zestawiono w tabeli 15.

Tabela 15. Zezwolenia na sprzedaż alkoholu i punkty sprzedaży alkoholu

Zezwolenia i punkty sprzedaży	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż oraz podawanie napojów alkoholowych	25	26	27	31	42
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)	24	24	27	25	26
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia na miejscu (lokale gastronomiczne)	5	7	7	6	7
Liczba jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	9	10	0	2	8

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży alkoholu w ostatnich latach ulega niewielkim wahaniom (ryc. 65.), co wiąże się z niewielkimi zmianami liczby punktów sprzedaży alkoholu.

Ryc. 65. Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży alkoholu pow. 18%

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

W działalności na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień istotną rolę odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA). Komisja przeprowadza rozmowy z osobami uzależnionymi oraz członkami ich rodzin, występuje też do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, włącza się również w kwestię przeciwdziałania przemocy w rodzinie w przypadku, gdy sprawcą przemocy jest osoba uzależniona. Corocznie Komisja prowadziła rozmowy z kilkoma osobami uzależnionymi

i realizowała postępowania zmierzające do wystąpienia z wnioskiem do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec kilku osób. Liczba osób wobec których GKRPA wystąpiła z wnioskiem do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego najwyższa była w 2021 roku – wnioski takie skierowano wobec 18 osób. Liczba składanych wniosków w latach 2020-2022 znacznie wzrosła w stosunku do lat 2018-2019. Informacje o działaniach GKRPA zestawiono w tabeli 16.

Tabela 16. Informacja o działalności GKRPA

Działalność GKRPA	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba członków GKRPA	5	5	5	5	3
Liczba osób uzależnionych od alkoholu z którymi członkowie GKRPA przeprowadzili rozmowy	7	6	9	6	4
Liczba członków rodzin osób uzależnionych od alkoholu z którymi członkowie GKRPA przeprowadzili rozmowy	3	3	2	5	11
Liczba osób wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	2	2	9	18	7
Liczba grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w skład których wchodził członkowie GKRPA	0	3	0	0	27
Liczba osób stosujących przemoc domową z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA w związku z prowadzeniem procedury zobowiązania do leczenia odwykowego	4	2	7	6	3

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Bezpłatną pomoc psychologiczną, pomoc terapeutyczną i wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków, innych substancji oraz zmagających się z uzależnieniami behawioralnymi, osób współuzależnionych, członków rodzin osób uzależnionych, a także innych osób potrzebujących wiedzy w obszarze uzależnień, pomocy i wsparcia świadczy Punkt konsultacyjno-informacyjny w Żórawinie. Punkt oferuje konsultacje, poradnictwo psychologiczne oraz możliwość mediacji i terapii. Z punktu mogą korzystać dzieci, młodzież i dorośli. Liczba osób korzystających ze wsparcia punktu pokazuje, że osób zmagających się z uzależnieniami i problemami z nimi związanymi jest więcej niż wskazywałyby dane GKRPA oraz statystyki powodów udzielania pomocy społecznej. W 2022 roku z pomocy w Punkcie skorzystały aż 32 osoby uzależnione – najwięcej w analizowanym okresie 2018-2022. Liczba korzystających z pomocy osób współuzależnionych również pokazuje, że problem uzależnień jest znaczący. Z usług Punktu korzystały również osoby doznające

przemocy w rodzinie i – niestety sporadycznie – osoby stosujące przemoc. Informacje dotyczące działalności Punktu konsultacyjno-informacyjnego zestawiono w tabeli 17.

Dodatkowo w 2023 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie nawiązał współpracę ze Stowarzyszeniem MONAR Ośrodkiem Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień – Oddziałem dla Dorosłych w Milejowicach. Punkt konsultacyjno-informacyjny w Ośrodku oferuje bezpłatną pomoc skierowaną do osób uzależnionych od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz członków ich rodzin. Zapewnia bezpłatne konsultacje oraz poradnictwo. Podkreślić należy, że punkt jest czynny również w soboty i niedziele, co z pewnością zwiększa możliwości korzystania z pomocy.

Tabela 17. Informacja o działalności Punktu konsultacyjno-informacyjnego

Działalność Punktu konsultacyjno-informacyjnego	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba godzin, w których czynny był punkt konsultacyjno-informacyjny w miesiącu	24	48	10	34	16
Liczba osób z problemem alkoholowym i narkotykowym korzystająca z porad w punkcie konsultacyjno-informacyjnym	6	20	20	18	32
Liczba porad udzielonych osobom z problemem alkoholowym i narkotykowym	12	80	30	35	64
Liczba dorosłych członków rodzin osób uzależnionych korzystających z porad w punkcie konsultacyjno-informacyjnym	5	25	18	20	14
Liczba porad udzielonych dorosłym członkom rodzin osób uzależnionych	5	50	30	31	47
Liczba osób doznających przemocy w rodzinie korzystających z porad w punkcie konsultacyjno-informacyjnym	2	15	12	12	4
Liczba porad udzielonych osobom doznającym przemocy	2	32	56	50	14
Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie korzystających z porad w punkcie konsultacyjno-informacyjnym	1	3	0	0	0
Liczba porad udzielonych osobom stosującym przemoc	2	3	0	0	0

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Na terenie Gminy Żórawina działa grupa Anonimowych Alkoholików „Początek Drogi”. Spotkania grupy odbywają się aktualnie raz w tygodniu, a uczestnicy w nich kilkanaście osób.

W ramach działań z zakresie profilaktyki uzależnień Gmina Żórawina realizuje liczne działania mieszczące się w profilaktyce na poziomie uniwersalnym, selektywnym i wskazującym. Profilaktyka w ramach działań kierowanych do dzieci i młodzieży jest realizowana m.in. poprzez trenerów podwórkowych, zajęcia w świetlicach środowiskowych

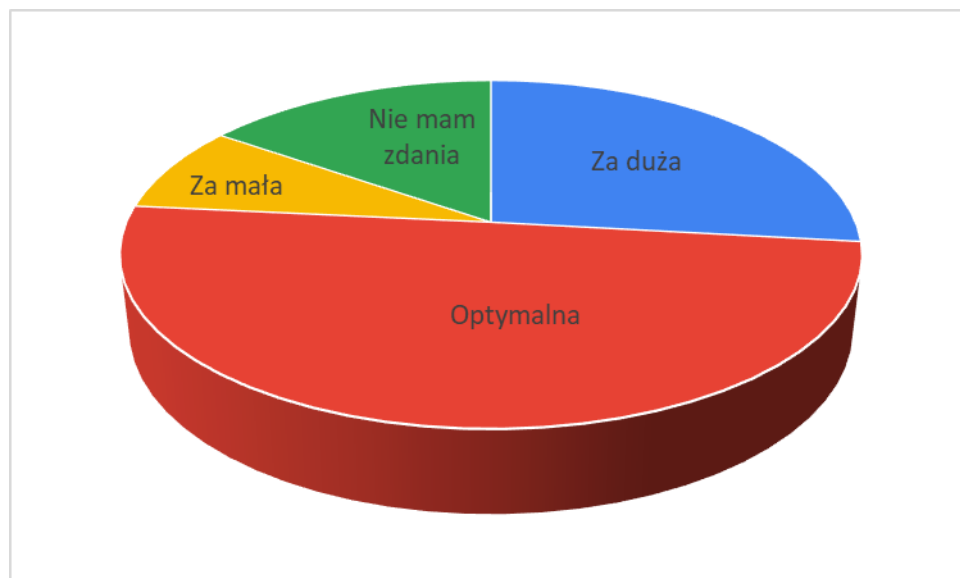
czy w ramach półkolonii. Działania profilaktyczne realizowane są w szkołach. Prowadzone są kampanie profilaktyczne, a także działania kierowane do rodziców oraz do seniorów.

Gmina dba również o szkolenie kadr zajmujących się problematyką uzależnień.

Liczba osób wobec których działania prowadziła GKRPA oraz które korzystały z pomocy w Punkcie konsultacyjno-informacyjnym pokazuje, że choć problem uzależnienia nie przyjmuje szerokiego zasięgu to jednak jest stale obecny w społeczności lokalnej. Z pewnością osoby korzystające z pomocy to tylko część osób uzależnionych, stąd konieczne są działania informacyjne i wspierające w podejmowaniu decyzji o korzystaniu z pomocy.

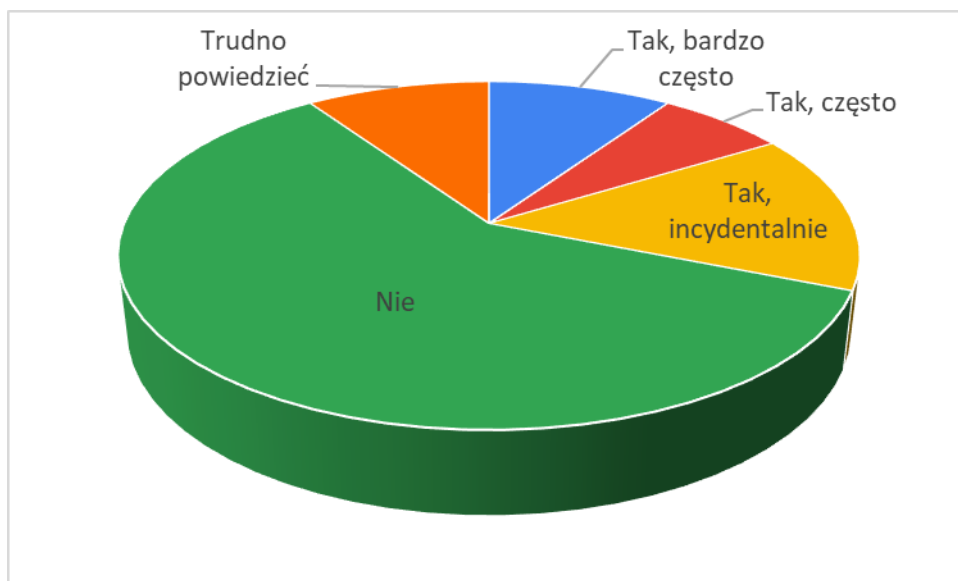
2.2. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy

Mieszkańców Gminy w badaniu ankietowym zapytano o kwestie związane z uzależnieniami oraz zażywanie substancji uzależniających. Istotną podjętą kwestią było funkcjonowanie punktów sprzedających alkohol na terenie Gminy oraz sprzedaż substancji psychoaktywnych. Co czwarty ankietowany mieszkaniec (26,8%) uznał, że liczba punktów sprzedaży alkoholu na terenie Gminy jest za duża, zaś połowa (49,8%) wskazała, że jest optymalna (ryc. 66.). Opinie mieszkańców wskazują, że zwiększanie liczby punktów sprzedaży alkoholu nie jest właściwe. Respondenci zapytani zostali czy spotkali się z sytuacją sprzedaży alkoholu osobom wyglądającym na niepełnoletnie bez sprawdzenia dowodu tożsamości na terenie Gminy Żórawina. 9,6% respondentów wskazała, że ma to miejsce bardzo często. Łącznie 31,1% osób spotkało się, choćby incydentalnie, z taką sytuacją (ryc. 67.). Ankietowanych zapytano także, czy znają miejsca, w których osoby niepełnoletnie mogą kupić alkohol. Co czwarty respondent (25,4%) zadeklarował wiedzę o takich miejscach (ryc. 68.). Oczywiście nie można mieć pewności, że alkohol faktycznie sprzedawany jest osobie niepełnoletniej. Sprzedawca może znać klienta i pamiętać, że ma więcej niż 18 lat. Jednak w tym kontekście warto byłoby kontrolować sprzedaż alkoholu i szkolić sprzedawców.

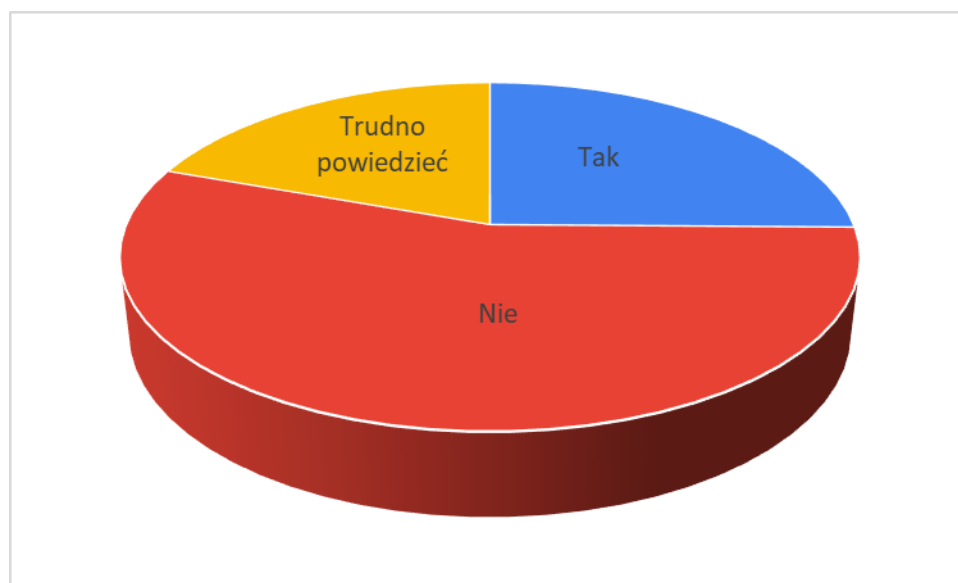
Ryc. 66. Opinia co do liczby punktów sprzedających alkohol (sklepów, restauracji) na terenie Gminy Żórawina (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 67. Sprzedaż alkoholu osobom wyglądającym na niepełnoletnie bez sprawdzenia dowodu tożsamości na terenie Gminy Żórawina (n=209)

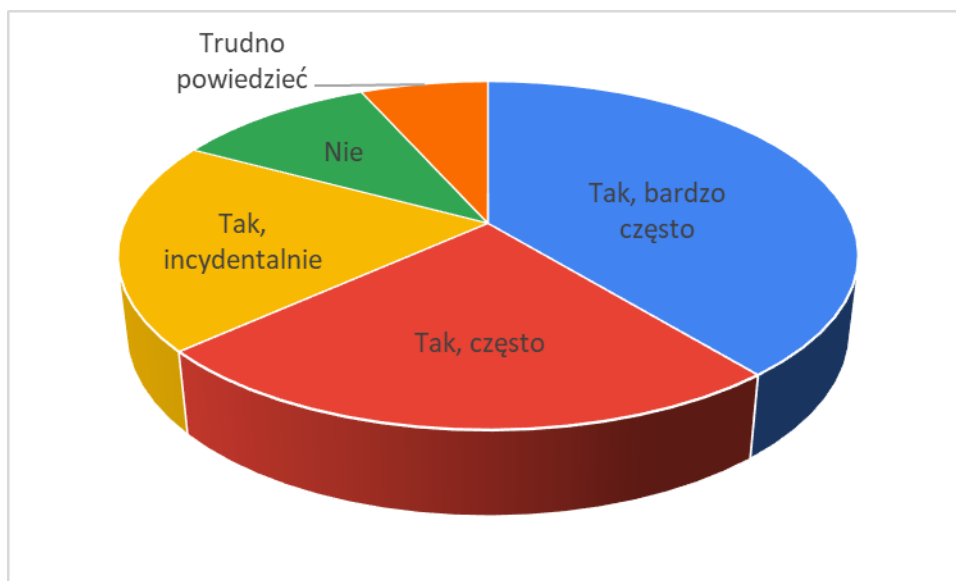
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 68. Znajomość miejsc na terenie Gminy Żórawina, gdzie osoby niepełnoletnie mogą kupić alkohol (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

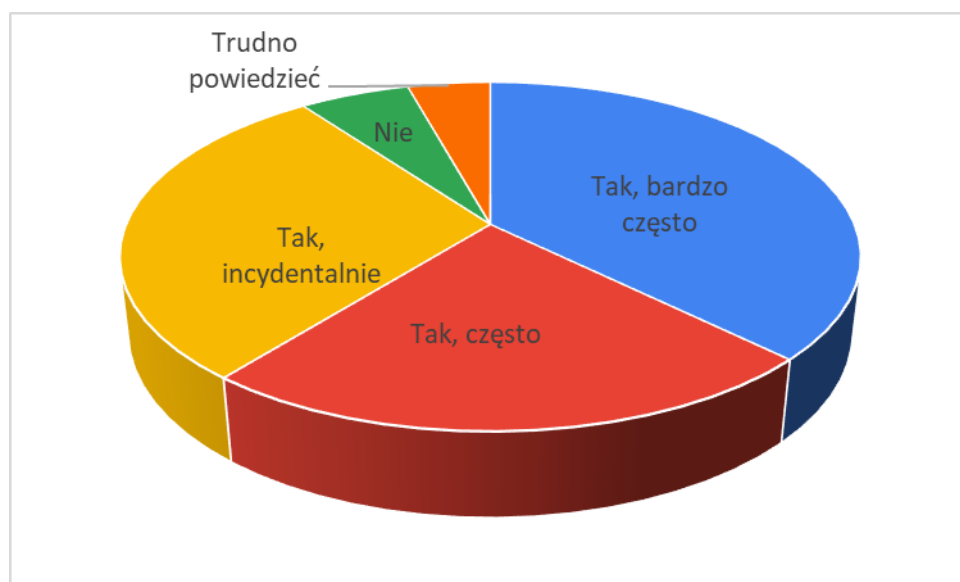
Respondentów zapytano, czy widują na terenie Gminy osoby pijące alkohol w miejscach publicznych. Bardzo często takie osoby widuje aż 39,2% ankietowanych, a w ogóle takie osoby widuje aż 83,3% badanych (ryc. 69.). Zdecydowanie więc problem osób pijących alkohol w przestrzeni publicznej stanowi poważny problem i służby – przede wszystkim Policja – powinny stanowczo reagować na takie sytuacje.

Ryc. 69. Widywanie na terenie Gminy Żóława osób pijących alkohol w miejscach publicznych (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żóława.

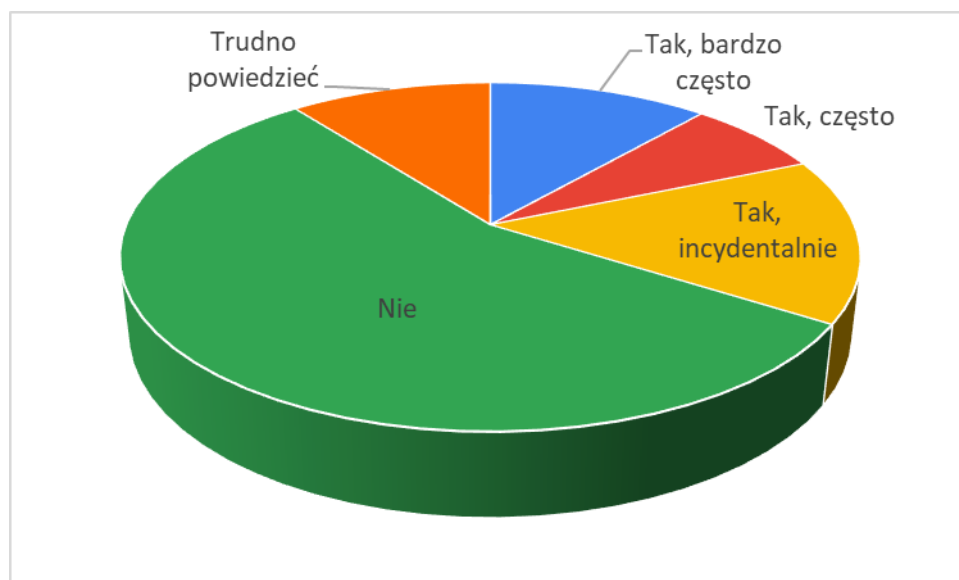
Mieszkańców zapytano też czy widują osoby pod wpływem alkoholu. Bardzo często takie osoby widuje 37,3% badanych (ryc. 70.). Problem picia alkoholu i nietrzeźwości jest więc silnie dostrzegany przez mieszkańców Gminy.

Ryc. 70. Widywanie na terenie Gminy Żóława osób będących pod wpływem alkoholu (n=209)

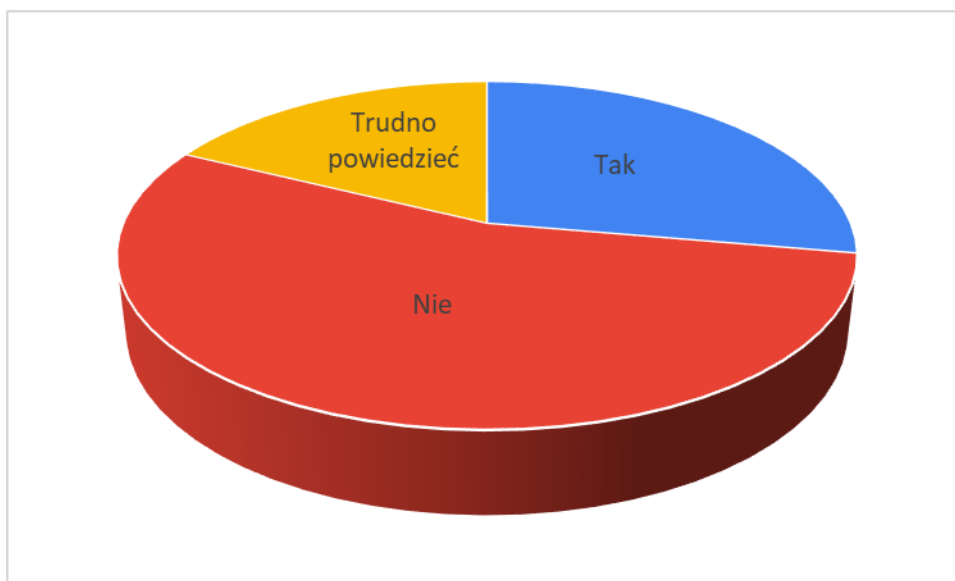
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żóława.

Respondentów zapytano o to, czy spotkali się na terenie Gminy ze sprzedażą papierosów osobom wyglądającym na niepełnoletnie bez sprawdzenia dowodu tożsamości. Bardzo często spotka się z tym 11,5% respondentów, zaś 34,0% wskazuje, że choćby incydentalnie, ale sytuacje takie mają miejsce (ryc. 71.). Dodatkowo 27,8% ankietowanych wskazało, że zna miejsca, gdzie osoby niepełnoletnie mogą kupić papierosy (ryc. 72.). Wynika z tego, że wielu sprzedawców może nie stosować się do zasady zakazu sprzedaży alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim. Oczywiście możliwe jest, że osoby są znane sprzedawcom i mają ukończone 18 lat, jednak zakres wskazań na sprzedaż papierosów nieletnim jest znacząca. Mieszkańców zapytano także czy zdarza im się widywać na terenie Gminy Żórawina młodzież wyglądającą na niepełnoletnią, palącą papierosy. Bardzo często palącą młodzież widzi co czwarty mieszkaniec (26,8%), zaś aż 81,8% respondentów wskazało, że zdarzyło im się widzieć palącą młodzież (ryc. 73.). W tym kontekście również ważna jest działalność służb publicznych, szczególnie Policji, w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom młodzieży.

Ryc. 71. Sprzedaż papierosów osobom wyglądającym na niepełnoletnie bez sprawdzenia dowodu tożsamości na terenie Gminy Żórawina (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 72. Znajomość miejsc na terenie Gminy Żórawina, gdzie osoby niepełnoletnie mogą kupić papierosy (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

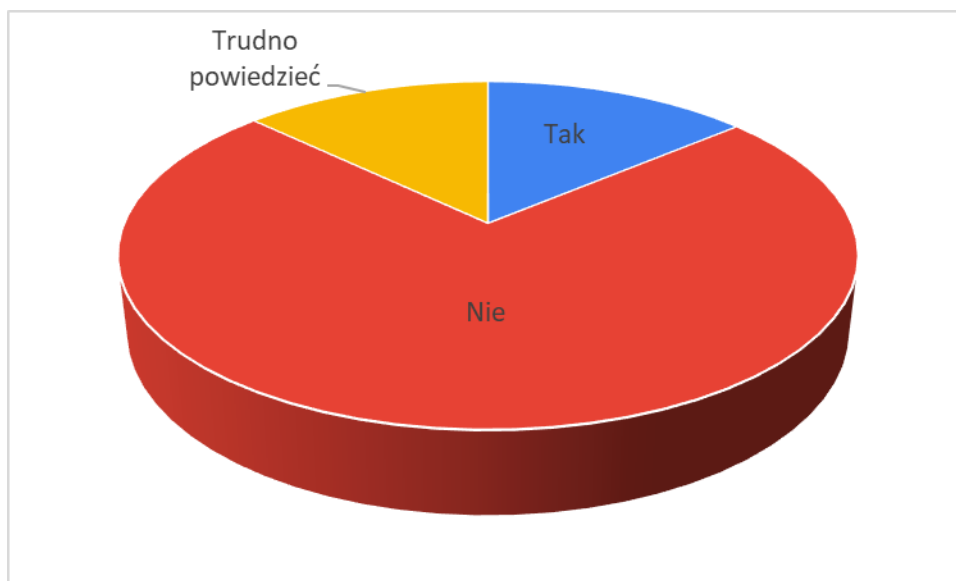

Ryc. 73. Widywanie na terenie Gminy Żórawina młodzieży wyglądającej na niepełnoletnią, palącej papierosy (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

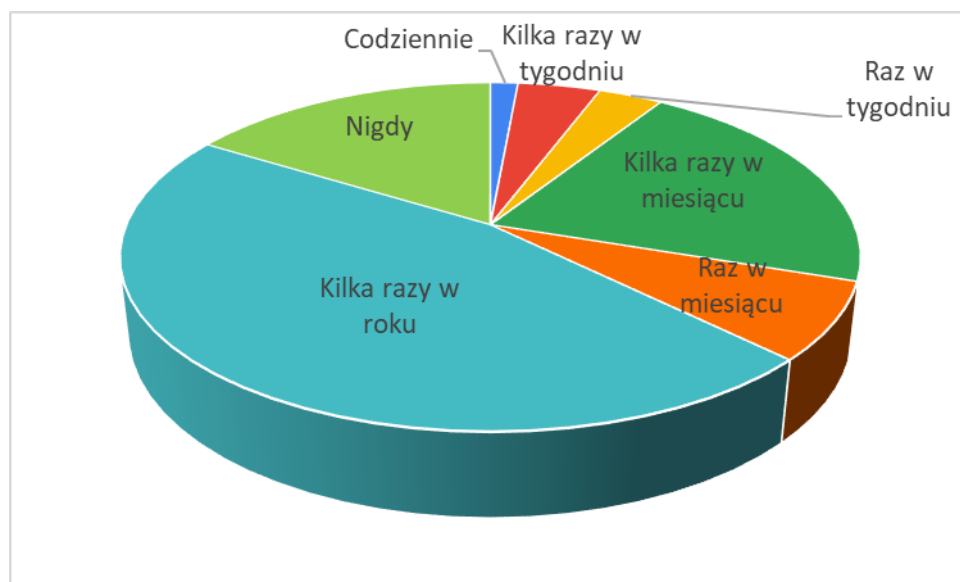
Wskazać należy, że 13,9% respondentów zna miejsca, w których na terenie Gminy można kupić narkotyki (ryc. 74.). Ze względu na niebezpieczeństwo jakie niosą ze sobą narkotyki warto zwrócić szczególną uwagę na walkę z ich sprzedażą.

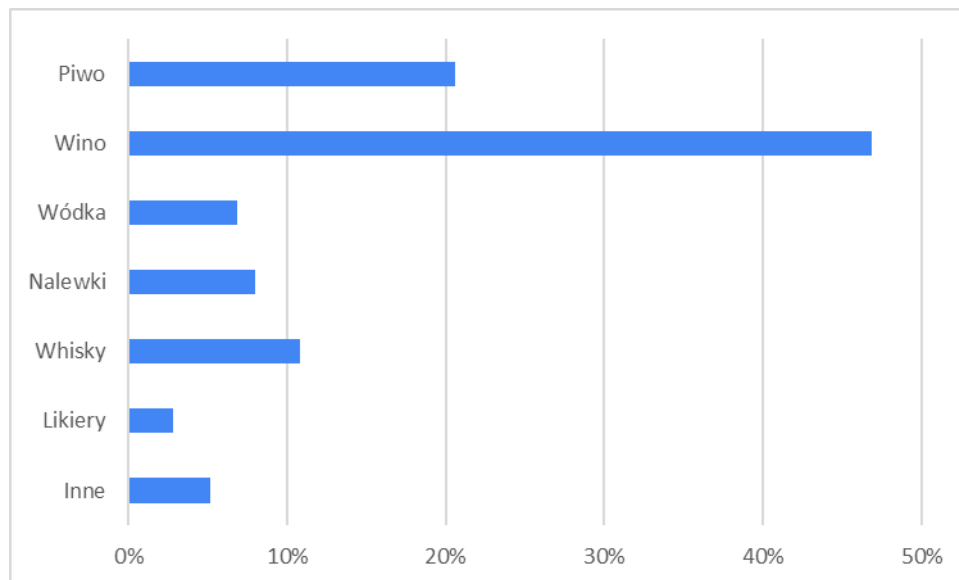
Ryc. 74. Znajomość miejsc na terenie Gminy Żórawina, gdzie można kupić narkotyki (n=209)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Respondentów zapytano o stosowanie przez nich używek. W tym kontekście wyniki badań są bardzo optymistyczne. Odsetek respondentów, którzy zadeklarowali picie alkoholu minimum raz w tygodniu wyniósł zaledwie 9,1%. Największa grupa – 46,4% – pije alkohol okazjonalnie, kilka razy w roku (ryc. 75.).

Ryc. 75. Częstotliwość spożywania alkoholu w ciągu ostatniego roku (n=209)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

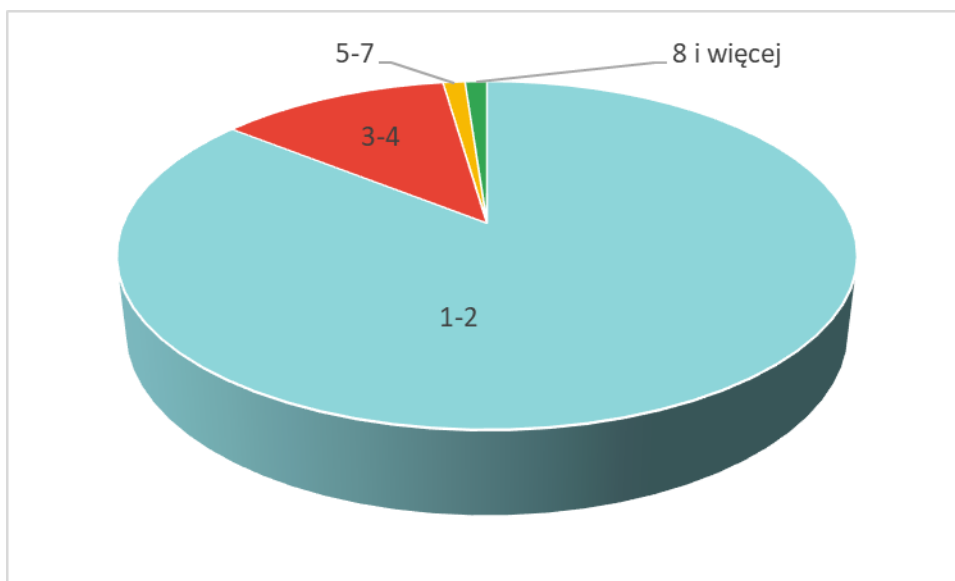
Respondenci piją najczęściej słabsze alkohole – aż 46,9% pijących osób najczęściej wybiera wino, a 20,6% piwo (ryc. 76.). Tendencja wybierania napojów zawierających mniejsze stężenie alkoholu jest jednoznacznie korzystna.

Ryc. 76. Rodzaj pitego alkoholu przez osoby, które w ciągu ostatniego roku spożywały alkohol (n=175)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

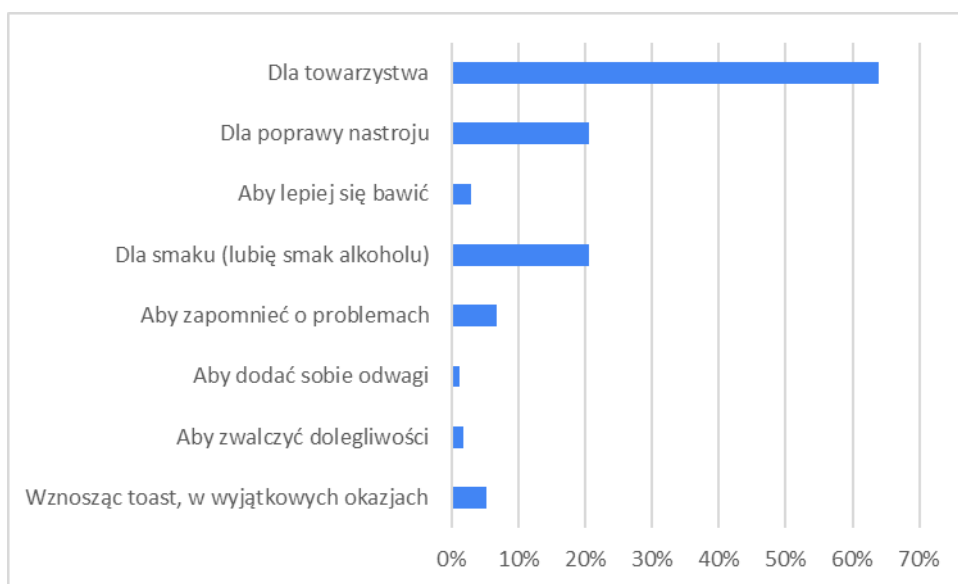
Respondenci zapytani, ile porcji najczęściej wypijają w zdecydowanej większości wskazali na 1-2 porcje, gdzie porcja rozumiana jest jako szklanka piwa (250 ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (50 ml). Zaledwie 2,2% pijących wypija 5 lub więcej porcji alkoholu jednorazowo (ryc. 77.). W tym kontekście należy stwierdzić, że mieszkańcy odpowiedzialnie piją alkohol i nie wskazują na ryzykowne zachowania.

Ryc. 77. Ilość porcji wypijanego jednorazowo alkoholu przez osoby, które w ciągu ostatniego roku spożywały alkohol. Porcja to szklanka piwa (250 ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (50 ml) (n=175)

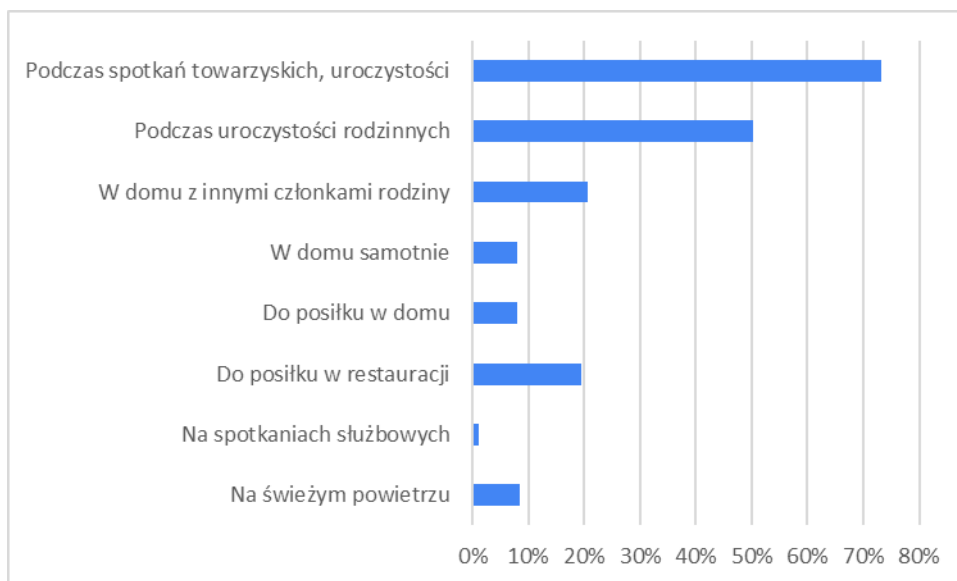
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Analiza powodów sięgania po alkohol wskazuje, że respondenci najczęściej piją alkohol dla towarzystwa, a sięgają po niego głównie podczas spotkań towarzyskich i uroczystości rodzinnych. Sięgają również po alkohol w domu, z innymi członkami rodziny oraz podczas wyjść do restauracji. Niewiele osób pije samotnie w domu, żadna osoba nie wskazała na picie alkoholu w pracy, co jest zdecydowanie pozytywne (ryc. 78. i 79.).

Ryc. 78. Powody sięgania po alkohol przez osoby, które w ciągu ostatniego roku spożywały alkohol (n=175)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 79. Okoliczności sięgania po alkohol przez osoby, które w ciągu ostatniego roku spożywały alkohol (n=175)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

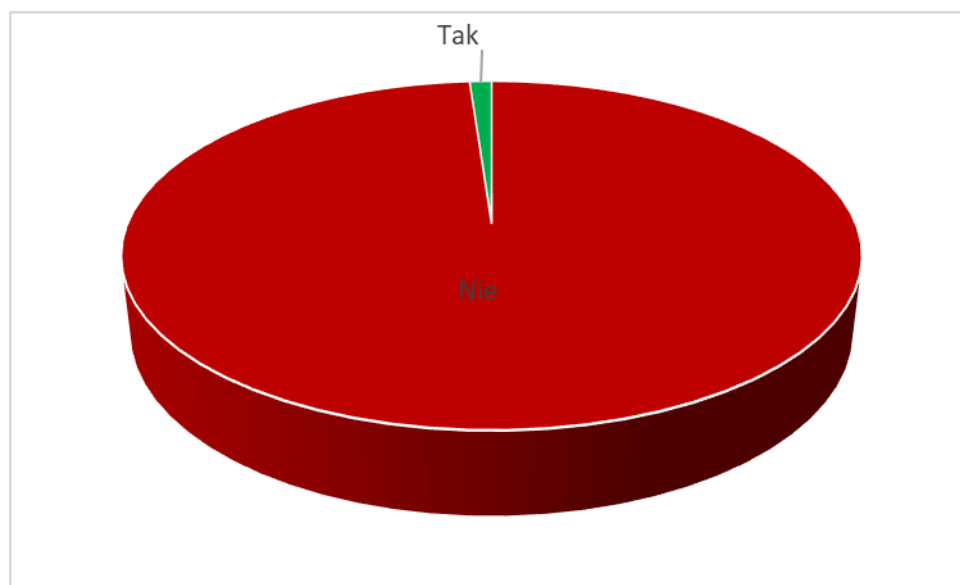
Respondentów pijących alkohol zapytano, czy pandemia przyczyniła się do tego, że częściej sięgali po alkohol. Zaledwie 5,1% wskazało na taką tendencję, co również jest pozytywne (ryc. 80.).

Ryc. 80. Częstsze sięganie po alkohol w pandemii przez osoby, które w ciągu ostatniego roku spożywały alkohol (n=175)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

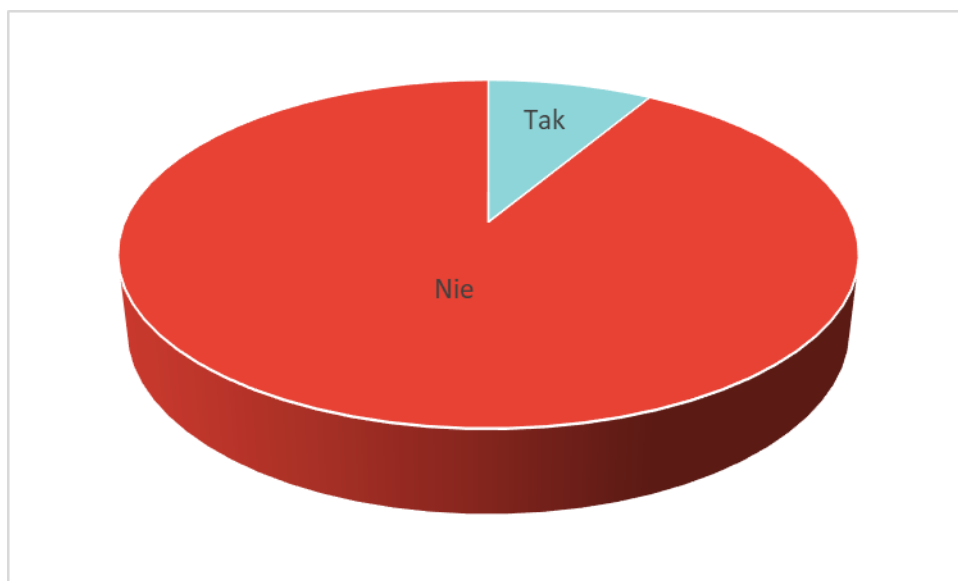
Dwie osoby (1,1% respondentów pijących alkohol) zadeklarowały, że zdarzyło im się kierować pojazdem pod wpływem alkoholu (ryc. 81.). Jedna z osób, które wskazały, że kierowały pojazdem pod wpływem alkoholu zadeklarowała picie kilka razy w tygodniu, druga raz w tygodniu. Osoby nie wypijały dużych dawek alkoholu – osoba pijąca kilka razy w tygodniu deklarowała 1-2 porcje jednorazowo, a osoba pijąca raz w tygodniu 3-4 porcje.

Ryc. 81. Kierowanie pojazdem pod wpływem alkoholu przez osoby, które w ciągu ostatniego roku spożywały alkohol (n=175)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

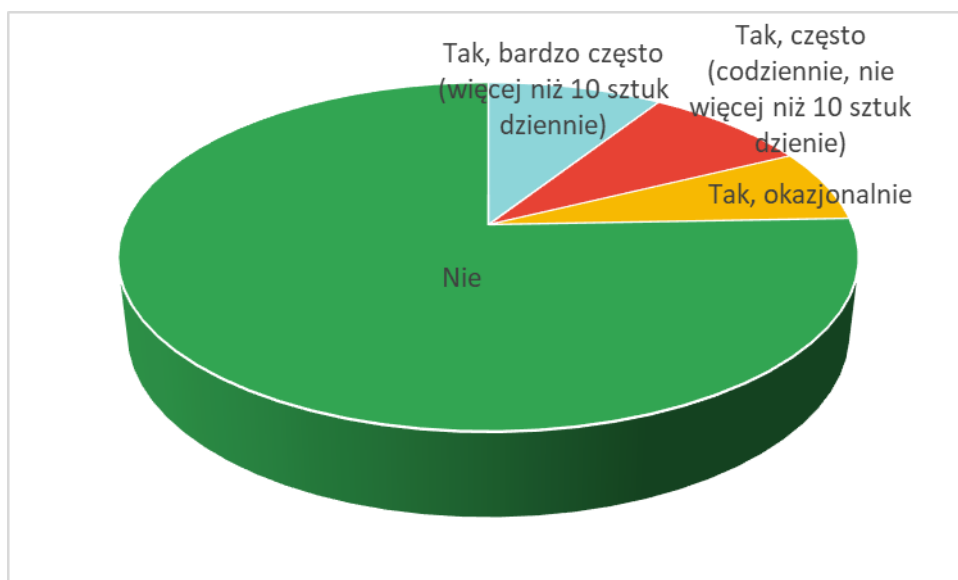
Na pytanie o doznawanie negatywnych skutków picia alkoholu pozytywnie odpowiedziało 8,6% respondentów pijących alkohol (ryc. 82.). Co interesujące, na problemy nie wskazała żadna osoba pijąca alkohol codziennie i tylko jedna osoba pijąca kilka razy w tygodniu, ale zauważyły je osoby, które piły alkohol rzadziej. Osoby wskazały na problemy zdrowotne (12 osób, czyli 6,9% osób, które w ciągu roku piły alkohol), finansowe (2 osoby, czyli 1,1%), stany depresyjne (2 osoby, czyli 1,1%) oraz złe samopoczucie (1 osoba, czyli 0,6%). Osoby, które wskazały na problemy zdrowotne nie wypijały również dużych ilości alkoholu – tylko dwie osoby wskazały na 5-7 porcji, ale one zadeklarowały picie okazjonalne, kilka razy w roku. Zwykle osoby piły 3-4 porcje alkoholu jednorazowo.

Ryc. 82. Doznanie negatywnych konsekwencji związanych z piciem alkoholu przez osoby, które w ciągu ostatniego roku spożywały alkohol (n=175)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

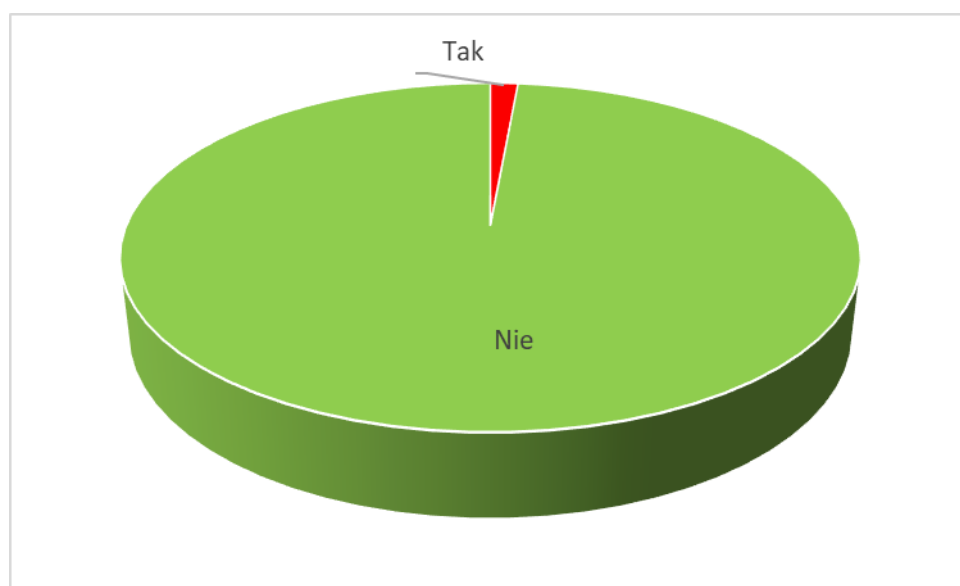
Niewielu respondentów pali papierosy. Do palenia przyznało się 24,4% osób, przy czym codziennie pali 17,7% ankietowanych. Pozytywne jest, że aż 75,6% respondentów nie sięga w ogóle po papierosy (ryc. 83.).

Ryc. 83. Palenie papierosów przez mieszkańców Gminy Żórawina (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

3 respondentów (1,4% ankietowanych) zadeklarowało, że w ciągu ostatniego roku zażywało substancje psychoaktywne (ryc. 84.). Wszyscy oni wskazali, że czynili to kilka razy w roku. Dwie osoby zażywały marihuanę, natomiast jedna osoba wskazała na marihuanę, LSD, amfetaminę, heroinę, ekstazy, środki nasenne, leki oaz dopalacze. Osoba zażywająca te narkotyki wskazała, że podczas pandemii częściej zaczęła sięgać po narkotyki, pozostałe osoby wskazały, że pandemia nie miała wpływu na częstotliwość sięgania po narkotyki. Nikomu nie zdarzyło się prowadzić pojazdów mechanicznych pod wpływem narkotyków.

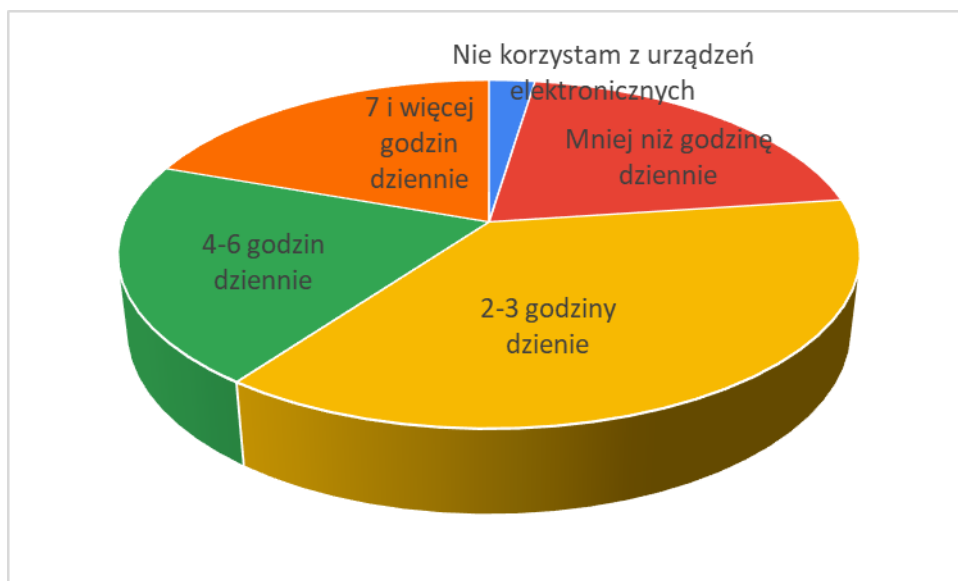
Ryc. 84. Zażywanie substancji psychoaktywnych przez mieszkańców Gminy Żórawina (n=209)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Korzystanie z urządzeń elektronicznych zadeklarowało 98,1% badanych. Generalnie powinno to być 100,0%, gdyż wypełnienie ankiety elektronicznej wymagało skorzystania z urządzenia elektronicznego, chyba, że założyć korzystanie z pomocy innej osoby. 57,9% korzysta z urządzeń elektronicznych do 3 godzin dziennie, zaś co piąty ankietowany (19,6%) 7 i więcej godzin dziennie (ryc. 85.). To przede wszystkim osoby młode korzystają z urządzeń elektronicznych 4 i więcej godzin dziennie. Korzystanie tak długo z elektroniki może prowadzić do uzależnień, a odsetek osób nie rozstających się z urządzeniami elektronicznymi jest znaczący. Odpowiedź na pytanie czy pandemia przyczyniła się do zwiększenia częstotliwości korzystania z urządzeń elektronicznych podzieliła respondentów niemalże na pół (ryc. 86.). Z pewnością pandemia jest okolicznością sprzyjającą wydłużaniu czasu korzystania z elektroniki – urządzenia elektroniczne służyły wówczas utrzymywaniu kontaktów

z innymi ludźmi, ale również rozrywce – w związku z ograniczeniem innych możliwości. Połowa respondentów (49,8% osób) bardzo często lub często korzysta z urządzeń elektronicznych dłużej niż zakładała (ryc. 87.). Zdecydowanie częściej dotyczy to osób, które długo korzystają z urządzeń elektronicznych w ciągu dnia (4 godziny i więcej). Długie korzystanie z elektroniki sprzyja wydłużaniu tego czasu i może prowadzić do negatywnych konsekwencji korzystania z urządzeń elektronicznych.

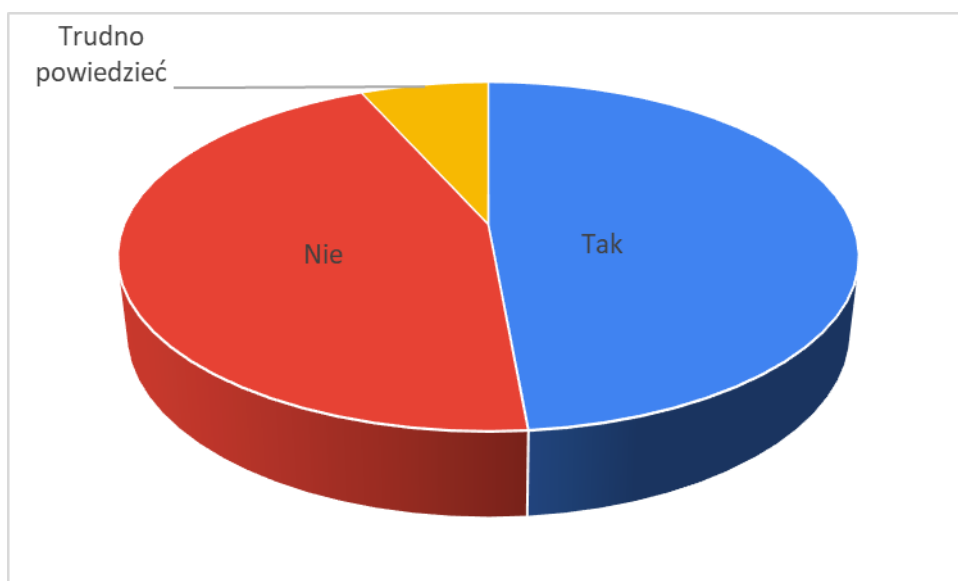
Respondentów zapytano również o wykonywanie czynności, które mogą prowadzić do uzależnień behawioralnych. Pozytywny jest fakt, że niewielki odsetek respondentów gra w gry karciane na pieniądze, gra na automatach czy obstawia w zakładach bukmacherskich. Również opcje online nie mają większej liczby zwolenników. Respondentom zdarza się grać w gry Lotto, kupować rzeczy, które przekraczają możliwości finansowe. Większy odsetek respondentów deklaruje problemy z odżywianiem. 15,8% bardzo często lub często kompulsywnie się objada, a 15,8% jest na restrykcyjnej diecie. Zdarzało się, że kobiety zaznaczały obie te opcje, co prawdopodobnie wiąże się z systematycznym przechodzeniem od jednej czynności do drugiej. Zdecydowanie największym problemem jest jednak praca zarobkowa. Aż 42,6% osób często lub bardzo często ma tendencje do myślenia o pracy, a 28,7% podejmuje się pracy w godzinach nadliczbowych (ryc. 88.). Oczywiście praca w godzinach nadliczbowych często podejmowana jest z powodów ekonomicznych, jednak stres związany z pracą i wydłużone godziny pracy mogą prowadzić do negatywnych konsekwencji zdrowotnych, czy w życiu rodzinnym.

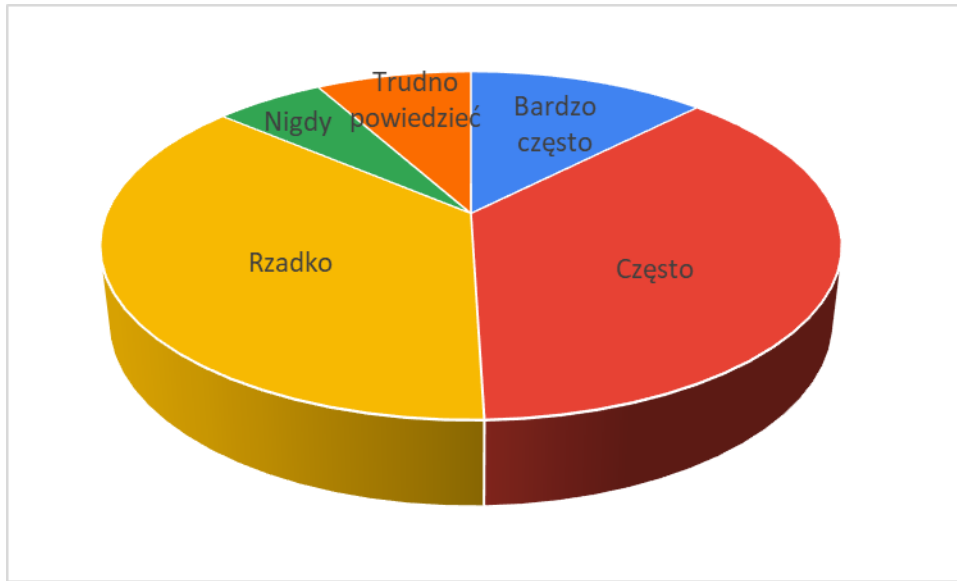
Ryc. 85. Korzystanie z urządzeń elektronicznych w ostatnim miesiącu przez mieszkańców Gminy Żórawina (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

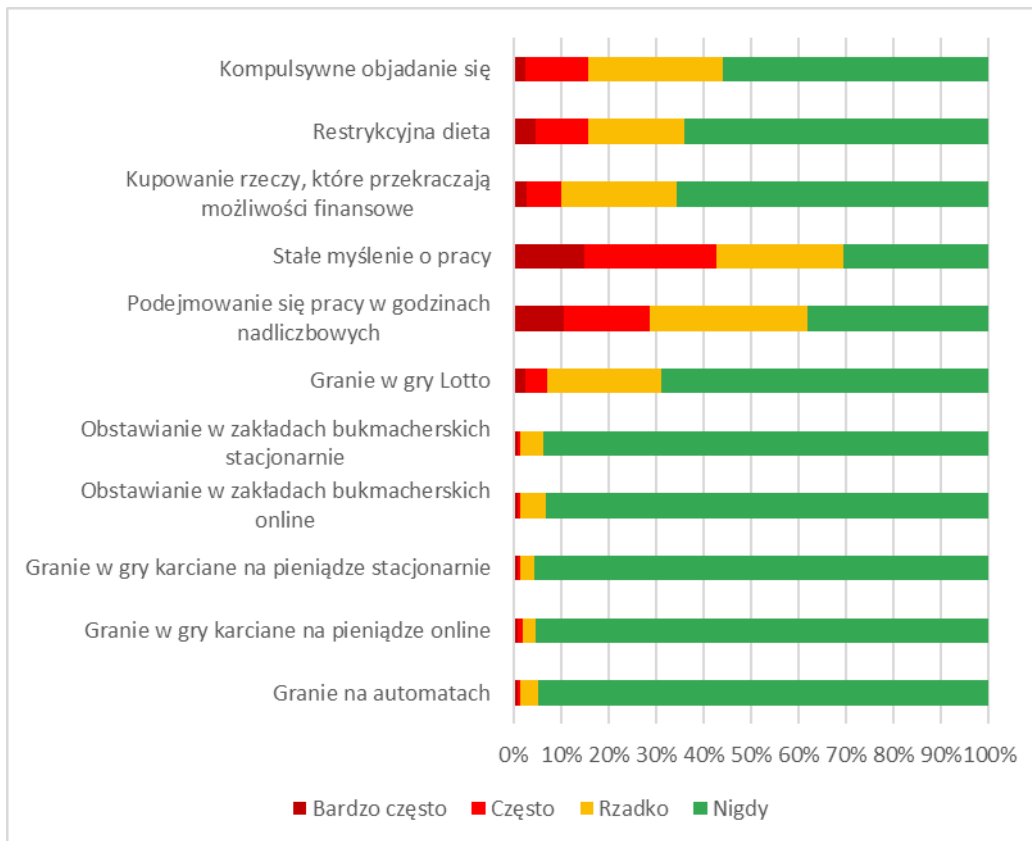

Ryc. 86. Zwiększenie częstotliwości korzystanie z urządzeń elektronicznych w trakcie pandemii przez mieszkańców Gminy Żórawina (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 87. Korzystanie z urządzeń elektronicznych dłużej niż wstępnie zakładano (n=209)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

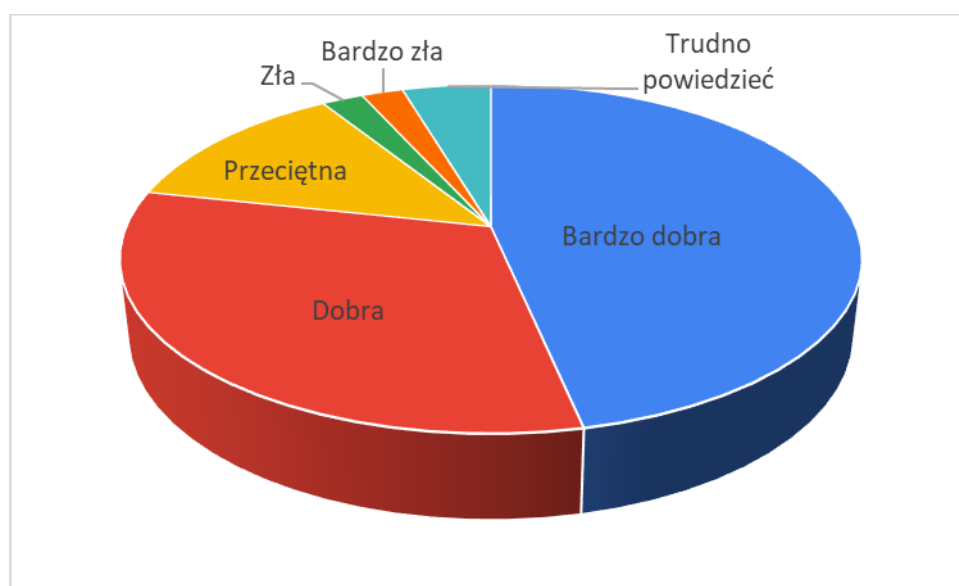

Ryc. 88. Wykonywanie określonych zachowań w ciągu ostatniego roku (n=209)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Podsumowując, zwrócić należy uwagę na zidentyfikowany problem możliwości zakupu alkoholu i papierosów przez osoby niepełnoletnie, palenie papierosów przez osoby niepełnoletnie oraz picie alkoholu w miejscach publicznych na terenie Gminy. Analiza zadeklarowanych przez respondentów zachowań wskazuje na niewielki zakres zagrożenia uzależnieniami i odpowiedzialne korzystanie z używek.

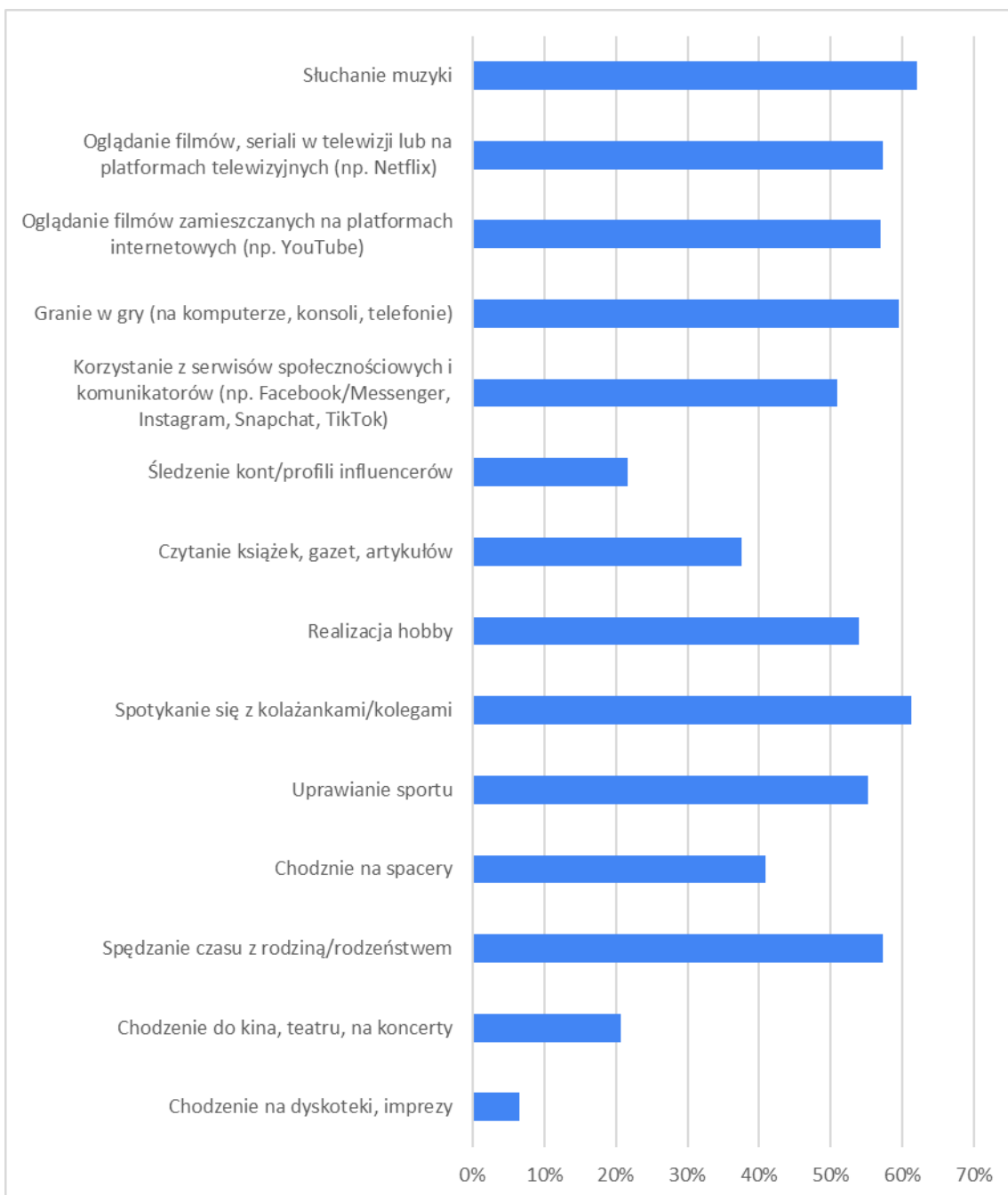
2.3. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów

Uczniów klas VI-VIII ze szkół podstawowych w Gminie Żórawina zapytano w badaniu ankietowym o stan zdrowia i sposoby spędzania wolnego czasu. Uczniowie generalnie ocenili swój stan zdrowia jako bardzo dobry lub dobry (ryc. 89.). Zapytani o najczęstsze sposoby spędzania wolnego czasu wskazali na słuchanie muzyki, spotkanie się z koleżankami i kolegami, granie w gry na komputerze, konsoli lub telefonie, oglądanie filmów i seriali, uprawianie sportu, realizację hobby, spędzanie czasu z rodziną, w tym rodzeństwem oraz korzystanie z serwisów społecznościowych. Wskazać można, że większość sposobów spędzania wolnego czasu jest związane z używaniem urządzeń elektronicznych (oglądanie filmów, słuchanie muzyki, granie w gry, korzystanie z serwisów społecznościowych). Jednakże zwrócić należy uwagę, że znaczący odsetek młodych ludzi spędza czas z innymi osobami – 61,2% respondentów spotykało się z koleżankami i kolegami, a 57,3% zadeklarowało spędzanie czasu z rodziną. Dodatkowo 55,2% ankietowanych wskazało, że uprawia sport, a 53,9% realizuje w czasie wolnym swoje hobby (ryc. 90.). Z pewnością bliskość z rodziną, posiadanie hobby i uprawianie sportu to czynniki zmniejszające narażenie na uzależnienia, ale nie przeciwdziałające im. Sposoby spędzania wolnego czasu wskazują na duże zagrożenie uzależnieniami od sprzętu elektronicznego, który w życiu młodych ludzi jest wszechobecny. Tylko 13 uczniów, a więc 5,6%, wskazało wyłącznie na takie sposoby spędzania wolnego czasu, które nie wymagają korzystania z urządzeń elektronicznych.

Ryc. 89. Samoocena stanu zdrowia uczniów klas VI-VIII (n=232)

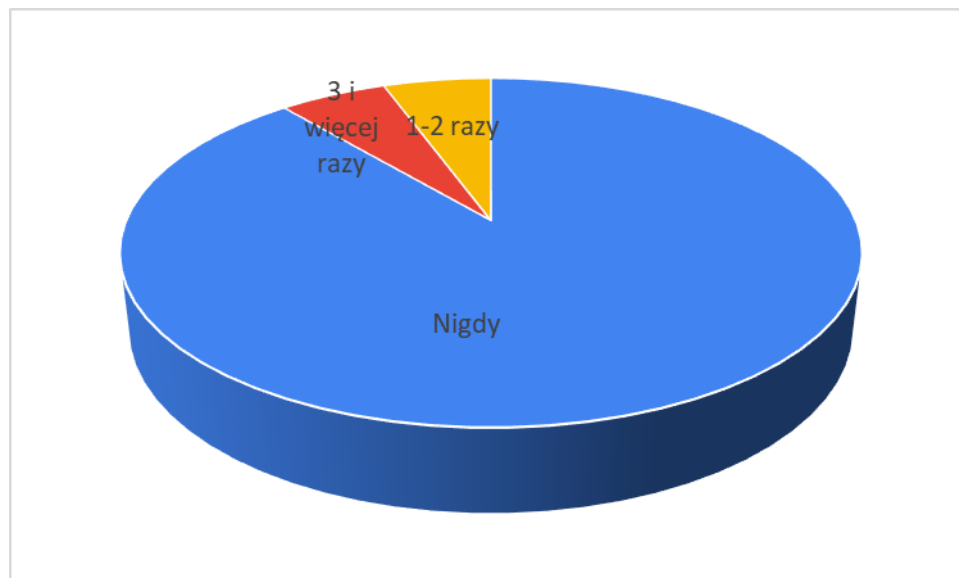
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 90. Najczęstsze sposoby spędzania wolnego czasu przez uczniów klas VI-VIII (n=232)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Uczniowie zapytani zostali o kontakt z substancjami uzależniającymi – palenie papierosów, picie alkoholu, zażywanie substancji psychoaktywnych, a także o zachowania mogące prowadzić do uzależnień: korzystanie z urządzeń elektronicznych i granie w gry hazardowe.

Palenia papierosów próbowało 26 uczniów, czyli 11,2% respondentów. Dokładnie połowa osób palących już papierosy robiła to 1-2 razy, zaś druga połowa częściej (ryc. 91.). Na palenie papierosów zdecydowanie częściej wskazywali uczniowie klas VII i VIII niż klas VI.

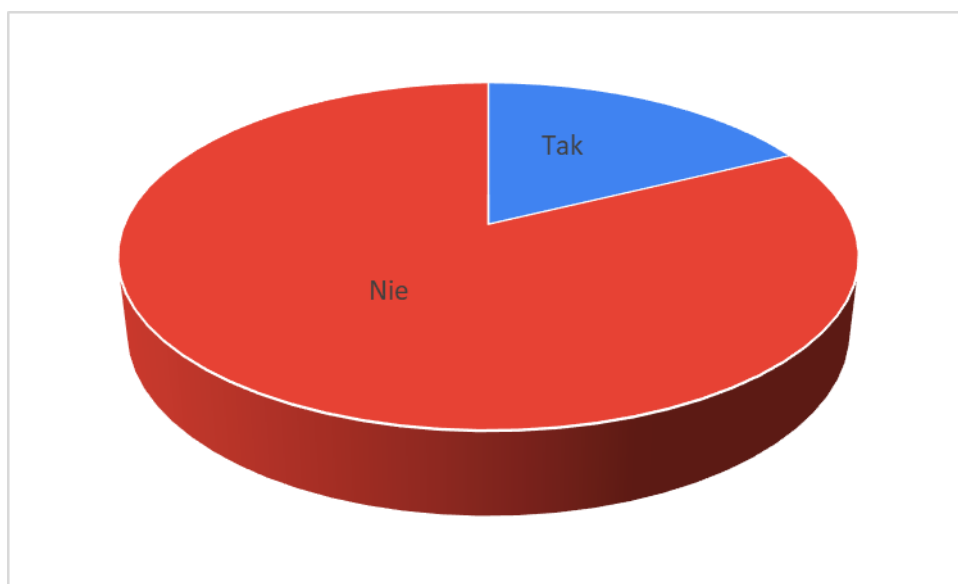

Ryc. 91. Palenie papierosów kiedykolwiek w życiu przez uczniów klas VI-VIII (n=232)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

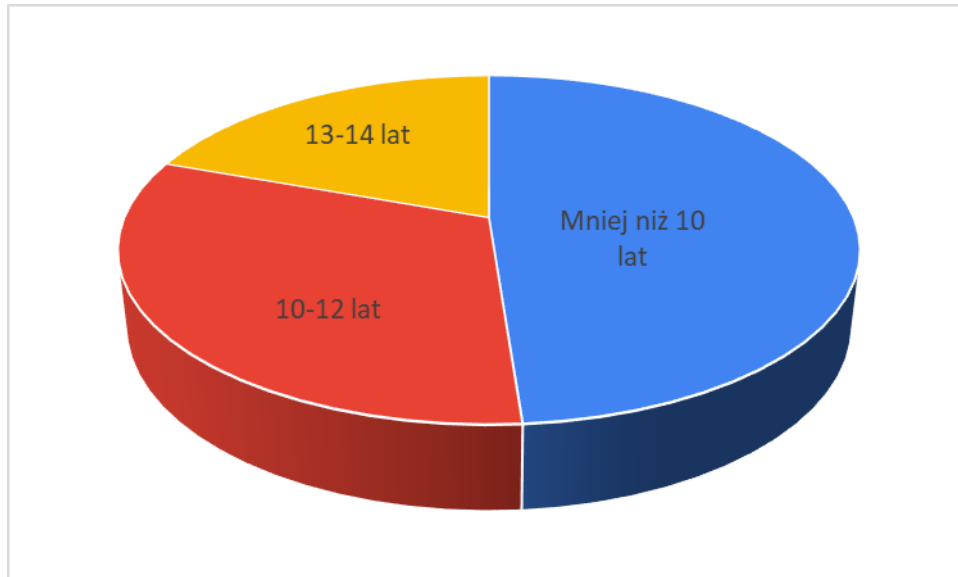
11 uczniów, czyli 4,7% ogółu, paliło papierosy w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Wśród tych osób byli uczniowie z różnych szkół i klas – 3 uczniów uczęszczało do klasy VI, 5 do VII i 3 do VIII. Palenie zadeklarowało 6 dziewczynek i 5 chłopców. 5 uczniów paliło okazjonalnie, mniej niż 1 papierosa tygodniowo, natomiast 6 uczniów zadeklarowało regularne palenie papierosów. 7 uczniów paliło e-papierosy, 3 zarówno e-papierosy, jak i tradycyjne papierosy, a tylko jeden wyłącznie tradycyjne papierosy. Zauważyć więc należy, że e-papierosy są zdecydowanie bardziej popularne wśród młodzieży. Tylko jedna osoba wskazała, że rodzice wiedzą, iż pali papierosy. 5 osób palących wskazało, że na terenie Gminy Żórawina są miejsca, w których samodzielnie mogą kupić papierosy.

Aż 41 uczniów, czyli 17,7% próbowało już alkoholu (ryc. 92.). Na pytanie o wiek inicjacji alkoholowej 48,8% uczniów wskazało, że miało wówczas mniej niż 10 lat (ryc. 93.). Osoby mające kontakt z alkoholem najczęściej piły piwo. 3 osoby wskazały, że kontakt z alkoholem to spróbowanie pianki z piwa lub łyka piwa od rodzica. Popularne trunki to również wino, szampan, drinki oraz czysta wódka (ryc. 94.). 6 uczniów zadeklarowało, że przynajmniej raz w życiu upiło się, to znaczy wypilo tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się

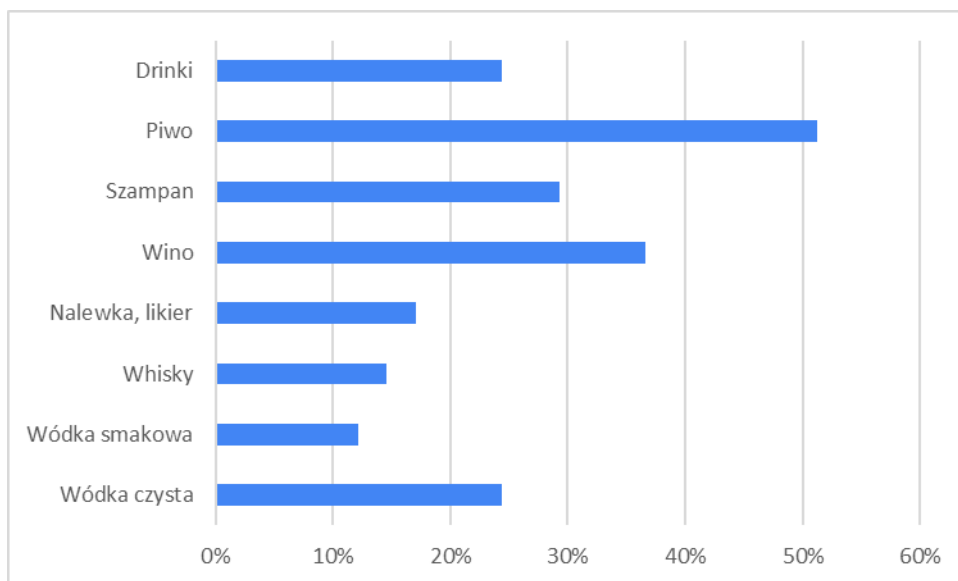
działo. Uczniowie, którzy zadeklarowali upicie się to zarówno dziewczęta, jak i chłopcy. Dwoje z tych uczniów uczęszczało do klasy VI.

Ryc. 92. Picie alkoholu kiedykolwiek w życiu przez uczniów klas VI-VIII (n=232)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 93. Wiek inicjacji alkoholowej uczniów, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol (n=41)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

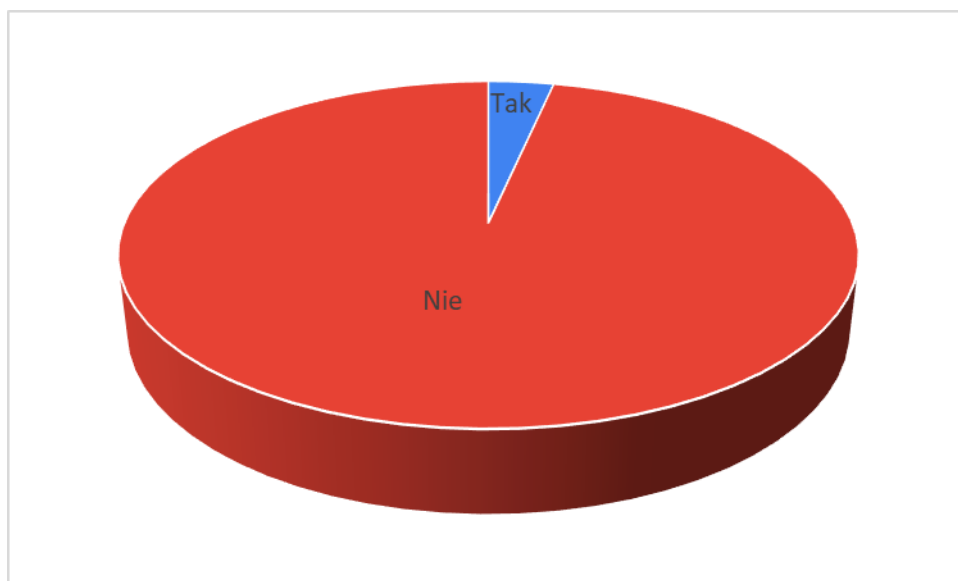

Ryc. 94. Alkohol pity przez uczniów, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol (n=41)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Dokładnie 9 uczniów, a więc 3,88% ogółu piło alkohol w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Wśród tych uczniów byli uczniowie różnych szkół i klas – 3 uczniów uczęszczało do klasy VI, 2 do VII, a 4 uczniów do klasy VIII. Było to 4 chłopców i 5 dziewczynek. 4 uczniów piło alkohol 1-2 razy, 1 uczeń 3-4 razy, zaś 4 uczniów zadeklarowało picie więcej niż 10 razy w ciągu ostatnich 30 dni. W przypadku tej ostatniej czwórki uczniów należy mieć ograniczone zaufanie co do prawdziwości odpowiedzi. 3 osoby zadeklarowały picie alkoholu podczas uroczystości rodzinnych, pozostałe piły z rówieśnikami na podwórku, w domu lub na wycieczce, wyjeździe. 4 osoby wskazały, że rodzice wiedzą, że piją alkohol. 5 osób pijących alkohol zadeklarowało, że na terenie Gminy są punkty sklepowe lub gastronomiczne, w których mogą samodzielnie kupić alkohol.

8 uczniów, czyli 3,4% ogółu, zadeklarowało, że zażywało substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki niezapisane przez lekarza) w celu odurzenia się (ryc. 95.). Trudno wskazać najpopularniejszy narkotyk, gdyż ankietowani wskazali na różne substancje. Dwie osoby zadeklarowały nadużywanie leków przeciwbólowych, w tym jedna również stosowanie leków z alkoholem, dwie osoby marihuanę lub haszysz, jedna osoba polską heroinę (kompot), zaś pozostałe wskazały na całą listę substancji uzależniających. Biorąc pod uwagę odpowiedzi udzielane na inne pytania deklaracje osoby, która zażywała polską heroinę i dwóch osób, które zadeklarowały zażywanie całej listy substancji zdecydowanie należy uznać za niewiarygodne.

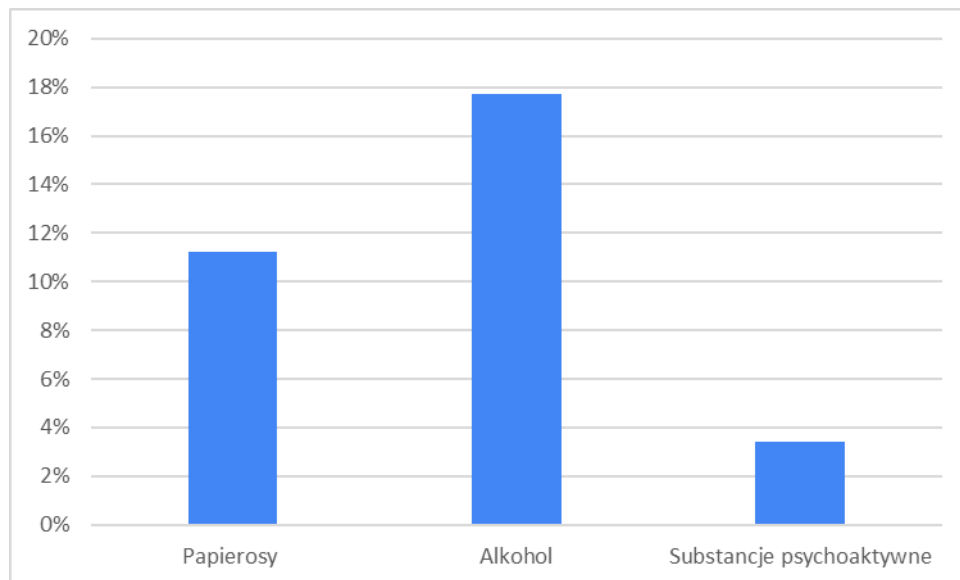
Ryc. 95. Zażywanie substancji psychoaktywnych kiedykolwiek w życiu przez uczniów klas VI-VIII (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

4 uczniów zadeklarowało, że w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie zażywało substancje psychoaktywne, przy czym 3 osoby zadeklarowały stałe – częstsze niż 10 razy – zażywanie narkotyków, a ich odpowiedzi nie są wiarygodne (np. osoby te zaznaczały, że zażywały wiele substancji, zaś w odpowiedzi na pytanie o narkotyki zażywane kiedykolwiek w życiu wskazywali na zupełnie inne substancje). Jedna osoba zadeklarowała zażywanie leków w celu odurzenia, co miało miejsce 1-2 razy w ciągu ostatnich 30 dni. 3 uczniów zaznaczyło odpowiedź wskazującą, że na terenie Gminy mogą kupić narkotyki, ale ich odpowiedzi nie muszą być wiarygodne.

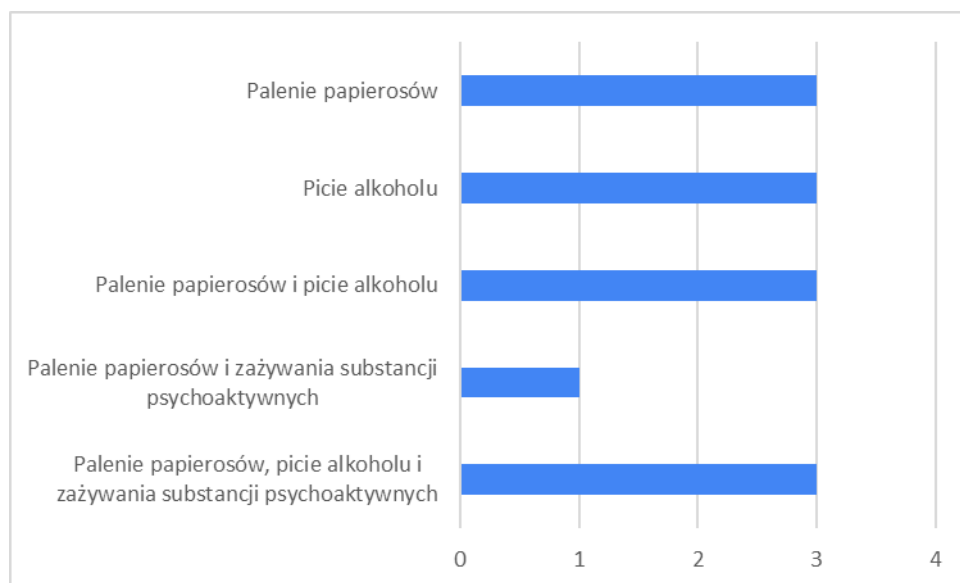
Podsumowując analizę zażywania substancji uzależniających przez młodzież uczęszczającą do klas VI-VIII wskazać należy, że niektórzy uczniowie mieli już kontakt z substancjami uzależniającymi, szczególnie alkoholem i papierosami. Niemalże co piąty uczeń próbował alkoholu, a co dziesiąty palenia papierosów (ryc. 96.). Jednocześnie większość uczniów ma doświadczenia w pojedynczych próbach z substancjami uzależniającymi, zaledwie 13 osób zadeklarowało zażywanie substancji uzależniających w ciągu ostatnich 30 dni (ryc. 97.), w tym 3-4 odpowiedzi należy uznać za niewiarygodne (jednej pijącej alkohol i 3, które zadeklarowały palenie papierosów, picie alkoholu i zażywanie substancji psychoaktywnych). W tym kontekście uznać należy, że zażywanie substancji psychoaktywnych nie stanowi problemu w szkołach podstawowych w Gminie Żórawina. Problemem jest

okazjonalne palenie papierosów i picie alkoholu przez młodzież. Wiek inicjacji wskazuje, że działania profilaktyczne powinny być prowadzone wcześniej, już w młodszych klasach szkoły podstawowej.

Ryc. 96. Zazywanie substancji uzależniających kiedykolwiek w życiu przez uczniów klas VI-VIII (n=232)

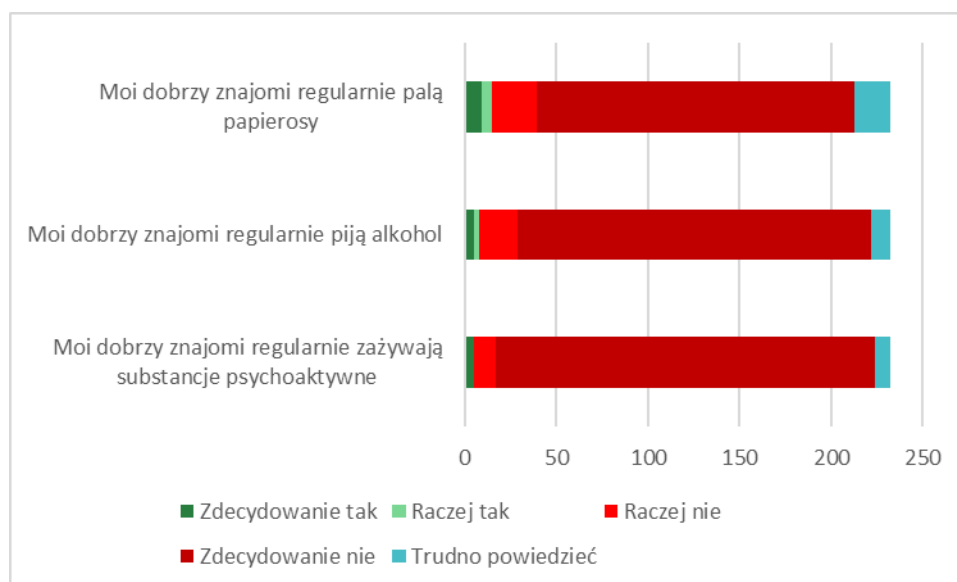
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 97. Zazywanie substancji uzależniających w ciągu 30 dni poprzedzających badanie przez uczniów klas VI-VIII (n=232)

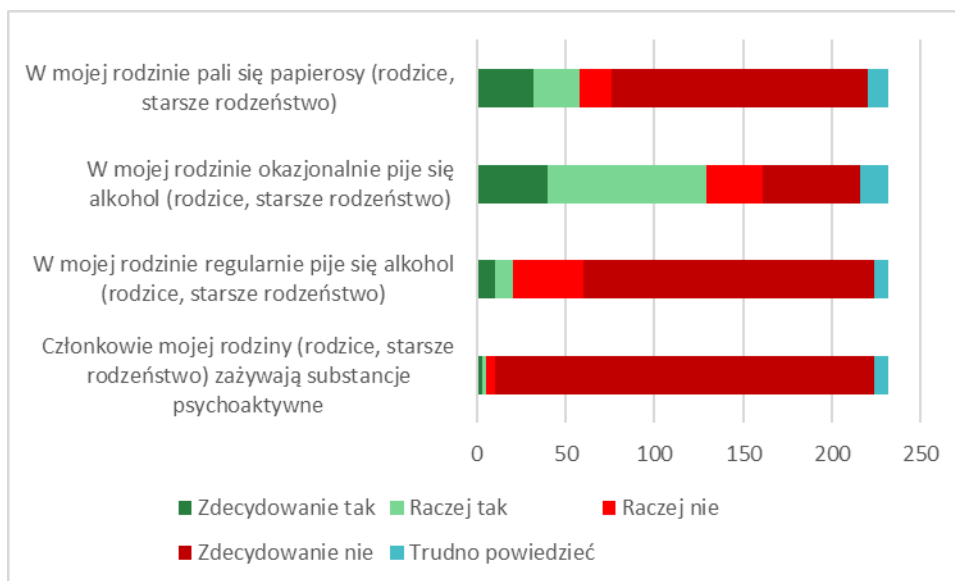
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Deklaracje uczniów co do zażywania substancji uzależniających przez dobrych kolegów (koleżanki) uczniów wskazują, że bardzo niewielu uczniów ma znajomych zażywających substancje uzależniające. Najczęstsze jest palenie papierosów (ryc. 98.). W przypadku rodzin uczniów najczęstsze jest okazjonalne picie alkoholu oraz palenie papierosów. Niewielu uczniów wskazało, że w ich rodzinach regularnie pije się alkohol, a jeszcze mniej wskazało na regularne zażywanie substancji psychoaktywnych (ryc. 99.). Jednocześnie podkreślić należy, że fakt palenia papierosów lub picia alkoholu przez znajomych lub rodzinę nie powoduje, że młodzież też sięgnie po substancje uzależniające, ale może to zwiększyć takie prawdopodobieństwo, np. ze względu na łatwiejszą dostępność takich substancji.

Ryc. 98. Zachowania dobrych znajomych uczniów klas VI-VIII (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 99. Zachowania w rodzinie uczniów klas VI-VIII (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ważnym problemem społecznym w kontekście uzależnień jest korzystanie z urządzeń elektronicznych i uzależnienie od urządzeń elektronicznych i Internetu. Komputer i smartfon to dziś z jednej strony urządzenia dające wiele możliwości rozwoju dzieciom i młodzieży, pomagające w nauce i kontaktach z rówieśnikami, z drugiej jednak strony urządzenia niosące ze sobą liczne zagrożenia, a korzystanie z nich może prowadzić do uzależnienia.

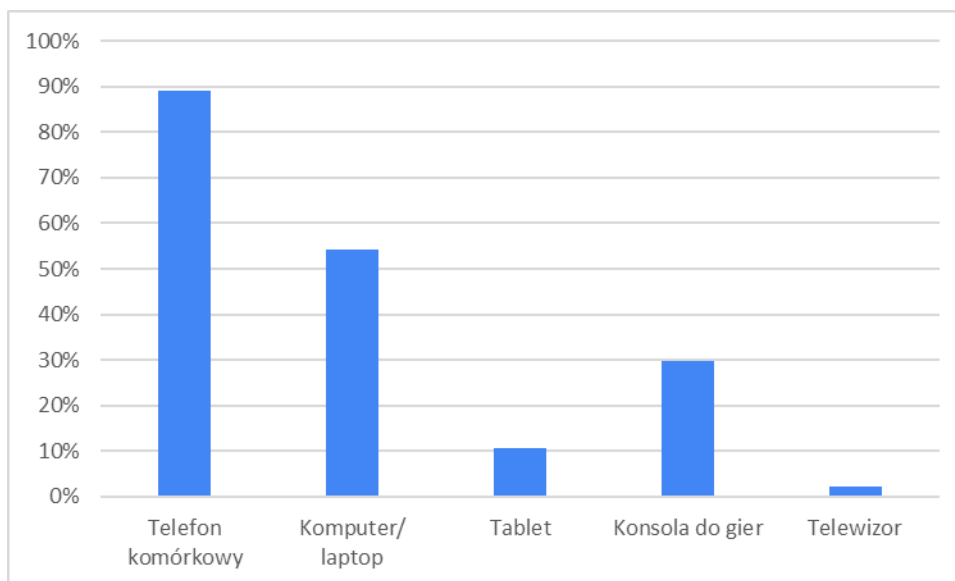
Na pytanie, ile czasu dziennie korzystasz z urządzeń elektronicznych (telefonu, komputera, tabletu, konsoli itp.) w ciągu typowego dnia nauki szkolnej uczniowie najczęściej wskazywali na 1-2 godziny (38,4%) lub 3-4 godziny (31,5%). W przypadku dni wolnych najczęstszą odpowiedzią były 3-4 godziny – zadeklarowało ją 33,2% respondentów. W dni wolne znacznie wzrósł odsetek uczniów dłużej korzystających z Internetu – 5 godzin i więcej – w dni nauki szkolnej 22,4% osób korzystało z Internetu 5 lub więcej godzin, a w dni wolne 34,0% (ryc. 100.). Zwrócić należy uwagę na fakt, że w dni nauki szkolnej co trzeci uczeń spędza przed urządzeniami elektronicznymi 3-4 godziny, a co piąty 5 godzin i więcej. W dni wolne co trzeci spędza 3-4 godziny, i również co trzeci 5 i więcej. Czas spędzany przed urządzeniami elektronicznymi wielu młodych ludzi jest bardzo długi, może negatywnie wpływać na naukę, odpoczynek czy realne kontakty społeczne.

Ryc. 100. Czas przeznaczany na korzystanie z urządzeń elektronicznych (telefon, komputer, tablet, konsola itp.) w ciągu typowego dnia uczniów klas VI-VIII (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

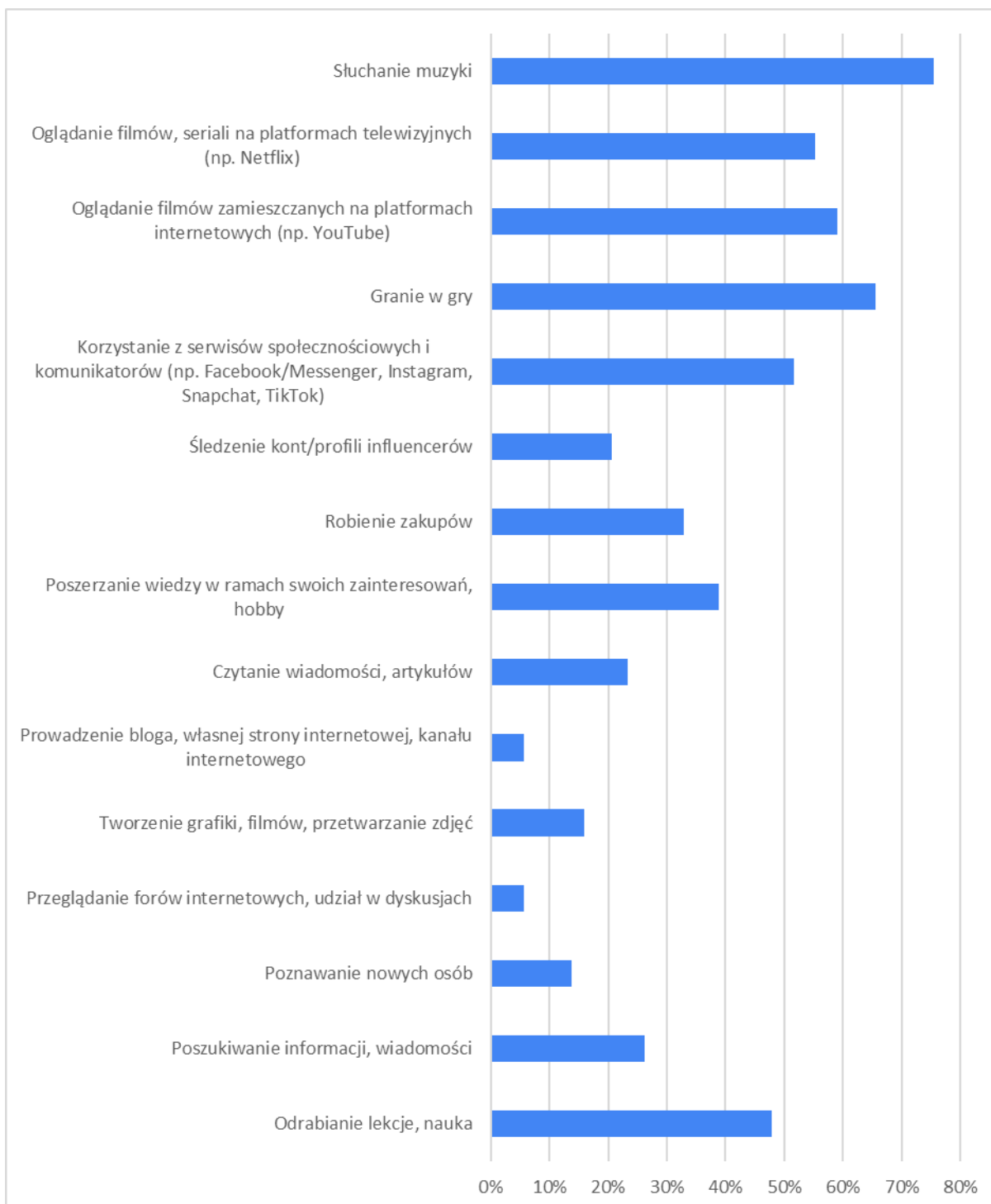
Uczniowie przede wszystkim korzystają z telefonu komórkowego i komputera lub laptopa. Niemalże jedna trzecia ankieterowanych używa też konsoli do gier. Nieznaczną liczbą osób korzysta z telewizora, który wyraźnie nie jest atrakcyjnym – w oczach młodzieży – urządzeniem elektronicznym (ryc. 101.). Młodzież najczęściej ogląda filmy na platformach telewizyjnych korzystając z telefonu lub komputera. Podkreślić należy, że prawie 90,0% osób do najczęściej wykorzystywanych urządzeń zalicza telefon komórkowy – młodzież ma telefon prawie cały czas przy sobie, przez co może korzystać z niego niemalże w każdej sytuacji. Uczniowie wskazali, że korzystanie z urządzeń mobilnych z dostępem do Internetu w szkole jest – zgodnie z regulaminem – zabronione, ale aż 53,0% wskazało, że uczniowie korzystają z urządzeń, gdy nauczyciele tego nie widzą. 4,3% natomiast zadeklarowało, że zakaz ten nie jest przestrzegany i nauczyciele nie reagują na korzystanie z urządzeń elektronicznych przez uczniów.

Ryc. 101. Najczęściej wykorzystywane urządzenia elektroniczne przez uczniów klas VI-VIII (n=232)

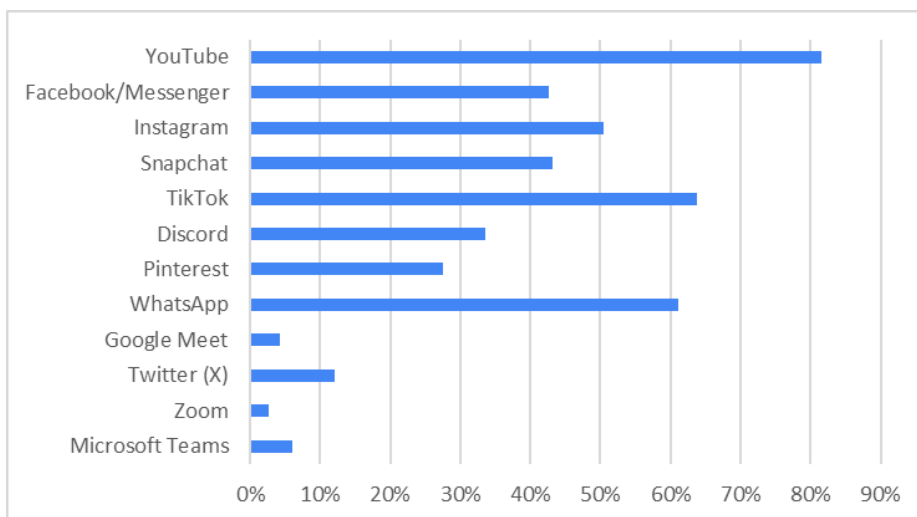
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Pytanie o cele korzystania z urządzeń elektronicznych koresponduje ściśle ze wskazanymi przez uczniów sposobami spędzania wolnego czasu. Ankietowani używają urządzeń elektronicznych głównie do słuchania muzyki, oglądania filmów, grania w gry oraz korzystania z serwisów społecznościowych i komunikatorów. Prawie połowa uczniów wykorzystuje urządzenia elektroniczne do odrabiania lekcji i nauki (ryc. 102.).

Ryc. 102. Cele wykorzystywania urządzeń elektronicznych przez uczniów klas VI-VIII (n=232)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

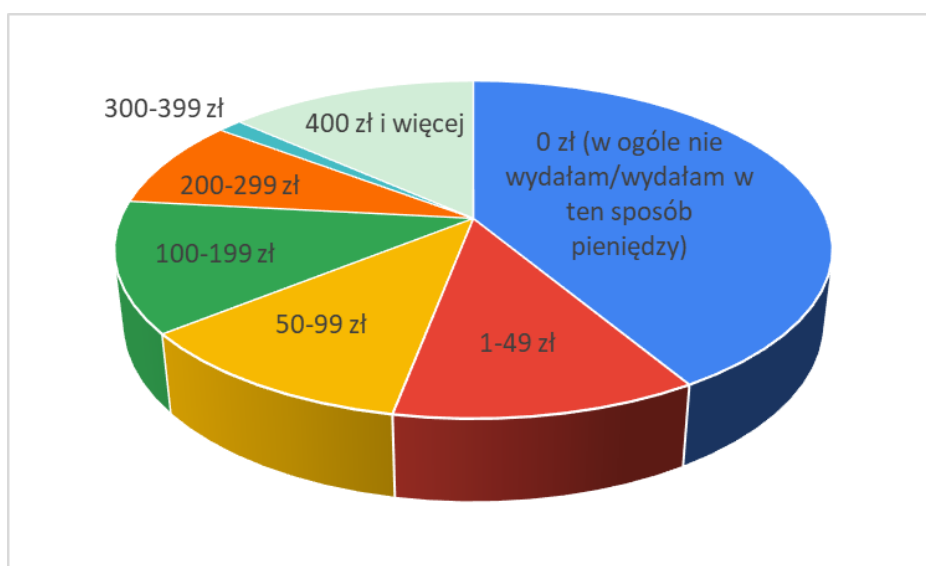
Uczniowie zapytani zostali o najczęściej wykorzystywane komunikatory i serwisy społecznościowe. Zdecydowanie największą popularnością cieszy się YouTube, a także TikTok i WhatsApp, Instagram, Facebook/Messenger oraz Snapchat (ryc. 103.). Zwrócić należy uwagę, że na platformach tych dostępne są również treści nieprzeznaczone dla uczniów klas VI-VIII.

Ryc. 103. Najczęściej używane komunikatory i serwisy społecznościowe przez uczniów klas VI-VIII (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Niemalże jedna trzecia młodych ludzi (32,8%) do najczęściej wykonywanych przy użyciu elektroniki czynności zaliczyła robienie zakupów. Prawie 60,0% ankietowanych w ciągu 30 dni poprzedzających badanie dokonało zakupów w Internecie. Wydawane kwoty były różne – najczęściej nie przekraczały 100 zł (22,8%), ale 13,4% ankietowanych wydało w Internecie 400 zł i więcej (ryc. 104.). Można założyć, że w większej części zakupy w Internecie są uzgodnione z rodzicami, ale z pewnością młodzież dysponuje gotówką, którą wydaje wedle własnego uznania, również w sieci.

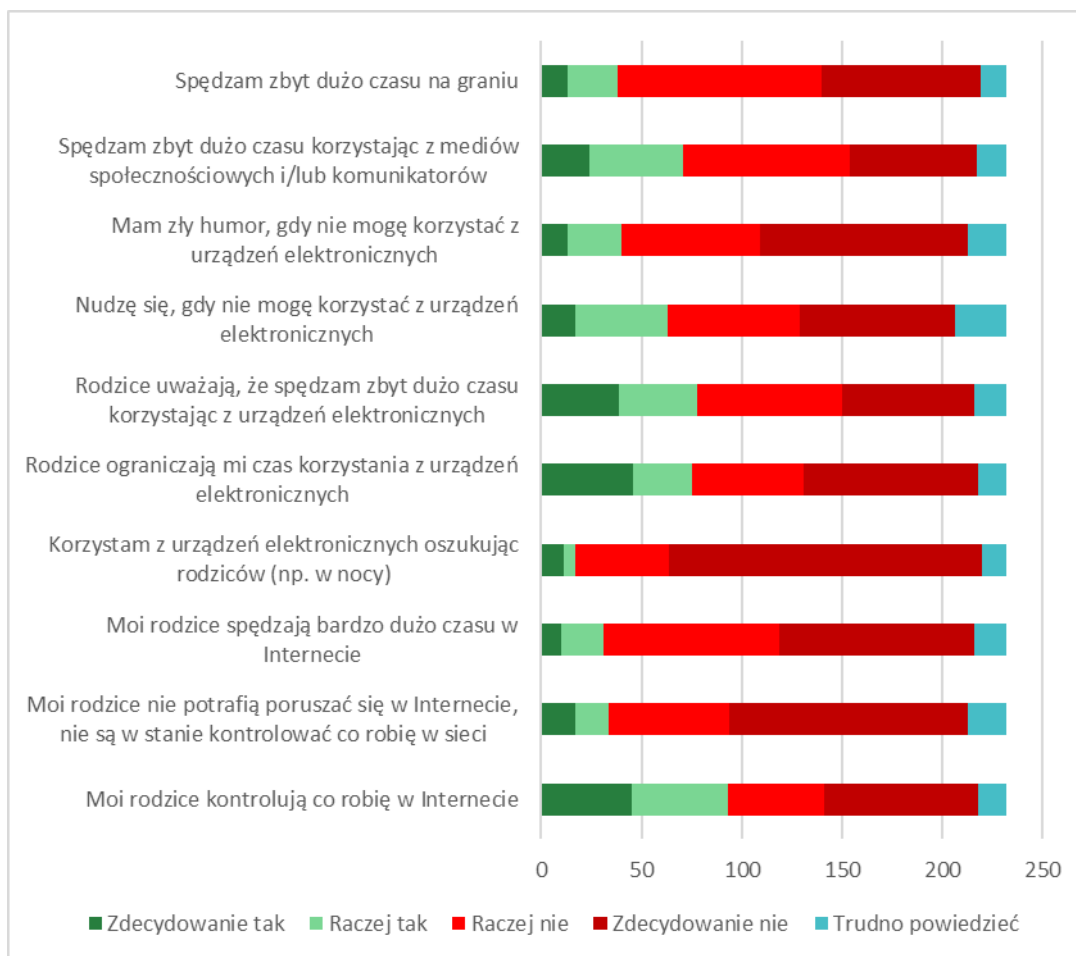
Ryc. 104. Kwota wydana w ciągu ostatnich 30 dni na samodzielne zakupy w Internecie przez uczniów klas VI-VIII (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

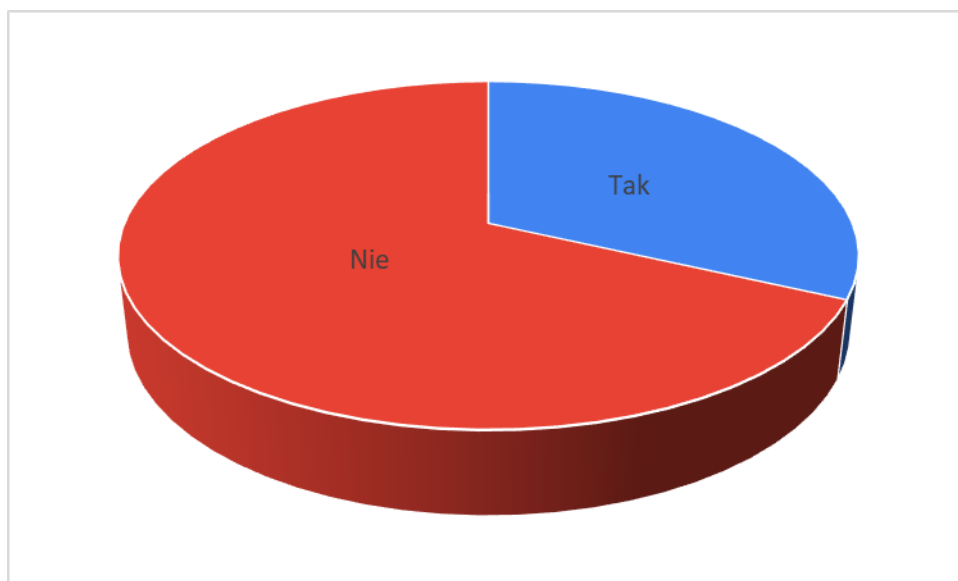
Uczniów zapytano o opinie dotyczące czasu korzystania z urządzeń elektronicznych i wpływ rodziców na korzystanie z tych urządzeń. Uczniowie poproszeni zostali o wskazanie czy w ich opinii spędzają zbyt dużo czasu na graniu czy korzystaniu z mediów społecznościowych (i/lub komunikatorów). 16,4% ankietowanych uznało, że zbyt długo gra, zaś aż 30,6% że zbyt długo korzysta z mediów społecznościowych. 17,2% uczniów wskazało, że ma zły humor, gdy nie może korzystać z elektroniki, a 27,2% bez elektroniki się nudzi. W większości uczniowie odpowiadali zgodnie na te dwa pytania. Wskazują one na grupę uczniów, która może mieć problem z nadużywaniem elektroniki, szczególnie, że większość z nich korzysta z urządzeń elektronicznych 3 i więcej godzin dziennie.

Istotnym elementem zapobiegania uzależnieniu od świata wirtualnego jest wdrażanie higieny cyfrowej – ściśle ustalenie zasad korzystania z urządzeń elektronicznych i ich przestrzeganie oraz kontrolowanie przez rodziców tego, co dzieci robią w sieci. Jedna trzecia ankietowanych (33,6%) zadeklarowała, że rodzice uważają, że zbyt dużo czasu korzystają z urządzeń elektronicznych – zwykle były to osoby korzystające z tych urządzeń 3 godziny i więcej. Również jedna trzecia (32,3%) wskazała, że rodzice ograniczają im czas korzystania z elektroniki – tu dominowały osoby korzystające do 2 godzin włącznie. Widać więc wyraźnie, że te ograniczenia działają. Tylko 7,3% uczniów wskazało, że korzysta z elektroniki w nocy, oszukując rodziców. Niewielki odsetek zadeklarował, że rodzice spędzają dużo czasu w Internecie, również niewiele osób – 14,7% - wskazało, że ich rodzice nie są w stanie kontrolować tego, co robią w Internecie i nie potrafią poruszać się w Internecie. W tym kontekście należy podkreślić konieczność wspierania rodziców w prowadzeniu nadzoru nad ich dziećmi. Dwóch na pięciu uczniów (40,1%) zadeklarowało, że rodzice kontrolują to, co robią w Internecie (ryc. 105.). To pozytywne zjawisko, jednak byłoby dobrze, gdyby więcej osób kontrolowało swoje dzieci.

Ryc. 105. Opinie uczniów klas VI-VIII co do korzystania z urzędzeń elektronicznych (n=232)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

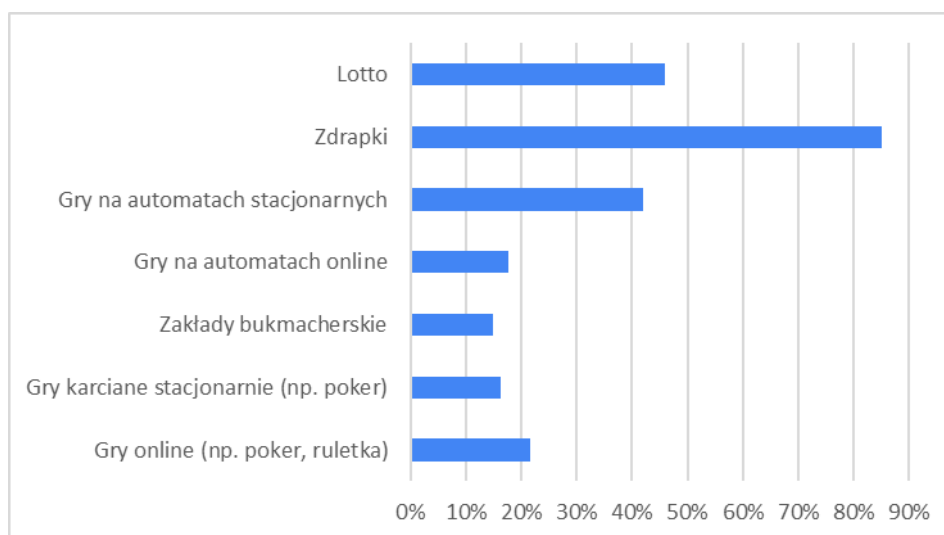
Analizując zachowania młodzieży, które mogą prowadzić do uzależnień zapytano także o granie w gry hazardowe na pieniądze. Na takie pytanie o to, czy kiedykolwiek grali w gry hazardowe na pieniądze aż 31,9% uczniów odpowiedziało twierdząco (ryc. 106.). Zwrócić należy uwagę, że zgodnie z polskim prawem w loteriach i grach hazardowych mogą brać udział wyłącznie osoby pełnoletnie.

Ryc. 106. Opinie uczniów klas VI-VIII co do tego, czy kiedykolwiek grali w gry hazardowe na pieniądze (np. zdraпки, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie, internetowe kasyna itp.) (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

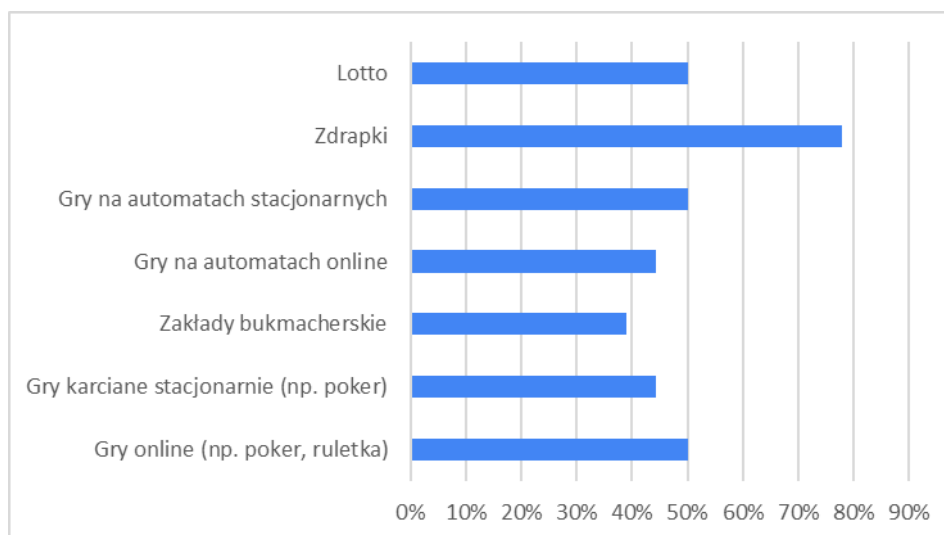
Osoby, które zadeklarowały granie w gry zapytano jakie to były gry. Dominujące okazały się zdraпки – wskazało na nie 85,1% uczniów, którzy grali w gry. Więcej wskazań uzyskało również Lotto i gry na automatach stacjonarnych (ryc. 107.).

Ryc. 107. Gry hazardowe, w które grali uczniowie klas VI-VIII (n=74)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

18 osób, czyli 24,3% osób, które grały w gry hazardowe zadeklarowało, że grało w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Wśród osób, które grały w ostatnim czasie również dominowały zdraпки, ale odpowiedzi co do rodzajów gier były bardziej wyrównane – okazało się, że uczniowie grali również online, a także stacjonarnie w karty czy na automatach (ryc. 108.).

Ryc. 108. Gry hazardowe, w które grali uczniowie klas VI-VIII w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie (n=18)

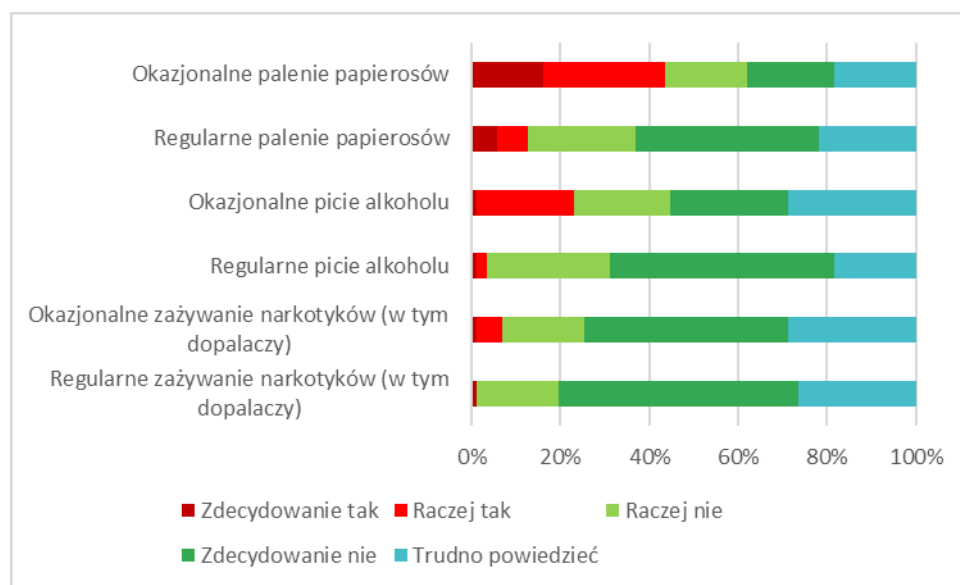
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Podsumowując podkreślić należy, że około jednej trzeciej uczniów ma za sobą doświadczenia w grach hazardowych. Możliwe, że część z nich kupuje zdraпки czy gra w Lotto za wiedzą czy z udziałem rodziców. Zwrócić należy jednak uwagę na konieczność profilaktyki, szczególnie w odniesieniu do gier online i dokonywania zakupów w Internecie oraz wydawania pieniędzy na gry w realu, w tym np. gry na automatach.

2.4. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli

O kwestię stosowania substancji uzależniających i zachowania mogące prowadzić do uzależnień wśród uczniów klas VI-VIII szkół podstawowych zapytano nauczycieli szkół podstawowych z terenu Gminy.

Nauczycieli poproszono o ocenę czy w ich opinii uczniowie okazjonalnie lub regularnie stosują następujące używki: palą papierosy, piją alkohol i zażywają narkotyki. Nauczyciele najczęściej wskazywali na okazjonalne palenie papierosów (43,7%) oraz okazjonalne picie alkoholu (23,0%). W przypadku zachowań regularnych najczęściej wskazywano na palenie papierosów. Bardzo rzadko nauczyciele wskazywali na fakt regularnego picia alkoholu oraz zażywania narkotyków, w tym dopalaczy (ryc. 109.). Odpowiedzi nauczycieli są generalnie zgodne z odpowiedziami uczniów, choć pamiętać należy, że większy odsetek uczniów zadeklarował kontakt z alkoholem niż z papierosami.

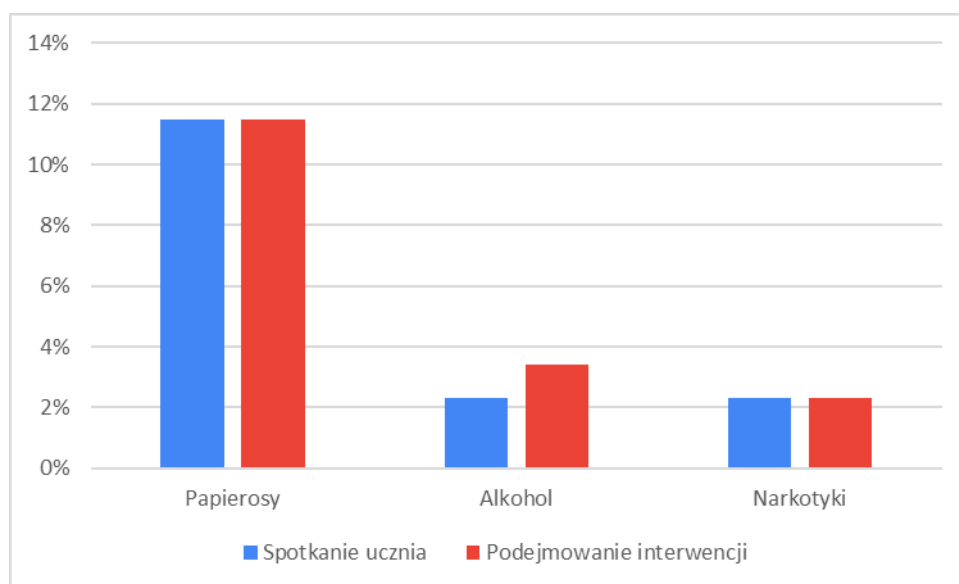

Ryc. 109. Stosowanie używek przez uczniów klas VI-VIII (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Poza opiniami nauczycieli poproszono o wskazanie konkretnych sytuacji – spotkania uczniów palących papierosy, będących pod wpływem alkoholu lub narkotyków oraz podejmowania interwencji w związku ze stosowaniem przez uczniów używek. Okazało się, że 10 nauczycieli spotkało uczniów palących papierosy, również 10 (6 tych samych) podejmowało interwencje w związku z paleniem papierosów przez uczniów. Dwóch nauczycieli spotkało uczniów pod wpływem alkoholu, również dwóch pod wpływem

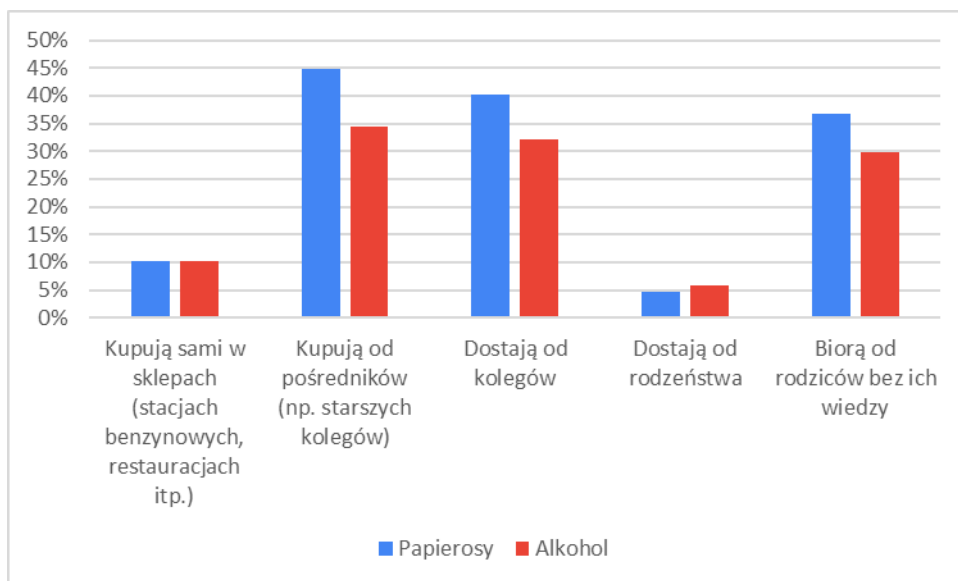
narkotyków. Trzech nauczycieli podejmowało w ciągu ostatniego roku interwencję w związku z piciem alkoholu przez uczniów, zaś dwóch w związku z zażywaniem narkotyków (ryc. 110.). Nauczyciele deklarujący spotkania z uczniami zażywającymi używki i podejmujący interwencje wobec uczniów reprezentują różne szkoły z terenu Gminy. Widać więc, że problem zażywania substancji uzależniających nie jest powszechny, ale pojawia się w każdej ze szkół.

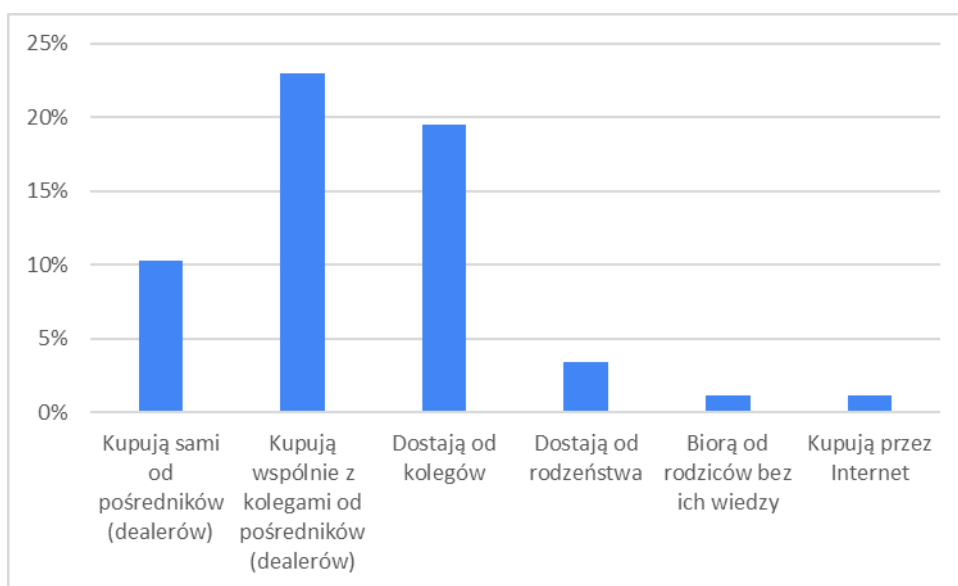
Ryc. 110. Spotkanie uczniów stosujących używki i podejmowanie interwencji w ciągu ostatniego roku (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

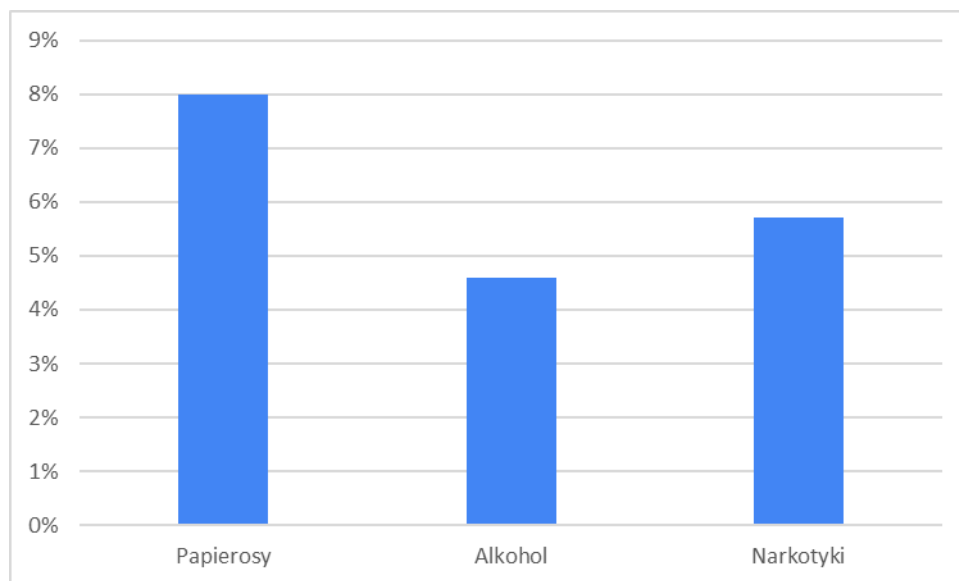
Na pytanie skąd uczniowie pozyskują używki nauczyciele, w przypadku papierosów i alkoholu, byli zdania, że uczniowie kupują od pośredników, dostają od kolegów lub biorą bez wiedzy rodziców (ryc. 111.). Niewielki odsetek wskazał na zakup w sklepie lub pozyskanie od rodzeństwa. W przypadku papierosów jeden z nauczycieli zwrócił uwagę na możliwość zakupu przez Internet. W przypadku narkotyków nauczyciele najczęściej wskazywali na kupowanie od dealerów wspólnie z kolegami lub otrzymywanie od kolegów (ryc. 112.). Nauczyciele zostali też zapytani czy znają miejsca na terenie Gminy, w których uczniowie mogą samodzielnie kupić papierosy, alkohol i narkotyki. 7 nauczycieli wskazało, że zna miejsca, gdzie uczeń może kupić papierosy, 4 osoby wiedzą, gdzie można kupić alkohol, a 5 osób wie, gdzie uczniowie mogą zakupić narkotyki (ryc. 113.). Podkreślić należy, że również mieszkańcy w badaniu ankietowym wskazywali na obecność na terenie Gminy miejsc, gdzie osoby niepełnoletnie mogą kupić alkohol lub papierosy. Wskazuje to na konieczność podejmowania działań prewencyjnych prowadzących do wyeliminowania miejsc sprzedaży używek nieletnim.

Ryc. 111. Źródła pozyskiwania przez uczniów papierosów i alkoholu (n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 112. Źródła pozyskiwania przez uczniów narkotyków (n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

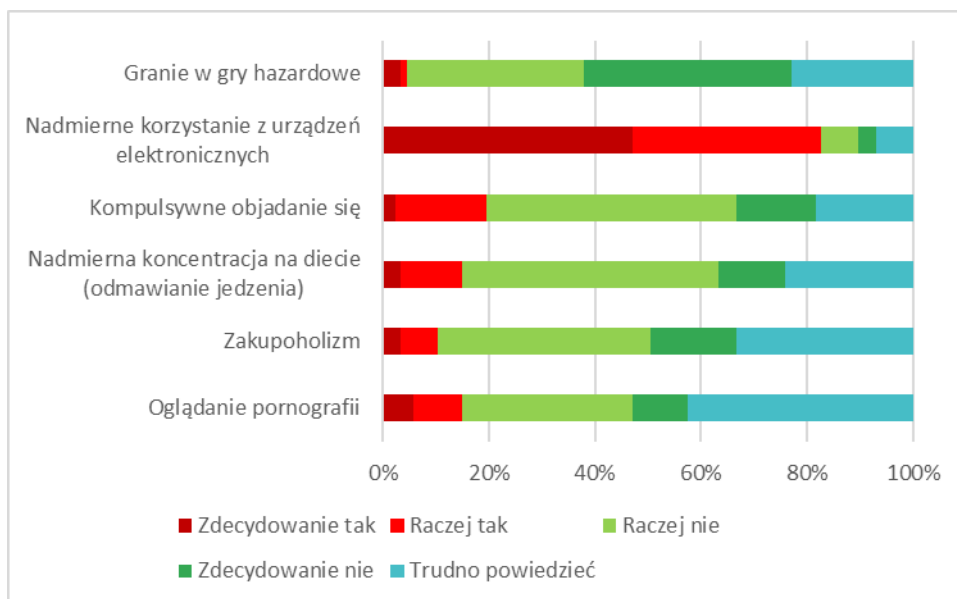
Ryc. 113. Posiadanie wiedzy o miejscach na terenie Gminy, gdzie uczniowie mogą zakupić substancje uzależniające (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

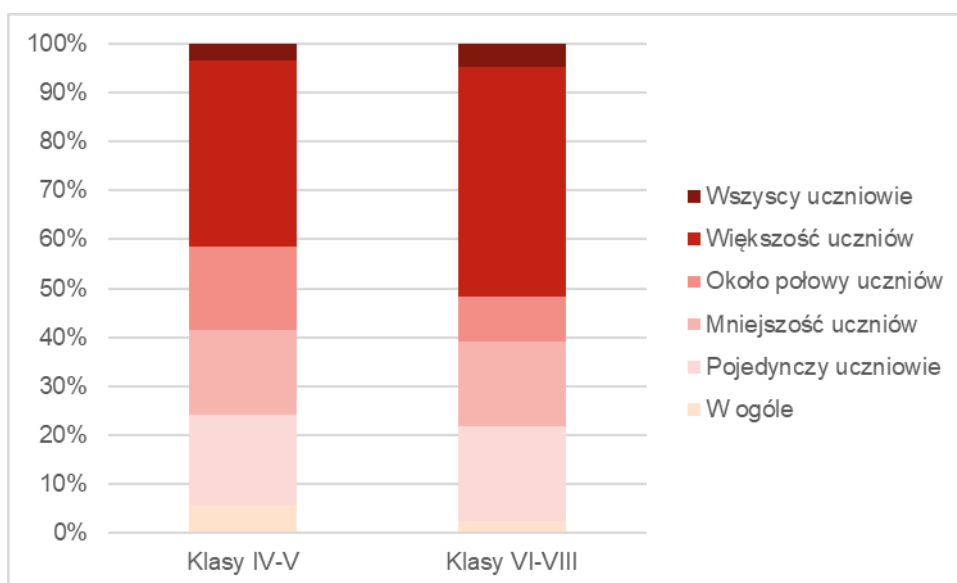
Nauczycieli zapytano również o podejmowanie przez uczniów zachowań mogących prowadzić do uzależnień, takich, jak granie w gry hazardowe, nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych, objadanie się, nadmierna koncentracja na diecie, zakupoholizm czy oglądanie pornografii. Najmniej nauczycieli wskazało, że uczniowie grają w gry hazardowe, kilkanaście procent wskazało na pozostałe zachowania, poza korzystaniem z elektroniki. Wielu nauczycieli wskazało na trudność wyrażenia opinii, szczególnie w odniesieniu do zakupoholizmu czy oglądania pornografii. Opinia nauczycieli co do nadmiernego korzystania przez młodzież z urządzeń elektronicznych była zupełnie odmienna od opinii co do pozostałych zachowań. Łącznie 82,8% nauczycieli wskazało, że uczniów zdecydowanie lub raczej dotyczy sytuacja nadmiernego korzystania z elektroniki. Tylko 10,3% było odmiennego zdania (ryc. 114.).

Nauczycieli poproszono również o opinię jak wielu uczniów dotyczy nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych. Na występowanie tego problemu u większości lub wszystkich uczniów klas IV-V wskazało 41,3% nauczycieli, zaś w przypadku klas VI-VIII aż 51,7% nauczycieli. Zauważyć można różnicę w opiniach nauczycieli co do klas IV-V oraz VI-VIII – nauczyciele częściej zauważają, że nadmierne korzystanie z elektroniki dotyczy większej liczby uczniów klas starszych (ryc. 115.).

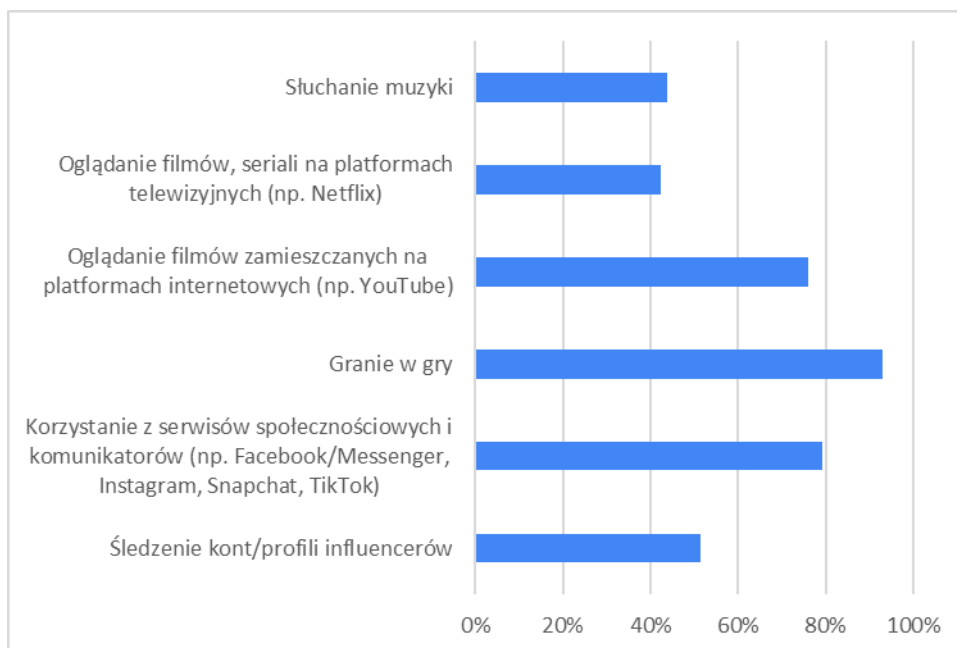
Ryc. 114. Podejmowanie następujących zachowań przez uczniów klas VI-VIII (n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 115. Uczniowie, których dotyczy nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

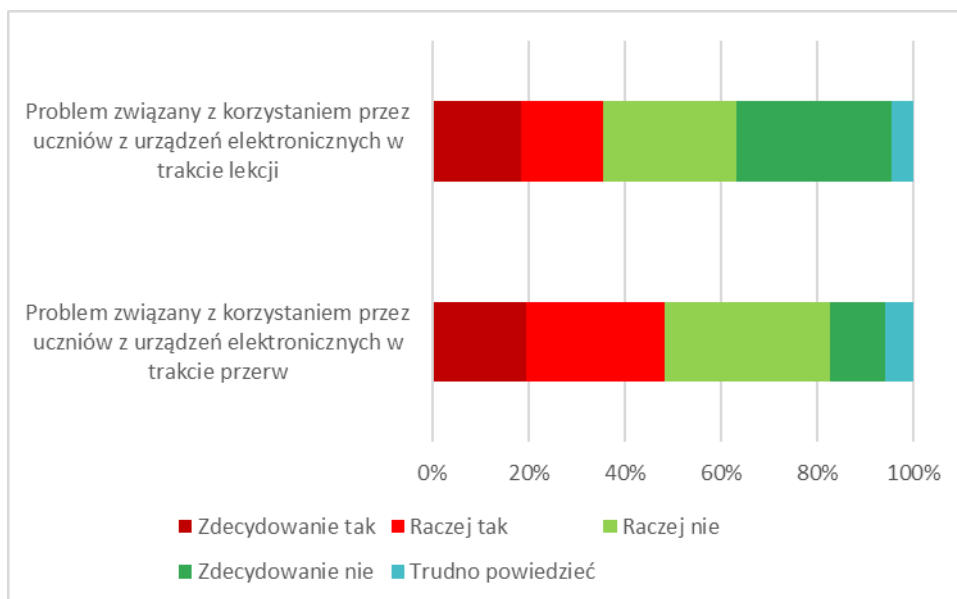
Nauczyciele poproszeni zostali o wskazanie czynności, które powodują nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych. Najwięcej wskazań uzyskało granie w gry, oglądanie filmów na platformach internetowych oraz korzystanie z serwisów społecznościowych (ryc. 116.). Odpowiedzi te korespondują z odpowiedziami uczniów, choć znacznie więcej uczniów wskazało na słuchanie muzyki jako bardzo często wykonywaną czynność.

Ryc. 116. Czynności, w przypadku których uczniowie nadmiernie korzystają z urządzeń elektronicznych (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

W ramach badania zdiagnozowano również problem związany z korzystaniem z urządzeń elektronicznych w szkołach. Aż 35,6% nauczycieli wskazało na istnienie problemu z korzystaniem z urządzeń elektronicznych przez uczniów podczas lekcji, a 48,2% wskazało na problem korzystania z elektroniki podczas przerw (ryc. 117.). Nauczyciele wskazujący na istnienie problemów reprezentowali różne szkoły, więc kwestia ta nie jest zależna od konkretnej placówki. Koresponduje to z opiniami uczniów wskazującymi, że pomimo, iż używanie elektroniki w szkole jest zabronione uczniowie używają urządzeń elektronicznych, gdy nauczyciele tego nie widzą. Nauczyciele nie zawsze są w stanie zauważyć korzystanie przez ucznia z elektroniki, ale odsetek nauczycieli wskazujących na problem w ankiecie wskazuje, że zdają sobie z tego sprawę.

Ryc. 117. Problemy związane z nadmiernym korzystaniem z urządzeń elektronicznych w szkole (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Wyniki badania wśród nauczycieli jednoznacznie wskazują, że nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych jest kluczowym problemem, jeśli chodzi o zachowania, które mogą prowadzić do uzależnień behawioralnych. Uczniowie spędzają wiele godzin nad elektroniką, co może powodować nadmierne zmęczenie, problemy z koncentracją i rozdrażnienie. Pomimo wdrażania regulaminów zakazujących korzystania z elektroniki w szkole uczniowie często nie stosują się do przepisów. Konieczna jest realizacja działań z zakresu higieny cyfrowej oraz egzekwowanie ograniczeń w korzystaniu z elektroniki w szkołach.

2.5. Wyniki badań jakościowych

Badania jakościowe w postaci zogniskowanych wywiadów grupowych z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz członkami Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także spotkań konsultacyjnych z radnymi, sołtysami oraz seniorami pozwalają na sformułowanie następujących wniosków w obszarze uzależnień.

Radni i sołtysi analizując problemy związane z uzależnieniami zwrócili uwagę na:

- Widoczność osób nadużywających alkoholu w przestrzeni publicznej na terenie Gminy;
- Problem ograniczeń prawnych utrudniających zmuszenie osób uzależnionych do podjęcia leczenia;
- Ograniczenia lokalowe utrudniające prowadzenie działań pomocowych.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazali, że kluczowym problemem w obszarze uzależnień jest uzależnienie od alkoholu i sformułowali następujące problemy:

- Obecność na terenie Gminy osób pijących długookresowo, uzależnionych, widocznych jako pijących lub będących pod wpływem alkoholu w przestrzeni publicznej;
- Zwiększanie się liczby osób pijących doraźnie w domach;
- Niechęć do podejmowania leczenia i terapii, brak chęci do skorzystania z oferty wsparcia psychologa, brak mechanizmów prawnych umożliwiających zmuszenie osób uzależnionych do leczenia odwykowego;
- Złe warunki lokalowe utrudniające realizację działań pomocowych przez specjalistów i grupę AA – brak pokoi, w których mogliby przyjmować specjaliści, zdegradowany, wymagający remontu lokal użytkowany przez grupę AA;
- Występowanie problemu samookaleczania się dzieci i braku działań uwrażliwiających rodziców na problem oraz wspierających ich w przypadku wystąpienia takiej sytuacji.

Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wskazali, że bardzo często przemoc współwystępuje z uzależnieniami. Zwrócili uwagę na funkcjonowanie osób uzależnionych, pijących od wielu lat, którzy nie chcą poddać się leczeniu i ich destrukcyjny wpływ na rodziny.

3. Problem przemocy domowej na terenie Gminy Żórawina

3.1. Dane z zakresu przeciwdziałania przemocy

Problem przemocy domowej jest niezwykle istotnym problemem, bardzo mocno wpływającym na sytuacje osób i całych rodzin. Bardzo często problem ten wiąże się z innymi problemami społecznymi – przemoc często współwystępuje z uzależnieniami, może wówczas prowadzi do bezrobocia i ubóstwa. Przemoc wiąże się również z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Prowadzi do problemów psychicznych, uniemożliwia funkcjonowanie ofiarom przemocy, ale także pozostałym członkom gospodarstwa domowego. Podobnie jak uzależnienia, przemoc jest zjawiskiem trudno diagnozowalnym i wymykającym się statystykom.

Informacje dotyczące zjawiska przemocy można przedstawić w oparciu o statystyki instytucji realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. Kluczową rolę w tym systemie odgrywa Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (ZI). Dodatkowo w zakresie przeciwdziałania przemocy działają Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie, Urząd Gminy Żórawina, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, instytucje ochrony zdrowia i systemu oświaty. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego, a także inne działania w zakresie profilaktyki przemocy i przeciwdziałania przemocy prowadzone są w oparciu o program przeciwdziałania przemocy. Aktualny, Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie przyjęty został uchwałą Nr XI/78/2019 Rady Gminy w Żórawina z dnia 13 września 2019 roku.

Cały Zespół Interdyscyplinarny w każdym roku spotykał się 4 razy, natomiast znacznie częściej spotykały się grupy robocze – najczęściej w 2021 roku, aż 186 razy. Najwięcej rodzin objętych pomocą grup roboczych również było w roku 2021 – 51. Najmniej rodzin korzystało z pomocy w roku 2019 – 38. Pamiętać należy, że prowadzona procedura nie zawsze zamyka się w jednym roku kalendarzowym. Informacje o działalności ZI zestawiono w tabeli 18.

Tabela 18. Informacja o działalności Zespołu Interdyscyplinarnego

Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	4	4	4	4	4
Liczba powołanych grup roboczych	17	38	29	29	20
Liczba posiedzeń grup roboczych	48	118	142	186	99
Liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych	45	38	48	51	40

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Zespół Interdyscyplinarny odpowiada za prowadzenie procedury „Niebieskie Karty” – zespołu działań diagnozujących występowanie zjawiska przemocy, wspierających ofiary przemocy w rodzinie i zmierzających do rozwiązania problemu przemocy. Najwięcej „Niebieskich Kart” A założono w roku 2020 i 2021 – po 29. W roku 2022 założono mniej, bo 20 „Niebieskich Kart” (tabela 19.). „Niebieskie Karty” zakładane są przede wszystkim przez Policję, zwykle w związku z interwencją spowodowaną przemocą. Rzadko „Niebieskie Karty” zakładają inne instytucje – w pojedynczych przypadkach robiła to pomoc społeczna, szkoły i placówki ochrony zdrowia (ryc. 118.). Dominującą formą przemocy identyfikowaną w ramach procedury „Niebieskie Karty” jest przemoc psychiczna. Nieznacznie rzadziej występuje przemoc fizyczna. Zdarzały się pojedyncze przypadki przemocy seksualnej i zaniedbania (ryc. 119.). Podkreślić trzeba, że często występuje więcej niż jedna forma przemocy.

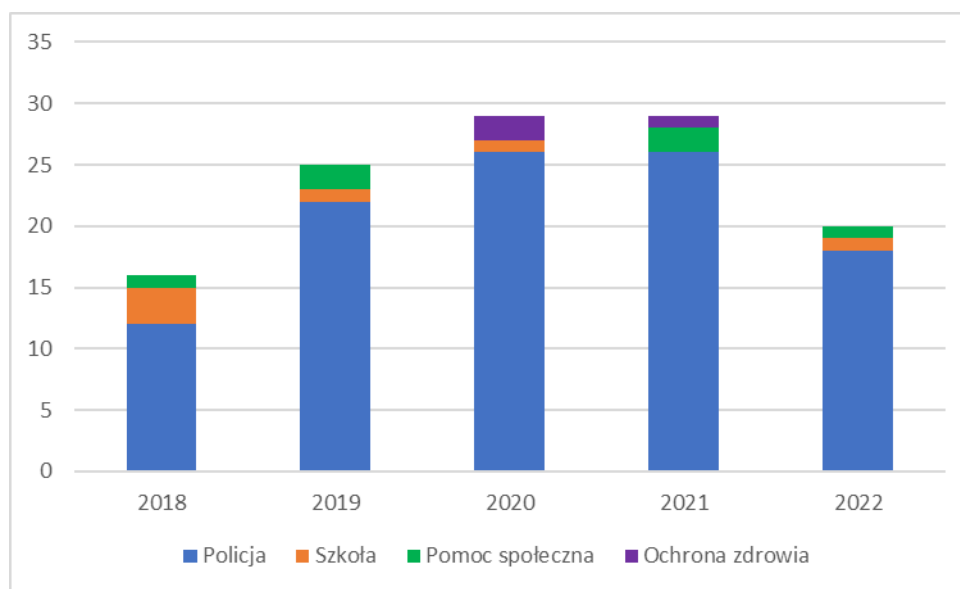
Po wypełnieniu „Niebieskiej Karty” A i uruchomieniu procedury następują działania zmierzające do wypełnienia „Niebieskiej Karty” C, dotyczącej ofiary przemocy i „Niebieskiej Karty” D, dotyczącej sprawcy, zaplanowania i wdrożenia działań pomocowych. Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” C i D wskazuje, że procedura „Niebieskie Karty” jest realizowana, a grupy robocze udzielają pomocy rodzinom z problemem przemocy. Zespół Interdyscyplinarny w uzasadnionych przypadkach kieruje również wnioski do sądu rodzinnego o ograniczenie władzy rodzicielskiej i wgląd w sytuację dzieci, a także wnioski do prokuratury o ściganie za przestępstwo z art 207 Kodeksu Karnego, czyli przestępstwo znęcania.

Corocznie duża część „Niebieskich Kart” jest zamykana w związku z brakiem zasadności podejmowania dalszych działań.

Tabela 19. Informacja o procedurze „Niebieskie Karty”

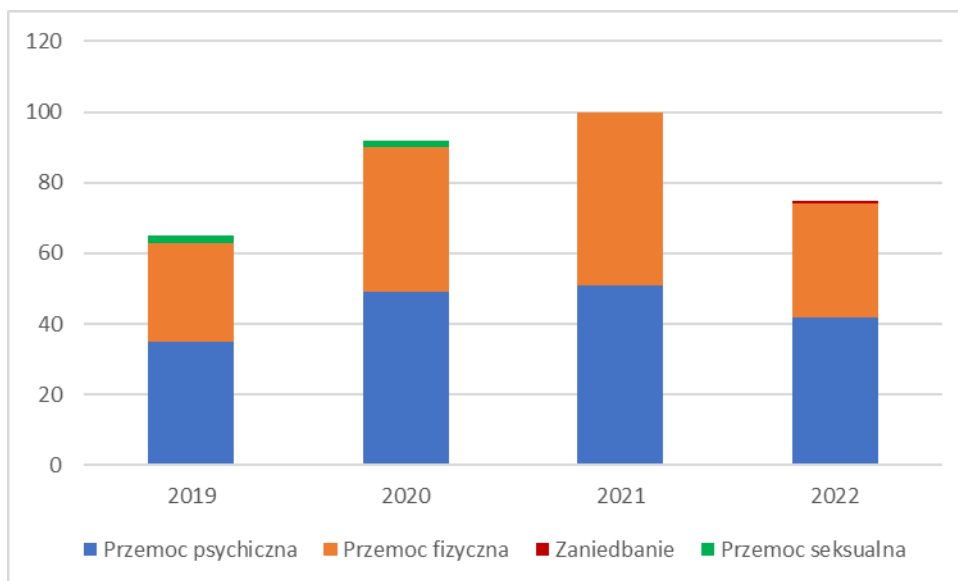
Procedura	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba założonych „Niebieskich Kart” A	16	25	29	29	20
Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” C	16	25	29	28	12
Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” D	21	24	31	25	14
Liczba sprawców przemocy w rodzinie		40	52	55	41
Liczba ofiar przemocy w rodzinie		38	52	54	40
Liczba zamkniętych „Niebieskich Kart” w związku z brakiem zasadności podejmowania dalszych działań	8	14	24	36	20
Liczba wniosków do prokuratury o ściganie za przestępstwo z art 207 Kodeksu Karnego	1	4	4	1	0
Liczba wniosków do sądu rodzinnego o ograniczenie władzy rodzicielskiej i wgląd w sytuację dzieci	5	10	9	1	9

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Ryc. 118. Instytucje zakładające „Niebieską Kartę” A

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

Ryc. 119. Rodzaje przemocy identyfikowane w ramach procedury „Niebieskie Karty”
 Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żórawinie.

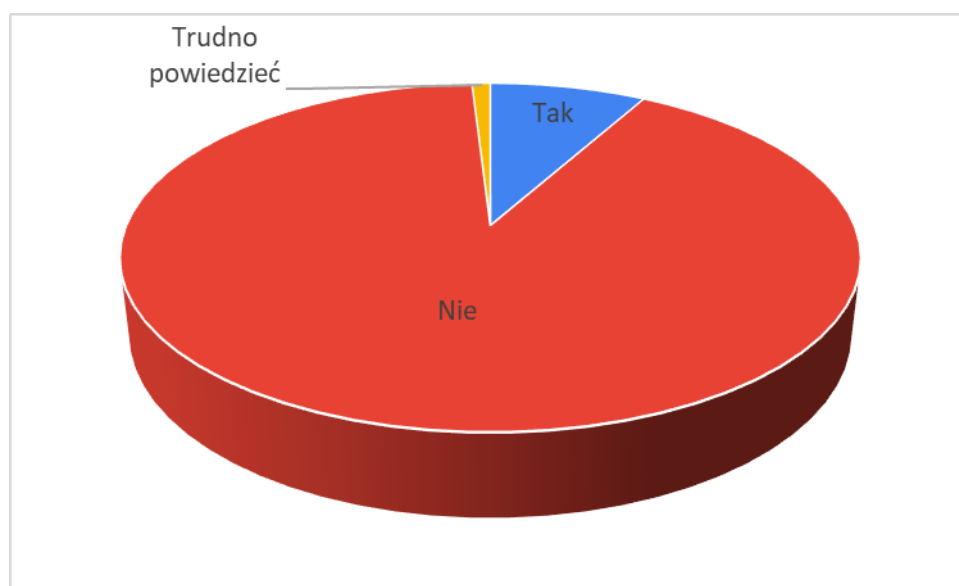
Informacje dotyczące procedury „Niebieskie Karty” wskazują, że corocznie podejmowanych jest około 20-30 interwencji w przypadku podejrzenia występowania przemocy w rodzinie. W wielu przypadkach „Niebieskie Karty” są zamykane, w związku ze stwierdzeniem braku zasadności podejmowania działań. Są jednak rodziny, w których przemoc, przede wszystkim psychiczna i fizyczna, jest obecna i procedura stanowi wsparcie dla ofiar i pomoc w rozwiązaniu trudnej sytuacji.

3.2. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy

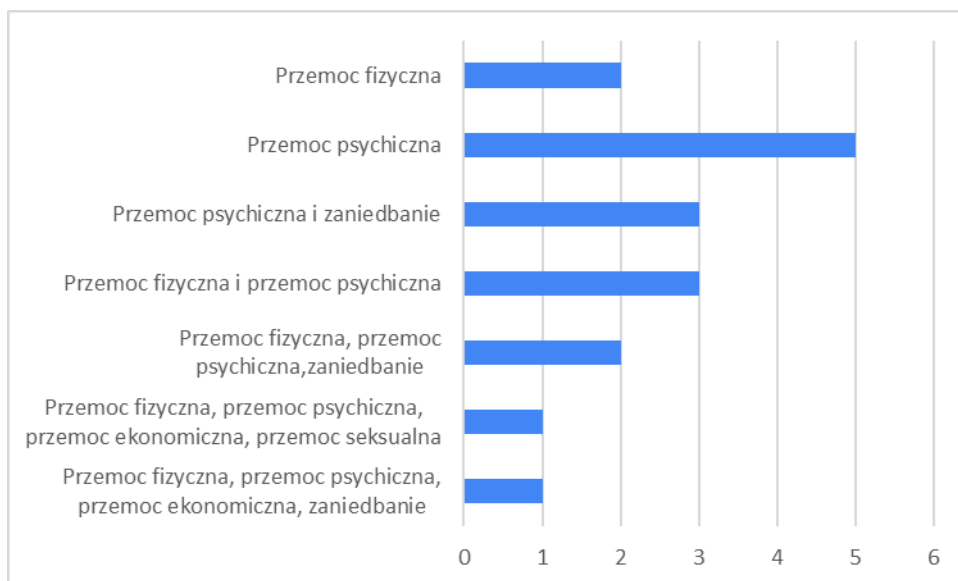
Mieszkańców Gminy w badaniu ankietowym zapytano o kwestie związane z przemocą. Podjęte zostały tu następujące problemy: przemoc domowa doświadczana przez ankietowanych, przemoc domowa w najbliższym otoczeniu ankietowanych na terenie Gminy oraz przemoc rówieśnicza na terenie Gminy.

Respondentów zapytano czy w ciągu ostatniego roku doświadczali przemocy domowej. 17 mieszkańców, czyli 8,1% respondentów zadeklarowało, iż doświadczali przemocy domowej (ryc. 120.). Doznawanie przemocy zadeklarowało 16 kobiet i jeden mężczyzna. W przypadku mężczyzny występowała przemoc fizyczna i psychiczna, dotyczyła ona młodej osoby, do 30 roku życia, uczącej się, a sprawcą przemocy był rodzic. W jednym przypadku sprawcą przemocy wobec kobiety był dziadek, zaś w pozostałych przypadkach sprawcą był małżonek lub partner. W 3 przypadkach kobiety zadeklarowały, że przemocy doznawały tylko one, w pozostałych 13 przypadkach przemocy doznawały również dzieci. Podkreślić należy, że wśród kobiet doznających przemocy 2 miały wykształcenie podstawowe, 5 wykształcenie średnie, a 9 wykształcenie wyższe. Wszystkie kobiety pracowały lub prowadziły własną działalność. Znaczna część respondentów doznających przemocy domowej wskazała, że dotyka ich więcej niż jedna forma przemocy, przy czym najczęściej występuje przemoc psychiczna (ryc. 121.).

Ryc. 120. Doświadczanie przemocy domowej w ciągu ostatniego roku przez mieszkańców Gminy Żórawina (n=209)

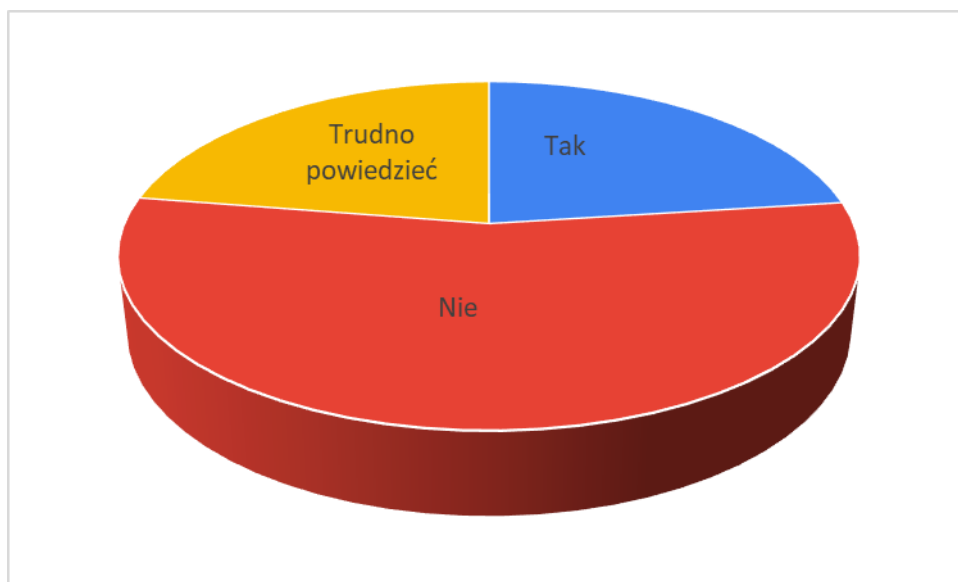
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 121. Rodzaje doświadczanej przemocy domowej w ciągu ostatniego roku przez mieszkańców Gminy Żórawina (n=17)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

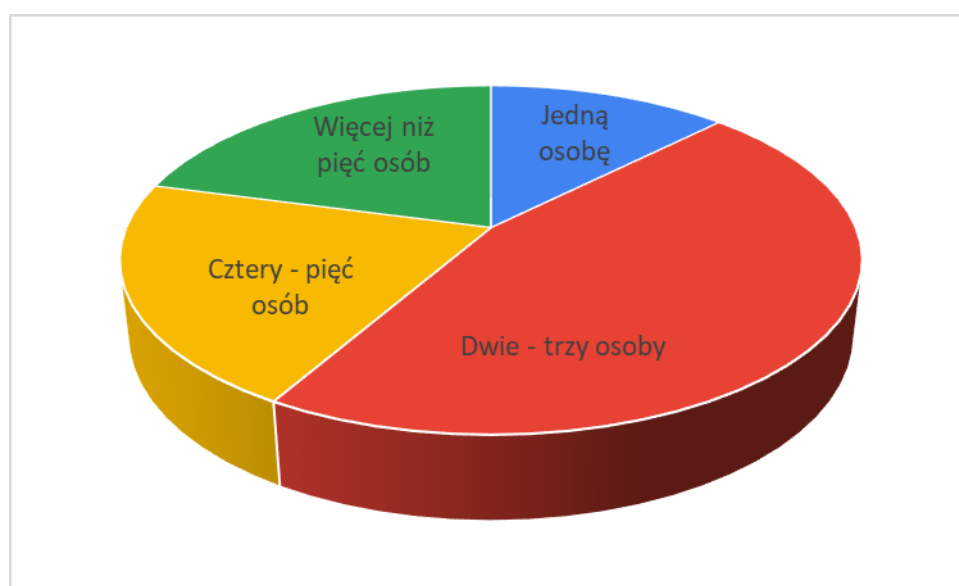
Aż 23,0% respondentów ma w swoim najbliższym otoczeniu, na terenie Gminy Żórawina, osoby, które doświadczają przemocy domowej, 54,5% wskazuje, że nie ma takich osób, a pozostałe osoby nie potrafią jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie (ryc. 122.).

Ryc. 122. Obecność w najbliższym otoczeniu, na terenie Gminy Żórawina osób, które doświadczają przemocy domowej (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

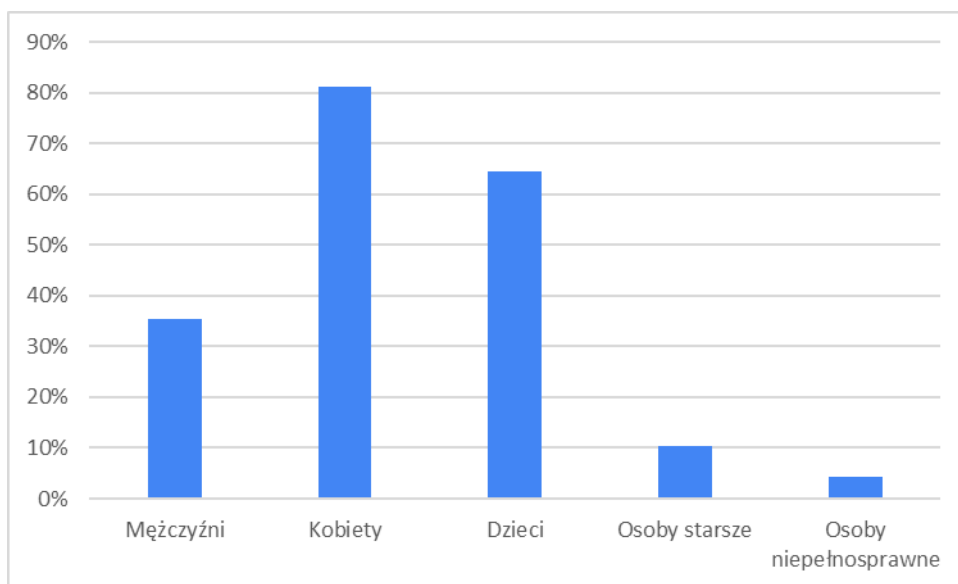
Respondenci, którzy zauważają w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy domowej, najczęściej widzą więcej niż jedną taką osobę. Zaledwie 6 osób, czyli 12,5% deklarujących znajomość osób doświadczających przemocy, zna tylko jedną taką osobę. Pozostałe znają więcej – aż 10 osób (czyli 20,8%) zna więcej niż 5 osób doznających przemocy (ryc. 123.). Potwierdza to występowanie zjawiska przemocy domowej. Respondenci najczęściej zauważają przemoc psychiczną, jednak często odnotowują również inne rodzaje przemocy.

Ryc. 123. Liczba osób, które doświadczają przemocy domowej identyfikowanych w najbliższym otoczeniu respondenta na terenie Gminy Żórawina (n=48)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

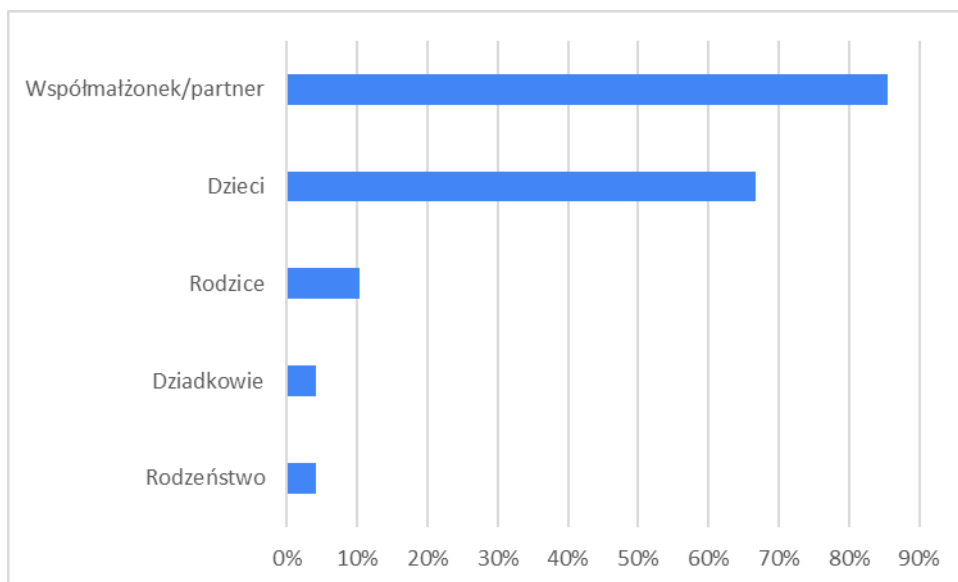
Respondenci najczęściej wskazują, że przemocy doznają kobiety oraz dzieci. Zwrócić jednak należy uwagę, że aż 17 respondentów (35,4% zauważających przemoc) wśród ofiar przemocy widzi mężczyzn (ryc. 124.). Najczęściej zauważaną przemocą jest przemoc w stosunku do współmałżonka (partnera) oraz wobec dzieci. Jednak respondenci odnotowują też przemoc wobec rodziców, dziadków czy rodzeństwa (ryc. 125.). Jednocześnie, choć najczęściej wśród sprawców przemocy respondenci wymieniają mężczyzn, aż 22 osoby (45,8% zauważających przemoc) wskazuje, że sprawcami są też kobiety (ryc. 126.). Ankietowani najczęściej odnotowują stosowanie przemocy psychicznej – wskazało na nią aż 81,3% osób zauważających przemoc. Ponad połowa zauważających przemoc (54,2%)

zwróciło uwagę na przemoc fizyczną, sporo osób dostrzega także przemoc ekonomiczną (35,4%) (ryc. 127.).

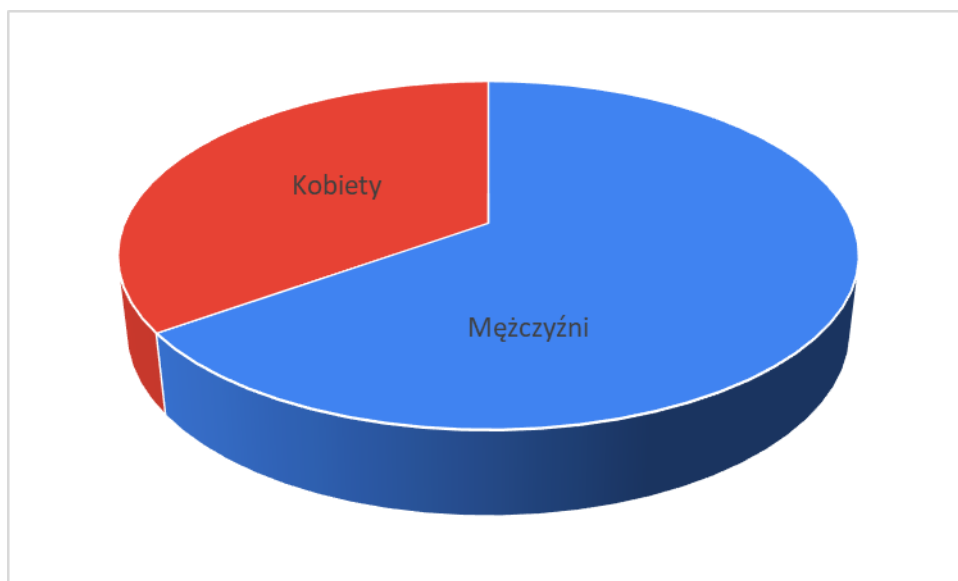
Ryc. 124. Osoby doznające przemocy identyfikowane przez respondentów w ich najbliższym otoczeniu, na terenie Gminy Żórawina (n=48)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

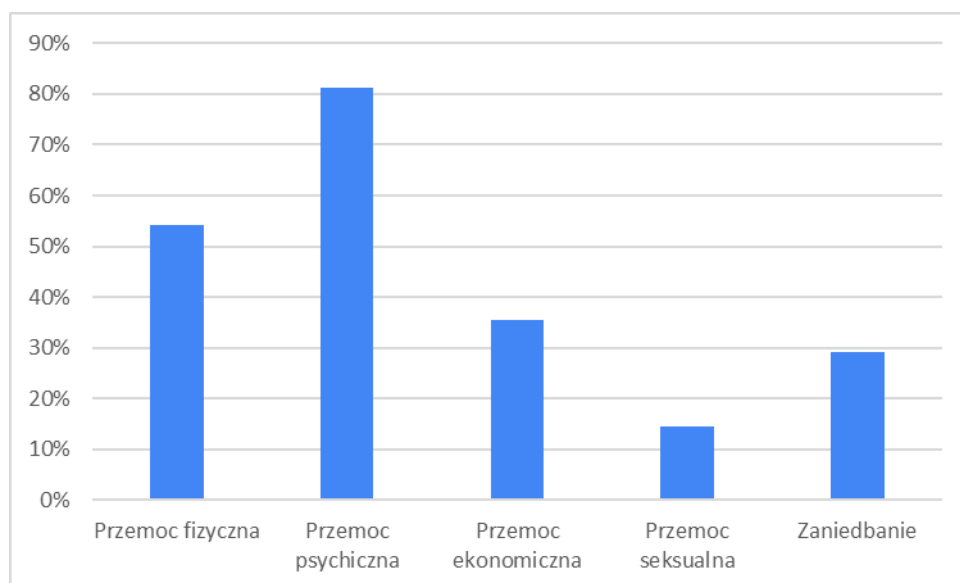
Ryc. 125. Pokrewieństwo ofiary przemocy ze sprawcą przemocy identyfikowane przez respondentów w ich najbliższym otoczeniu, na terenie Gminy Żórawina (n=48)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Ryc. 126. Osoby będące sprawcami przemocy identyfikowane przez respondentów w ich najbliższym otoczeniu, na terenie Gminy Żórawina (n=48)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

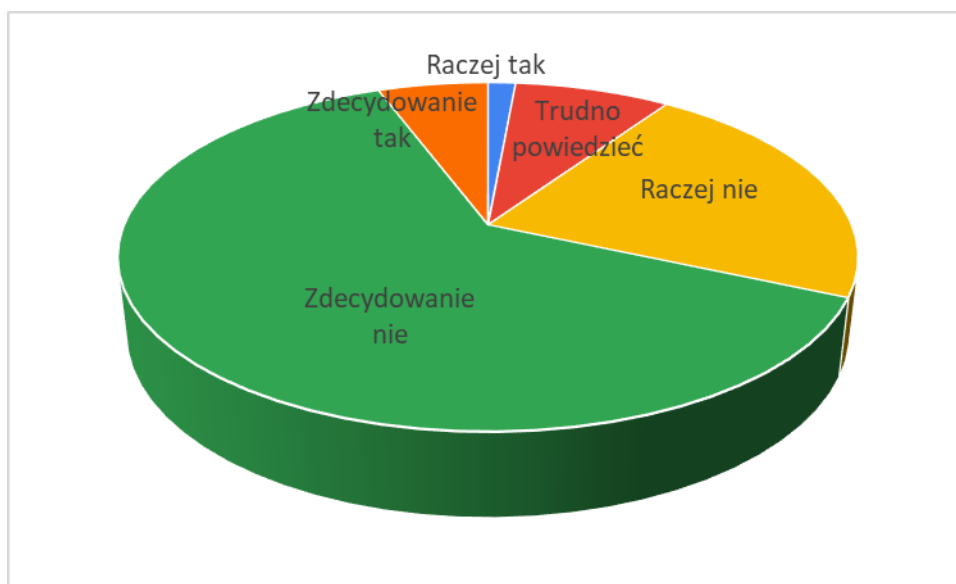

Ryc. 127. Rodzaje przemocy identyfikowane przez respondentów w ich najbliższym otoczeniu, na terenie Gminy Żórawina osób, które doświadczają przemocy domowej (n=48)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Generalnie respondenci nie popierają kar fizycznych, w tym przysłowiowych klapsów. Tylko 3 osoby (1,4% ankietowanych) uznało zdecydowanie, że klaps jest dobrą metodą wychowawczą, a 17 osób (8,1%), że raczej jest dobrą metodą. Aż 62,7% osób uznało, że klaps

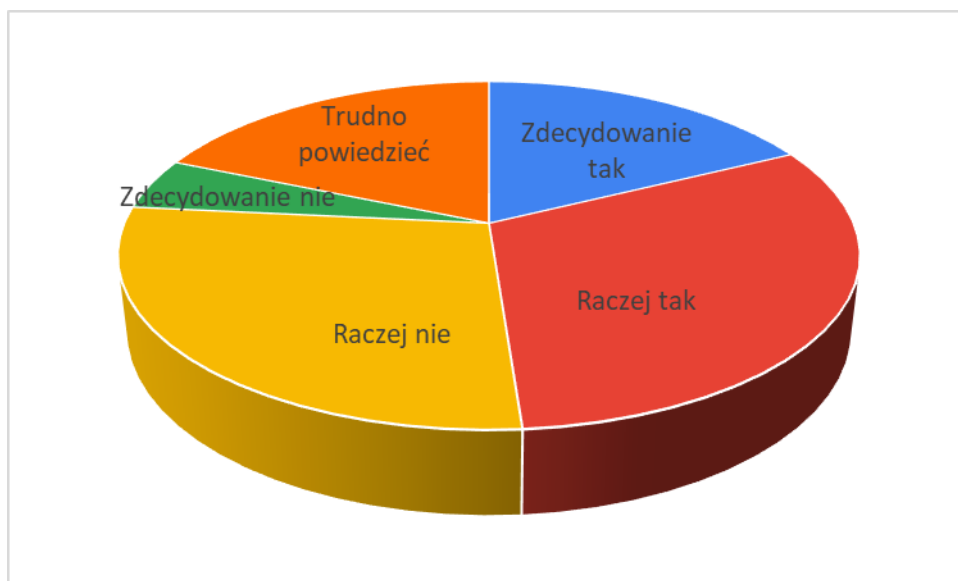
zdecydowanie nie jest dobrą metodą wychowawczą (ryc. 128.). Możliwe, że stąd uwrażliwienie na zjawisko przemocy i odnotowywanie sytuacji przemocowych.

Ryc. 128. Opinia respondentów czy stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci (przysłowiowy „klaps”) jest dobrą metodą wychowawczą (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

W ankiecie zapytano także mieszkańców o dostrzeganie przemocy rówieśniczej. Okazuje się, że respondenci dość licznie dostrzegają przemoc rówieśniczą wśród dzieci i młodzieży na terenie Gminy. Odpowiedź zdecydowanie tak i raczej tak wskazała łącznie niemalże połowa, bo 48,8%, respondentów (ryc. 129.).

Ryc. 129. Dostrzeganie przemocy rówieśniczej wśród dzieci i młodzieży na terenie Gminy Żórawina (n=209)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Aż 60,8% respondentów, czyli 127 osób posiadało dzieci uczęszczające do szkół na terenie Gminy Żórawina. Osoby te zapytano, czy zauważają problem przemocy rówieśniczej w szkole, do której uczęszcza ich dziecko. Aż 24 osoby, czyli 18,9% respondentów mających dzieci w szkołach gminnych zdecydowanie dostrzega problem przemocy, a 43 osoby (33,9%) raczej dostrzega ten problem (ryc. 130.). Jednocześnie podkreślić należy, że problem zauważany jest przez mieszkańców różnych miejscowości, nie dotyczy więc konkretnej szkoły, ale raczej szkół w ogóle.

Ryc. 130. Dostrzeżenie przemocy rówieśniczej w szkole na terenie Gminy Żórawina, do której uczęszcza dziecko (n=127)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Podsumowując, podkreślić należy znaczącą liczbę respondentów, która wskazała na dotknięcie przemocą domową oraz występowanie przemocy domowej w ich najbliższym otoczeniu. Warto jednak wskazać, że badania ogólnopolskie, np. *Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie. Raport Kantar Polska dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej*⁶ wskazuje na podobny zakres zjawiska przemocy. Wskazuje to wyraźnie na konieczność poszerzania profilaktyki i działań wspierających osoby doznające przemocy domowej.

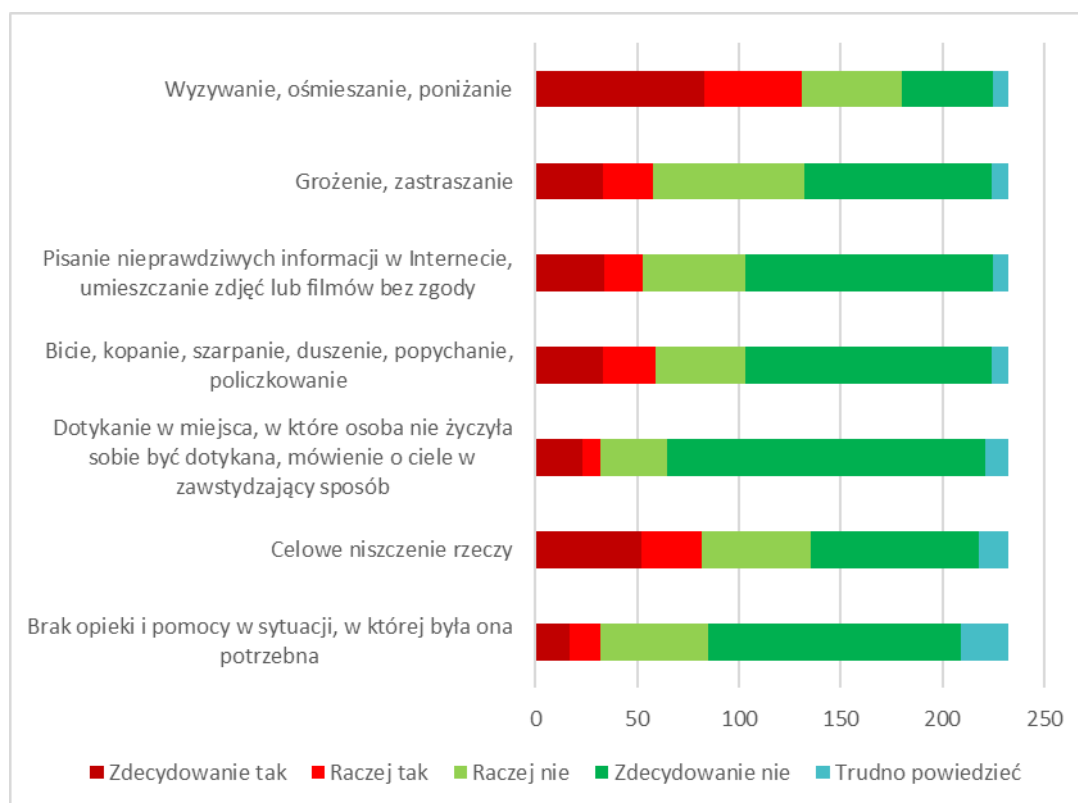
⁶ *Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie Raport Kantar Polska dla Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej*, Kantar, 2019.

3.3. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów

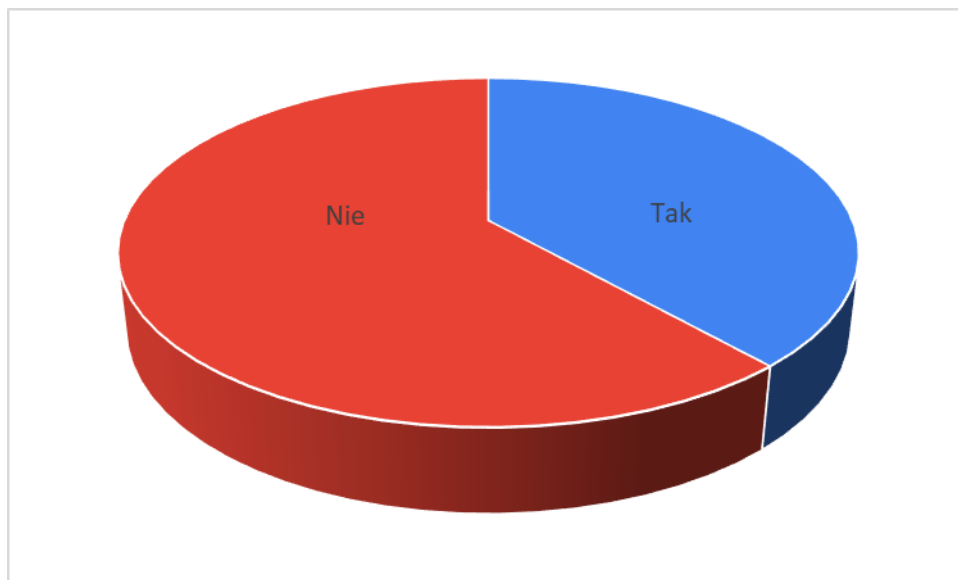
Badania ankietowe wśród uczniów klas VI-VIII ze szkół w Gminie Żórawina w odniesieniu do problemu przemocy zostały skoncentrowane na dwóch kwestiach. Po pierwsze, przemocy domowej, po drugie, przemocy rówieśniczej.

Uczniów zapytano czy kiedykolwiek przydarzyły im się sytuacje, które można określić jako przemocowe. Wśród wymienionych sytuacji respondenci najczęściej wskazali, że byli wyzywani, ośmieszani lub poniżani – zdecydowanie lub raczej tak odpowiedziało aż 56,5%. Jedna trzecia respondentów (35,3%) zadeklarowała celowe niszczenie rzeczy, a więcej niż 20,0% zwróciło uwagę na: grożenie, zastraszanie, pisanie nieprawdziwych informacji w Internecie, zdjęć lub filmów bez zgody oraz bicie, kopanie, szarpanie, duszenie, popychanie, policzkowanie (ryc. 131.). Dodać należy, że 62 uczniów, to jest 26,7%, wskazało, że raczej lub zdecydowanie nie dotyczyła ich żadna z tych sytuacji. Aż 73,3% uczniów wskazało na wystąpienie co najmniej jednej z sytuacji.

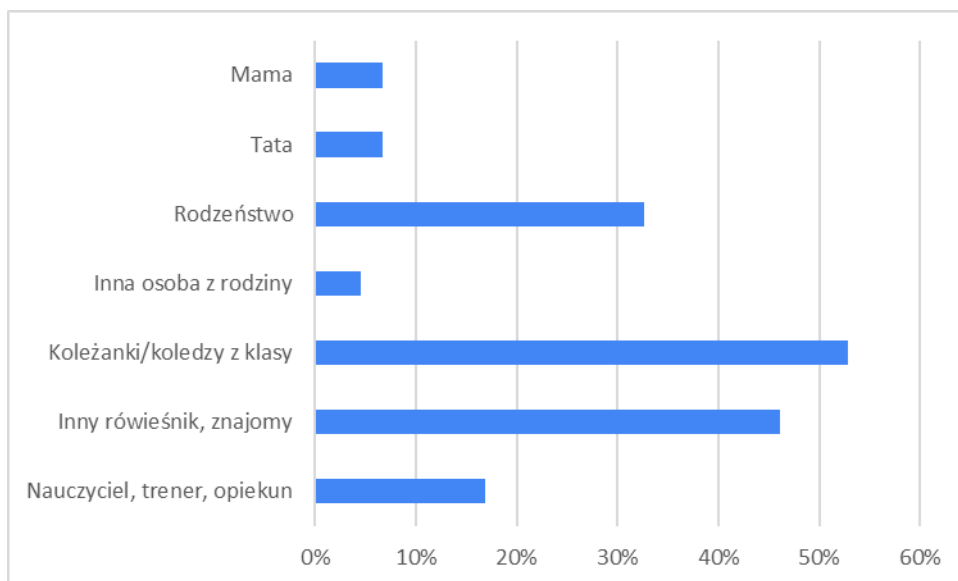
Ryc. 131. Sytuacje, które przydarzyły się kiedykolwiek w życiu uczniom klas VI-VIII (n=232)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Doznawanie trudnych sytuacji o charakterze przemocowym nie musi być przez respondentów jednoznacznie identyfikowane z przemocą. 38,4% respondentów wskazało, że zdarzyło im się w życiu doświadczyć przemocy ze strony innych osób (ryc. 132.).

Ryc. 132. Doznanie kiedykolwiek w życiu przemocy przez uczniów klas VI-VIII (n=232)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

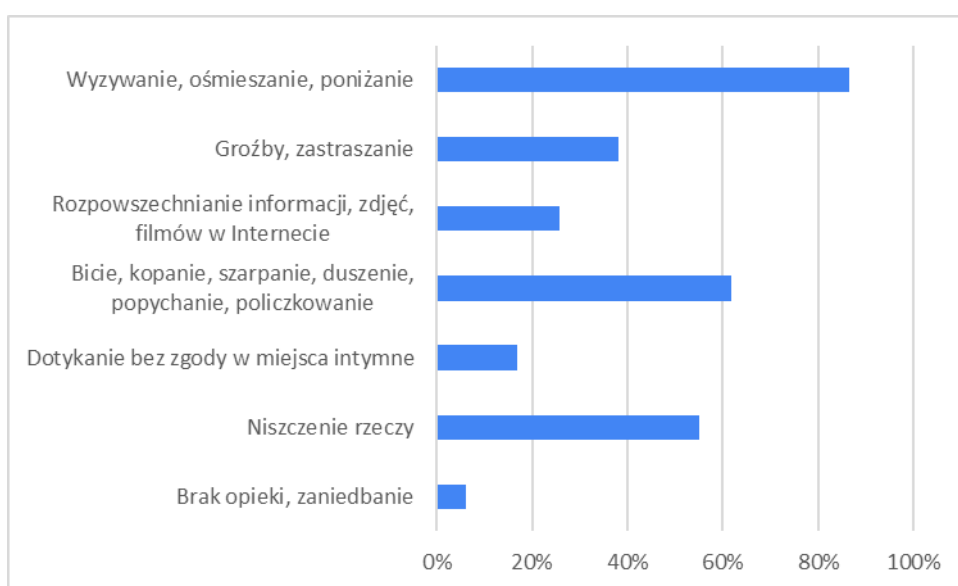
Osoby zapytane zostały kto stosował wobec nich przemoc. Zauważyć należy, że respondenci wskazali przede wszystkim na przemoc rówieśniczą, którą stosowali koledzy lub koleżanki z klasy albo inni rówieśnicy oraz przemoc ze strony rodzeństwa. Bardzo rzadko wskazywana była przemoc ze strony osób dorosłych (ryc. 133.).

Ryc. 133. Osoby, które stosowały przemoc wobec uczniów klas VI-VIII (n=89)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

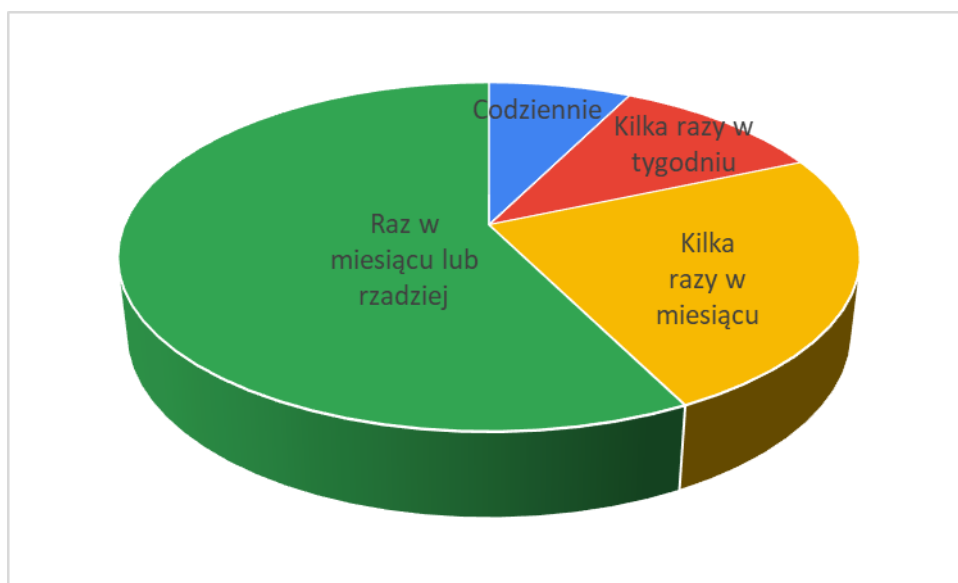
Najczęściej stosowaną formą przemocy było wyzywanie, ośmieszanie i poniżanie, a więc przemoc psychiczna – 86,5% ankietowanych zadeklarowało takie sytuacje. Na przemoc fizyczną, w postaci bicia, szarpania, kopania, duszenia itp. wskazało 61,8% osób deklarujących doznawanie przemocy. Częściej wskazywane było też niszczenie rzeczy. Najrzadziej respondenci zaznaczali brak opieki i zaniedbanie (ryc. 134.).

Ryc. 134. Formy przemocy stosowane wobec uczniów klas VI-VIII (n=89)

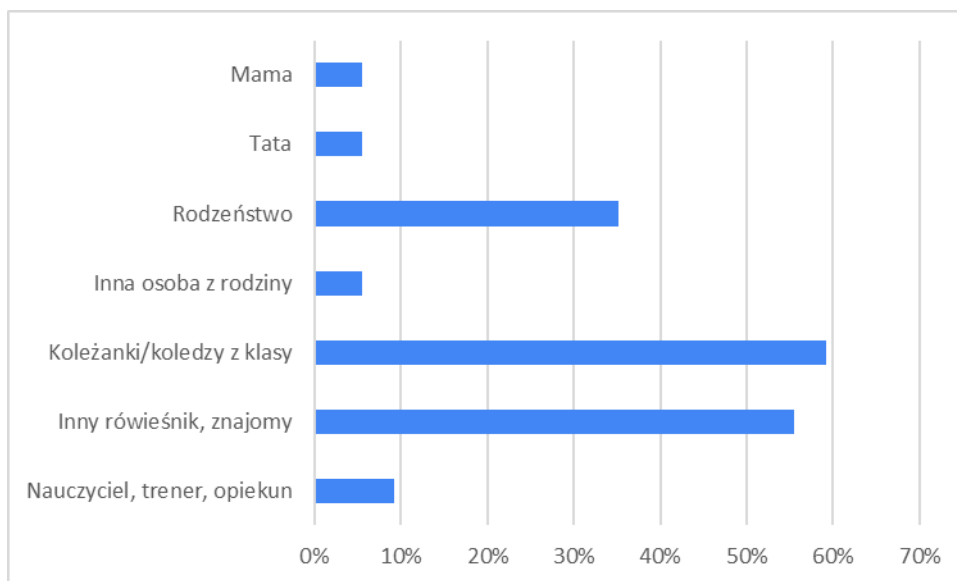
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

52 osoby, czyli 22,4% respondentów i 58,4% osób, które zadeklarowały doznawanie przemocy kiedykolwiek w życiu, doznały przemocy w ciągu ostatniego roku poprzedzającego badanie. Większość uczniów doświadczających przemocy w ciągu ostatniego roku doznawała jej raz w miesiącu lub rzadziej. Kilka razy w tygodniu lub codziennie przemocy doświadczało 10 osób (ryc. 135.). Przemoc stosowali głównie rówieśnicy i rodzeństwo (ryc. 136.). Żadna z osób, która wskazała na przemoc mającą miejsce codziennie lub kilka razy w tygodniu nie wskazała na przemoc ze strony matki lub ojca. Dwie osoby wskazały na rodzeństwo, jedna na inną osobę z rodziny i dwie na nauczyciela, trenera lub opiekuna. Pozostałe osoby wskazywały na rówieśników z klasy lub innego otoczenia. Cztery osoby wskazały na przemoc zarówno ze strony osób z klasy, jak i innych znajomych. Wskazuje to na szczególnie trudną sytuację tych osób w środowisku rówieśniczym. Formy przemocy stosowane wobec osób doświadczających przemocy w ciągu ostatniego roku są podobne jak w przypadku wszystkich osób doznających kiedykolwiek w życiu przemocy. Dominuje przemoc psychiczna w postaci wyzywania, ośmieszania i poniżania, ale znaczący odsetek osób wskazuje na przemoc fizyczną i niszczenie rzeczy (ryc. 137.).

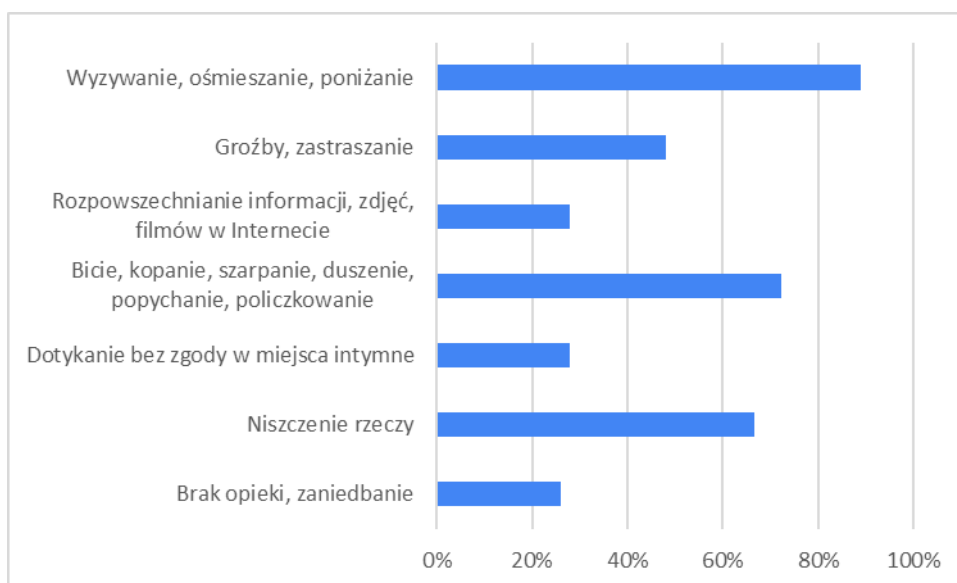
Ryc. 135. Częstotliwość doznawania przemocy wśród osób, które dotknięte zostały przemocą w ciągu ostatniego roku (n=52)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 136. Osoby stosujące przemoc wobec osób, które dotknięte zostały przemocą w ciągu ostatniego roku (n=52)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 137. Formy przemocy stosowane wobec osób, które dotknięte zostały przemocą w ciągu ostatniego roku (n=52)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Respondentów zapytano o sytuację domową. Wśród badanych uczniów zaledwie 3 osoby wskazały, że czują się zaniedbywane przez swoich rodziców. Z kolei 8 osób wskazało, że w ich domu jest stosowana przemoc.

W przypadku 8 osób, które zadeklarowały, że w ich domu występuje przemoc 5 określiło, że przemoc dotyczy ich bezpośrednio. W przypadku tych 5 osób można wskazać następujące przypadki:

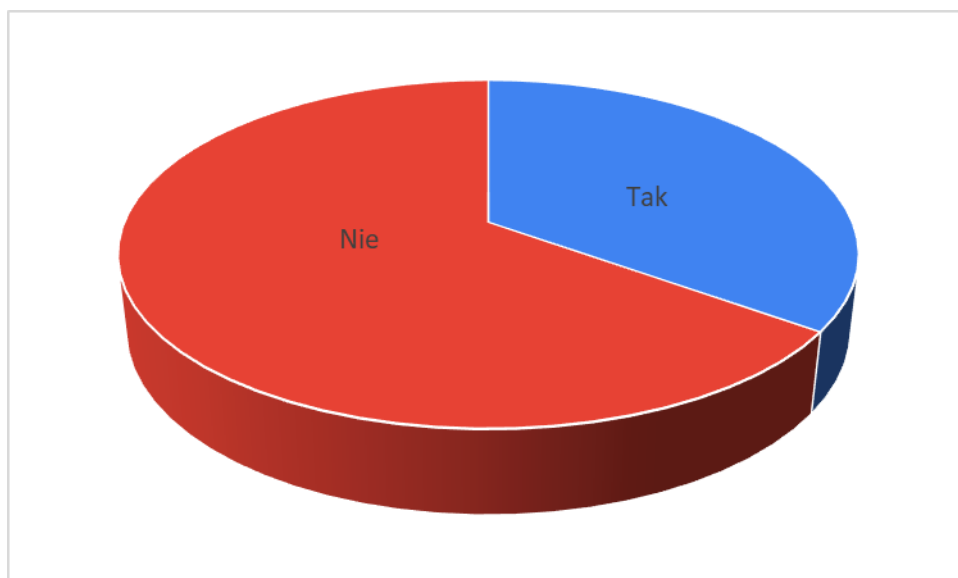
- W trzech przypadkach ofiarą przemocy był wyłącznie uczeń, a sprawcą rodzzeństwo. Przemoc miała charakter zarówno psychiczny, jak i fizyczny. W dwóch przypadkach była stosowana raz w miesiącu lub rzadziej, a w jednym kilka razy w tygodniu.
- W dwóch przypadkach ofiarami przemocy był uczeń i jego rodzzeństwo, a sprawcą w jednym przypadku rodzic i rodzzeństwo, a w drugim rodzzeństwo. Przemoc miała charakter psychiczny, fizyczny i niszczenia rzeczy, miała miejsce raz w miesiącu lub rzadziej.

Pozostałe trzy przypadki przemocy domowej nie dotyczyły bezpośrednio respondenta i można tu wskazać na następujące sytuacje:

- W dwóch przypadkach uczniowie zadeklarowali przemoc wobec rodzzeństwa. W jednym przemoc stosowała inna osoba z rodziny (nie rodzic). Respondent wskazał na występowanie przemocy codziennie i w wielu formach. W drugim przypadku respondent wskazał na stosowanie przemocy fizycznej wzajemnie przez pozostałe rodzzeństwo.
- W jednym przypadku osoba wskazała na przemoc wobec matki stosowaną przez ojca i rodzzeństwo, ale wskazał na rzadką częstotliwość – raz w miesiącu lub rzadziej.

Z analizy opinii respondentów wynika, że nie wskazują oni na nasilony problem przemocy domowej, szczególnie jeśli chodzi o przemoc ze strony dorosłych. Widoczna jest jednak przemoc rówieśnicza, zarówno wśród rówieśników w klasie, w środowisku, jak i przemoc pomiędzy rodzzeństwem. Przemoc pomiędzy rodzzeństwem wskazuje jednak na deficyty kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców i brak zainteresowania dziećmi i problemami w ich wzajemnych relacjach.

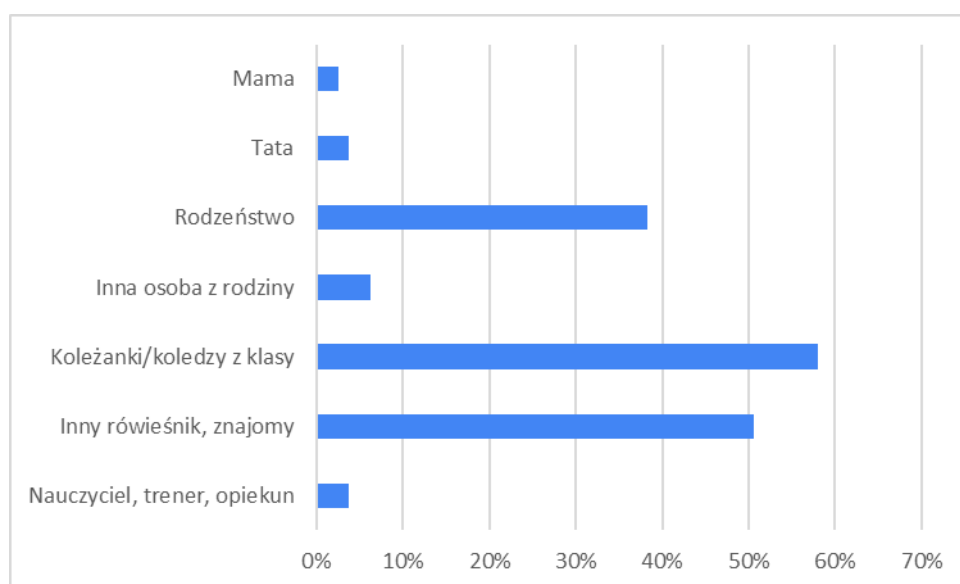
Wielu uczniów wskazało na doznawanie przemocy od rówieśników – koleżanek i kolegów z klasy, rówieśników i znajomych z otoczenia. Wśród uczniów muszą więc być osoby stosujące przemoc. Respondentów zapytano czy kiedykolwiek zdarzyło im się używać przemocy wobec innych. Na to pytanie twierdząco odpowiedziało 81 osób, czyli 34,9% (ryc. 138.).

Ryc. 138. Stosowanie przemocy wobec innych przez uczniów klas VI-VIII (n=232)

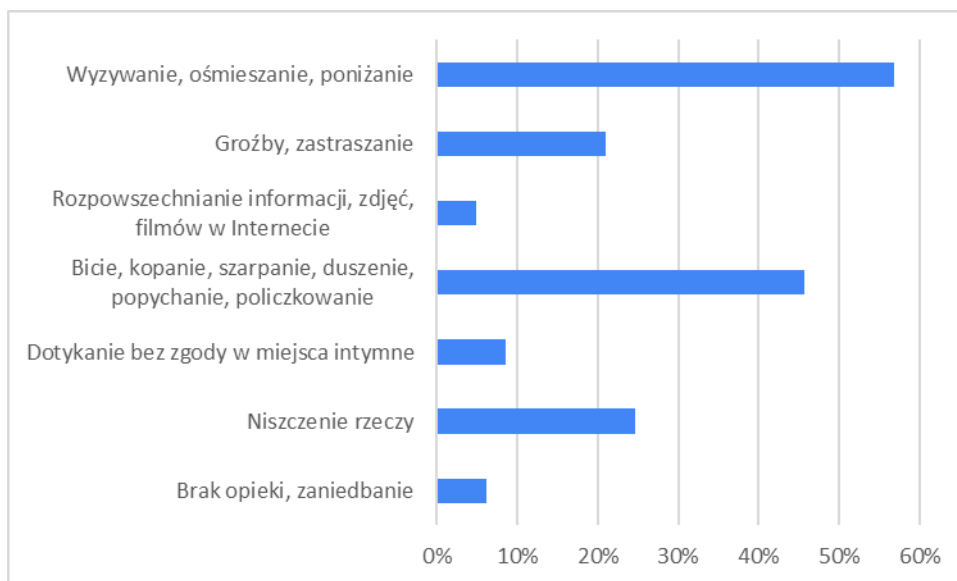
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Uczniowie, którzy przyznali się do stosowania przemocy najczęściej stosowali ją wobec kolegów i koleżanek z klasy, innych rówieśników oraz rodzeństwa. Kilka osób przyznało się do przemocy wobec rodziców oraz nauczycieli, trenerów i opiekunów (ryc. 139.). Stosowaną przemocą była najczęściej przemoc psychiczna: wyzywanie, ośmieszanie i poniżanie, ale również często występowała przemoc fizyczna i niszczenie rzeczy (ryc. 140.).

Ryc. 139. Osoby wobec których uczniowie stosowali przemoc (n=81)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

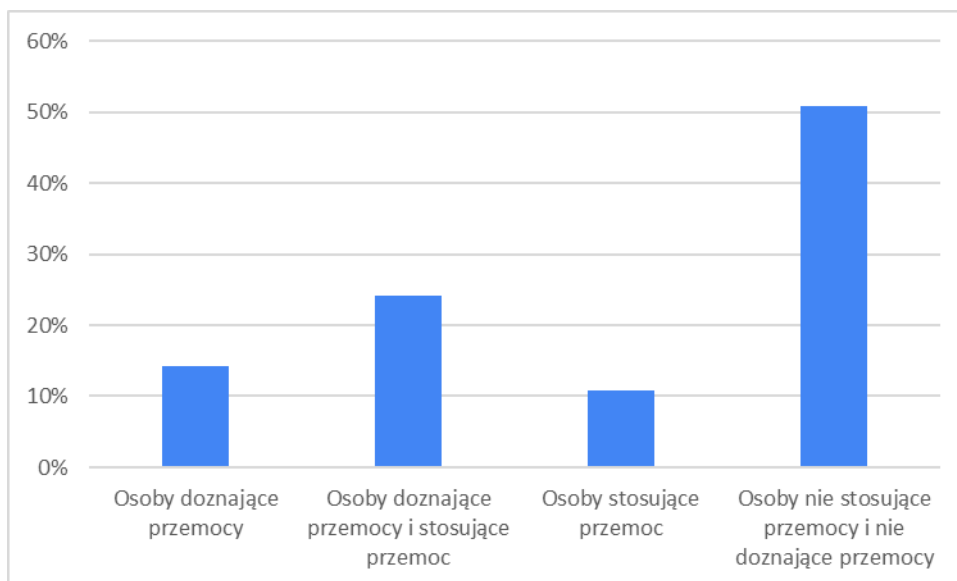

Ryc. 140. Formy przemocy stosowane przez uczniów (n=81)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Należałoby się zastanowić, szczególnie biorąc pod uwagę przemoc rówieśniczą, czy osoby doznające przemocy również ją stosują wobec innych. Biorąc pod uwagę odpowiedzi na pytania o doznawanie kiedykolwiek w życiu przemocy i stosowanie przemocy można wskazać na cztery kategorie uczniów: osoby doznające przemocy, osoby stosujące przemoc, osoby jednocześnie doznające przemocy i stosujące przemoc oraz osoby nie mające doświadczeń z przemocą. Pozytywny jest fakt, że połowa uczniów (50,9%) wskazała, że nigdy nie doznawała przemocy, jak i jej nie stosowała. Wśród grup mających styczność z przemocą najwięcej osób zadeklarowało jednocześnie doznawanie przemocy i jej stosowanie. Najmniejszy odsetek osób wskazał, że stosuje przemoc, ale jej nie doznaje (ryc. 141.). Biorąc pod uwagę fakt, że połowa uczniów ma doświadczenia o charakterze przemocowym konieczne jest rozwijanie działań profilaktycznych i przeciwdziałającym przemocy, szczególnie przemocy rówieśniczej w środowisku szkolnym.

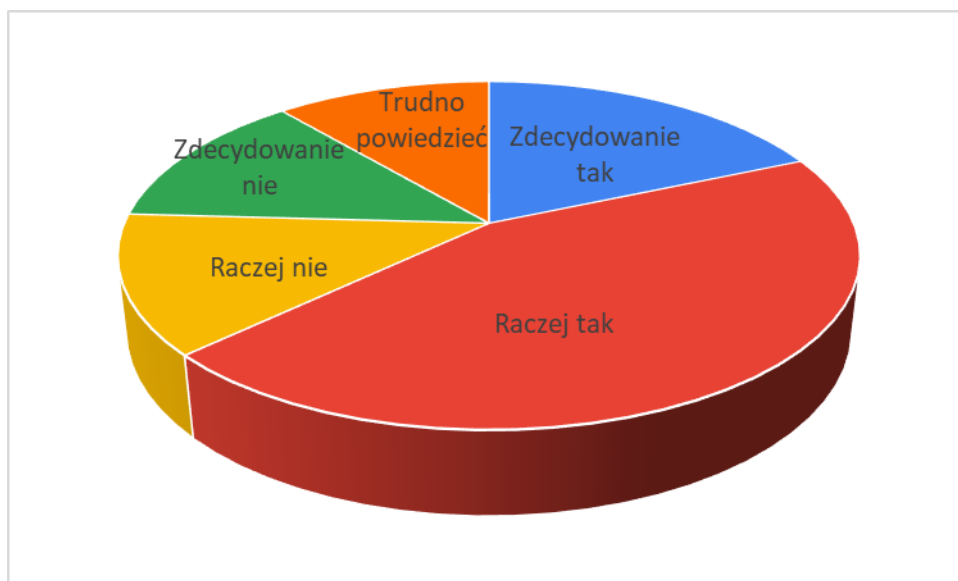

Ryc. 141. Uczniowie deklarujący doznawanie lub/i stosowanie przemocy kiedykolwiek w życiu (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Duża część uczniów zadeklarowała doznawanie przemocy ze strony rówieśników, w tym koleżanek i kolegów z klasy. W tym kontekście postawić należy pytanie o bezpieczeństwo uczniów w szkole.

Prawie dwie trzecie uczniów (62,9%) zadeklarowało, że czuje się w swojej szkole zdecydowanie lub raczej bezpiecznie, jednak aż co czwarty uczeń (25,8%) uznał, że raczej lub zdecydowanie nie czuje się bezpiecznie (ryc. 142.). Poczucie bezpieczeństwa w szkole jest niezwykle istotne, stąd kwestia poczucia bezpieczeństwa przez uczniów wymagałaby dalszej diagnozy i podjęcia działań wspierających bezpieczeństwo uczniów.

Ryc. 142. Poczucie bezpieczeństwa w swojej szkole wśród uczniów klas VI-VIII (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Większość uczniów zaznaczyła, że w razie potrzeby może liczyć na pomoc i wsparcie ze strony wychowawcy i nauczycieli. Jednak aż co czwarty uczeń (25,9%) wskazał, że nie może liczyć na grono pedagogiczne (ryc. 143.). Oczywiście taka deklaracja nie oznacza, że uczeń na pewno nie uzyskałby pomocy od nauczycieli, ale przekonanie o tym, że na nauczycieli nie można liczyć może skutkować nieinformowaniem ich o problemach, w tym występujących na terenie szkoły. Co ważne, poczucie, że można liczyć na pomoc nauczycieli nie wpływa na poczucie bezpieczeństwa w szkole. Uczniowie, którzy nie czuli się bezpiecznie w szkole w połowie zadeklarowali, że mogą liczyć na pomoc nauczyciela, a w połowie uznali, że nie mogą na nią liczyć.

Podkreślić należy, że kwestia poczucia bezpieczeństwa w szkole i możliwości uzyskania pomocy ze strony nauczycieli nie różnią się w poszczególnych szkołach na terenie Gminy. Nie można więc wskazać placówki, gdzie wszyscy uczniowie czuliby się bezpiecznie, ale też nie ma szkół, w których młodzież nie czułaby się bezpiecznie.

Ryc. 143. Możliwość uzyskania wsparcia i pomocy ze strony wychowawcy i nauczycieli
(n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Uczniów zapytano również, czy w ciągu ostatniego roku doświadczyli poniżania, obrażania, wyzywania lub ośmieszania ze strony nauczycieli lub byli świadkami takich zachowań w stosunku do innych uczniów. 10 osób wskazało, że doświadcza systematycznie takich zachowań, a 9 osób wskazało, że jest systematycznie świadkiem takich zachowań wobec innych uczniów (ryc. 144.). Aż 7 osób, które wskazały na to, że systematycznie doświadczają zachowań przemocowych ze strony nauczycieli również potwierdziło, że jest świadkiem takich systematycznych zachowań w stosunku do innych osób. Dodać należy, że 6 z tych osób uczęszcza do Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Rzeplinie. Warto byłoby pogłębić szkolną diagnozę dotyczącą relacji nauczycieli w stosunku do uczniów w tej placówce.

Ryc. 144. Doświadczanie zachowań przemocowych ze strony nauczycieli w ciągu ostatniego roku (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Uczniów poproszono o opinię czy zauważają sytuacje poniżania, obrażania, wyzywania czy ośmieszania nauczycieli przez uczniów. Okazuje się, że aż 9,9% uczniów systematycznie obserwuje takie zachowania wobec nauczycieli, a w ogóle zetknęła się z nimi prawie połowa uczniów (46,6%) (ryc. 145.). Takie sytuacje obserwują uczniowie różnych szkół, żadna placówka nie wyróżnia się w tym zakresie.

Ryc. 145. Zauważanie sytuacji poniżania, obrażania, wyzywania czy ośmieszania nauczycieli przez uczniów w ciągu ostatniego roku (n=232)

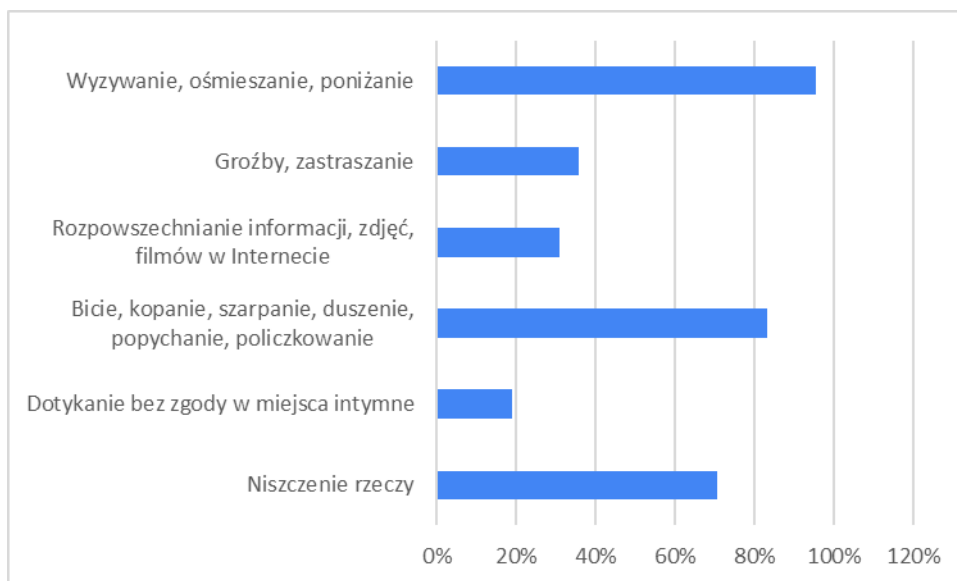
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Uczniów zapytano, czy zauważają sytuacje przemocy między uczniami w szkole. Prawie co trzeci uczeń (29,1%) zauważa takie sytuacje raz w tygodniu lub częściej. Tylko jedna trzecia uczniów (31,7%) twierdzi, że nie zauważa w ogóle takich sytuacji (ryc. 146.). Odpowiedzi uczniów z różnych szkół rozkładają się podobnie – nie sposób więc wskazać placówki, w przypadku której uczniowie częściej są świadkami przemocy. Uczniowie najczęściej zauważają przemoc psychiczną, ale również fizyczną i niszczenie rzeczy (ryc. 147.). Te opinie pokrywają się z opiniami dotyczącymi najczęściej doznawanych przez uczniów i stosowanych przez nich form przemocy.

Na pytanie dotyczące tego, czy nauczyciele reagują na sytuacje przemocy między uczniami w większości odpowiedzieli, że reagują zawsze lub najczęściej (70,0%). Jednak aż 10,0% uczniów wskazało, że nauczyciele nie reagują na sytuację przemocową (ryc. 148.). Wśród tych uczniów nieco większa była reprezentacja uczniów Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Rzeplinie.

Ryc. 146. Zauważanie sytuacji przemocy między uczniami w ciągu ostatniego roku (n=232)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 147. Rodzaje przemocy między uczniami zauważane przez uczniów w ciągu ostatniego roku (n=159)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 148. Zachowania nauczycieli w sytuacji przemocy między uczniami (n=159)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Podsumowując, podkreślić należy, że dominującym problemem w przypadku przemocy jest występowanie przemocy rówieśniczej, zarówno w szkole, jak i poza nią – w środowisku rówieśniczym, a nawet w domach, między rodzeństwem. Konieczne jest prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy, działań integrujących uczniów i likwidujących przejawy przemocy w szkole oraz wspierających szkołę

bez przemocy na linii nauczyciele – uczniowie. Podejmowane powinny być również działania poprawiające kompetencje opiekuńczo-wychowawcze rodziców, w tym wspierające budowanie relacji w rodzinie, między rodzicami i dziećmi oraz między rodzeństwem.

3.4. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli

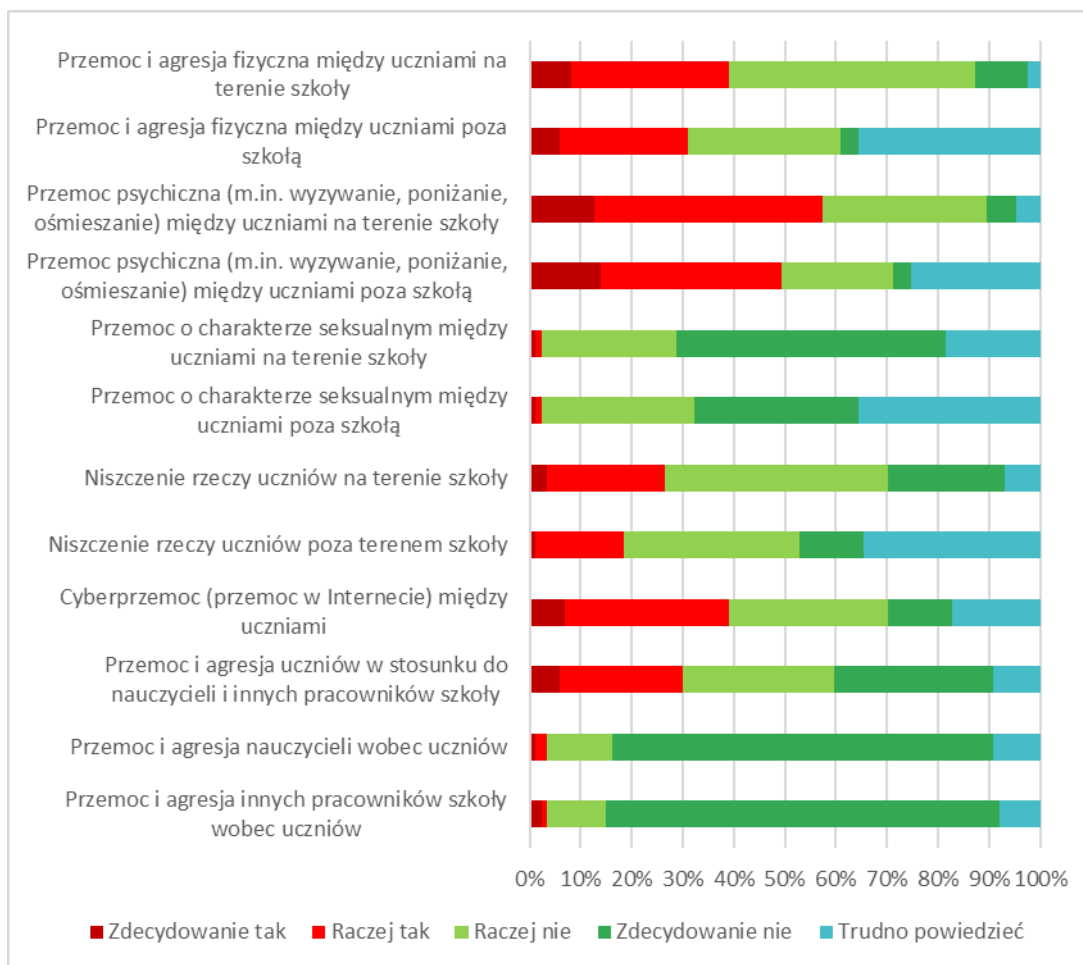
Kwestia przemocy domowej oraz przemocy rówieśniczej była również przedmiotem badań realizowanych wśród nauczycieli. Grono pedagogiczne identyfikuje nie tylko przypadki przemocy w szkole, ale bardzo często do nauczycieli docierają informacje o przemocy rówieśniczej poza szkołą oraz o przemocy domowej.

Odnosnie do przemocy rówieśniczej w szkole i poza nią grono pedagogiczne wskazało, że najczęstszymi w ich opinii rodzajami przemocy między uczniami jest przemoc i agresja fizyczna, przemoc psychiczna, niszczenie rzeczy oraz cyberprzemoc. Nauczyciele uznali, że przemoc ta występuje zarówno w szkole, jak i poza szkołą. Wprawdzie większy odsetek nauczycieli miał trudność z określeniem czy dane zjawiska mają miejsce poza terenem szkoły, jednak część pedagogów była przekonana co do ich występowania (ryc. 149.). Nauczyciele są więc świadomi występowania przemocy rówieśniczej, zauważają ją zarówno w szkole, jak i poza szkołą. Aż 29,9% nauczycieli wskazało na występowanie agresji uczniów w stosunku do nauczycieli i innych pracowników szkoły. Pojedyncze osoby uznały natomiast występowanie przemocy personelu szkolnego wobec uczniów.

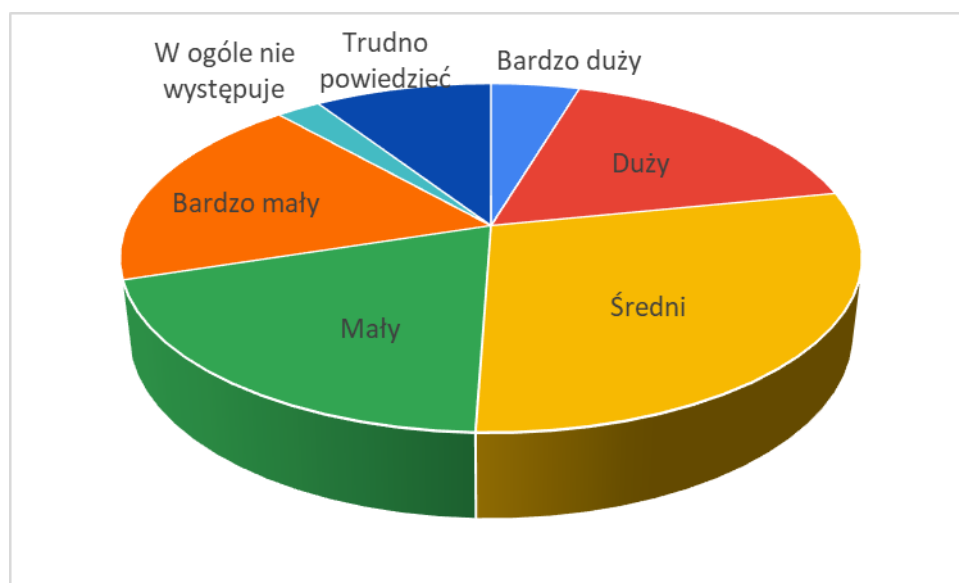
Oceniając natężenie przemocy rówieśniczej wśród uczniów aż 21,8% nauczycieli uznało, że jest ono bardzo duże lub duże (ryc. 150). Ponad połowa ankietowanych nauczycieli w ciągu ostatniego roku podejmowała interwencje w związku z występowaniem przemocy fizycznej i psychicznej wśród uczniów, a także w związku z niszczeniem mienia szkoły. Niewiele mniejszy odsetek nauczycieli podejmował działania w związku z niszczeniem rzeczy uczniów, a co czwarty nauczyciel interweniował w związku z cyberprzemocą (ryc. 151.). Wskazuje to na faktyczne występowanie działań przemocowych i pokazuje, że nauczyciele na nie reagują, choć możliwe, że nie rozwiązują problemu.

Zgodnie z opiniami nauczycieli i samych uczniów przemoc rówieśnicza, w tym przemoc w środowisku szkolnym, powinna być więc uznana za znaczący problem społeczny i konieczne jest podjęcie działań zmierzających do ograniczenia jej zasięgu wśród uczniów.

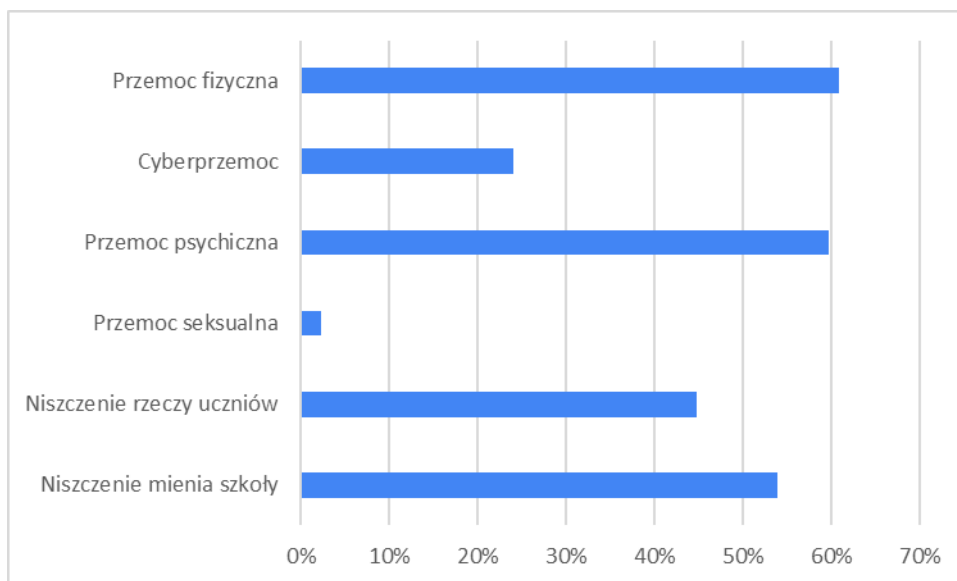

Ryc. 149. Występowanie różnych form przemocy wśród uczniów i wobec uczniów (n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

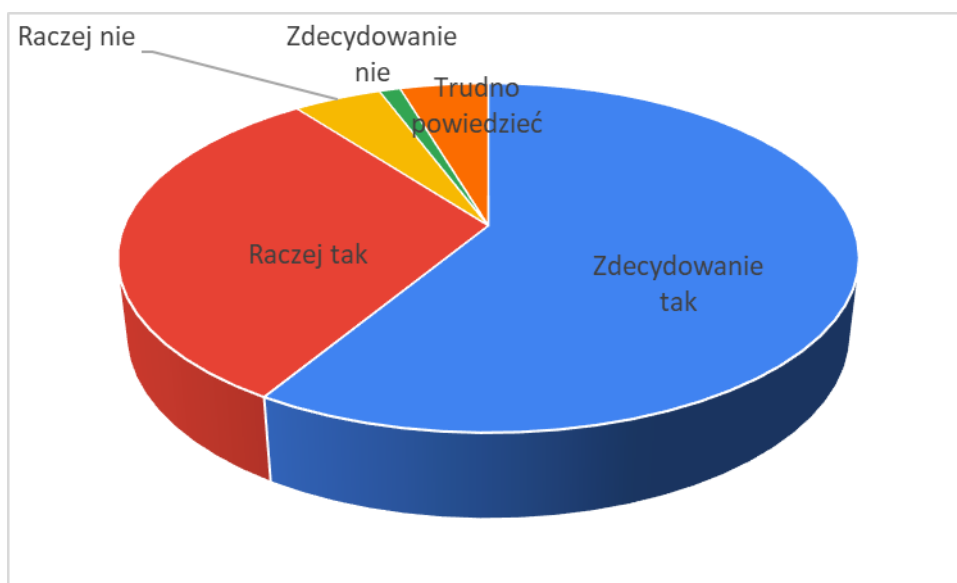
Ryc. 150. Poziom natężenia przemocy rówieśniczej wśród uczniów (n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 151. Nauczyciele podejmujący w ciągu ostatniego roku interwencje w związku z występowaniem wybranych form przemocy wśród uczniów (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Mimo tego, że nauczyciele wskazują na sytuacje występowania przemocy wobec personelu szkolnego generalnie czują się bezpiecznie w szkole. 89,6% nauczycieli zadeklarowało, że zdecydowanie lub raczej czuje się bezpiecznie (ryc. 152.).

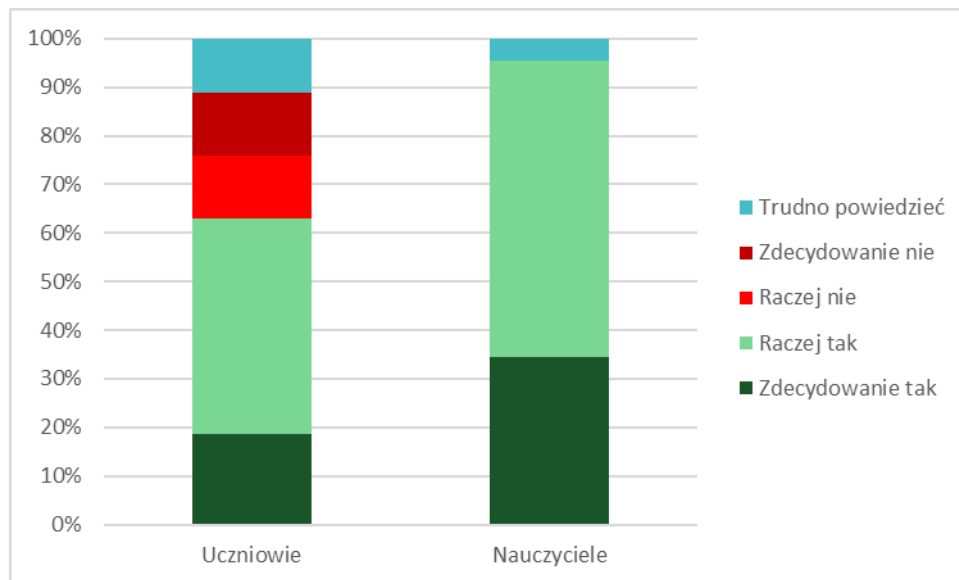

Ryc. 152. Poczucie bezpieczeństwa w szkole wśród nauczycieli (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Nauczyciele są zdania, że również uczniowie zdecydowanie lub raczej czują się bezpiecznie w szkole. Zestawiając opinie uczniów i nauczycieli zauważyć można, że nie wszyscy

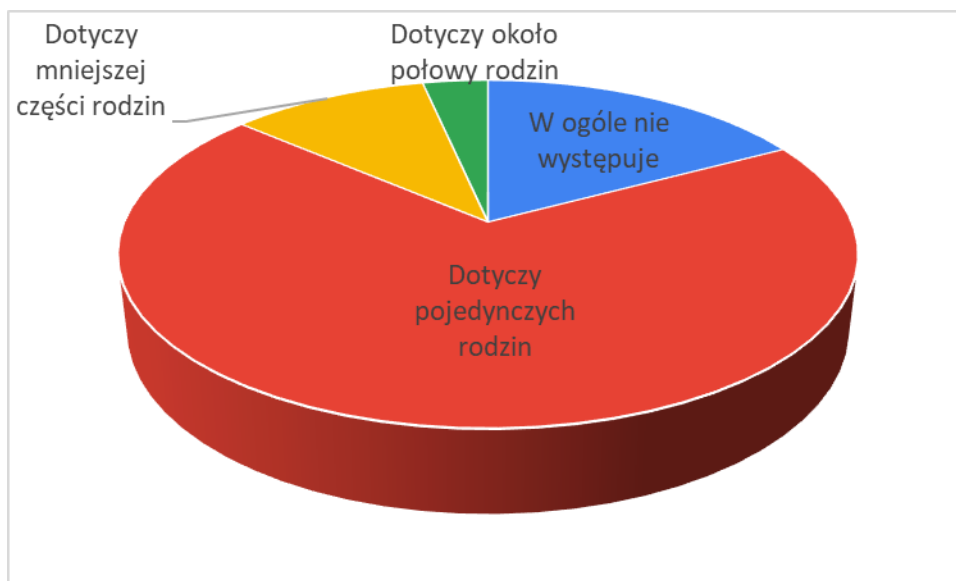
uczniowie deklarują, że czują się bezpiecznie w szkole, choć w opinii nauczycieli tak właśnie jest (ryc. 153.). Nauczyciele postrzegają więc środowisko szkolne jako bezpieczniejsze i mniej zagrażające uczniom niż oni sami.

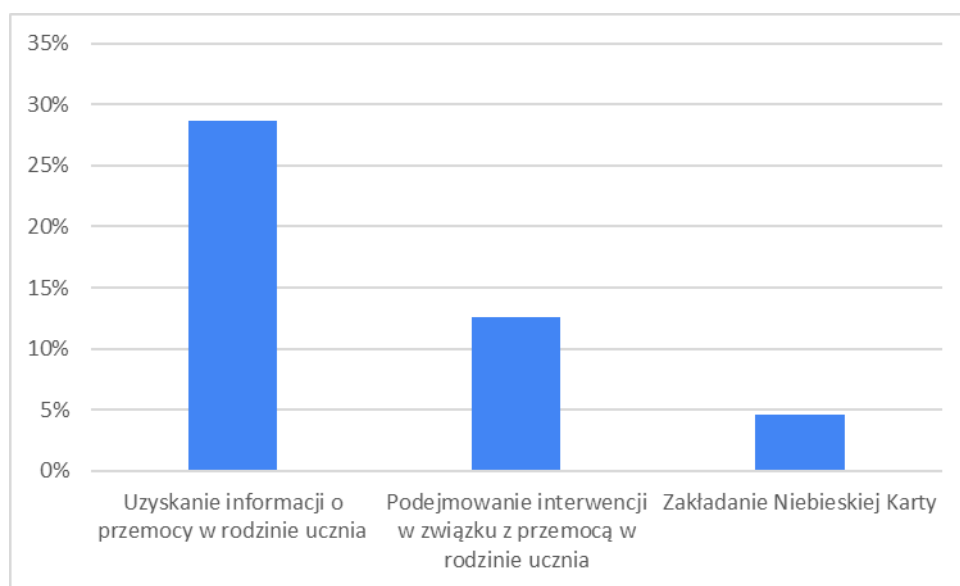
Ryc. 153. Poczucie bezpieczeństwa w szkole wśród uczniów w opinii uczniów i nauczycieli (n=232, n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina; Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Nauczyciele w większości (69,0%) uznają, że przemoc domowa dotyczy pojedynczych rodzin uczniów (ryc. 154.). Do 28,7% nauczycieli w ostatnim roku dotarła informacja o przemoc w rodzinie ucznia, znacznie mniej nauczycieli, bo 11 osób, podejmowało działania w związku z przemocą w rodzinie ucznia, w tym 4 osoby wszczęły procedurę „Niebieskie Karty” (ryc. 155.). Wskazuje to, że choć przemoc domowa nie jest zjawiskiem powszechnym to jednak występuje w rodzinach uczniów, a nauczyciele również angażują się w rozwiązywanie tego problemu.

Ryc. 154. Zasięg przemocy domowej w rodzinach uczniów w opinii nauczycieli (n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Ryc. 155. Realizacja działań w związku z przemocą domową przez nauczycieli (n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Podsumowując, wskazać należy, że nauczyciele stykają się zarówno z problemem przemocy rówieśniczej, w tym w środowisku szkolnym, jak i – choć zdecydowanie rzadziej – problemem przemocy domowej. Problemem są również zachowania przemocowe w relacjach nauczyciele – uczniowie, w tym agresja uczniów w stosunku do nauczycieli. W tym kontekście również niezbędne jest podejmowanie działań profilaktycznych i na rzecz rozwiązywania trudnych sytuacji występujących w środowisku szkolnym. Konieczne jest

zwiększanie bezpieczeństwa uczniów w szkołach i wyeliminowanie, albo przynajmniej ograniczenie, występowania przemocy w szkołach.

3.5. Wyniki badań jakościowych

Badania jakościowe w formie zogniskowanych wywiadów grupowych z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz członkami Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i spotkań konsultacyjnych z radnymi, sołtysami oraz seniorami pozwalają na sformułowanie następujących wniosków w obszarze przemocy domowej.

Radni i sołtysi analizując problem przemocy domowej oraz przemocy rówieśniczej zwrócili uwagę, iż:

- Przemoc najczęściej współwystępuje z alkoholem;
- Przemoc najczęściej przybiera formę przemocy psychicznej;
- Problemem jest mała świadomość społeczna związana z problemem przemocy i niechęć do zgłaszania przypadków przemocy;
- Występuje problem przemocy rówieśniczej, w tym przemocy w środowisku szkolnym, także wobec nauczycieli.

Członkowie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wskazali na trzy główne sytuacje związane z występowaniem problemu przemocy domowej: nadużywanie alkoholu, konflikty rodzinne oraz rozwody. Przemoc bardzo często współwystępuje z uzależnieniem od alkoholu, często wiąże się z konfliktami rodzinnymi, nie tylko między małżonkami (partnerami), ale również między rodzicami i dorosłymi dziećmi. W przypadku konfliktów nie zawsze ma miejsce faktyczna przemoc, ale wzajemne negatywne relacje powodują, że osoby sygnalizują przemoc. Sytuacje zgłaszania przemocy domowej zdarzają się również w związku z rozwodami – często nie występuje tam faktyczna przemoc, ale mają miejsce poważne konflikty, a wzajemne oskarżenia związane są z rozwodem. Członkowie ZI zauważyli, że szkoły identyfikują problem przemocy wobec dzieci – w części zgłaszane przypadki się potwierdzają. Przemoc ma głównie charakter przemocy psychicznej i fizycznej jednocześnie, wyłącznie przemocy psychicznej lub przemocy psychicznej i ekonomicznej.

Członkowie Zespołu zwrócili uwagę, że zdarza się, że procedura „Niebieskie Karty” negatywnie odbija się na osobie doświadczającej przemocy – Zespół nie ma możliwości zapewnienia osobie doznającej przemocy ochrony, często osoba czuje się przytłoczona procedurą, a sytuacja przemocowa w domu potrafi jeszcze narastać. W wielu przypadkach

uruchomiona procedura „Niebieskie Karty” jest zamykana ze względu na wycofanie się osoby doznającej przemocy lub stwierdzenie braku zasadności podejmowanych działań.

Rodziny nie są chętne do podejmowania i realizacji terapii, problemem jest również szybkie wycofywanie się z terapii, w momencie, gdy tylko sytuacja domowa się normuje. Niestety nie rozwiązuje to kompleksowo problemu przemocy i najczęściej przemoc powraca.

Członkowie Zespołu zwrócili też uwagę na problem przemocy rówieśniczej w szkołach oraz przemocy uczniów wobec nauczycieli. Podkreślali, że coraz większa liczba uczniów wymaga diagnozowania, orzeczeń oraz udzielania profesjonalnej pomocy, ale rodzice nie zgadzają się na diagnozowanie dzieci, co zamyka drogę do zapewnienia właściwej pomocy.

Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego zwrócili również uwagę na problem profesjonalnego przygotowania kadr do pracy z osobami doznającymi przemocy i stosującymi przemoc, a także na przytłoczenie wymogami proceduralnymi, które zmuszają osoby prowadzące procedury do wypełniania wielu dokumentów zamiast udzielania realnej pomocy. Zdarzają się również sytuacje kierowania gróźb wobec członków Zespołu, przychodzenia z prawnikiem i wywierania presji na członkach Zespołu.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazali, że przemoc najczęściej współwystępuje z alkoholem, procedura „Niebieskie Karty” najczęściej realizowana jest tam, gdzie występują uzależnienia. Bardzo często jako przemoc diagnozowane są konflikty rodzinne, w tym na tle rozwodowym, a występowanie przemocy nie potwierdza się. Pracownicy GOPS zwrócili uwagę na rosnącą liczbę „Niebieskich Kart”, w przypadku których diagnozowana jest przemoc wobec dzieci. Wskazuje to na potrzebę odpowiedniego wsparcia dzieci i zapewnienia im bezpieczeństwa. Zwrócili uwagę na ograniczony dostęp do specjalistów wspierających dzieci i młodzież, m.in. psychologów czy psychiatrów dziecięcych. Rodziców bardzo często nie stać na prywatne korzystanie z usług, co powoduje zaniechanie diagnozy i terapii.

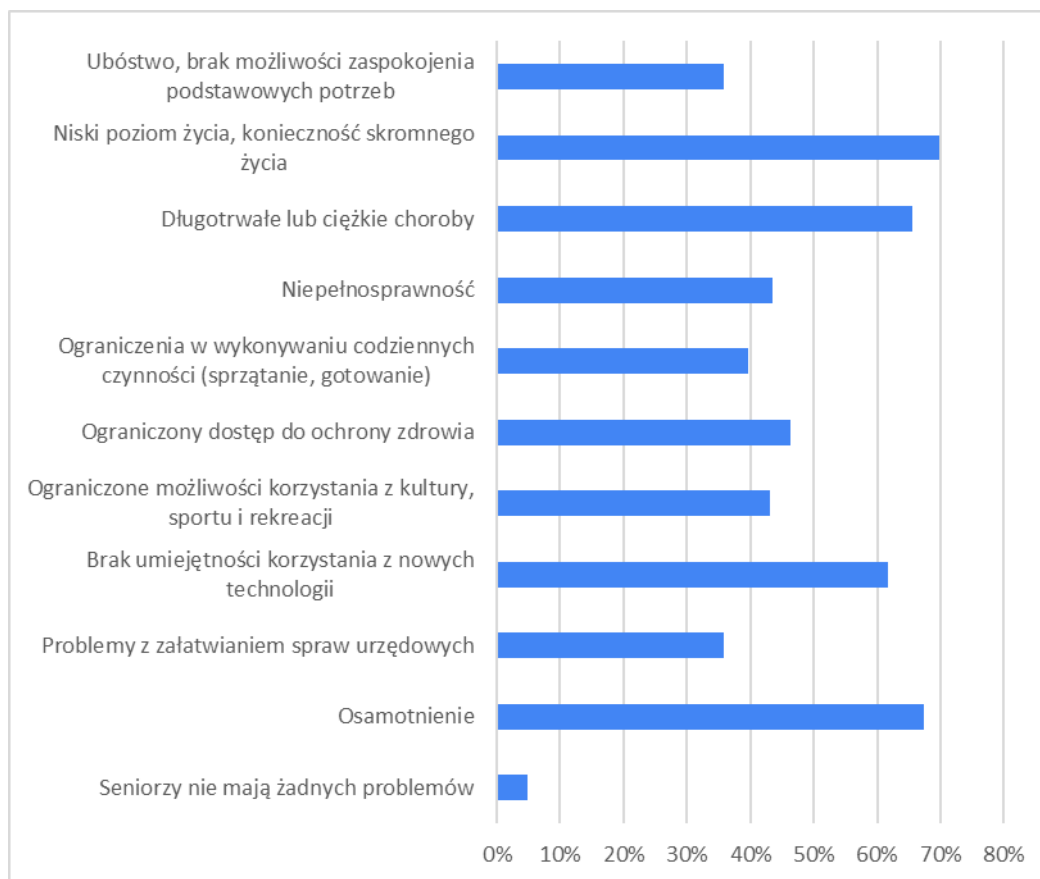
4. Problemy dotyczące osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami oraz potrzeby tych osób

4.1. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców

Osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami są szczególnie narażone na problemy społeczne – w szczególności ze względu na stan zdrowia, ale także w związku z ograniczonymi możliwościami uzyskiwania dochodów czy zawiązywania relacji międzyludzkich. Zwrócić należy uwagę na fakt, że zarówno seniorzy, jak i osoby z niepełnosprawnościami nie stanowią jednorodnych kategorii społecznych. Różni ich wiek (nawet wśród seniorów będą występowały znaczące różnice między 60- i 90-latkami), wykształcenie, wysokość dochodów, jak i inne czynniki wpływające na narażenie na problemy społeczne. Niepełnosprawne są przecież dzieci czy osoby w średnim wieku, nie tylko osoby starsze. Jednak wśród osób starszych udział osób niepełnosprawnych jest największy. Ponadto wiele problemów jest wspólnych dla osób niepełnosprawnych i starszych, co przemawia za wspólną analizą tych dwóch grup.

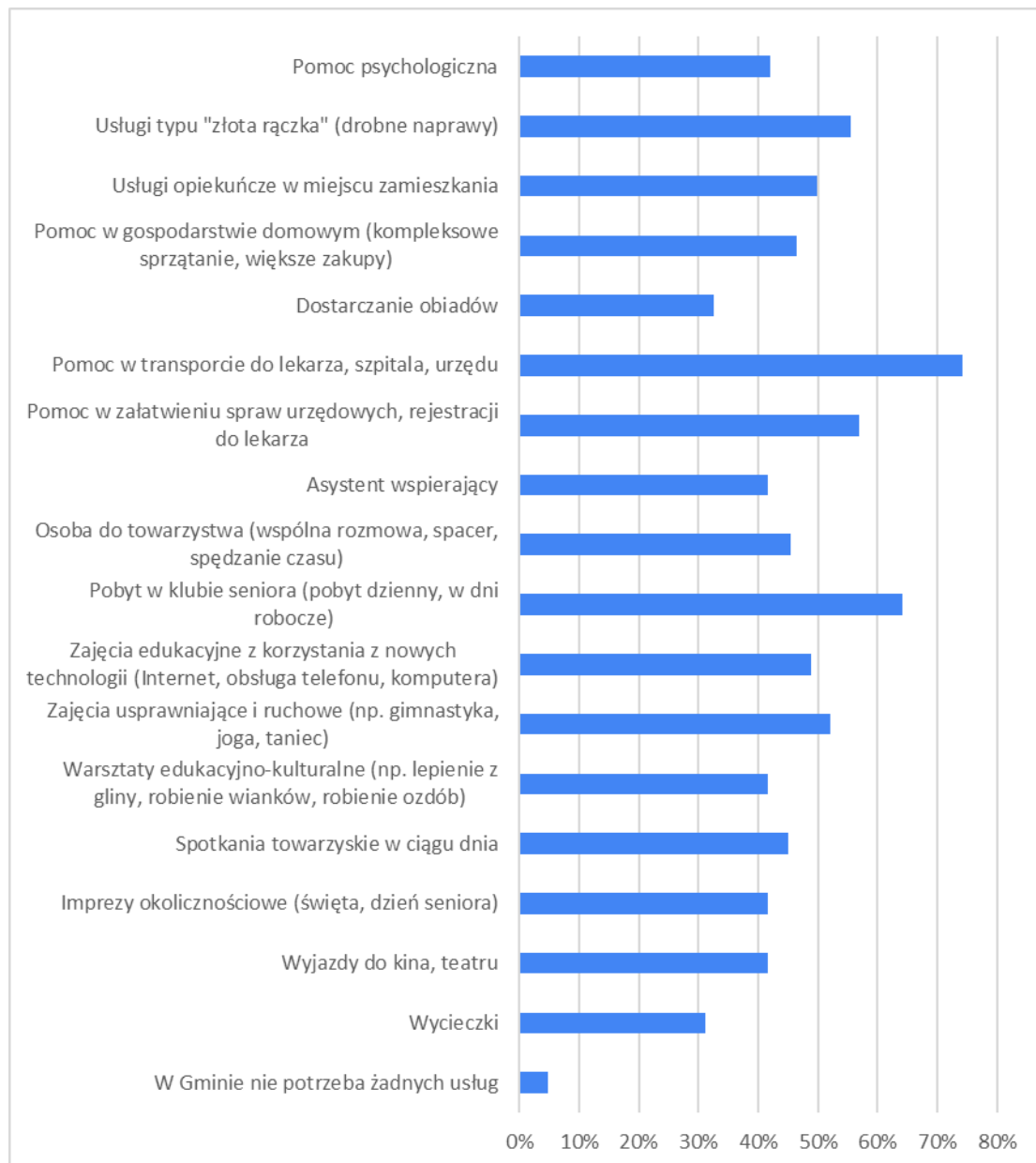
Mieszkańców Gminy Żórawina w badaniu ankietowym zapytano o problemy społeczne dotyczące najstarszych mieszkańców Gminy. Tylko 4,8% ankietowanych wskazało, że nie mają on żadnych problemów. Do problemów wskazanych przez ponad połowę mieszkańców należą: niski poziom życia, konieczność skromnego życia, osamotnienie, długotrwałe lub ciężkie choroby oraz brak umiejętności korzystania z nowych technologii (ryc. 156.).

Ryc. 156. Problemy społeczne dotyczące seniorów w Gminie Żórawina (n=209)
 Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Na pytanie o usługi, jakie powinny być wdrożone dla seniorów, mieszkańcy poparli ideę całego zestawu usług. Szczególnie często wskazywane były pomoc w transporcie do lekarza, szpitala, urzędu, a także pomoc w załatwieniu spraw urzędowych i rejestracji co do lekarza, co oznacza, że mieszkańcy zauważają problemy transportowe seniorów, którzy nie dysponują własnym samochodem i mieszkają w gorzej skomunikowanych miejscowościach Gminy, a także widzą problem z załatwianiem spraw urzędowych czy uzyskiwaniem dostępu do usług medycznych. Dużo wskazań otrzymało również wsparcie w postaci klubu seniora i usług opiekuńczych, umożliwiających seniorom z ograniczeniami zdrowotnymi i wynikającymi z wieku funkcjonowanie w środowisku. Także pomoc w postaci usług typu „złota rączka” została odnotowana jako ważna inicjatywa. Jest ona szczególnie cenna dla samotnych seniorów, którzy nie posiadają rodziny czy przyjaciół wspierających w sytuacjach potrzeby drobnych napraw. Wiele osób wskazało też na zajęcia dla seniorów, szczególnie zajęcia usprawniające i ruchowe (ryc. 157).

Ryc. 157. Usługi dla seniorów, które powinny być wdrożone w Gminie Żórawina (n=209)
 Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

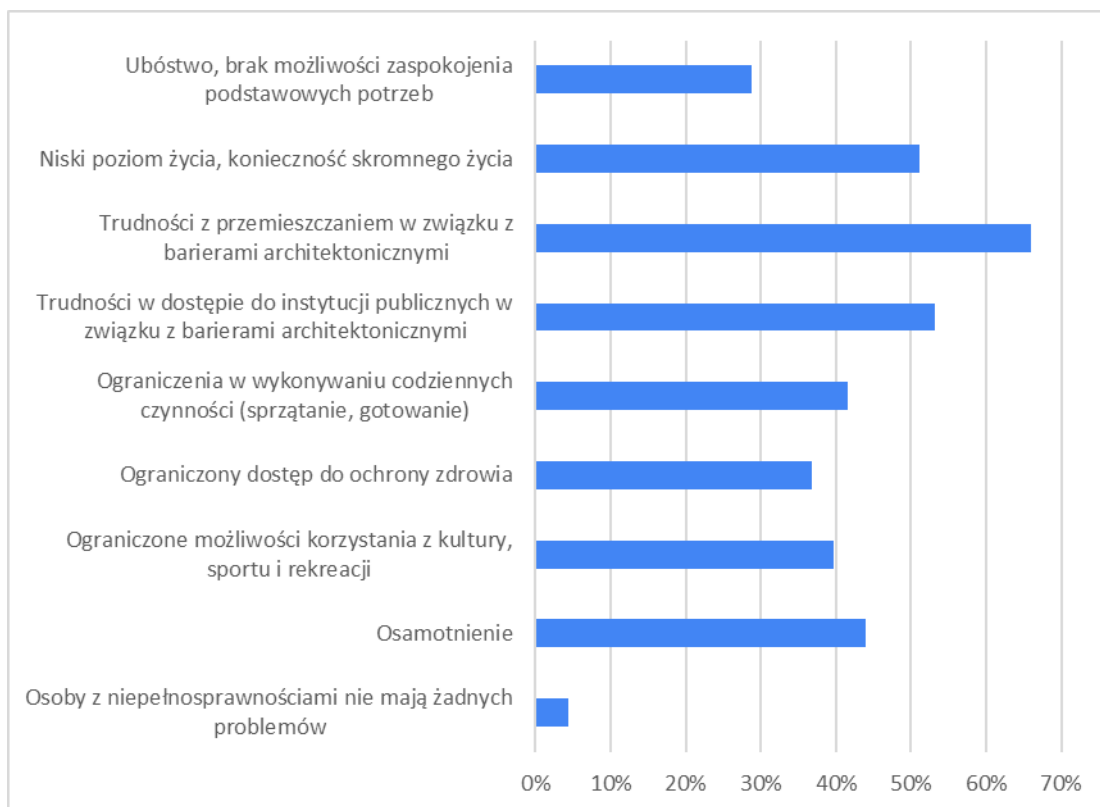
Zaledwie 6,7% respondentów (14 osób) wskazało, że są seniorami potrzebującymi pomocy lub w ich gospodarstwie domowym mieszka senior potrzebujący wsparcia. Na pytanie o to, jakie wsparcie byłoby potrzebne pojawiły się odpowiedzi, które można sklasyfikować w sześć kategorii:

- Zajęcia dodatkowe dla seniorów – o charakterze integracyjnym, zapewniające kontakt z ludźmi, rekreację, pozwalające na rozwój zainteresowań, zajęcia gimnastyczne, usprawniające, wycieczki dla seniorów;
- Zajęcia rehabilitacyjne;

- Usługi opiekuńcze: wsparcie w sprzątanii, gotowaniu, robieniu zakupów;
- Pomoc w załatwianiu spraw w urzędach, pomoc w rejestracji do lekarza;
- Lepiej działający Internet;
- Informacja o ofercie dla seniorów na terenie Gminy.

Jednocześnie mieszkańcy widzą seniorów potrzebujących pomocy w swoim otoczeniu – aż 42,1% respondentów wskazało, że w ich bliskim otoczeniu zamieszkują seniorzy potrzebujący w ich opinii wsparcia.

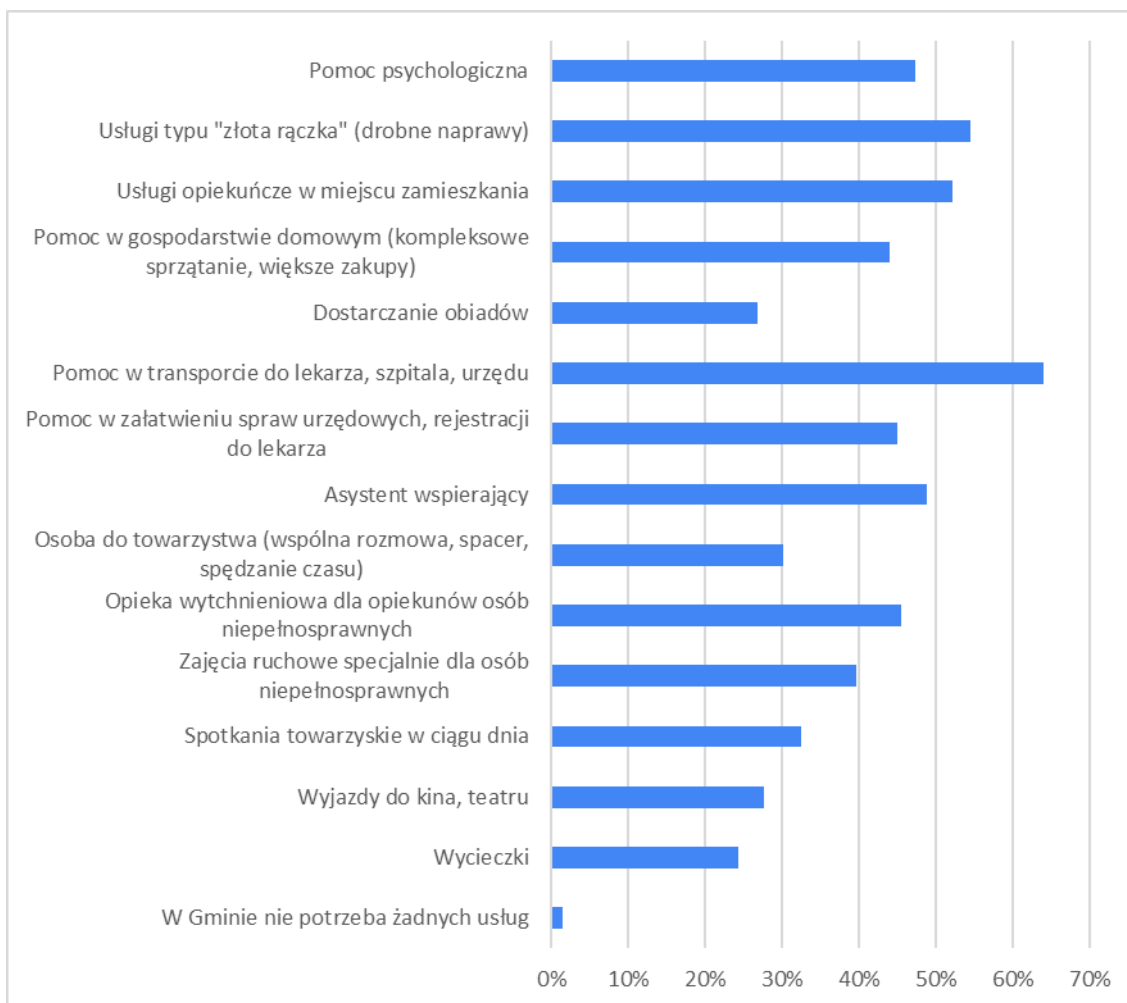
Na pytanie dotyczące problemów osób z niepełnosprawnościami respondenci szczególnie zwrócili uwagę na trudności z przemieszczaniem się oraz z dostępem do instytucji publicznych w związku z barierami architektonicznymi. Wynika to z faktu, że w społecznym odbiorze najczęściej niepełnosprawność kojarzona jest z niepełnosprawnością fizyczną, często utrudniającą poruszanie w przestrzeniach publicznych. Wynik ten świadczy jednak również o tym, że mieszkańcy dostrzegają bariery architektoniczne, które uciążliwe są nie tylko dla osób niepełnosprawnych, ale również dla seniorów, osób mających czasowe problemy z poruszaniem się (np. w związku z urazami), czy rodziców z małymi dziećmi. W tym kontekście istotne jest podejmowanie działań na rzecz likwidacji barier architektonicznych w przestrzeni publicznej i budynkach użyteczności publicznej. Ponad połowa respondentów wskazała też na problemy związane z niskim poziomem życia i koniecznością skromnego życia osób z niepełnosprawnościami. Ankietowani zauważają też ograniczenia niepełnosprawnych w wykonywaniu podstawowych czynności, ograniczenia w dostępie do ochrony zdrowia, kultury, sportu i rekreacji, a także osamotnienie, co szczególnie będzie dotyczyło osób, które prowadzą jednoosobowe gospodarstwa (ryc. 158.).

Ryc. 158. Problemy społeczne dotykające osoby niepełnosprawne w Gminie Żórawina (n=209)

Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Na pytanie o to, jakie usługi powinny być wdrażane w Gminie dla osób z niepełnosprawnościami respondenci szczególnie zwrócili uwagę na pomoc w transporcie do lekarza, szpitala czy urzędu, usługi typu „złota rączka” i usługi opiekuńcze – więc podobnie jak w przypadku seniorów. Wielu ankietowanych wskazało na konieczność usług pomocowych, w tym asystentury, opieki wytchnieniowej dla rodziny oraz pomocy psychologicznej (ryc. 159.).

Ryc. 159. Usługi dla osób z niepełnosprawnościami, które powinny być wdrożone w Gminie Żórawina (n=209)

Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

Zaledwie 9,1% respondentów (19 osób) wskazało, że są osobami z niepełnosprawnościami lub w ich gospodarstwie domowym zamieszkuje osoba z niepełnosprawnością. Na pytanie o to, jakie wsparcie byłoby potrzebne osobie z niepełnosprawnością w rodzinie respondenta wskazano kwestie, które można sklasyfikować następujące kategorie:

- Lepszy dostęp do lekarzy specjalistów;
- Lepszy dostęp do rehabilitacji;
- Likwidacja barier architektonicznych;
- Opieka wytchnieniowa;
- Pomoc w gospodarstwie domowym;
- Wsparcie finansowe;

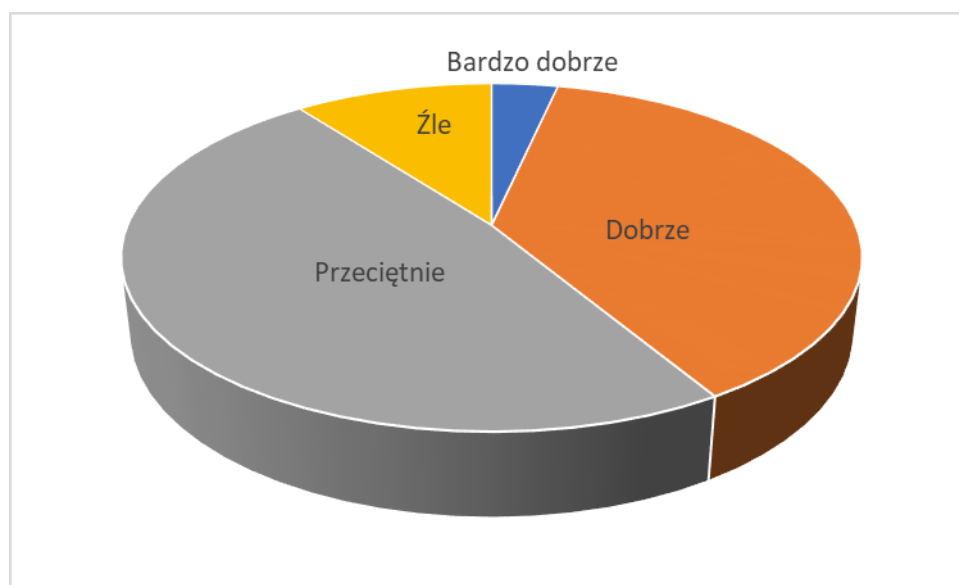
- Lepiej działający Internet;
- Oferta zajęć dodatkowych, wyjść do instytucji kultury i wycieczek.

Mieszkańcy widzą osoby z niepełnosprawnościami potrzebujące pomocy w swoim otoczeniu, jednak rzadziej niż seniorów – 6,9% respondentów wskazało, że w ich bliskim otoczeniu sąsiedzkiem mieszkają niepełnosprawne dzieci potrzebujące wsparcia, a aż 26,8%, wskazało na dorosłych niepełnosprawnych.

Podsumowując, wskazać należy, że mieszkańcy zauważają w swoim środowisku osoby starsze i z niepełnosprawnościami, potrzebujące pomocy w funkcjonowaniu. Ich problemy lokują przede wszystkim w obszarze poruszania się w przestrzeni publicznej, niskiego poziomu życia, osamotnienia, a w przypadku seniorów także chorób i braku umiejętności korzystania z technologii. Respondenci wskazują na różnorodne działania, za pomocą których wspierani powinni być seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami, szczególny nacisk kładąc na usługi transportowe i wspierające w miejscu zamieszkania.

4.2. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród seniorów

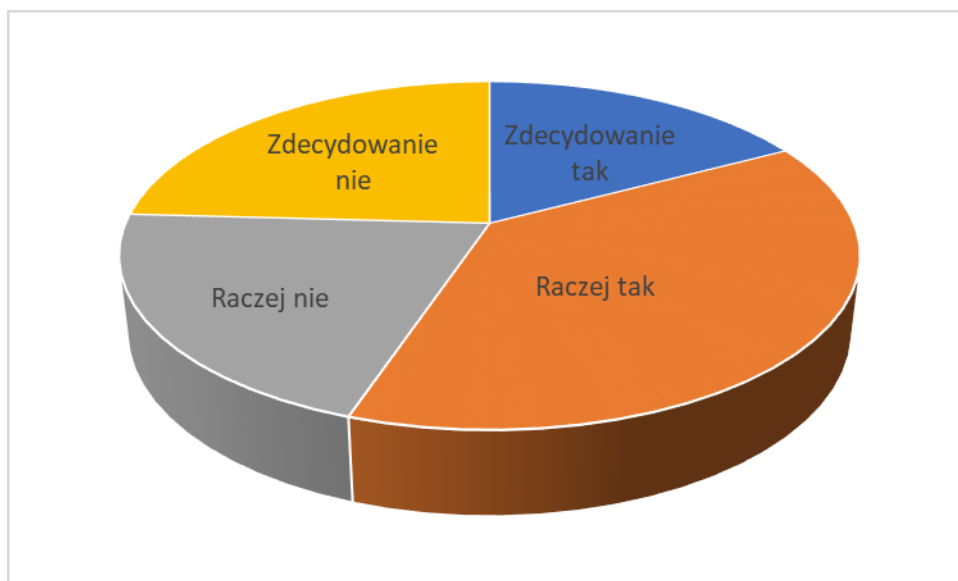
O problemy społeczne i potrzeby zapytano w badaniu ankietowym seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina. Osoby starsze w większości oceniły swój stan zdrowia jako przeciętny oraz dobry (ryc. 160.). Dwoje seniorów zadeklarowało posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności.

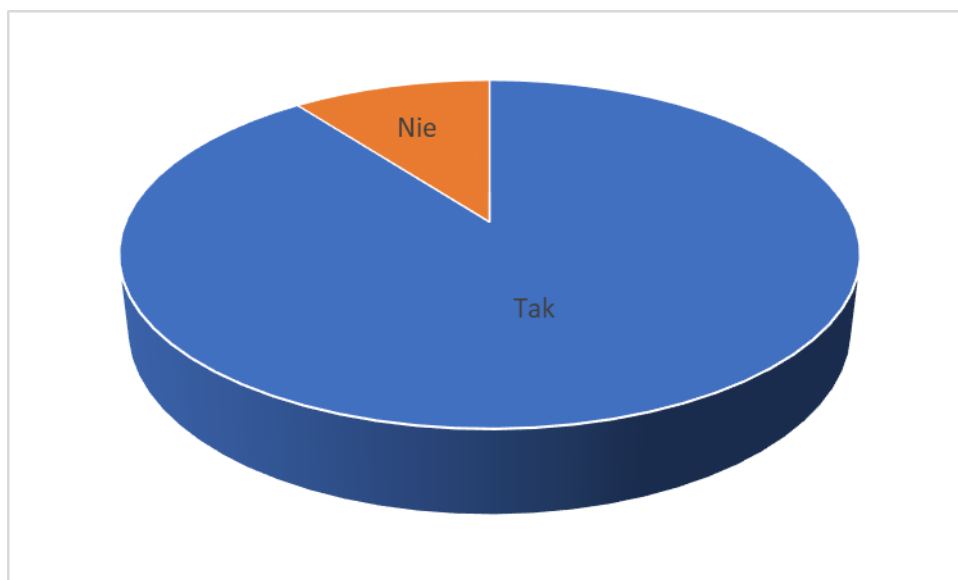
Ryc. 160. Ocena własnego stanu zdrowia (n=30)

Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

Ankietowani seniorzy byli podzieleni w odpowiedzi na pytanie o to, czy czują się poinformowani o ofercie dla seniorów na terenie Gminy. Nieznacznie więcej seniorów wskazało, że czują się poinformowani, ale spora grupa wskazała, że nie czuje się poinformowana (ryc. 161.). W tym kontekście konieczne jest zwiększenie działań informacyjnych kierowanych do seniorów. Pozytywnym aspektem jest fakt, że seniorzy wiedzą czym zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy społecznej (ryc. 162.). Można więc przypuszczać, że w razie problemów będą wiedzieli, gdzie poszukiwać pomocy.

Ryc. 161. Poczucie poinformowania o ofercie dla seniorów na terenie Gminy (n=30)
 Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

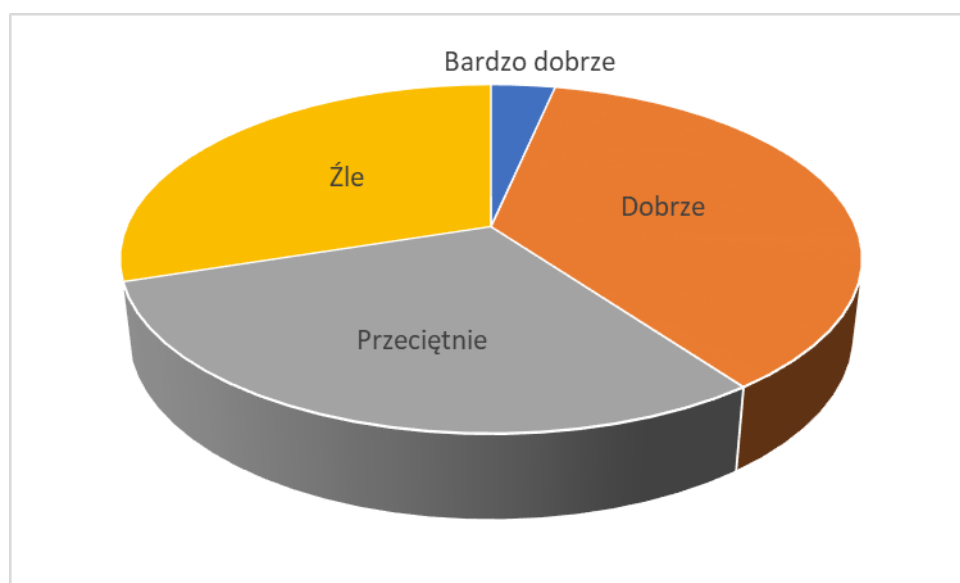

Ryc. 162. Wiedza o zakresie zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (n=30)
 Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

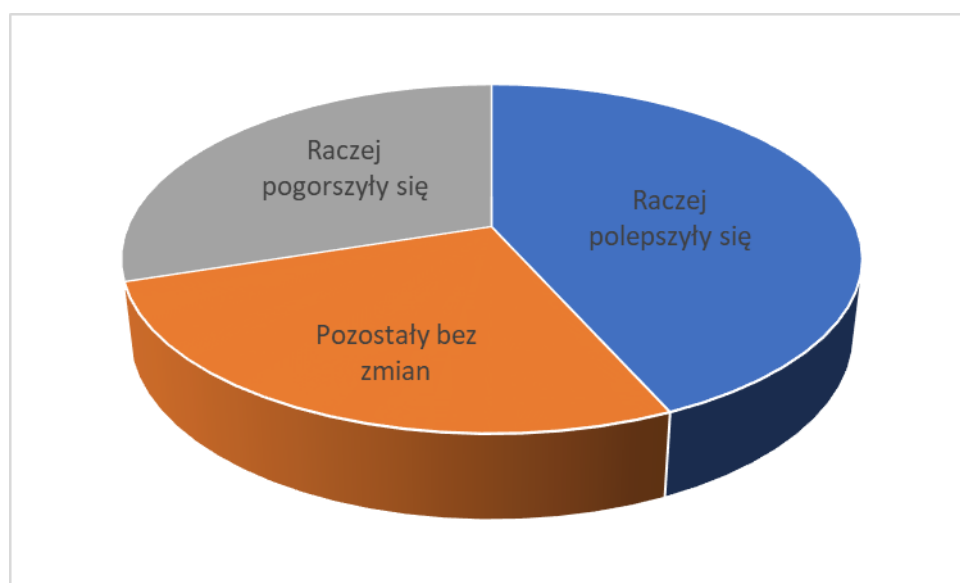
Na pytanie o ocenę warunków życia seniorów i ich rodzin w Gminie Żórawina seniorzy podzielili się na trzy niemal równoliczne grupy – uznające, że warunki są dobre, przeciętne i złe. Żaden senior nie ocenił warunków jako bardzo złych, ale tylko jedna osoba oceniła je jako bardzo dobre (ryc. 163.). Oceniając zmianę ogólnych warunków życia w ciągu ostatnich 3 lat seniorzy również byli podzieleni – nieco większa grupa osób uznała, że warunki raczej się polepszyły, ale duże grupy uznały, że pozostały bez zmian i pogorszyły się (ryc. 164.).

Na pogorszenie warunków życia wskazywali przede wszystkim Ci seniorzy, którzy ocenili aktualne warunki jako złe lub przeciętne.

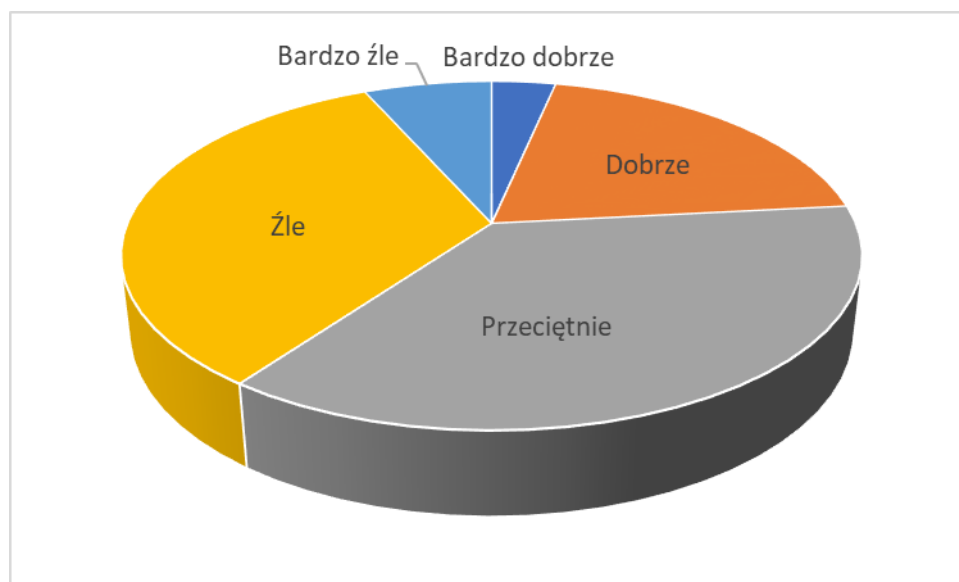
Ryc. 163. Ocena ogólnych warunków życia seniorów i ich rodzin w Gminie Żórawina (n=30)
Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

Ryc. 164. Ocena zmiany ogólnych warunków życia seniorów i ich rodzin w Gminie Żórawina w ostatnich trzech latach (n=30)
Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

Seniorów poproszono również o ocenę własnej sytuacji materialnej. W tym aspekcie znów seniorzy byli podzieleni, ale większość uznała, że ich sytuacja materialna jest przeciętna lub zła (ryc. 165.). Seniorzy najczęściej oceniają ogólną sytuację seniorów podobnie do swojej.

Seniorzy, którzy swoją sytuację materialną ocenili jako złą lub bardzo złą najczęściej ogólną sytuację oceniali jako przeciętną lub złą i uważali, że sytuacja seniorów nie zmieniła się lub pogorszyła. Z kolei osoby, które swoją sytuację materialną oceniły bardzo dobrze lub dobrze również dobrze oceniały ogólną sytuację seniorów i uznawały, że sytuacja ta w ostatnich latach poprawiła się.

Ryc. 165. Ocena własnej sytuacji materialnej (n=30)

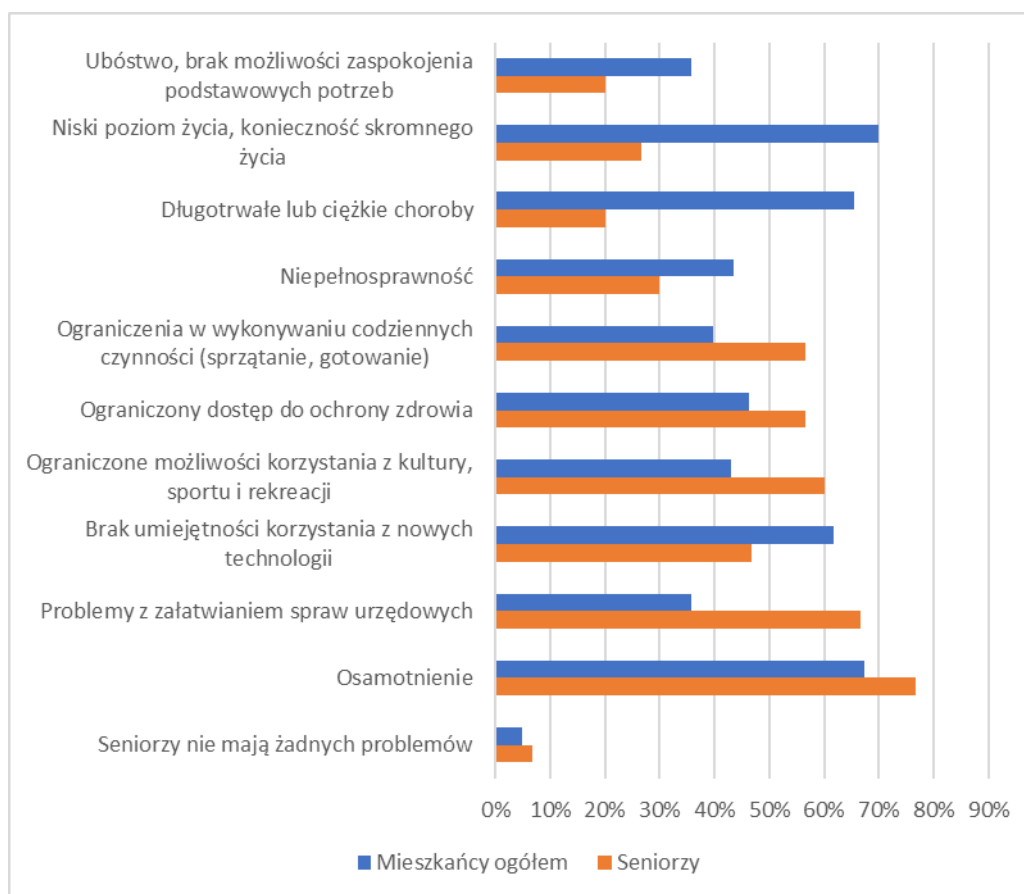
Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

W pytaniu dotyczącym problemów dotyczących seniorów najwięcej osób starszych wskazało na osamotnienie, problemy z załatwianiem spraw urzędowych, ograniczone możliwości korzystania z kultury, ograniczony dostęp do ochrony zdrowia i ograniczenia w wykonywaniu codziennych czynności. Co interesujące, gdy zestawić te dane z odpowiedziami ogółu mieszkańców wskazać należy, że mieszkańcy zdecydowanie częściej przypisują seniorom niski poziom życia i długotrwałe lub ciężkie choroby, które przez samych seniorów wskazane zostały znacznie rzadziej. Seniorzy z kolei częściej wskazali na problemy związane z korzystaniem z usług publicznych – załatwianiem spraw urzędowych, dostępem do kultury i ochrony zdrowia.

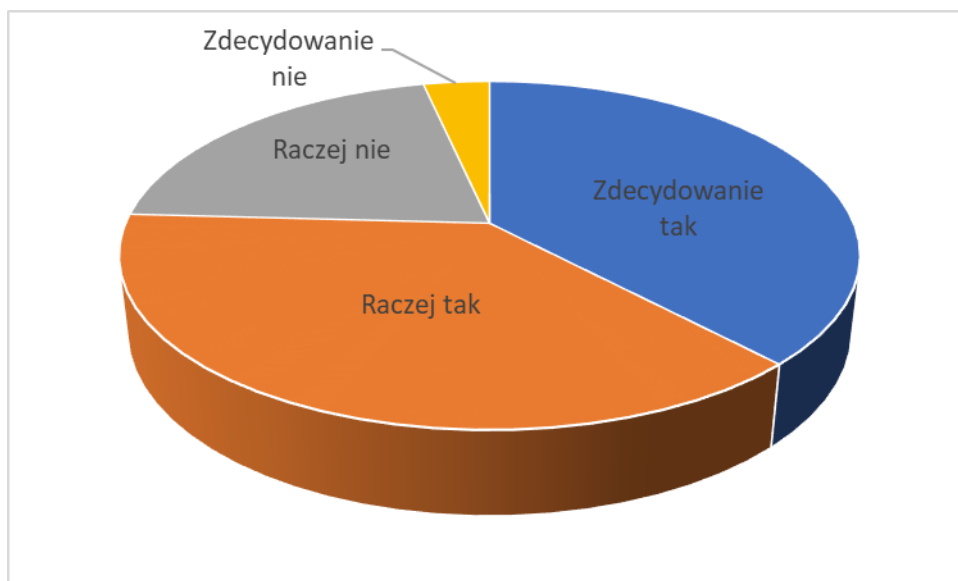
Bardzo duży odsetek wskazań w obu badanych grupach uzyskał problem osamotnienia seniorów (ryc. 166.). Konieczne jest zwrócenie na niego szczególnej uwagi. Seniorów zapytano też czy oni sami czują się osamotnieni. Zdecydowana większość seniorów odpowiedziała na to pytanie: raczej tak i zdecydowanie tak (ryc. 167.). Zakres osamotnienia jest więc bardzo

znaczący i identyfikowany przez seniorów jako problem społeczny. Dodatkowo z problemem osamotnienia wiążą się inne problemy społeczne – seniorom, którzy nie są samotni zwykle łatwiej uzyskać pomoc w załatwieniu spraw urzędowych czy wykonaniu cięższych czynności dnia codziennego.

Seniorzy rzadziej niż mieszkańcy ogółem wskazali na brak umiejętności korzystania z nowych technologii przez osoby starsze (ryc. 166.). Jednocześnie na pytanie o to, czy korzystają z Internetu znaczna część seniorów – 13 osób na 30 – stwierdziła, że nie korzysta (ryc. 168.). Seniorzy nie korzystający z Internetu będą mieli większą trudność w pozyskiwaniu informacji niż seniorzy korzystający z nowych technologii. W tym kontekście zwrócić należy uwagę na konieczność docierania z informacją do seniorów w formie tradycyjnej. Warto też rozważyć zajęcia dla seniorów w zakresie korzystania z nowych technologii.

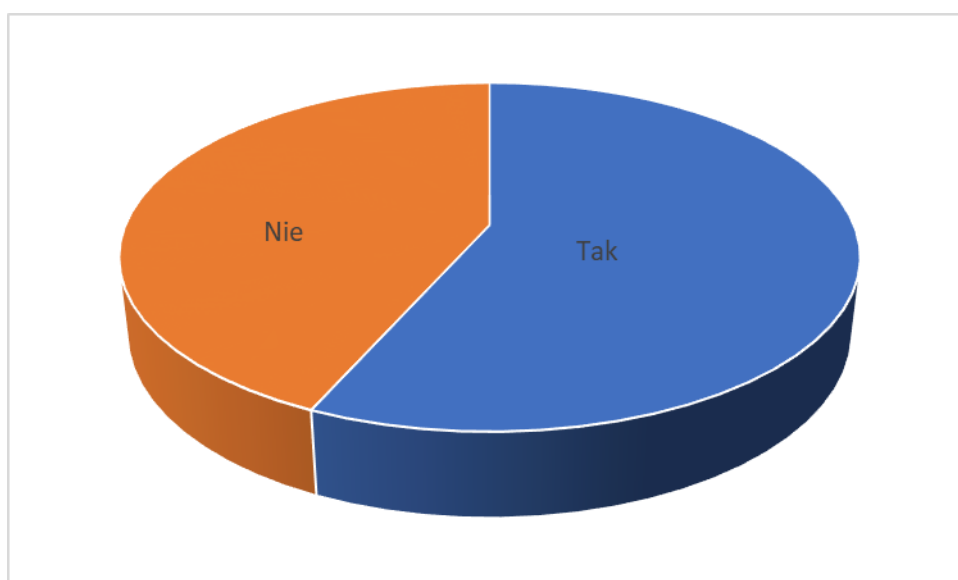

Ryc. 166. Problemy dotyczące seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina (n=209;30)
 Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina i seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

Ryc. 167. Poczucie osamotnienia przez seniorów (n=30)

Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

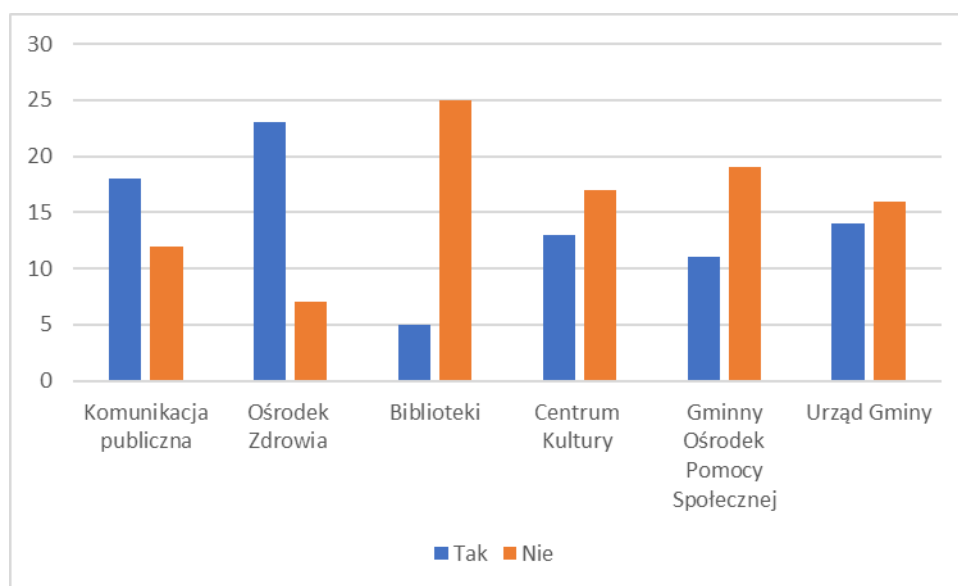

Ryc. 168. Korzystanie z Internetu przez seniorów (n=30)

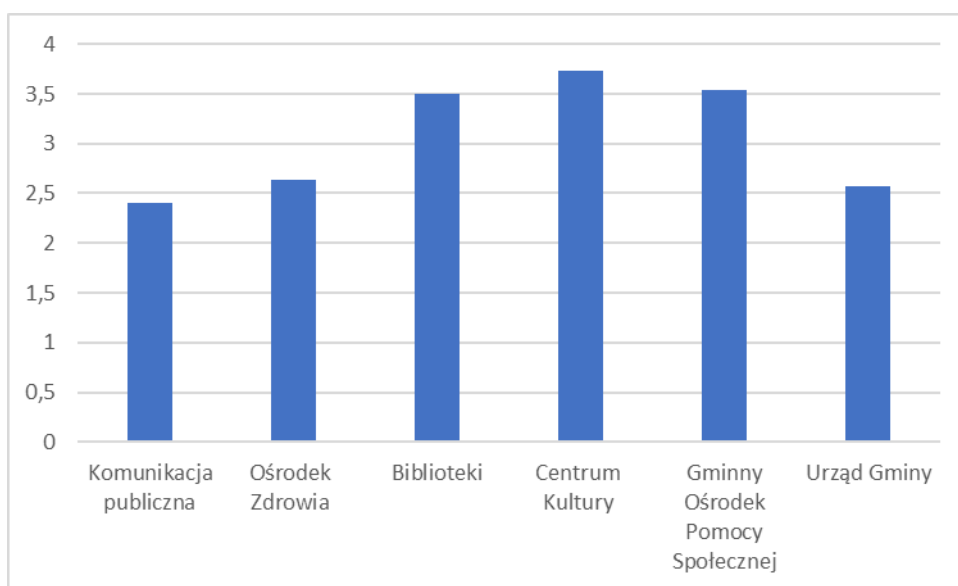
Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

W przypadku instytucji publicznych seniorzy na terenie Gminy najczęściej korzystają z Zespołu Opieki Zdrowotnej oraz komunikacji publicznej. Niewielu seniorów korzystało z bibliotek czy Centrum Kultury (ryc. 169.). W tym kontekście warto byłoby promować ofertę tych podmiotów. Seniorów poproszono o ocenę instytucji publicznych działających na terenie Gminy w skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, a 5 najwyższa. Najlepiej ocenione zostały Centrum Kultury, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i biblioteki. Najgorzej oceniono komunikację publiczną (ryc. 170.). Większość osób, które zadeklarowały korzystanie

z komunikacji publicznej w ciągu ostatniego roku oceniła komunikację na najniższą ocenę – 1 (13 osób). Oceny innych instytucji były bardziej zróżnicowane.

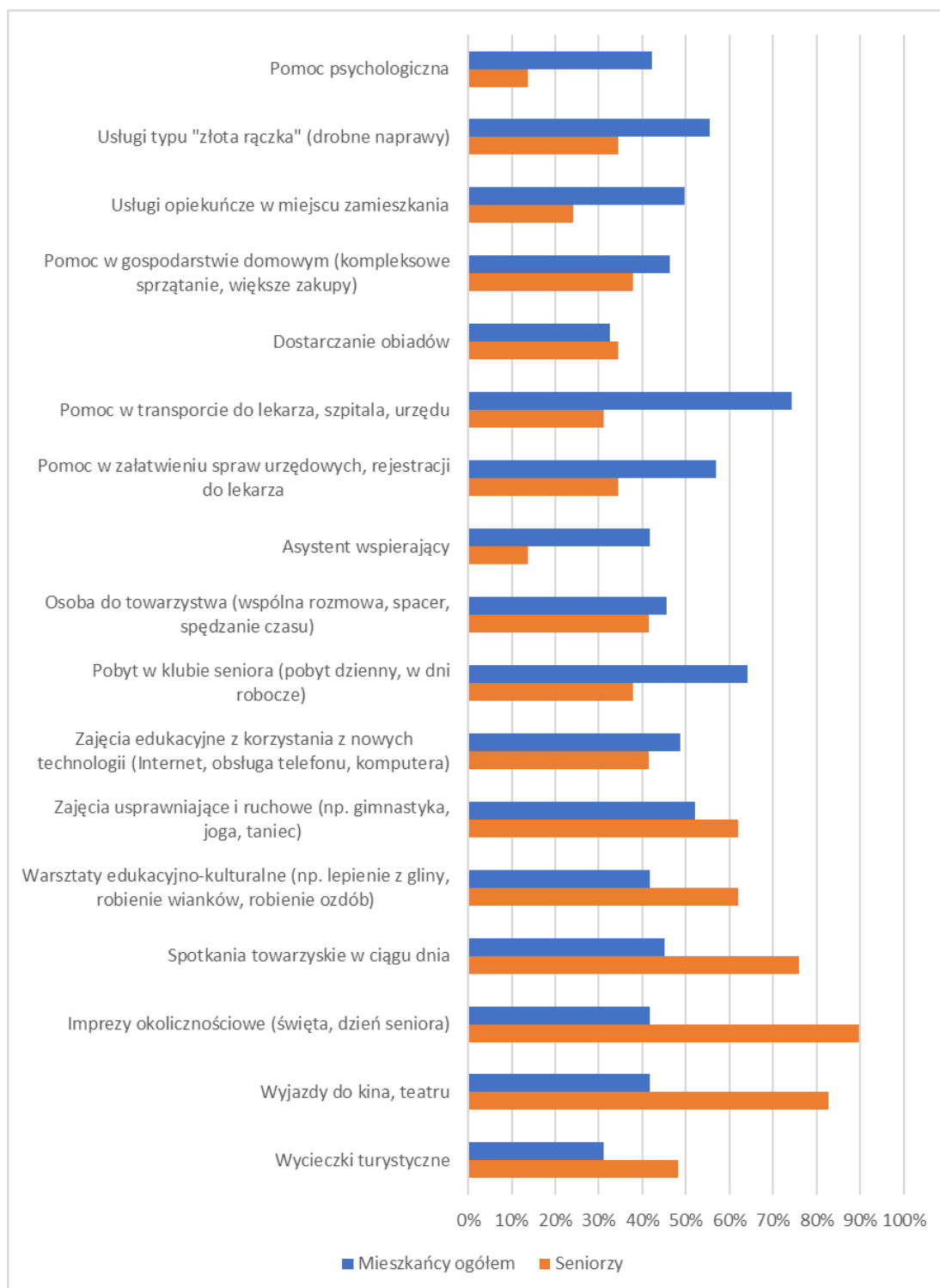
Ryc. 169. Korzystanie przez seniorów z instytucji publicznych w Gminie Żórawina (n=30)
 Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

Ryc. 170. Średnia ocena instytucji publicznych w Gminie Żórawina (skala 1-5) (n=30)
 Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

Seniorów poproszono o wybranie z zamieszczonego w ankiecie katalogu usług, tych usług, z których chcieliby korzystać. Osoby starsze zdecydowanie wskazały na ofertę integracyjną, edukacyjną, kulturalną i rekreacyjną. Seniorzy najbardziej chcieliby brać udział w imprezach okolicznościowych, spotkaniach towarzyskich, wyjazdach do kina i teatru,

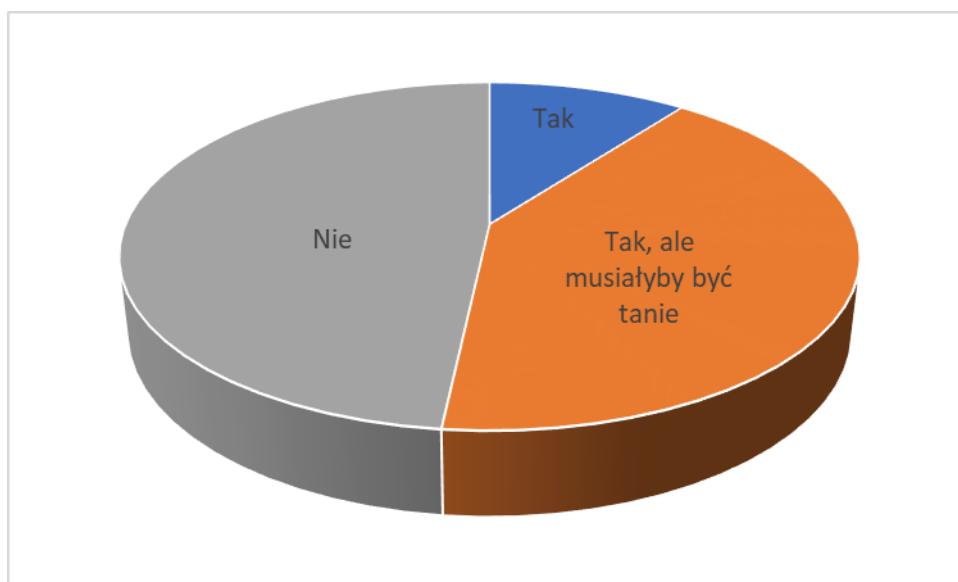
zajęciach edukacyjno-kulturalnych oraz usprawniająco-ruchowych. Co interesujące, mieszkańcy, wskazując na usługi, które powinny być wdrożone dla seniorów, najczęściej wskazywali na usługi transportowe i pomocowe (ryc. 171.).

Ryc. 171. Preferencje dotyczące usług dla seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina (n=209; 30)

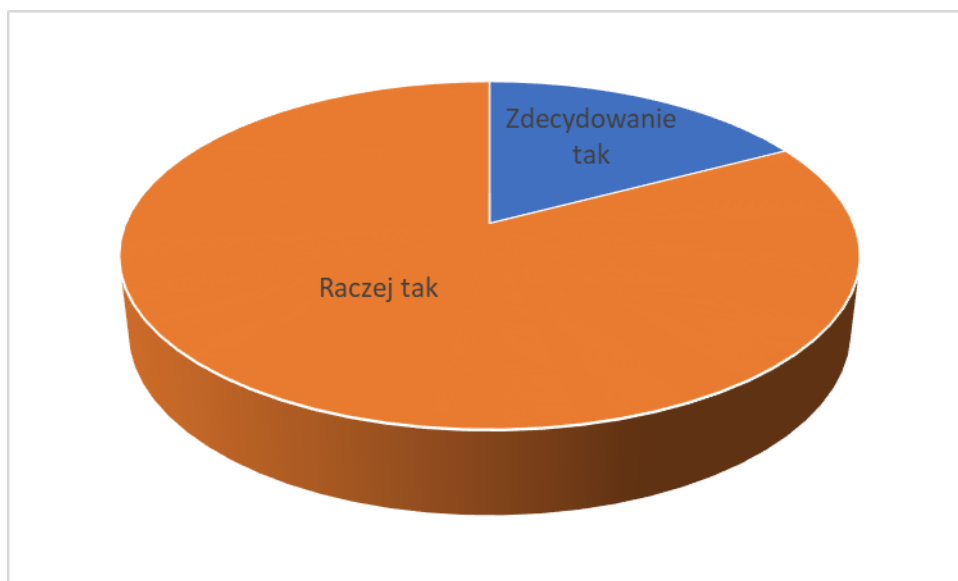
Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina i seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

Z pewnością takie usługi byłyby potrzebne seniorom niesamodzielnym, z ograniczonymi możliwościami realizacji podstawowych czynności życiowych. Seniorów zapytano, czy byliby zainteresowani usługami płatnymi. Z odpowiedzi wynika, że usługi oferowane dla seniorów powinny być bezpłatne lub odpłatne, ale częściowo, tak, by były tanie i dostępne dla seniorów (ryc. 172.).

Ryc. 172. Chęć korzystania przez seniorów z usług płatnych (skala 1-5) (n=30)
Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

Seniorów zapytano również, czy byliby zainteresowani nawiązaniem kontaktów z innymi seniorami z Gminy. Wszyscy seniorzy wyrazili taką chęć – większość odpowiedziała, że raczej tak, część, że zdecydowanie tak, nikt natomiast nie zaznaczył odpowiedzi negatywnej (ryc. 173.). Zauważyć należy, że chęć nawiązywania kontaktów wiąże się z deklarowanym poczuciem osamotnienia i preferowanymi przez seniorów usługami – które sprzyjają kontaktom towarzyskim.

Ryc. 173. Chęć nawiązania kontaktów z innymi seniorami (skala 1-5) (n=30)
Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Żórawina.

Podsumowując wskazać należy, że seniorzy są podzieleni w ocenie własnej sytuacji, sytuacji innych seniorów i zmianie tej sytuacji w ostatnich latach. Są seniorzy dobrze oceniający warunki życia, ale również i tacy, którzy oceniają je źle. W opinii seniorów do najważniejszych problemów tej grupy należą: osamotnienie, ograniczenia w dostępie do instytucji publicznych i ich ograniczona oferta oraz ograniczenia w wykonywaniu czynności dnia codziennego. Seniorzy najbardziej zainteresowani są rozwojem oferty o charakterze integracyjnym, kulturalnym, edukacyjnym i sportowo-rekreacyjnym. Aby zapewnić dostępność dla seniorów usługi te powinny być bezpłatne lub częściowo płatne, dofinansowywane ze środków publicznych.

4.3. Wyniki badań jakościowych

Problemy seniorów i osób z niepełnosprawnościami dyskutowane były w ramach zogniskowanego wywiadu grupowego z pracownikami GOPS oraz spotkań konsultacyjnych z radnymi i sołtysami oraz przedstawicielami seniorów.

Seniorzy analizując problemy seniorów, jak i osób z niepełnosprawnościami zwrócili uwagę na następujące kwestie:

- Problem z komunikacją publiczną w miejscowościach do których nie dociera komunikacja publiczna lub liczba kursów wynosi kilka w ciągu dnia. Komunikacja publiczna kursuje rzadko, szczególnie po południu i w weekendy, przystanki często są w dużej odległości od siebie, co nie pozwala mieszkańcom na komfortowe przemieszczanie się w celu skorzystania z oferty instytucji gminnych. Wiele miejscowości nie ma bezpośredniego połączenia z Wrocławiem, gdzie wiele osób korzysta z usług, np. specjalistycznej opieki zdrowotnej. Szczególnie trudną sytuację mają mieszkańcy nieposiadający własnych samochodów i rodziny lub znajomych, którzy mogą pomóc w dojeździe. Seniorzy zwrócili również uwagę na brak ścieżek rowerowych, które umożliwiłyby bezpieczne poruszanie się rowerami po terenie Gminy;
- Liczne bariery architektoniczne, które utrudniają funkcjonowanie osobom z problemami w poruszaniu się, w tym seniorom i osobom niepełnosprawnym. Seniorzy zwrócili uwagę, że bariery obecne są także w budynkach użyteczności publicznej;
- Ograniczony dostęp do usług medycznych na terenie Gminy Żórawina, szczególnie w obszarze specjalistycznej opieki medycznej i rehabilitacji. Seniorzy podkreślili, że w Żórawinie, gdzie znajduje się największa w Gminie przychodnia, nie ma apteki, co utrudnia im leczenie;
- Ofertę dla seniorów ma Gminne Centrum Kultury w Żórawinie oraz Stowarzyszenie Aktywny Senior w Galowicach, które działa od 2022 roku i oferuje regularne zajęcia nordic walking, zajęcia edukacyjne, a także pikniki i wycieczki. Zainteresowanie seniorów ofertą jest duże, co wskazuje na potrzebę realizacji działań edukacyjnych, sportowych i rekreacyjnych kierowanych do seniorów. Seniorzy zwrócili uwagę,

że brakuje oferty dla osób starszych w innych miejscowościach Gminy, nie wszyscy są w stanie dojechać na zajęcia do Żórawiny;

- Wśród seniorów odnotować należy dużą potrzebę spotkań o charakterze integracyjnym (jak dni seniora, okolicznościowe spotkania czy potańcówki);
- Dostępna oferta dla seniorów skierowana jest do sprawnych seniorów, na terenie Gminy nie ma zajęć dla seniorów z chorobami, niepełnosprawnościami, problemami z poruszaniem, specjalnie dostosowanych do ich potrzeb;
- Seniorzy w większości są osobami biernymi, które chciałyby korzystać z oferty, ale mówią o potrzebie tworzenia oferty dla osób starszych, ale nie są zainteresowane samodzielnymi działaniami na rzecz jej tworzenia. W Gminie brakuje wsparcia seniorów w podejmowaniu działań aktywizacyjnych, wsparcia w samoorganizacji, np. tworzeniu organizacji senioralnych, pomocy w przygotowywaniu, realizacji i rozliczaniu projektów;
- Problemem jest brak współpracy Gminy z aktywnymi seniorami, ograniczony kontakt z Wójtem Gminy Żórawina, brak wsłuchania się w potrzeby seniorów.

Radni i sołtysi analizując problemy osób starszych i osób z niepełnosprawnościami zwrócili uwagę, iż:

- Wykluczenie komunikacyjne dotyczy mieszkańców wielu miejscowości, co jest szczególnie dotkliwe dla osób starszych lub niepełnosprawnych, nie dysponujących własnym samochodem;
- Budynki użyteczności publicznej nie są dostosowane dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami i problemami z poruszaniem;
- Zakład Opieki Zdrowotnej nie zaspokaja w pełni potrzeb w zakresie dostępu do lekarzy, w tym lekarzy specjalistów;
- Znaczącym problemem jest osamotnienie osób starszych i niepełnosprawnych. Uczestnicy spotkania zwrócili uwagę, że na terenie Gminy zamieszkują starsi mieszkańcy, którzy przeprowadzili się tu w ostatnich latach, często wraz z dorosłymi dziećmi. Nie mają tu znajomych i pomimo mieszkania z rodziną często są osamotnieni;
- Na terenie Gminy występuje niedostatek oferty integracyjnej, aktywizacyjnej, edukacyjnej, kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej dla seniorów. Brakuje zajęć dla seniorów poza miejscowością Żórawina;

- Na terenie Gminy brakuje organizacji wspierających osoby z niepełnosprawnościami;
- Odnotować można niedostatek działań informacyjnych, szczególnie kierowanych do seniorów i wskazujących na ofertę Gminy Żórawina.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej sformułowali następujące problemy odnoszące się do seniorów i osób z niepełnosprawnościami:

- Problemy z dojazdem dotyczące seniorów i osoby z niepełnosprawnościami zamieszkujące w mniejszych miejscowościach, z ograniczoną komunikacją publiczną, konieczność korzystania ze wsparcia sąsiedzkiego w związku z brakiem możliwości dotarcia do instytucji publicznych komunikacją publiczną;
- Bariery architektoniczne w budynkach użyteczności publicznej, uniemożliwiają dostęp dla osób z niepełnosprawnościami i problemami z poruszaniem. Utrudnia to profesjonalną obsługę klientów;
- Brak usług opiekuńczych dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami – występujący poważny problem ze znalezieniem pracowników chętnych do świadczenia usług;
- Zwiększająca się liczba osób koniecznych do zaopiekowania w domach pomocy społecznej, co znacząco wpływa na wydatki Gminy w zakresie pomocy społecznej;
- Lokalizacja Domu Dziennego Pobytu prowadzonego przez Powiat Wrocławski w Kątach Wrocławskich – ze względu na problem z dojazdem mieszkańcy Gminy nie korzystają z tej oferty;
- Ograniczona chęć korzystania z opieki wytchnieniowej przez opiekunów osób z niepełnosprawnościami w związku z obawami o realizację usługi – zwrócili uwagę na konieczność propagowania i rozwijania tej formy wsparcia;
- Brak możliwości zapewnienia wsparcia seniorom opuszczającym szpitale i potrzebującym opieki ze względu na brak informacji od jednostek ochrony zdrowia oraz brak odpowiedniej oferty usług;
- Osamotnienie seniorów – brak osób, z którymi seniorzy mogliby nawiązać kontakt, spędzić czas, porozmawiać. Problem osamotnienia nowych mieszkańców Gminy, którzy nie zbudowali więzi sąsiedzkich;
- Ograniczona aktywność społeczna seniorów – seniorzy nie są chętni do aktywnego działania, raczej są nastawieni na korzystanie z oferty niż jej tworzenie;

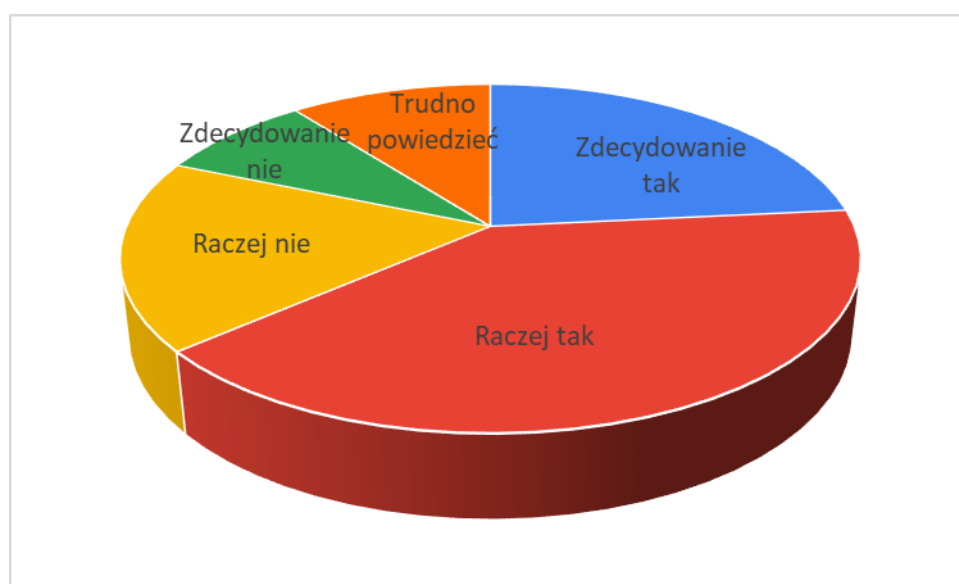
- Oferta zajęć dla seniorów jest dostępna przede wszystkim w Żórawinie, co utrudnia lub uniemożliwia korzystanie przez seniorów z innych miejscowości;
- Wykluczenie cyfrowe seniorów – problem braku urządzeń elektronicznych (smartfonów, tabletów, komputerów), braku umiejętności korzystania z nich i braku dostępu do Internetu, co utrudnia m.in. kontakt z ludźmi oraz pozyskiwanie informacji.

Podsumowując, wskazać należy, że większość problemów społecznych identyfikowana była przez wszystkie grupy uczestniczące w badaniach jakościowych – kwestie komunikacji publicznej, barier architektonicznych, osamotnienia, ograniczonej oferty dla osób starszych, dostępnej głównie w Żórawinie zostały zidentyfikowane zarówno przez samych seniorów, jak i przez radnych i sołtysów oraz pracowników GOPS. Pracownicy GOPS zwracali też uwagę na problemy związane z realizowaną przez nich działalnością.

5. Informowanie o ofercie pomocowej i działania profilaktyczne

Ważnym obszarem działalności instytucji publicznych jest docieranie do mieszkańców z ofertą pomocową oraz realizacja działań profilaktycznych. W przypadku problemów uzależnień i przemocy istotne są działania profilaktyczne przeciwdziałające tym negatywnym zjawiskom, jak też działania pomocowe, wspierające osoby i rodziny dotknięte tymi zjawiskami.

Ankietowanych mieszkańców Gminy zapytano o to, czy wiedzą, gdzie szukać pomocy. Zdecydowana większość respondentów wie, gdzie szukać pomocy w przypadku występowania problemu przemocy w rodzinie lub uzależnień. Jednak aż 36,4% osób wybrało opcje wskazujące, że nie wiedzą lub nie mają zdania w zakresie szukania pomocy (ryc. 174.). Należałoby więc wzmocnić przekaz informacyjny kierowany do mieszkańców Gminy, a dotyczący możliwości zgłaszania problemów i uzyskiwania pomocy.

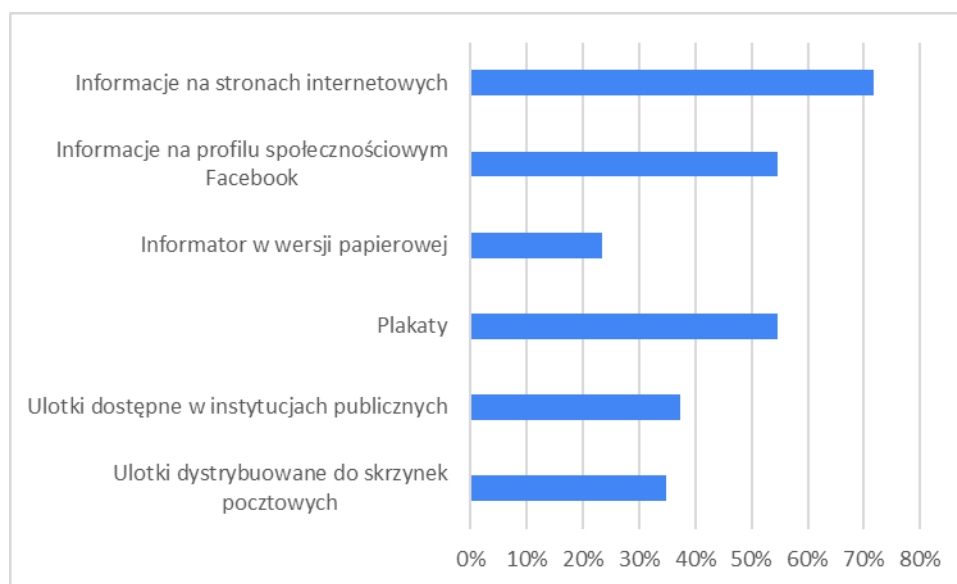

Ryc. 174. Posiadanie wiedzy, gdzie poszukiwać pomocy w przypadku problemu przemocy i uzależnień (n=209)

Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

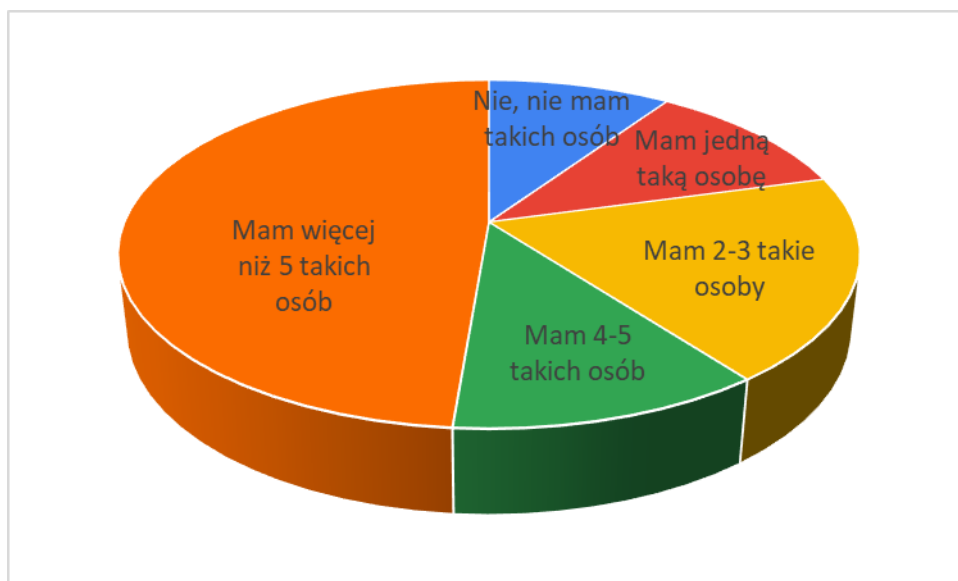
Respondentów zapytano również o to, które z najpopularniejszych form informowania o dostępnych formach pomocy przypadku uzależnień i przemocy są najbardziej skuteczne. Ankietowani zaliczyli do nich informacje dystrybuowane elektronicznie – na stronach internetowych i Facebooku oraz plakaty. Dodatkowo respondenci wskazali też jako na skuteczne formy na informacje w telewizji i radio, pogadanki i rozdawanie ulotek w szkołach

oraz informowanie poprzez wolontariuszy docierających do potrzebujących wsparcia mieszkańców i działania we współpracy z dzielnicowym (ryc. 175.). Zasadnym wydaje się rozwijanie działań profilaktycznych i informacyjnych, szczególnie poprzez komunikację elektroniczną, ale również docierając bezpośrednio do odbiorców, np. za pośrednictwem szkół, Gminnego Centrum Kultury, Zespołu Opieki Zdrowotnej i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Ryc. 175. Skuteczne formy informowania o dostępnych formach pomocy (n=209)
Źródło: Badania własne przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

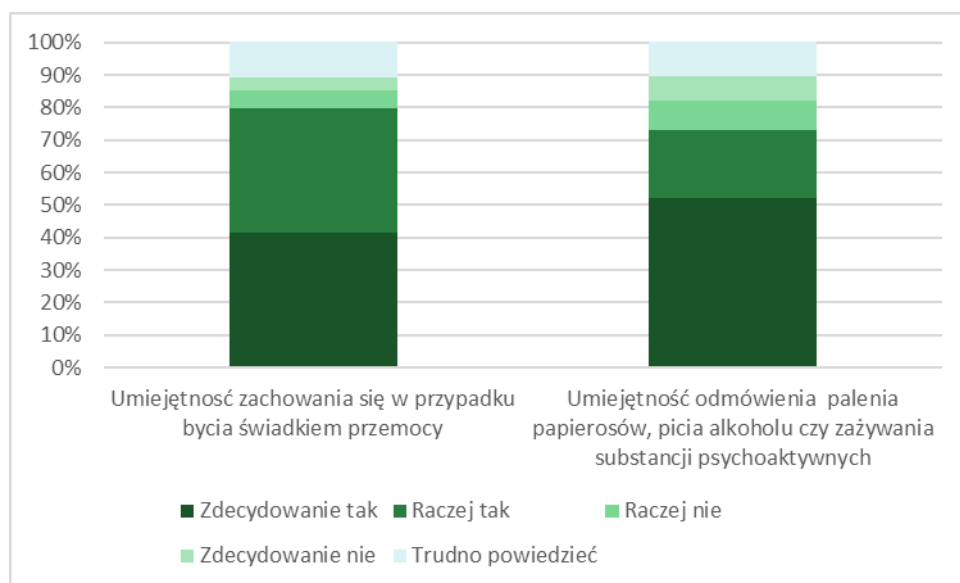
W przypadku trudnych sytuacji, związanych z przemocą, zażywaniem substancji uzależniających, zachowaniami mogącymi prowadzić do uzależnień, ale też innymi problemami ważne jest wsparcie oraz działania profilaktyczne. Działania te przede wszystkim prowadzone są w stosunku do dzieci i młodzieży, która powinna być otoczona pomocą w razie potrzeby i wyposażona w umiejętności radzenia sobie z problemami i poszukiwania pomocy. W ankiecie skierowanej do uczniów zapytano ich czy w swoim otoczeniu (w rodzinie, wśród znajomych, w szkole) mają osoby dorosłe do których mogą zwrócić się w przypadku problemów. Bardzo pozytywny jest fakt, że większość uczniów ma takie osoby – i to najczęściej więcej niż jedną osobę dorosłą, do której może się zwrócić. Jednocześnie 22 uczniów zadeklarowało, że nie ma takiej osoby (ryc. 176.). Stąd konieczność prowadzenia działań wspierających w szkołach, by uczniowie wiedzieli, że pedagodzy w radzie potrzeby udzielą im pomocy.

Ryc. 176. Posiadanie w otoczeniu (w rodzinie, wśród znajomych, w szkole) osób dorosłych do których uczeń może zwrócić się w przypadku problemów (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

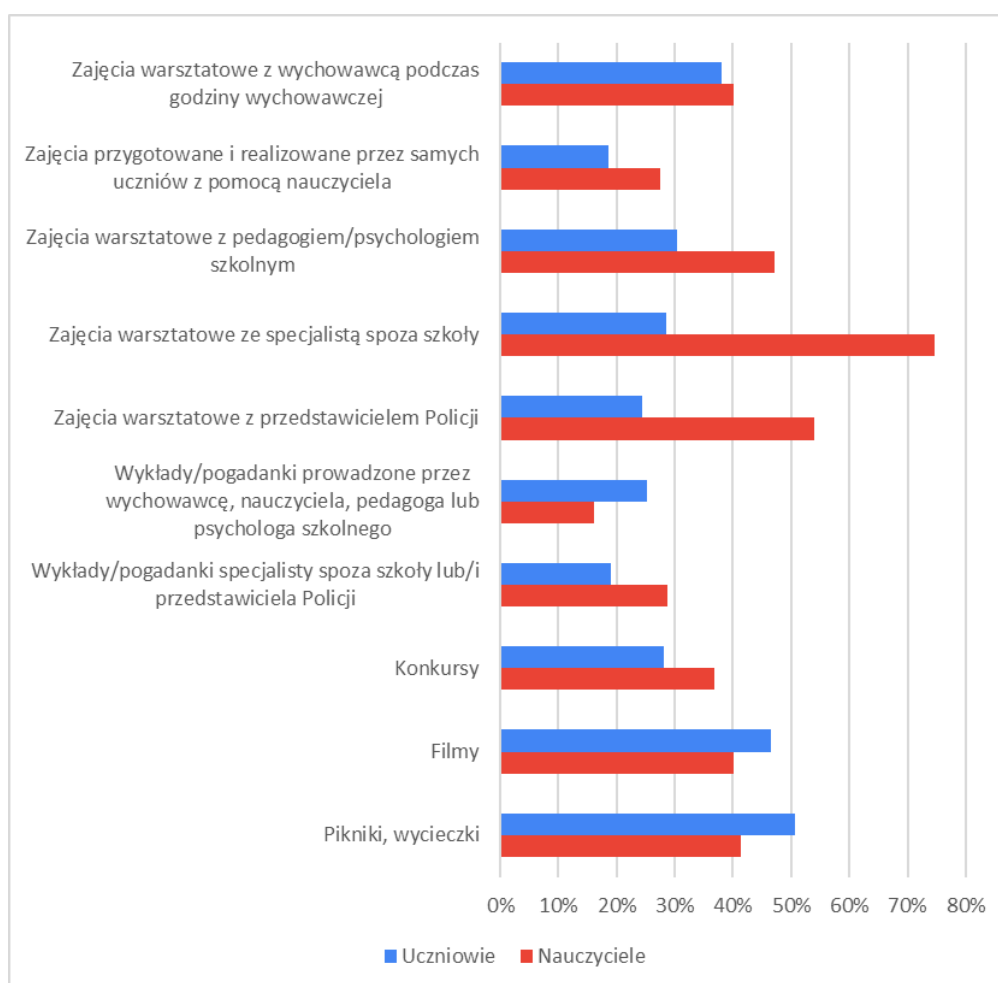
Większość uczniów (79,8%) zadeklarowała, że wie, jak się zachować, gdy jest świadkiem przemocy. Również większość uczniów (72,9%) wskazała, że wie, jak odmówić rówieśnikom palenia papierosów, picia alkoholu czy zażywania substancji psychoaktywnych (ryc. 177.). To bardzo pozytywne, jednak konieczne jest wzmacnianie tych umiejętności poprzez działalność profilaktyczną.

Ryc. 177. Umiejętność zachowania się w przypadku bycia świadkiem przemocy i zażywania substancji uzależniających (n=232)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

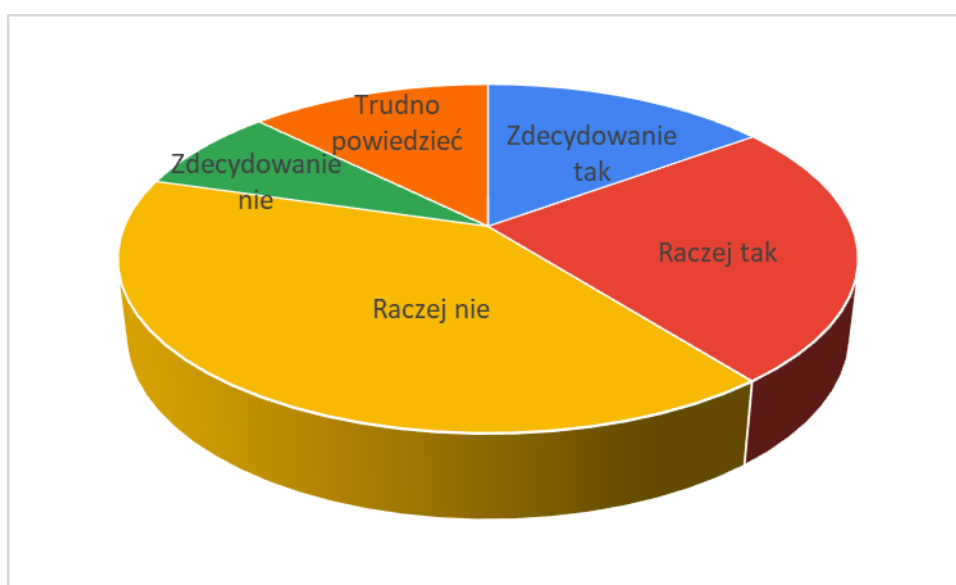
Na pytanie o preferowane formy działań z zakresu profilaktyki uzależnień uczniowie najczęściej wskazywali na wyjścia poza szkołę – pikniki i wycieczki oraz oglądanie filmów. Uznanie cieszyły się też zajęcia warsztatowe – z wychowawcą, pedagogiem lub psychologiem szkolnym albo specjalistą spoza szkoły. W opinii nauczycieli z kolei najlepszymi działaniami są zajęcia warsztatowe ze specjalistami spoza szkoły, Policją oraz pedagogiem lub psychologiem szkolnym. Podkreślić należy, że uczniowie nie wskazali, iż zdecydowanie preferują osoby spoza szkoły jako prowadzących działania profilaktyczne – to pozytywne, gdyż świadczy o zaufaniu do nauczycieli oraz pedagogów i psychologów szkolnych. Z kolei nauczyciele widzą potencjał w specjalistach zewnętrznych, którzy często dysponują specjalistyczną wiedzą i są dobrze przygotowani do pracy z młodzieżą. Zarówno uczniowie, jak i nauczyciele, bardziej preferują zajęcia warsztatowe niż o charakterze wykładowym. Dla wielu uczniów oraz nauczycieli atrakcyjną formą są też konkursy (ryc. 178.).

Ryc. 178. Preferowane przez uczniów formy działań profilaktycznych (n=232, n=87)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Żórawina; Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

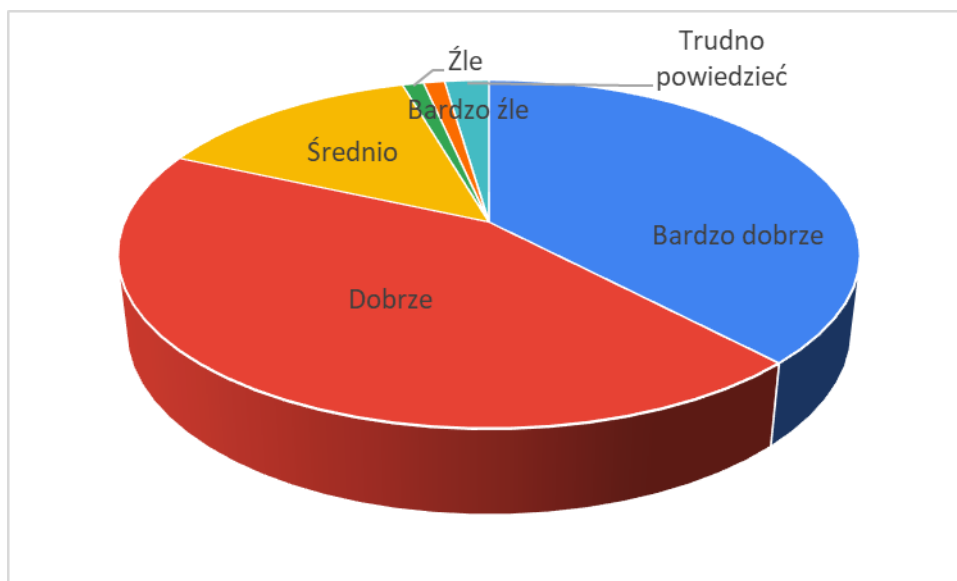

Istotnym elementem przeciwdziałania uzależnieniom jest działalność profilaktyczna. W przypadku dzieci i młodzieży istotne są działania skierowane bezpośrednio do młodych, ale istotne są także działania dla rodziców, które uwrażliwiają ich na możliwe problemy dzieci. Mieszkańców posiadających dzieci uczęszczające do szkół podstawowych na terenie Gminy Żórawina w ankiecie zapytano, czy chcieliby wziąć udział w warsztatach dla rodziców dotyczących rozpoznawania uzależnień i przeciwdziałania uzależnieniom dzieci i młodzieży. 39,4% respondentów była zdecydowanie lub raczej zainteresowana taką propozycją (ryc. 179.).

Ryc. 179. Chęć udziału w warsztatach dla rodziców dotyczących rozpoznawania uzależnień i przeciwdziałania uzależnieniom dzieci i młodzieży (n=127)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Żórawina.

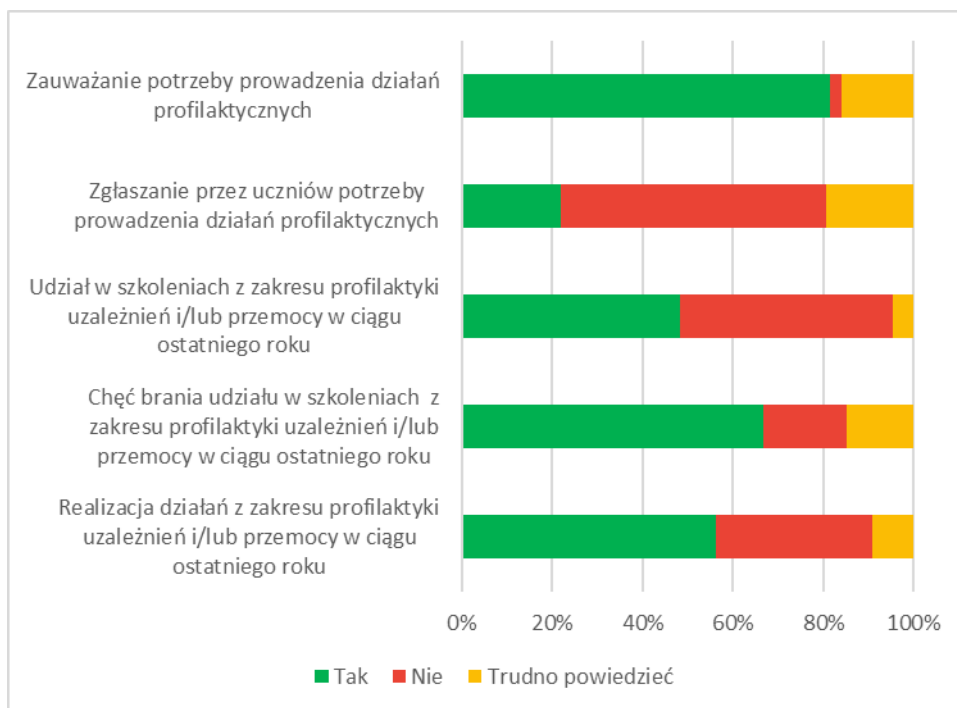
Nauczycieli w badaniu ankietowym poproszono o ocenę działań profilaktycznych realizowanych w szkołach. Zdecydowana większość nauczycieli oceniła te działania bardzo dobrze i dobrze – aż 81,6% (ryc. 180).

Ryc. 180. Ocena działań profilaktycznych prowadzonych w szkołach w opinii nauczycieli (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Nauczyciele zdecydowanie zauważają potrzebę realizacji działań profilaktycznych, natomiast wskazują, że uczniowie raczej nie zgłaszają takich potrzeb. Ponad połowa ankietowanych nauczycieli (56,3%) w ciągu ostatniego roku realizowała działania z zakresu profilaktyki uzależnień lub przemocy. Najczęściej tematy te były przez nauczycieli podejmowane w ramach godzin wychowawczych oraz w ramach tematów związanych z lekcjami przedmiotowymi. Nauczyciele realizowali również programy profilaktyczne, a także prowadzili działania pedagogizujące rodziców. Prawie połowa nauczycieli (48,3%) w ostatnim roku brała udział w szkoleniach z zakresu profilaktyki uzależnień lub przemocy. Zdecydowanie takie szkolenia są potrzebne, a nauczyciele są chętni do udziału w nich (ryc. 180.).

Ryc. 180. Opinie nauczycieli co do działań profilaktycznych (n=87)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Żórawina.

Podsumowując, zwrócić należy uwagę na konieczność realizacji działań profilaktycznych, szczególnie w środowisku szkolnym, ale również wśród mieszkańców Gminy.